STATE TAX UNIVERSITY

ЗБІРНИК

V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект»

14 грудня 2023 року

М. ІРПІНЬ

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ: КОНТРОЛЬНО-АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

ЗБІРНИК
V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції

14 грудня 2023 року

Ірпінь
2024

УДК 657.2:336.22(477)(06)
ББК 65.9(4Укр)052я431
О-17

Рекомендовано до розповсюдження в мережі «Інтернет»
Вченою радою Державного податкового університету
(протокол № 9 від 24 січня 2024 року)

О-17

Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект : збірник тез за матеріалами V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. – Ірпінь : Державний податковий університет, 2024. – 418 с.
ISBN 978-966-337-717-9

До збірника увійшли тези доповідей учасників V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект».

Публікації відображають результати наукових пошуків авторів, присвячені висвітленню актуальних питань, пов'язаних з оподаткуванням, державним фінансовим контролем та судово-економічною експертизою; проблемами організації аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства; аспектами розвитку незалежного та державного аудиту, внутрішнього контролю.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, здобувачів вищої освіти, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

Матеріали конференції друкуються в авторській редакції.
За науковий зміст і якість поданих матеріалів
відповідальність несуть учасники конференції.
Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.

УДК 657.2:336.22(477)(06)
ББК 65.9(4Укр)052я431

ISBN 978-966-337-717-9 © Державний податковий університет, 2024

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Серебрянський Д. М. – в. о. ректора Державного податкового університету, канд. екон. наук, доцент, с.н.с.;

Смірнова О. М. – в. о. проректора з наукової роботи Державного податкового університету, канд. екон. наук, доцент, с.н.с.;

Краєвський В. М. – д-р екон. наук, професор, декан факультету податкової справи, обліку та аудиту (ДПУ);

Лісовий А. В. – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри аудиту та економічного аналізу (ДПУ);

Шалімова Н. С. – д-р екон. наук, професор, декан економічного факультету (ЦНТУ);

Бездушна Ю. С. – д-р екон. наук, с.н.с., завідувач відділу обліку та оподаткування (ННЦ «ІАЕ»);

Савчук В. К. – д-р екон. наук, професор, професор кафедри статистики та економічного аналізу (НУБіП);

Савченко А. М. – канд. екон. наук, доцент, заступник декана факультету податкової справи, обліку та аудиту (ДПУ);

Білобровенко Т. В. – канд. екон. наук, доцент кафедри аудиту та економічного аналізу (ДПУ);

Магопець О. А. – канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри аудиту, обліку та оподаткування (ЦНТУ);

Мединська Т. В. – канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, економічної безпеки, банківської справи та страхового бізнесу (ЛТЕУ);

Міщенко Т. М. – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри аудиту та економічного аналізу (ДПУ);

Панасюк О. В. – канд. екон. наук, доцент кафедри аудиту та економічного аналізу (ДПУ);

Поліщук С. В. – канд. екон. наук, сертифікований аудитор, директор АФ «Наша Бухгалтерія», керівник Комітету з питань професійної етики та практики аудиту (ФПБАУ);

Пугаченко О. Б. – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування (ЦНТУ);

Рябчук О. Г. – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри аудиту та економічного аналізу (ДПУ);

Салямон-Міхєєва К. Д. – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри аудиту та економічного аналізу (ДПУ);

Скорик М. О. – канд. екон. наук, доцент, завідувачка кафедри економічної політики (ДПУ);

Грищук Г. В. – д-р філософії, доцент кафедри аудиту та економічного аналізу, в. о. голови Ради молодих вчених (ДПУ).

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Андрух О. В., Лісовий А. В.
РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ
У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОЗОРОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ
УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ 18

Бойко А. А.
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВА ІДЕНТИФІКАЦІЯ
ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ 20

Брянська Ю. О.
ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ
ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ 23

Голуб В. П.
ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ: НЕОБХІДНІСТЬ
ВПРОВАДЖЕННЯ, ВИДИ, ФОРМИ ТА СКЛАДОВІ 26

Лінива К. М., Лісовий А. В.
ОСНОВНІ ЗМІНИ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ
ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ
В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 30

Мельничук О. В.
ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ
В ДЕРЖАВНОМУ ФІНАНСОВОМУ КОНТРОЛІ 34

Миткалик М. С.
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КОНТРОЛЬНО-ПЕРЕВІРОЧНИХ
РОБІТ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ 37

Мосійчук Є. О.
ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗДІЙСНЕННЯ
ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ 41

Петухова А. І.
ЗАВДАННЯ КЕРІВНИКА ТА ГОЛОВНОГО БУХГАЛТЕРА В ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ 44

Шаповалов М. О.
СТАНОВЛЕННЯ КОНТРОЛЮ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ 47

СЕКЦІЯ 2. РОЗВИТОК ПОДАТКОВОГО АУДИТУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Білінська Ю. О.
МЕХАНІЗМ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ 51

Бодун В. В.
СТИМУЛЮЮЧИЙ ВПЛИВ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ НА РІВЕНЬ ПОДАТКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ 55

Войтенко Н. Р.
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ 59

Гаркушин К. П., Баленко В. Д.
ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ПОДАТКОВИЙ АУДИТ..... 62

Герасимчук Б. В.
СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА РОЗВИТОК АУДИТУ В УКРАЇНІ 65

Голуб В. П.
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ..... 68

Гоменюк А. М.
РОЗВИТОК ПОДАТКОВОГО АУДИТУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ..... 72

Дмитренко Д. Р.
РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО АУДИТУ 76

Зварич А. В.
УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ
ДОХОДІВ ТДВ «ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД» 79

Канило А. І.
АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ В КОНТЕКСТІ
ЗМІН У ПОДАТКОВОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ 83

Карева О. В., Савченко А. М.
АКЦИЗНЕ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ 87

Карева О. В., Савченко А. М.
КОНЦЕПЦІЯ Е-АУДИТУ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ 91

Книш Д. А.
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ 93

Кондратюк М. С.
Е-АУДИТ: ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ 96

Кучеренко С. М.
ПОДАТКОВИЙ АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ
ПОДАТКОВИМИ РИЗИКАМИ 99

Лінцова А. С.
АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ОПОДАТКУВАННЯ
ПОДАТКОМ НА ПРИБУТОК СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ 102

Лісовий А. В., Оріховська Т. В.
ВПРОВАДЖЕННЯ ПОДАТКУ НА КУПІВЛЮ
ЯК СПОСІБ ДЕТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ 106

Секція 1
Проблеми організації та методики державного фінансового контролю

Майборода К. С.
ТИПОВІ СХЕМИ УХИЛЕННЯ ВІД
ОПОДАТКУВАННЯ ТА МЕХАНІЗМ ЇХ ВИЯВЛЕННЯ 110

Манзюк В. В.
ВИДИ ПОДАТКОВИХ ПЕРЕВІРОК
У ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ 113

Новицька Н. В., Лисенко В. А.
ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ
ЗА НАРАХУВАННЯМ ТА СПЛАТОЮ ПОДАТКУ
НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У БЮДЖЕТ 116

Паращенко К. М.
ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ 120

Пельовін Я. В.
ТЕХНОЛОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ В ПОДАТКОВОМУ АУДИТІ:
ПЕРЕВАГИ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ..... 123

Помулєва В. М., Никоненко Т. А.
ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ
ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ 126

Скорик В. С.
ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА 130

Скорик О. В.
ОПОДАТКУВАННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ 133

Талах А. В.
ПОДАТКОВИЙ АУДИТ В УКРАЇНІ:
СТАН, ПРОБЛЕМАТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ..... 136

Тарасенко А. Ю.
ПОНЯТТЯ ТА ПРОБЛЕМИ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ 139

Титенко О. М.
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА
МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ КАМЕРАЛЬНОЇ ТА
ДОКУМЕНТАЛЬНОЇ НЕВИЇЗНОЇ ПЕРЕВІРКИ 142

Умаров А. В.
ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ БІЗНЕСУ
В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 145

Фоміна Т. В., Колесніков О. В.
ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВИХ ПЕРЕВІРОК 148

Царик В. В.
ЩОДО КОНТРОЛЮ ПРАВИЛЬНОСТІ ОБЧИСЛЕННЯ
ОБ'ЄКТА ОПОДАТКУВАННЯ ПОДАТКОМ НА ПРИБУТОК 153

Чепіль С. О.
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ
ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ 157

Шаповалов М. О.
ПОДАТКОВИЙ АУДИТ У СИСТЕМІ
РОЗВИТКУ ТА РЕФОРМУВАННЯ КРАЇНИ 160

Ярошенко М. С.
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ 164

**СЕКЦІЯ 3. ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ АУДИТ –
ЯК ОСНОВНА ФОРМА КОНТРОЛЮ
У ДЕРЖАВНІЙ АУДИТОРСЬКІЙ СЛУЖБІ**

Бондаренко А. В.
РЕЗУЛЬТАТ ПРОВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНОГО
ФІНАНСОВОГО АУДИТУ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ 168

Гаврилюк В. Ю., Рябчук О. Г.
РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО АУДИТУ
В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОГО КОНТРОЛЮ
У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ 171

Секція 1
Проблеми організації та методики державного фінансового контролю

Заріцька В. В., Рябчук О. Г.
УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО
АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ
НА ПРИКЛАДІ ТЕПЛОЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ..... 174

Кондратюк М. С.
ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА АУДИТ ТА
АУДИТОРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ 177

Москальова Ю. Є.
АУДИТ ЗВІТУ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ 181

Рябчук О. Г., Андрух О. В.
АУДИТ СОЦІАЛЬНИХ ПРОГРАМ: ВИМІРЮВАННЯ
СОЦІАЛЬНОГО ВПЛИВУ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ..... 184

Рябчук О. Г., Вербіцький О. В.
ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ АУДИТ:
НЕОБХІДНІСТЬ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ 187

Рябчук О. Г., Горелик Д. С.
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО АУДИТУ..... 190

Рябчук О. Г., Коляда Т. М.
РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО АУДИТУ
ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ У СФЕРІ КУЛЬТУРИ 193

Рябчук О. Г., Німчук А. В.
ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ АУДИТ В УКРАЇНІ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ..... 196

Рябчук О. Г., Онуфрійчук А. І.
ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ АУДИТ
БЮДЖЕТІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД 199

Чепіль С. О.
АУДИТ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 202

Черненко В. В.
АУДИТ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ
ЯК ПЕРСПЕКТИВНА ФОРМА ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ 206

Швайка Т. С.
ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ДЕРЖАВНОЮ
АУДИТОРСЬКОЮ СЛУЖБОЮ УКРАЇНИ..... 209

СЕКЦІЯ 4. ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО ТА НЕЗАЛЕЖНОГО ЗОВНІШНЬОГО КОНТРОЛЮ

Гарасимюк М. О.
МОНЕТАРНІ АКТИВИ: АУДИТ ТА НАПРЯМИ
ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ 214

Манзюк В. В.
ХАРАКТЕРИСТИКА АУДИТОРСЬКИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ В РОКИ ВІЙНИ..... 218

Міщук В. Ю.
ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО ТА
НЕЗАЛЕЖНОГО ЗОВНІШНЬОГО КОНТРОЛЮ 222

Панченко О. М., Никоненко Т. А.
АУДИТ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА:
ОЦІНКА ФОРМУВАННЯ, ДОТРИМАННЯ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ..... 225

Панченко О. М., Ткаченко М. В.
КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ ПЕРВИННОГО ОБЛІКУ..... 228

Придолоб А. В.
ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО АУДИТУ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВА МАТЕРІАЛЬНИМИ
РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ ВИНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ..... 231

Придолоб Е. В.
УДОСКОНАЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО
КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ТА КАЛЬКУЛЮВАННЯ
СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА 235

Ракуть Д. О., Рублевська В. В.
ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ
ПОНЯТТЯ «КОНТРОЛЬ», ЯК НЕВІД'ЄМНОЇ СКЛАДОВОЇ
ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ ПІДПРИЄМСТВА 239

Рябчук О. Г., Жиліна О. В.
ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ У СФЕРІ ЛІТАКОБУДУВАННЯ 242

Суворов О. І.
ПОСИЛЕННЯ СИСТЕМИ СУСПІЛЬНОГО
НАГЛЯДУ ЗА АУДИТОРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
ЯК СКЛАДОВОЇ ЗАХОДІВ З ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА
ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ 245

Твердун С. О.
ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ ТА АНАЛІЗУ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ТОРГІВЛІ 249

Шквара Д. О.
АУДИТ ОПЛАТИ ПРАЦІ:
ЗНАЧЕННЯ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ..... 252

СЕКЦІЯ 5. ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Адамовська А. І.
НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ
У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ 257

Бізбіз В. Г.
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ
ЗА ДАНИМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО БАЛАНСУ..... 261

Бурих Д. С.
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОХОДІВ ТА
ВИДАТКІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД..... 265

Герасимчук Б. В.
АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 267

Голуб В. П.
ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ СОБІВАРТОСТІ
ПРОДУКЦІЇ ПАТ «КИЇВХЛІБ» 271

Гоменюк А. М.
ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 274

Горда О. В.
ПРОБЛЕМИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 279

Загурська А. М.
АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ 282

Климюк А. В.
РЕІНЖИНІРИНГОВІ ЗАХОДИ
В УПРАВЛІННІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ 285

Куканов М. С.
ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ 288

Кушнірук К. Д.
МОДЕЛЬ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ
У СУЧАСНИХ УМОВАХ АВТОМАТИЗАЦІЇ 291

Кушнірук К. Д.
ЕКОНОМІКО-СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ СЕРЕДНЬОМІСЯЧНОЇ
ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ 295

Секція 1
Проблеми організації та методики державного фінансового контролю

Ляшенко Г. П.
ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ
ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ 299

Магопець О. А., Коряк А. С.
НОРМАТИВНО-ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ПРОЦЕСІВ
ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА 302

Мазурок О. Р., Колісник О. П.
ПРОЦЕС ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ
ЯК СКЛАДОВА СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 305

Мазурок О. Р., Роздимаха І. М.
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОПЛАТИ ПРАЦІ
НА ПІДПРИЄМСТВІ 308

Манзюк В. В.
НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО
АНАЛІЗУ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ТА
РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 312

Мельниченко Д. О.
МІЖОРГАНІЗАЦІЙНА ВЗАЄМОДІЯ НА ОСНОВІ МЕРЕЖ 316

Мельничук О. В.
ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ
АНАЛІЗУ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ
НА ПІДПРИЄМСТВІ ПРАТ «КИЇВСТАР» 320

Мельничук О. В.
ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ТА ВНУТРІШНЬОГО
АУДИТУ В ЕПОХУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ 324

Михалевич С. М.
СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНИХ
ПІДПРИЄМСТВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ 328

Нитяжук А. Ю.
НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ
ФІНАНСОВОГО СТАНУ НА ПІДПРИЄМСТВІ 331

Нігачова В. В.
АНАЛІЗ ПРОБЛЕМНИХ АСПЕКТІВ ВИКОРИСТАННЯ
ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ..... 334

Охмак О. М.
УДОСКОНАЛЕННЯ ТА РЕДИЗАЙН БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ 338

Панченко О. М., Мельник О. М.
АНАЛІЗ ВПЛИВУ ESG-ДАНИХ НА ПРОГНОЗНІ
ФІНАНСОВІ ПОКАЗНИКИ ПІДПРИЄМСТВА 340

Паращенко К. М.
ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ 343

Приболовець І. П.
УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ
РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 346

Пустовгар В. В.
ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ АНАЛІЗУ
ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ..... 349

Ростолопа Г. Г.
ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ
ДЕВЕЛОПЕРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА 353

Ротар І. І.
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОЗРАХУНКІВ
З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ У СЬОГОДЕННІ 356

Смутчак З. В.
ВПЛИВ ВІЙНИ ТА ВИМУШЕНОЇ МІГРАЦІЇ
НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ 360

Умаров А. В.
ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОКРАЩЕННЯ В УКРАЇНІ 363

Усик А. О.
ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ
У СУЧАСНИХ УМОВАХ 367

Франко І. Ю.
СУТНІСТЬ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 370

Чабанюк О. М., Лобода Н. О.
СЛУЖБОВІ ВІДРЯДЖЕННЯ: ДОКУМЕНТУВАННЯ ТА ОБЛІК 374

Чепіль С. О.
АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ 377

Чередніченко А. О.
ПРОЦЕС РЕАЛІЗАЦІЇ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ 380

Шаповалов М. О.
РОЗВИТОК ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ 382

Шепшинська В. Е.
ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ
ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ 385

Яненко К. Ю.
АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ 390

Ярошенко М. С.
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
АНАЛІЗУ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТУ
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ 393

Яцишина К. Р.
ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ
ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА 397

СЕКЦІЯ 6. СУДОВО-ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА У ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАННЯХ

Іванишина О. С., Місяченко А. К.
РОЛЬ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ
У ПРОТИДІЇ ФІНАНСОВІЙ ЗЛОЧИННОСТІ 402

Мороз С. В.
СУДОВА БУХГАЛТЕРІЯ ТЕРОРИСТИЧНИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ У США. ТЕХНІЧНІ НАВИЧКИ
СУДОВИХ ЕКСПЕРТІВ-БУХГАЛТЕРІВ 405

Романенкова А. Ю.
МІСЦЕ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ
У РОЗСЛІДУВАННІ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ 408

Чабанюк О. М.
ОБ'ЄКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОМПЛЕКСНИХ ЕКСПЕРТИЗ 412

Чернець В. В.
ВПЛИВ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ
НА ВИРІШЕННЯ СУДОВИХ СПРАВ
У ГАЛУЗІ ФІНАНСОВИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ 414

СЕКЦІЯ 1

Проблеми організації та методики державного фінансового контролю.

О. В. Андрух,
здобувач вищої освіти;
А. В. Лісовий,
д-р екон. наук, професор,
Державний податковий університет

РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОЗОРОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ

Фінансовий контроль є важливою складовою суспільно-економічного розвитку країни. В рамках цього процесу держава виконує низку функцій, серед яких особлива роль належить державному фінансовому контролю. Розглянемо роль цієї сфери у забезпеченні прозорості та відкритості управління фінансами.

Прозорість та відкритість управління фінансами є необхідними для забезпечення ефективності та довіри до фінансових процесів в країні. Ці принципи допомагають запобігати корупції, нецільову витрачанню коштів, а також сприяють розвитку економічної конкуренції та залученню інвестицій.

Один з ключових інструментів для досягнення цих цілей - державний фінансовий контроль. Державний фінансовий контроль визначається як функція управління, яка здійснюється державними органами, наділеними відповідними повноваженнями, з метою дотримання контрольованими суб'єктами норм законодавства та забезпечення збереження державної власності [1].

Його завдання полягає у забезпеченні дотримання правил та норм у сфері фінансового управління, а також у виявленні порушень, недоліків та прийнятті необхідних заходів щодо їх усунення.

Одним з основних напрямків діяльності державного фінансового контролю є моніторинг витрат державних коштів. Бюджетний моніторинг - процес збору та аналізу даних про видатки та показники виконання бюджетної програми, що досягаються в ході її реалізації [2]. Він передбачає аналіз та перевірку бюджетних програм, систему фінансової звітності, контроль за використанням бюджетних асигнувань та додатковими видатками. Цей механізм дозволяє уникати неправомірного спрямування коштів, фінансових порушень та зловживань.

Другим важливим напрямком є контроль за фінансовою звітністю підприємств та організацій. Для забезпечення прозорості управління фінансами, державний фінансовий контроль здійснює аудит фінансової звітності, перевірку відповідності розрахунків податків та внесків до державного бюджету. Це дозволяє виявити недостовірну та неправомірну звітність, а також в подальшому прийняти відповідні заходи.

Крім того, державний фінансовий контроль сприяє захисту інтересів держави та громадян. В рамках аудиту фінансової звітності, фінансові експерти проводять детальний аналіз фінансових операцій та звітності підприємств і організацій. Вони перевіряють, чи дотримано встановлених стандартів і правил звітності, чи ведуться належні облікові записи, і чи відображають фінансові звіти достовірну інформацію.

З метою забезпечення прозорості управління фінансами, державний фінансовий контроль здійснюється незалежними органами, які стежать за виконанням законодавства і забезпеченням належної фінансової дисципліни. Це важливо для забезпечення довіри до бізнесу, підтримки стабільності економіки та запобігання фінансовим шахрайствам.

Отже, державний фінансовий контроль є необхідною складовою ефективної системи управління фінансами, яка сприяє розвитку економіки та забезпечує справедливість і достовірність фінансової інформації. Крім того, він допомагає запобігати фінансовим скандалам та кризам, забезпечуючи стабільність фінансової системи та довіру до державних інституцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Виговська Н. Державний фінансовий контроль у системі регулювання земельних відносин / Н. Виговська, О. Стеблянко // Галицький економічний вісник. – 2012. – № 4. – С. 104–111.

2. Бюджетний моніторинг / Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://surl.li/nvurx

А. А. Бойко
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Т. М. Міщенко,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВА ІДЕНТИФІКАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

Актуальність організаційно-правової ідентифікації внутрішнього контролю бюджетної установи надзвичайно важлива в сучасних умовах швидких змін в економіці та фінансовій сфері. Зростання обсягів фінансових операцій, розширення функцій та завдань бюджетних установ створюють серйозні виклики у справлянні з фінансовими ризиками та забезпеченні ефективного використання бюджетних коштів. Організаційно-правова ідентифікація внутрішнього контролю дозволяє визначити чіткі механізми, правила та відповідальності для забезпечення ефективності, економічності та легітимності фінансової діяльності бюджетної установи. В умовах постійно зростаючих вимог до транспарентності та відповідальності у використанні публічних коштів, правильна організаційно-правова ідентифікація внутрішнього контролю стає стратегічно важливою для забезпечення фінансової стійкості та довіри громадськості до бюджетної установи.

Організаційно-правова ідентифікація внутрішнього контролю бюджетної установи - це систематичний і структурований підхід до встановлення та регулювання елементів системи внутрішнього контролю в межах бюджетного органу чи установи. Цей процес включає в себе розробку та впровадження правових та організаційних механізмів, які забезпечують ефективність, ефективність, транспарентність та відповідність фінансової діяльності бюджетної установи нормам, законам і стандартам [3, с. 69].

Організаційно-правова ідентифікація включає визначення структури внутрішнього контролю, розподіл обов'язків та відповідальності, визначення процедур та політик, регулюючих фінансові операції та ризики. Вона також передбачає визначення механізмів моніторингу, аудиту та звітності, спрямованих на виявлення та усунення можливих відхилень або недоліків у фінансовій діяльності.

Організаційно-правова ідентифікація внутрішнього контролю бюджетної установи має свої особливості, які враховують специфіку бюджетного сектору та особливості управління публічними фінансами, до цих особливостей включають:

– бюджетні установи зобов'язані дотримуватися Бюджетного кодексу України [2] та інших публічно-правових стандартів та нормативів, що регулюють бюджетний процес, фінансову звітність, аудит та інші аспекти фінансової діяльності;

– управління бюджетними коштами передбачає особливості в розподілі бюджетних асигнувань, відповідальності за їх використання та дотримання встановлених процедур управління бюджетними ресурсами;

– забезпечення ефективності внутрішнього контролю включає систему внутрішнього та зовнішнього аудиту для перевірки фінансової звітності, виявлення можливих ризиків та недоліків у фінансовій діяльності;

– бюджетні установи зобов'язані представляти детальні та точні фінансові звіти, які підлягають публічній перевірці, що включає в себе регулярні звіти, аналізи та інші форми звітності;

– оскільки діяльність бюджетних установ пов'язана з розподілом публічних коштів, важливо ефективно управляти ризиками виникнення фінансових труднощів, невідповідності нормам та іншими можливими проблемами;

– визначення чітких процедур та відповідальності для керівників та відповідальних осіб за використання бюджетних ресурсів та дотримання фінансових норм [3, с. 81].

Ці особливості визначають основні принципи та вимоги, які повинні бути дотримані під час організаційно-правової ідентифікації внутрішнього контролю бюджетних установ.

Проблеми в організаційно-правовій ідентифікації внутрішнього контролю бюджетної установи створюють значні виклики для ефективного фінансового управління. Однією з головних проблем може бути нечіткість або відсутність конкретних правових норм і стандартів, що регулюють процес внутрішнього контролю. Нерідко може відсутній злагоджений механізм взаємодії між відповідальними структурами та відсутній чіткий розподіл обов'язків. Також проблемою може бути недостатня автоматизація та технологічна застарілість систем внутрішнього контролю, що ускладнює вчасне виявлення та реагування на ризики. Також важливо враховувати, що фінансова сфера піддана швидким змінам, і не завжди існуючі правові механізми можуть ефективно реагувати на нові виклики [1, с. 99].

Удосконалення організаційно-правової ідентифікації внутрішнього контролю може включати в себе визначення чітких правил та процедур, вдосконалення систем автоматизації та впровадження новітніх технологій для ефективного моніторингу фінансових операцій. Зміцнення правового фундаменту, яке відповідає сучасним вимогам управління публічними фінансами, також є ключовим компонентом удосконалення системи внутрішнього контролю. Сприяючи більш прозорому та ефективному управлінню бюджетними ресурсами, ці заходи сприятимуть стійкості та високій довірі до фінансової діяльності бюджетної установи [4, с. 131].

Отже, організаційно-правова ідентифікація внутрішнього контролю бюджетної установи виявляється невід'ємною та ключовою складовою ефективного фінансового управління в сфері державних фінансів. Завдяки чітким правовим стандартам, систематизації внутрішніх процедур та визначенню ролі та відповідальності, цей процес створює прозорий та дисциплінований механізм контролю, спрямований на забезпечення легітимності, ефективності та відповідності бюджетної діяльності визначеним нормам та стандартам. Організаційно-правова ідентифікація внутрішнього контролю є необхідним інструментом для досягнення фінансової стійкості, довіри громадськості та виконання визначених завдань бюджетної установи відповідно до встановлених стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артюх О. В. Проблемні аспекти внутрішнього контролю в бюджетних і банківських установах / О. В. Артюх, Т. О. Муренко, О. В. Назаренко // Вісник Херсонського національного технічного університету. – 2022. – № 2 (81). – С. 99–105.

2. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20150920#Te

3. Правове регулювання фінансового контролю в Україні : навч. посіб. / Ковалів М. В., Єсімов С. С., Проць І. М., Лозинський Ю. Р. – Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2018. – 267 с.

4. Міщенко Т. М. Удосконалення внутрішнього контролю бюджетної установи / Т. М. Міщенко // Науковий журнал «Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління. – 2017. – Том 28 (67), № 1. – С. 129–134.

Ю. О. Брянська,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
А. В. Лісовий,
д-р екон. наук, професор,
Державний податковий університет

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Державний фінансовий контроль є важливим елементом фінансового управління та забезпечення фінансової стабільності держави. Його організація та методика відіграють ключову роль у забезпеченні ефективного використання фінансових ресурсів та запобіганні корупції. Ця тема є дуже актуальною.

Забезпечення раціонального використання коштів бюджетними установами та суб'єктами підприємництва в сучасних умовах – важливе завдання їх системи управління. Виважений підхід до системи контролю в даному випадку служить основою виконання вищевказаного завдання та сприяє підвищенню ефективності використання виділених асигнувань з метою досягнення належної якості послуг і функцій контрольованих суб'єктів. Поняття та зміст державного фінансового контролю у великій мірі визначається рівнем розвитку суспільства, з також тими соціально-економічними проблемами, які в даний час вирішує держава [1].

На даний момент в Україні вже сформована діюча національна система державного фінансового контролю, вона має свої переваги та певні недоліки. З боку держави недооцінка фінансового контролю може супроводжуватися виникненням корупції в сфері державних фінансів, неналежним станом ведення бухгалтерського обліку, кризовими явищами, незаконним збільшенням дотацій та субвенцій, порушенням строків подання фінансової звітності, нецільовим використанням бюджетних коштів тощо.

Наявність вищезазначених порушень свідчить про низьку ефективність системи державного фінансового контролю та безвідповідальне ставлення з боку багатьох розпорядників бюджетних коштів. При дослідженні питань державного фінансового контролю існує низка невирішених проблемних питань. По-перше, необхідно звернути увагу, що термінологічний апарат та базові питання державного фінансового контролю

розроблені недостатньо. По-друге, недосконаліть та суперечливий характер чинного законодавства і змісту багатьох нормативно-правових актів породжує можливості по-різному розцінювати фінансові операції як об`єкт контролю. По-третє, внаслідок безсистемності у законодавчій сфері в Україні функціонує недосконала система контролюючих органів та спостерігається дублювання їх обов'язків [2].

Метод фінансового контролю визначається змістом і особливостями предмета, що вивчається, тими цілями, вимогами та завданнями, які постають перед контролем на цьому етапі розвитку економіки країни та на перспективу: таким чином під методом фінансового контролю необхідно розуміти науково обґрунтовану систему способів, прийомів та принципів дослідження діяльності суб`єктів господарювання, всіх юридичних і фізичних осіб, діяльність яких пов`язана з використанням суспільної власності, та і окремих аспектів – фінансових операцій та процесів, які розглядаються з позицій законності, достовірності, доцільності й економічної ефективності, збереження власності, правильності формування і використання капіталу [3].

В Україні фінансовий контроль здійснюють такі органи, як: Рахункова палата, Державна аудиторська служба, Державна податкова служба, Міністерство фінансів, Державна митна служба, Міністерство економіки, Пенсійний фонд, Національний банк, Фонд державного майна тощо. Але на думку багатьох вчених система державного фінансового контролю є недосконалою. Наприклад, Н. Г. Здирко та О. Д. Шевчук, до основних недоліків щодо розвитку державного фінансового контролю в Україні можна відносять: 1) недостатність чисельності підрозділів контролю у Державній аудиторській службі, а також незабезпечення організаційної та/або функціональної незалежності таких підрозділів; 2) недосконаліть внутрішньої та зовнішньої методологічної бази з питань проведення державного фінансового контролю; 3) недоліки в частині повноти аудиторських дій, якості документування проведених перевірок та обґрунтованості висновків за їх результатами; 4) відсутність належної нормативно-правової бази в частині здійснення ДФК [4].

Для України, на жаль, характерна ситуація, коли діяльність служб державного фінансового контролю відбувається без використання єдиних уніфікованих стандартів. Переважно в кожному його окремому органі і структурних підрозділах фаховими спеціалістами розробляються власні внутрішні регламентуючі нормативи на основі яких здійснюються контрольні заходи визначених напрямів та об'єктів контролю. Між цими

документами відсутній системний взаємозв'язок. Це, в свою чергу, може призвести до відсутності можливостей забезпечити порівнянність показників роботи відповідних державних служб, результатів проведених контрольних заходів і належно їх оцінити. Саме тому в Україні, виходячи з досвіду високорозвинених західних країн, має бути створена єдина уніфікована система стандартів контрольно-ревізійної й експертно-аналітичної діяльності, що органічно поєднує усі різновиди та напрями фінансового контролю в Україні [5].

Таким чином можна зробити висновок, що державний фінансовий контроль – важливий фактор для нашої країни, як метод запобігання порушень щодо ведення обліку, використання майна та коштів. Крім того державний фінансовий контроль повинен здійснюватися не лише у законодавчо визначених межах, але й бути ризиково-орієнтованим і економічно ефективним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сисюк С. В. Проблеми розвитку та удосконалення ДФК / С. В. Сисюк // Фінанси, грошовий обіг, кредит [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/15356/1/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%2011.pdf

2. Залевська А. О. Проблеми державного фінансового контролю в Україні / А. О. Залевська, Є. О. Кулак // Державний університет «Житомирська політехніка» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/296.pdf

3. Базась М. Ф. Методика та організація фінансового контролю / М. Ф. Базась [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://subject.com.ua/pdf/11.pdf

4. Здирко Н. Г. ДФК в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку / Н. Г. Здирко О. Д. Шевчук // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2018. – № 5. – С. 7–24.

5. Долбнєва Д. Стан та необхідність стандартизації державного фінансового контролю в Україні / Д. Долбнєва // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2016. – № 1. – С. 96–101.

В. П. Голуб,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Т.М. Міщенко,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ: НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ, ВИДИ, ФОРМИ ТА СКЛАДОВІ

Ефективність використання бюджетних коштів є однією з найважливіших проблем, з якою стикаються усі країни, у тому числі і високорозвинені. Вона є актуальною також і для України в умовах дефіциту та обмежених бюджетних коштів. Тому необхідною умовою кожної бюджетної установи є внутрішній контроль, який контролюватиме цільове використання бюджету конкретної установи.

Проблематикою внутрішнього контролю, необхідністю його впровадження, принципами та функціями тощо зацікавлені науковці зі всього світу, серед вітчизняних можна виділити таких: О.М. Бунда, О.М. Гузенко, Н.В. Виговська, Г.М. Азаренкова, О.В. Чечуліна, Т.А. Бутинець, Ю.В. Нєскородєва, А.В.Кочкова, Н.О. Єрмійчук, В.М. Вареник, Х.І. Іваськевич, І.В. Замула, М.М. Танасієва та інші.

Згідно з Бюджетним кодексом України «внутрішній фінансовий контроль є різновидом державного фінансового контролю, спрямований на забезпечення інтересів держави та охоплює всі операції, пов'язані з рухом державних коштів. Здійснення внутрішнього фінансового контролю на рівні бюджетних установ - це система контрольних заходів внутрішніх служб установи, що відповідно є складовою частиною елемента управління та сприяє зміцненню фінансової дисципліни, а також інших державних органів, зокрема розпорядника бюджетних коштів, їх структурних підрозділів, які відповідно до чинного законодавства наділені контрольними повноваженнями в сфері публічних фінансів» [1].

Впровадження внутрішнього контролю в діяльність бюджетних установ забезпечить ефективність та цільове використання державних фінансових ресурсів, що є гарантією виконання покладених на державу функцій та забезпечення вирішення проблем з підвищенням темпів економічного зростання країни. Крім цього, таке впровадження може дати можливість бюджетній установі бути більш відкритою для суспільства, що, згідно зі

ст. 7 Бюджетного кодексу України, відповідає принципам публічності та прозорості [2, с. 941].

Внутрішній контроль має свою класифікацію, використовуючи класифікаційні ознаки «контрольні дії» та «об'єкт контролю» (табл. 1).

Під формою внутрішнього контролю варто розуміти спосіб конкретного вираження та організації контрольних дій, направлених на здійснення функцій внутрішнього контролю [3]. Основною формою внутрішнього контролю є перевірка, проте ще виділяють такі форми як ревізія та аудит.

Перевірка як форма внутрішнього контролю являє собою фактичне вивчення часткової або повної діяльності бюджетної установи, дій її апарату, здійснення операцій на підставі заяв, сигналів, скарг або відповідно до плану роботи суб'єкта, що контролюється. Перевірка, в основу якої покладені документи, носить назву документальної.

Ревізією називають таку форму внутрішнього контролю, яка передбачає здійснення методів документальної перевірки фінансово-господарської діяльності установи, дотримання вимог законодавства з фінансових питань, повнота та достовірність здійснюваних операцій, обліку та звітності. Також ревізія допомагає виявити факти зловживання та недбалого ставлення до службових обов'язків, порушення фінансової дисципліни тощо.

Таблиця 1 – Класифікація видів внутрішнього контролю

Ознака класифікації	Вид контролю
Класифікаційна ознака «контрольні дії»	
За спрямованістю залежно від ідентифікації суб'єкта чи об'єкта	Внутрішній, зовнішній
За цільовою спрямованістю	Стратегічний, тактичний, оперативний
За обсягом охоплення об'єкта	Повний, локальний, суцільний, вибірковий
За строком здійснення	Попередній, поточний, наступний
За характером контрольних заходів	Плановий, позаплановий
За місцем здійснення контрольних дій	Виїзний, камеральний, дистанційний
За технологією здійснення контрольних дій	Неавтоматизований, частково або повністю автоматизований
За методикою здійснення контрольних дій	Документальний, фактичний
Класифікаційна ознака «об'єкт контролю»	
За охопленням господарської сфери	Економічний, фінансовий, фінансово-економічний, господарський
За ієрархічним рівнем охоплення	Окремого структурного підрозділу чи всієї діяльності установи
За направленістю контрольних заходів	Адміністративний, бухгалтерський, соціальний

Джерело: створено автором на основі [3, 4].

Натомість внутрішній аудит – це форма контролю, що здійснюється в бюджетній установі уповноваженим структурним підрозділом, функціонально незалежним від неї, що гарантуватиме неупереджену, об'єктивну та незалежну оцінку діяльності установи [1]. Важливою особливістю аудиту є надання рекомендацій щодо удосконалення його діяльності та підвищення ефективності процесів управління.

У внутрішньому контролі виділяють такі складові: суб’єкти, контрольні дії та об’єкти. Таким чином, суб’єкти здійснюють вплив за допомогою контрольних дій на об’єкти.

Суб’єкти внутрішнього контролю – особи, які наділені правом, здійснювати функції контролю. Головною вимогою суб’єктів контролю є володіння відповідними кваліфікаційними характеристиками для компетентного здійснення своїх посадових обов’язків. То ж, суб’єктами внутрішнього контролю виступають податкові та митні органи.

Як уже було зазначено, контрольні дії – це контрольні заходи, які здійснює суб’єкт контролю щодо об’єкта. Контрольні дії здійснюються у трьох формах внутрішнього контролю, а саме перевірки, ревізії та аудиту.

Об’єкти контролю – це елементи господарської діяльності, на які суб’єкт спрямовує свої контрольні дії. До об’єктів внутрішнього контролю належать:

– господарські процеси (надання послуг, забезпечення та інші процеси);

– ресурси (фінансові, трудові, матеріальні, засоби праці та предмети праці);

– результати (якість надання послуг, вираження наданих послуг у грошовому та натуральному еквівалентах).

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що впровадження внутрішнього контролю в бюджетній установі є важливим та обов’язковим процесом, адже лише за такої умови буде забезпечена ефективність та цільове використання державних фінансових ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Науково-практичний коментар до статті 26 Бюджетного кодексу України / ІПС ЛІГА:ЗАКОН – система пошуку, аналізу та моніторингу нормативно-правової бази [Електронний ресурс] // LIGA:ZAKON. – Режим доступу : https://ips.ligazakon.net/document/KK001949

2. Вареник В. М. Впровадження та побудова системи внутрішнього контролю в діяльність бюджетних установ [Електронний ресурс] / В. М. Вареник, А. В. Кочкова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 20. – С. 941–945. – Режим доступу : http://global-national.in.ua/archive/20-2017/190.pdf

3. Міщенко Т. М. Внутрішній контроль у бюджетних установах: у таблицях та рисунках : навчальний посібник / Т. М. Міщенко. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2022. – 258 с.

4. Стефанюк І. Державний фінансовий контроль: класифікаційні характеристики / І. Стефанюк // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2011. – № 4. – С. 42–51.

К. М. Лінива,
здобувач вищої освіти;
А. В. Лісовий,
д-р екон. наук, професор,
Державний податковий університет

ОСНОВНІ ЗМІНИ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Одним із важливих інструментів забезпечення національної економічної безпеки країни є державний фінансовий контроль, який відіграє вагому роль в ефективному використанні державних коштів, зростанні прозорої діяльності органів державної влади і підпорядкованих ним суб'єктів господарювання, а також виявленні порушень чинного законодавства. З початком повномасштабної війни в Україні, значимість державного фінансового контролю значно посилилась, адже в умовах воєнного стану заходи проведення даного контролю зазнали певного переформатування в законодавчому плані. Таким чином, дослідження особливостей державного фінансового контролю під час дії воєнного стану в Україні, є важливим та актуальним питанням на сьогодні.

Проблематику та значення державного фінансового контролю для економічного розвитку країни досліджували такі науковці, як: Н. Атаманчук, Н. Виговська, С. Іванова, Г. Кучер, В. Піхоцький, В. Прасюк, Н. Шевченко, Б. Шулюк, І. Якимчук та інші. Проте в сучасній науковій літературі недостатньо висвітлено питання проведення державного фінансового контролю саме у воєнний період.

З початком повномасштабної війни в Україні влада доволі швидко зреагувала на ситуацію та прийняла низку рішень щодо проведення фінансового контролю. Зокрема, велику кількість змін було внесено до Закону України «Про запобігання корупції» [1], який вагомо впливає на заходи фінансового контролю в умовах воєнного стану. Відповідно, основними змінами є наступні:

– подання декларацій будь-якого виду не обов'язкове під час дії воєнного стану;

– звільнено всіх суб'єктів декларування від обов'язку подання повідомлення про суттєві зміни щодо майнового стану, а також повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента, підстави для подання яких виникли в період з 24.02.2022 до 11.10.2023 включно.

Таким чином, протягом даного періоду контролюючі органи не мали змоги перевірити чи відповідають витрати посадовців їхнім законним витратам, що в свою чергу могло призвести до зростання корупції у публічному секторі.

Варто зазначити, що з 12 жовтня 2023 року більшість суб'єктів декларування зобов'язані знову подавати повідомлення про суттєві зміни в майновому стані та повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента згідно із прийнятим Законом України «Про внесення змін до деяких законів України про визначення порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в умовах воєнного стану» [2]. Проте відповідні повідомлення можуть не подаватись військовослужбовцями; волонтерами; особами, які перебувають на тимчасово окупованих територіях, або ж які для здійснення службових повноважень на постійній основі перебувають на територіях, на яких ведуться активні бойові дії тощо.

З приводу інших змін щодо фінансового контролю, то починаючи з 3 березня 2022 року Верховною Радою було прийнято Закон України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» [3]. Основною зміною відповідно до закону стало те, що фізичні особи можуть подати документи, подання яких вимагається відповідно до норм чинного законодавства в документальній та/або електронній формі, протягом трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану або стану війни за весь період обов'язку подати документи.

7 травня 2022 року набрала чинності постанова Кабінету Міністрів України щодо деяких питань здійснення державного фінансового контролю в умовах воєнного стану, згідно з якою Державна аудиторська служба та її міжрегіональні територіальні органи здійснюють заходи державного фінансового контролю з урахуванням воєнного стану. До того ж, тривалість заходів державного фінансового контролю (інспектування, державного фінансового аудиту, перевірки закупівель) та інших строків, визначених порядками проведення цих заходів можуть коригуватись згідно з обставинами, обумовленими воєнним станом [4].

Також, 8 жовтня 2022 року, прийнятою постановою «Про внесення змін до Порядку проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами» [5], було зазначено, що у період дії воєнного стану Держаудитслужба може приймати

рішення про зупинення виконання заходів державного фінансового контролю у разі виникнення непереборної сили. Тоді як, планова виїзна ревізія, яка зупинилася через непереборну силу або воєнний стан, повинна бути завершена протягом 60 робочих днів після припинення цих обставин чи припинення/скасування воєнного або надзвичайного стану відповідно [5].

Виходячи із вищезазначених законодавчих змін, а також проаналізованих нормативних актів, слід сказати, що відповідними змінами влада України зменшила навантаження на суб'єктів господарювання зі сторони контролюючих органів, що з іншого боку могло стати причиною для нецільового використання грошових коштів, та відповідно збільшення корупції.

В 2023 році кількість перевірок поступово поновлюється, що пов’язано із збільшенням витрат держави та особливо необхідністю в додаткових джерелах надходження коштів до державного бюджету.

Загалом, українська влада з початком війни внесла багато корективів в сферу державного фінансового контролю, який є вкрай важливим інструментом в теперішній економічній ситуації. Крім того, у період дії воєнного стану заходи державного фінансового контролю першочергово спрямовані на перевірку використання бюджетних коштів щодо забезпечення національних інтересів у сфері безпеки та оборони, соціальної підтримки населення, забезпечення життєдіяльності держави та добробуту населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII : станом на 19 жовт. 2023 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text

2. Про внесення змін до деяких законів України про визначення порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в умовах воєнного стану : Закон України від 20.09.2023 № 3384-IX [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3384-IX#Text

3. Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни : Закон України від 03.03.2022 № 2115-IX : станом на 12 жовт. 2023 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text

4. Деякі питання здійснення державного фінансового контролю в умовах воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 07.05.2022 № 561 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/561-2022-п#Text

5. Про внесення змін до Порядку проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами : постанова Кабінету Міністрів України від 08.10.2022 № 1123 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1123-2022-п#Text

О. В. Мельничук,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Т. М. Міщенко,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ В ДЕРЖАВНОМУ ФІНАНСОВОМУ КОНТРОЛІ

Інноваційні методики державного внутрішнього фінансового контролю є актуальним питанням у світлі постійного розвитку технологій та зростаючих вимог до прозорості та ефективності урядових витрат. Ця тема має значення через потенціал інновацій у підвищенні ефективності фінансового контролю, а також через їх роль у запобіганні фінансовим зловживанням.

Сучасний державний внутрішній фінансовий контроль зазнає значних змін під впливом технологічного прогресу. Використання великих даних (Big Data), штучного інтелекту та машинного навчання відіграє важливу роль у покращенні точності та ефективності контролюючих процедур. Великі дані допомагають збирати та аналізувати великі обсяги інформації, підвищуючи здатність до прогнозування та виявлення аномалій. Штучний інтелект та машинне навчання, у свою чергу, автоматизують рутинні завдання та допомагають виявляти складні взаємозв'язки та шаблони, недоступні для людського ока. Ці технології також сприяють підвищенню прозорості та відповідальності в управлінні державними ресурсами, роблячи процес більш прозорим та підзвітним громадськості. Крім того, вони відкривають можливості для більш ефективного виявлення та запобігання фінансовим зловживанням, забезпечуючи більш стійку та надійну фінансову систему [1].

Основні технології та методологічних інновацій в державному внутрішньому фінансовому контролі показано в табл. 1.

Великі дані (Bing data) в державному внутрішньому фінансовому контролі стали інструментом для збору, аналізу та інтерпретації великих обсягів даних, дозволяючи фахівцям глибше аналізувати фінансові потоки, виявляти аномалії та використовувати цю інформацію для прогнозування ризиків та вдосконалення фінансового контролю. Це сприяє більш точному виявленню фінансових помилок та ефективному використанню бюджетних коштів.

Таблиця 1 – Інновації методики державного внутрішнього фінансового контролю

Категорія	Опис	Приклади застосування
Великі дані (Bing data)	Аналіз великих обсягів даних для виявлення аномалій та тенденцій	Прогнозування фінансових ризиків, аудит державних закупівель
Штучний інтелект	Автоматизація процесів та виявлення складних зловживань	Автоматизований аналіз транзакцій, виявлення шахрайства
Методологія аудиту	Покращення планування та проведення аудиту	Цільовий вибір об'єктів для аудиту, ефективність збору даних

Джерело: узагальнено автором за матеріалами [2].

Штучний інтелект і машинне навчання змінили підхід до фінансового контролю, автоматизуючи рутинні завдання та дозволяючи системам виявляти складні шаблони та потенційні зловживання, які можуть бути непомітними для людини. Ці технології допомагають в аналізі транзакцій та виявленні шахрайства, значно підвищуючи точність та швидкість роботи контролюючих органів.

Методологічні зміни у державному внутрішньому фінансовому контролі включають нові підходи до планування, проведення аудиту та звітності. Застосування передових аналітичних інструментів та алгоритмів сприяє більш ефективному вибору об'єктів для перевірки та кращому визначенню пріоритетів, що підвищує якість та ефективність фінансового аудиту.

Інновації в області державного внутрішнього фінансового контролю значно покращили ефективність та точність цих процесів. Використання великих даних (Bing data), штучного інтелекту та машинного навчання дозволяє проводити більш глибокий аналіз фінансових операцій, виявляти шахрайство та зловживання більш точно та швидко, ніж це було можливо раніше. Ці технології дозволяють автоматизувати багато процесів, що звільняє час аудиторів для зосередження на складніших завданнях, таких як аналіз тенденцій та розробка стратегій запобігання ризикам.

Однак, із запровадженням цих інновацій виникають також нові виклики та ризики. Наприклад, залежність від складних технологій може призвести до вразливості систем у випадку технічних збоїв або кібератак. Існує також ризик, що алгоритми штучного інтелекту можуть бути упередженими або недостатньо точними, що може призвести до помилкових висновків чи неправильного виявлення шахрайства. Крім того, постійна

потреба в оновленні знань та навичок працівників у галузі фінансового контролю ставить перед ними вимогу постійного навчання та адаптації до швидко змінюваних технологій.

Отже, інновації в державному внутрішньому фінансовому контролі привели до значних покращень у точності, швидкості та ефективності контрольних процесів. Використання великих даних (Bing data), штучного інтелекту та машинного навчання розширило можливості аудиторів у виявленні фінансових правопорушень та злочинів. Однак ці технології також внесли нові виклики, включаючи потребу в управлінні ризиками, пов'язаними з кібербезпекою та забезпеченням точності алгоритмів.

Погляд у майбутнє показує, що інновації продовжуватимуть трансформувати сферу державного внутрішнього фінансового контролю. Постійний розвиток технологій та поява нових інструментів аналізу даних обіцяють ще більші можливості для підвищення прозорості та ефективності в цій важливій сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кондратюк О. М. Можливості та перспективи використання штучного інтелекту в аудиті [Електронний ресурс] / О. М. Кондратюк, О. В. Руденко, А. Є. Чернобровкіна // Ефективна економіка. – 2021. – № 1. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8520

2. Kyivstar business hub. Кібербезпека у державному секторі. Сучасні рішення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://hub.kyivstar.ua/news/kiberbezpeka-u-derzhavnomu-sektori-suchasni-rishennya/

М. С. Миткалик,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Т. В. Білобровенко,
канд. екон. наук,
Державний податковий університет

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КОНТРОЛЬНО-ПЕРЕВІРОЧНИХ РОБІТ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Актуальність контрольно-перевірочних робіт у фінансових установах на сучасному етапі визначається в умовах постійних змін у фінансовій сфері, швидкого розвитку технологій та посилення вимог щодо фінансової стійкості та прозорості. Зростання конкуренції, зміни в законодавстві та зростаючі ризики фінансового шахрайства вимагають від фінансових установ вдосконалення своєї внутрішньої системи контролю та перевірок. Контрольно-перевірочні роботи стають ключовим елементом в стратегії фінансових установ у забезпеченні дотримання нормативних вимог, виявленні можливих фінансових непорозумінь та попередженні фінансових злочинів.

Дослідженням проблематики розвитку контрольно-перевірочних робіт фінансових установ займається багато науковців, серед яких можна виділи наступних: Грешко Р. І, Міщенко В. І., Табенська Ю. В., Шевчук О. Д., Здирко Н. Г., Третякова О. В., Харабара В. М. та інші.

Метою дослідження є розкриття проблем та визначення перспектив розвитку контрольно-перевірочних робіт фінансових установ в Україні.

Контрольно-перевірочні роботи фінансових установ в сучасних умовах відіграють важливу роль у забезпеченні фінансової стійкості, ефективності управління та впровадженні прозорих фінансових процесів. Контрольно- перевірочні роботи включають в себе комплекс заходів, спрямованих на перевірку та контроль фінансових операцій, дотримання нормативних вимог, виявлення можливих ризиків та уникнення фінансових порушень [1, с. 183].

Значення контрольно-перевірочних робіт визначається необхідністю забезпечення високого рівня довіри соціуму до фінансових установ, а також відповідності їх діяльності законодавчим та регуляторним вимогам. Фінансові установи є ключовими гравцями в економіці та фінансовій системі, забезпечуючи ряд функцій і послуг, які сприяють ефективному

функціонуванню грошового обігу та розвитку підприємництва. До фінансових установ відносяться банки, страхові компанії, інвестиційні фонди, кредитні спілки, пенсійні фонди та інші фінансові організації [2, с. 77].

Загальною метою контрольно-перевірочних робіт є забезпечення фінансової стабільності та довіри, які є важливими складовими успіху будь-якої фінансової установи. Основні завдання контрольно-перевірних робіт фінансових установ включають:

– аудит фінансової звітності - перевірка достовірності та точності фінансової інформації, яка подається у фінансових звітах;

– оцінка внутрішнього контролю - перевірка ефективності та надійності системи внутрішнього контролю, спрямованих на запобігання фінансовим ризикам та порушенням;

– виявлення ризиків та розробка стратегій управління ними для зменшення чи уникнення фінансових ризиків;

– перевірка відповідності фінансових операцій встановленим законодавчим та регуляторним вимогам [3, с, 175].

Тому контрольно-перевірочні роботи спрямовані на забезпечення стабільності та надійності фінансових установ, а також на збереження довіри клієнтів та інших цікавих сторінок.

В Україні, як і в будь-якій країні, контрольно-перевірочні роботи фінансових установ стикаються з рядом проблем, які можуть впливати на ефективність та надійність фінансової системи, тому до основних проблем слід віднести наступні:

– недостатнє функціонування регуляторних та контролюючих органів може призвести до недостатнього контролю за фінансовими установами та виявленням можливих порушень;

– зростання використання технологій у фінансовому секторі може стати джерелом нових загроз, таких як кібератаки та витік конфіденційної інформації;

– недостатня точність та достовірність звітності може виникнути через внутрішні помилки, неправомірні дії або спроби ухилення від оподаткування;

– недостатність ефективних систем внутрішнього контролю може призвести до ризиків в сфері обробки та зберігання фінансових даних;

– відсутність чітких та ефективних альтернативних методів контролю, які б могли допомогти у виявленні ризиків та недоліків [4, с. 159].

Вирішення цих проблем вимагає системного підходу, зміцнення регуляторного середовища та підвищення кваліфікації фахівців у сфері контролю та аудиту. В сучасних умовах контрольно-перевірочні роботи фінансових установ набувають нових вимірів і важливої ролі в ефективному функціонуванні фінансової системи, тому до перспектив, які можуть визначати їхнє подальше розвиток слід віднести наступні:

– сучасний розвиток технологій, таких як штучний інтелект, машинне навчання та аналітика даних, відкриває нові можливості для ефективного контролю фінансових операцій, застосування цифрових інструментів дозволить автоматизувати процеси аудиту та виявлення ризиків, підвищуючи при цьому точність та швидкість;

– у зв'язку зі зростанням обсягів цифрових та онлайн-операцій, фінансові установи стають більш вразливими до кіберзагроз, тому, розвиток систем кібербезпеки та впровадження передових методів захисту від кібератак стане ключовим напрямком розвитку контрольно-перевірочних робіт;

– умови глобалізації вимагають збільшення міжнародного співробітництва у сфері контролю та аудиту, створення єдиної системи стандартів контролю та взаємного визнання результатів аудиту дозволить підвищити ефективність контрольних заходів на міжнародному рівні;

– забезпечення прозорості та високого рівня внутрішнього аудиту важливо для збереження довіри клієнтів та інвесторів, розробка та впровадження стандартів внутрішнього аудиту стане ключовим елементом розвитку контрольно-перевірочних процесів.

– розвиток систем аналізу та управління ризиками дозволить фінансовим установам більш ефективно виявляти та управляти ризиками, що може виникнути внаслідок змін в економіці чи регулятивному середовищі.

Отже, просуваючись вперед у світі фінансових установ, перспективи розвитку контрольно-перевірочних робіт виявляються багатогранними та відображають сучасні реалії та вимоги. За допомогою цифрових технологій, підвищеної уваги до кібербезпеки, міжнародного співробітництва, підвищення прозорості та розвитку системи ризик-орієнтованих підходів, фінансові установи зможуть ефективніше впоратися з викликами сучасного фінансового середовища. Таким чином, в перспективі, розвиток контрольно-перевірочних робіт є необхідним етапом для забезпечення стабільності та відповідності фінансових установ вимогам швидкозмінюючого фінансового світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Міщенко В. І. Цифровізація регулювання та нагляду за діяльністю фінансових установ / В. І. Міщенко // Економічний простір. – 2022. – № 180. – С. 182–189.

2. Ринок фінансових послуг : навч. посібник / укл. О. В. Третякова, В. М. Харабара, Р. І. Грешко – Чернівці : Чернівецький націон. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. – 118 с.

3. Табенська Ю. В. Реалії функціонування системи державного фінансового аудиту в Україні / Ю. В. Табенська // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. – 2019. – Вип. 1. – С. 174–183.

4. Шевчук О. Д., Здирко Н. Г. Стан та перспективи розвитку державного фінансового аудиту як ефективного інструменту боротьби з фінансовими порушеннями / О. Д. Шевчук, Н. Г. Здирко // Економіка. Фінанси. Менеджмент : актуальні питання науки і практики. – 2019. – № 5. – С. 158–168.

Є. О. Мосійчук,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
А. В. Лісовий,
д-р екон. наук, професор,
Державний податковий університет

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Державний фінансовий контроль – це комплекс цілеспрямованих заходів органів, їх підрозділів чи службових осіб, які здійснюють державний фінансовий контроль у межах повноважень, встановлених законодавством України, з метою упередження, виявлення та припинення фінансових правопорушень на підконтрольному об'єкті щодо його фінансово-господарської діяльності, а також забезпечення законності, фінансової дисципліни та ефективності формування і витрачання коштів, у тому числі бюджетних, та інших активів у процесі володіння, розпорядження, використання і відчуження державного майна, відшкодування збитків та встановлення міри відповідальності у разі порушення фінансового, у тому числі бюджетного, законодавства. Метою державного фінансового контролю є виявлення відхилень від прийнятих норм та стандартів, порушень принципів законності, ефективності і економії витрачання матеріальних ресурсів на найбільш ранній стадії для того, щоб мати можливість вжити коригувальних заходів, а в окремих випадках — притягти винних до відповідальності, отримати компенсацію за заподіяну шкоду або здійснити заходи щодо запобігання або скорочення подібних порушень у майбутньому.

Важливою умовою досягнення мети та завдань державного фінансового контролю, побудови його цілісної і ефективної системи є дотримання принципів, тобто основних правил, що охоплюють контрольні процедури в цілому. Принцип контролю втілює економічні, соціальні та інші закономірності сфери контролю та водночас зумовлює суворі вимоги, згідно з якими формується та функціонує підсистема контролю в системі управління. Принципи контролю повинні відповідати певним вимогам. До таких вимог можуть бути віднесені, наприклад, такі: об’єктивність, визначеність, стійкість, конкретність, взаємозв’язок з іншими принципами тощо [1].

Основними принципами організації державного фінансового контролю є:

– узгодженість та плановість дій суб'єктів державного фінансового контролю;

– функціональна, організаційна, персональна та фінансова незалежність суб'єктів державного фінансового контролю від підконтрольних об'єктів;

– неупередженість і об'єктивність у процесі здійснення державного фінансового контролю;

– невтручання в оперативну фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання, за винятком випадків, передбачених законом та фінансовим законодавством, в тому числі бюджетним;

– відповідальність за достовірність результатів здійснення фінансового контролю;

– системність, плановість і періодичність у контрольній діяльності суб'єктів державного фінансового контролю;

– відкритість і прозорість фінансового контролю, за винятком необхідності дотримання режиму спеціальних обмежень, у тому числі нерозголошення комерційної, державної та інших таємниць, відповідно до законодавства України;

– дотримання норм професійної етики [2, с. 17].

Основними принципами здійснення державного фінансового контролю є: законність, обов'язковість, стратегічна спрямованість, неупередженість, всебічність (всеосяжність), системність, плановість, регулярність (своєчасність), конкретність, економічність, гласність (за умови дотримання державної, службової, комерційної та іншої таємниці, що охороняється законом), дієвість [2, с. 19].

Також ефективне функціонування системи державного фінансового контролю можливо за умов послідовності та реалізації таких принципів у діяльності контрольних органів:

1) узгодженості та плановості дій суб'єктів державного фінансового контролю;

2) об'єктивності органів загальнодержавного фінансового контролю та гласності їх діяльності;

3) невідворотності покарання за порушення податкового та бюджетного законодавства;

4) неупередженості та об'єктивності у процесі здійснення державного фінансового контролю;

5) планомірності в системі добору об’єктів фінансового контролю, заснованій на циклічності (періодичності) перевірок;

6) невтручання в оперативну фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання, за винятком випадків, передбачених законом та фінансовим законодавством, в тому числі бюджетним;

7) відкритості та прозорості державного фінансового контролю, за винятком необхідності дотримання режиму спеціальних обмежень, у тому числі нерозголошення комерційної, державної та інших таємниць, відповідно до законодавства України;

8) дотримання норм професійної етики;

9) консолідованої взаємодії органів загальнодержавного фінансового контролю, здійснюваного у формі спільних перевірок, інших організаційних формах тимчасового характеру як по лінії однойменних різнорівневих органів, так і по лінії різнойменних органів, що функціонують на одному рівні – державному, регіональному, муніципальному [3].

Отже, фінансовий контроль є найбільш важливим і значущим в системі державного управління. За допомогою фінансового контролю держава має можливість попередити, або стримати штучно насаджувані «перепони» бюрократичним апаратом влади. Принципи контролю є конкретизацією характерних особливостей контролю в системі управління, ґрунтується на його закономірностях і слугує конкретним виразом їх дії. При цьому принцип контролю може виражати дію всіх чи кількох закономірностей, а також однієї з них.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. The Lima Declaration (ISSAI 1). Approved at IXth Congress of INTOSAI, Lima/Peru 1977 ; INTOSAI Professional Standards Committee. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.issai.org/media/12901/issai_1_e.pdf

2. Гуцаленко Л. В. Державний фінансовий контроль : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. В. Гуцаленко, В. А. Дерій, М. М. Коцупатрий. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 424 с.

3. Собкова Н. Д. Принципи державного фінансового контролю / Н. Д. Собкова // Актуальні проблеми функціонування господарської системи України : матеріали XXII Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих учених, 15–16 травня 2015 року. – Львів : ЛНУ, 2015. – С. 189–190.

А. І. Петухова,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Т. М. Міщенко,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ЗАВДАННЯ КЕРІВНИКА ТА ГОЛОВНОГО БУХГАЛТЕРА В ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

У сучасних умовах, коли бюджетні установи стикаються зі зростанням обсягів фінансових операцій та вимогами до транспарентності та ефективності управління, роль керівника та головного бухгалтера у впровадженні системи внутрішнього контролю набуває надзвичайної актуальності. Забезпечення фінансової дисципліни, відповідність витрат бюджету законодавчим та регуляторним вимогам, а також уникнення ризиків фінансових порушень стають стратегічно важливими завданнями для керівництва та бухгалтерської служби. Розбудова системи внутрішнього контролю дозволяє більш ефективно впоратися з викликами сучасного фінансового управління та підвищити рівень відповідальності перед громадянами та донорами, що робить це питання невід'ємною складовою успішного функціонування будь-якої бюджетної установи.

Організація системи внутрішнього контролю бюджетної установи є важливим елементом управління та фінансової стабільності, цей процес передбачає впровадження ряду заходів та процедур для забезпечення ефективності та відповідності діяльності установи встановленим стандартам.

Ефективна система внутрішнього контролю сприяє попередженню фінансових ризиків, забезпечує точність фінансового звітності, а також дозволяє швидше реагувати на можливі невідповідності чи проблеми. Організація системи внутрішнього контролю в бюджетній установі стає стратегічним кроком для забезпечення стабільності та високого рівня довіри від громадськості та інших зацікавлених сторін [1, с. 103].

Керівник бюджетної установи є головною відповідальною особою за організацію системи внутрішнього контролю в установі, він має наступні обов'язки:

– затвердити положення про систему внутрішнього контролю, цей документ визначає основні принципи, цілі, завдання, структуру та функції системи внутрішнього контролю;

– призначити відповідальних осіб за здійснення внутрішнього контролю - це можуть бути працівники установи, які мають відповідний досвід та кваліфікацію;

– забезпечити ресурси для функціонування системи внутрішнього контролю – це включає матеріальні, фінансові та людські ресурси;

– контролювати ефективність функціонування системи внутрішнього контролю, що здійснюється шляхом проведення внутрішніх перевірок, аналізу звітності та інших заходів [3, с. 209].

Головний бухгалтер є відповідальною особою за організацію бухгалтерського обліку та звітності в установі, він також має важливе значення для організації системи внутрішнього контролю.Головний бухгалтер має такі обов'язки у сфері внутрішнього контролю:

– участь у розробці положення про систему внутрішнього контролю;

– надання методичної допомоги відповідальним особам за здійснення внутрішнього контролю;

– проведення внутрішніх перевірок з питань бухгалтерського обліку та звітності;

– інформування керівника установи про виявлені порушення бюджетного законодавства та інших нормативно-правових актів [2, с. 203].

Керівник та головний бухгалтер бюджетної установи повинні тісно взаємодіяти у сфері внутрішнього контролю. Керівник установи повинен забезпечити головному бухгалтеру необхідні ресурси та можливості для здійснення його обов'язків у сфері внутрішнього контролю. Головний бухгалтер повинен надавати керівнику установи своєчасну та достовірну інформацію про стан внутрішнього контролю в установі. Така взаємодія є важливою для забезпечення ефективності системи внутрішнього контролю бюджетної установи.

Організація системи внутрішнього контролю в бюджетних установах має свої особливості, які обумовлені специфікою їх діяльності. Бюджетні установи повинні дотримуватися вимог бюджетного законодавства та інших нормативно-правових актів, які регулюють їх діяльність. Тому система внутрішнього контролю в таких установах повинна бути спрямована на забезпечення дотримання цих вимог. Крім того, бюджетні установи повинні використовувати бюджетні кошти на виконання поставлених перед ними завдань. Тому система внутрішнього контролю повинна забезпечувати ефективне використання бюджетних коштів. Таким чином, організація системи внутрішнього контролю в бюджетних установах є важливим

завданням, яке спрямоване на забезпечення дотримання законності, ефективності та результативності їх діяльності.

Отже, роль керівника та головного бухгалтера у організації системи внутрішнього контролю бюджетної установи є визначальною для забезпечення фінансової стійкості та ефективного використання бюджетних ресурсів. Керівник, виступаючи лідером, повинен встановлювати стратегічні цілі та надавати чіткі директиви з управління фінансовими процесами, його активна участь у визначенні політики внутрішнього контролю, спрямованої на попередження ризиків та забезпечення відповідності нормативам, є ключовою для створення ефективної системи. Головний бухгалтер відіграє важливу роль у впровадженні та дотриманні стандартів обліку та фінансової звітності, а також в моніторингу витрат та використання бюджетних коштів, йому доручено перевірку точності та достовірності фінансових операцій, а також розробку процедур контролю за фінансовою діяльністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артюх О. В. Проблемні аспекти внутрішнього контролю в бюджетних і банківських установах / О. В. Артюх, Т. О. Муренко, О. В. Назаренко // Вісник Херсонського національного технічного університету. – 2022. – № 2 (81). – С. 99–105.

2. Плікус І. Модель професії бухгалтер в епоху цифрових трансформацій: ключові напрями компетентностей бухгалтера / І. Плікус, Т. Жукова, О. Осадча // Приазовський економічний вісник. – 2019. – Вип. 1 (12). – С. 200–205.

3. Цибух Ю. Г. Роль та повноваження головних розпорядників коштів як учасників бюджетних правовідносин / Ю. Г. Цибух // Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА». – 2019. – Вип. 76. – С. 208–211.

М. О. Шаповалов,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Т. М. Міщенко,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

СТАНОВЛЕННЯ КОНТРОЛЮ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ

Становлення та розвиток контролю на деокупованих територіях є важливим етапом в становленні та розбудові суспільства. Ця проблема виникає у зв'язку зі складністю відновлення нормального життя після подій, пов'язаних із деокупацією. Вона передбачає ряд викликів, вирішення яких залежить від дієвості та ефективності систем внутрішнього і зовнішнього контролю суб'єктів господарювання, а також їх взаємодії.

Система внутрішнього контролю забезпечує впевненість керівництва підприємства в інформації щодо відхилень, що дає можливість прийняття управлінських рішень на основі якісних, достовірних, власних та повних даних. Самі рішення повинні бути спрямовані на досягнення стратегічних цілей підприємства. Для організації системи ефективного внутрішнього контролю на підприємстві необхідно дотримуватись основних принципів функціонування внутрішнього контролю [1]: принцип незалежності, повноти, єдності, визначеності, економічності, узгодженості, матеріальної зацікавленості та циклічності – використання всіх форм контролю (попереднього, поточного, наступного). Система внутрішнього контролю на деокупованих територіях повинна ґрунтуватися на цих принципах.

Важливим кроком розвитку системи внутрішнього контролю суб'єктів господарювання на деокупованих територіях стануть регламенти, операційні процедури, опис процесів. Чітка регламентація процесів з розподілом їх на окремі операції дозволяє більш якісно підходити до ідентифікації ризиків та можливих недоліків, здійснювати своєчасний вплив на них, визначати коло відповідальних (причетних) посадових осіб. Це дозволяє: визначати ризики в конкретних точках процесу (операції); відмовлятись від зайвих операцій і навіть процесів, використовуючи нові технології та економічно ефективні підходи до забезпечення (IT-технології, аутсорсинг, розумну централізацію процесів та децентралізацію управління); заощаджувати ресурси, час та кошти платників податків, які можливо спрямувати на важливі пріоритети [2].

Переважна більшість принципів, які притаманні для побудови системи внутрішнього контролю використовуються і для здійснення зовнішнього контролю суб'єктів господарювання. Проте, необхідно доповнити перелік принципів, які дадуть змогу вдосконалити систему контролю та зменшити ризик вчинення недоброчесних дій.

По-перше, це прозорість та відкритість у взаємодії органів влади з громадськістю. Необхідно створити механізми для систематичного інформування населення про проведені реформи, здійснювати консультації та залучати громадян до прийняття рішень.

По-друге, важливо забезпечити ефективну співпрацю між різними рівнями влади, включаючи місцеві органи та органи центрального управління. Взаємодія повинна бути спрямована на вирішення конкретних завдань, таких як відновлення соціально-економічної ситуації, відновлення інфраструктури та забезпечення безпеки населення.

Третім важливим аспектом є створення ефективної системи правопорядку. Це передбачає не лише роботу правоохоронних органів, а й впровадження механізмів правового регулювання та контролю, які сприятимуть підтримці прав і свобод громадян, а також покаранню винних у злочинах чи порушеннях правопорядку. Також не менш важливою є інтеграція деокупованих територій у загальнодержавні процеси та структури. Це може бути досягнуто шляхом розбудови соціально-економічних зв'язків, створення умов для розвитку підприємництва та робочих місць, а також впровадження освітніх та культурних програм.

Для досягнення стандартизації, уніфікації та автоматизації управлінських процесів конкретний порядок розробки адміністративних регламентів та стандартних операційних процедур тимчасово буде впроваджуватися військовими управлінськими органами.

Отже, становлення та розвиток інтегрованої системи внутрішнього і зовнішнього контролю на деокупованих територіях – це завдання, яке передбачає не лише вирішення негайних питань відновлення після конфлікту, а й створення стійкого та функціонального управлінського механізму для майбутнього. Успіх цього процесу визначається не лише ефективністю правового регулювання та контролю, але й здатністю залучити громадян до активної участі в будівництві нового суспільства та дотримання важливих принципів контролю. У цьому контексті, важливо визначити чіткі стратегії відновлення соціально-економічних структур, сприяти інтеграції деокупованих територій у загальнодержавні процеси та забезпечувати розвиток демократичних інститутів. Влада повинна активно сприяти

формуванню цивільного суспільства, надавати підтримку місцевим ініціативам та впроваджувати ефективні механізми залучення громадян до прийняття рішень, що стосуються їхнього життя та майбутнього. Паралельно з цим, розробка та впровадження сучасних підходів до побудови інтегрованої системи контролю, у відповідності до визначених принципів, є ключовим елементом успішного відновлення та подальшого розвитку суб'єктів господарювання на деокупованих територіях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мельник А. О. Організація системи ефективного внутрішнього контролю на підприємстві [Електронний ресурс] / А. О. Мельник // Ефективна економіка. – 2020. – № 11. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/7.pdf
2. Внутрішній контроль у військовій частині / Міністерство оборони України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.mil.gov.ua

СЕКЦІЯ 2

Розвиток податкового аудиту: проблеми та перспективи.

Ю. О. Білінська,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
О. П. Мельник,
канд. юрид. наук,
Державний податковий університет

МЕХАНІЗМ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Податкове регулювання відіграє важливу роль у державному регулюванні економіки. Це вплив державних органів влади на економічний процес шляхом корегування відповідно до поставлених цілей соціально-економічного розвитку в інтересах суспільства.

Сучасний механізм податкового регулювання – це сукупність організаційно-правових норм, принципів, методів і форм, суб'єктів і об'єктів державного регулювання податкових відносин через систему різноманітних інструментів з метою забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства [1, с. 76].

В Україні в рамках загального механізму податкового регулювання ми можемо виокремити окремі механізми та класифікувати їх, в залежності від масштабу регулюючого впливу, наступним чином [2]:

– системні механізми податкового регулювання;
– комплексні механізми податкового регулювання;
– локальні механізми податкового регулювання.

До системних механізмів податкового регулювання, які вбудовані у вітчизняну систему оподаткування, відноситься структура системи оподаткування: співвідношення загальнодержавних та місцевих податків і зборів, прямих та непрямих податків, на майно і капітал, з юридичних та фізичних осіб тощо.

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності є особливим механізмом справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, на сплату єдиного податку з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності.

До комплексних механізмів податкового регулювання відносяться спеціальні режими оподаткування (діяльність у сфері сільського та лісового господарства, а також рибальства; діяльність щодо виробів мистецтва,

предметів колекціонування або антикваріату) та оподаткування платників податків в умовах дії угоди про розподіл продукції.

До локальних механізмів податкового регулювання відносяться інструменти, пов'язані з об'єктом та предметом оподаткування, визначення складу платників податків, принципи встановлення й розміри податкових ставок, інструменти, пов'язані з порядком обчислення податкових зобов'язань, податкові пільги .

Щодо практичного застосування, варто зауважити, що згідно діючого податкового законодавства в Україні через механізм спеціальних режимів оподаткування регулюється діяльність у сфері сільського та лісового господарства, рибальства, а також діяльності щодо виробів мистецтва, предметів колекціонування або антикваріату. Такий механізм податкового регулювання включає систему заходів, що визначають особливий порядок оподаткування окремих категорій господарюючих суб'єктів, які відповідають певним критеріям, шляхом надання таким платникам податків і зборів особливого порядку визначення елементів податку та збору, звільнення від сплати окремих податків та зборів.

Для того аби вдосконалити механізм податкового регулювання в Україні, варто було б розглянути зарубіжний досвід. Податкове регулювання характерне для всіх країн з ринковою економікою, це в більшості країни Північної та Південної Америки, Саудівська Аравія, Кувейт, Швейцарія, Канада та інші. Всі вище зазначені країни є одними із найсильніших на ринку.

Аналіз податкової політики в цих країнах дозволяє визначити домінантні тенденції у змінах механізмів податкового регулювання. Насамперед це зниження загальної ставки оподаткування та часових витрат на дотримання норм податкового законодавства, зменшення кількості податкових платежів.

Основна увага у таких країнах приділяється розвитку підприємницької діяльності та залученню інвестиційних коштів як вітчизняними, так і іноземними особами. Для цього в державі створюються умови для стимулювання цих видів діяльності. У більшості країн значні пільги надаються підприємствам, що експортують свою продукцію (при цьому слід зазначити, що більшість країн укладають між собою угоди про уникнення подвійного оподаткування).

Податкові системи у вище зазначених країнах досить гнучкі і завдяки цьому платник податку може самостійно вибирати такий варіант оподаткування, приміром прибутковий податок з фізичних осіб, який для

нього є найефективнішим. Це уможливлює зменшення кількості платників, які бажають перейти у тіньовий сектор економіки або ухиляються від сплати податків (Великобританія та США).

Наявність різноманітних варіантів розрахунку та сплати податків, а також різні пільги щодо них дають можливість підприємству при плануванні своєї податкової політики розробляти кілька варіантів і визначити можливу економію. Крім того, розробка податкової політики впливає і на визначення напрямку подальшої діяльності підприємства. У всіх вище зазначених країнах схожа модель механізму податкового регулювання.

І тому, на нашу думку та на думку багатьох економістів Західної Європи, податкова система оптимальна, якщо наслідує такі принципи:

а) витрати держави на утримання податкової системи та витрати платника, пов'язані з процедурою сплати, повинні бути максимально низькими;

б) податковий тягар не можна доводити до такого рівня, коли він починає зменшувати економічну активність платника;

в) оподаткування не повинно бути перешкодою ні для внутрішньої раціональної організації виробництва, ні для його зовнішньої раціональної орієнтації на структуру попиту споживачів;

г) процес отримання податків треба організувати таким чином, аби він більшою мірою завдяки накопиченню фінансових ресурсів сприяв реалізації політики кон'юнктури та зайнятості;

д) цей процес повинен впливати на розподіл доходів у напрямку забезпечення більшої справедливості;

е) при визначенні податкової платоспроможності приватних осіб слід вимагати надання лише мінімуму даних, які торкаються особистого життя громадян.

Варто зазначити, що взаємозв'язок правового врегулювання та принципів податкової системи полягає в тому, що принципи податкової системи визначають основні принципи та підходи до оподаткування в державі. Ці принципи можуть впливати на вибір об'єктів оподаткування, визначення податкових ставок, розподіл податкових навантажень між різними категоріями платників тощо.

Наприклад, принципи прогресивності податкової ставки можуть визначати, як змінюються ставки податку в залежності від рівня доходу платника. Інші принципи, такі як принципи справедливості, економічної ефективності, можуть впливати на вибір та обґрунтування конкретних видів податків та їхніх особливостей.

Тобто, принципи податкової системи визначають основні засади податкового регулювання, а саме, як і на кого будуть застосовані податки, як вони будуть розподілені і т.д.

В сучасних умовах вітчизняний механізм податкового регулювання втрачає свою дієвість по наступних причинах:

– недовіра платників податків до державної фінансової політики, викликана занадто частими змінами у податковому законодавстві;

– невигідність переходу із «тіньового сектору» в офіційний з вищими ставками оподаткування від ставок, які пропонує «тіньовий ринок» при переводі не облікованої готівки в офіційну економіку.

Тому, взяття забіжного досвіду буде досить корисним для податкової системи України. А також, не заважало б провести реформування податкової системи, що також покращило б ситуацію. Основне протиріччя при формуванні правового регулювання податкових систем не тільки в Україні, а й в інших країнах, полягає в неузгодженості потреб у податкових надходженнях із можливостями їхнього отримання.

Отже, правове регулювання податкового законодавства в Україні відіграє важливу роль у становленні та регулюванні економіки, що відбувається шляхом корегування та внесення змін відповідно до поставлених цілей економічного розвитку та інтересів суспільства. Система правового регулювання податкового законодавства потребує вдосконалення, хоча на даному етапі вона знаходиться не на поганому рівні. Для цього ми аналізуємо податкову політику та зарубіжний досвід, враховуємо помилки та недосконалості у нашому законодавстві для того аби податкова система була близька до ідеалу і відповідала потребам суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вірт М. Я. Податкове регулювання розвитку малого бізнесу / М. Я. Вірт, О. Ю. Клепанчук // Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. – 2017. – № 53. – С. 76–81.

2. Нікітішин А. О. Основні напрями вдосконалення механізму податкового регулювання [Електронний ресурс] / А. О. Нікітішин // Ефективна економіка. – 2016. – № 2. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4789

В. В. Бодун,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Г. В. Грищук,
доктор філософії,
Державний податковий університет

СТИМУЛЮЮЧИЙ ВПЛИВ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ НА РІВЕНЬ ПОДАТКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Ефективною можна назвати таку податкову систему, яка стабільно забезпечує бюджет податковими надходженнями в достатньому обсязі та створює сприятливий податковий клімат для розвитку економіки. Основними проблемами під час забезпечення податкових надходжень в більшості країн світу є тіньова економіка та ухилення від оподаткування.

Питання підвищення рівня податкової дисципліни є актуальним для багатьох країн, особливо для країн з економікою, що розвиваються.

За оцінками Інституту соціально-економічної трансформації бюджет України в 2020 році втратив значні суми в результаті використання суб'єктами підприємницької діяльності схем ухилень від сплати податків – більше 180 млрд грн на рік (рис. 1).

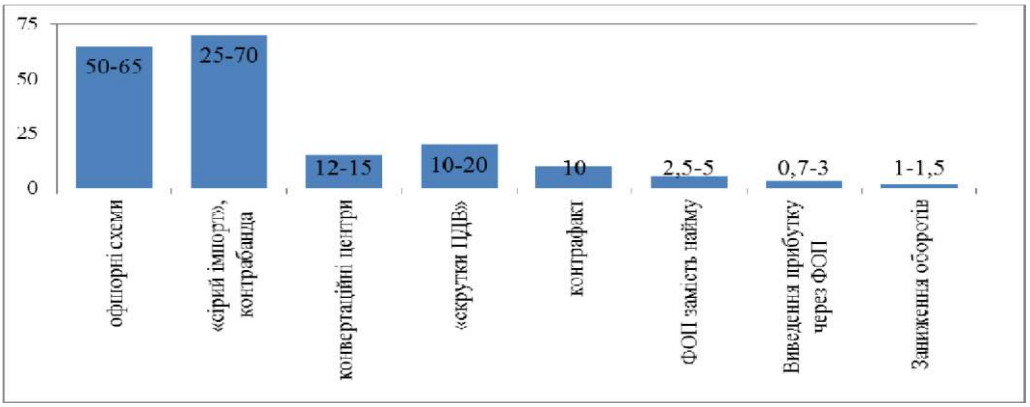

Рисунок 1 – Основні схеми ухилення від сплати податків та обсяги втрат бюджету України за рік, млрд грн [7]

Високий рівень ухилення від оподаткування та тіньової економіки не тільки знижують надходження бюджету, основною проблемою є те, що за таких умов підприємства працюють на ринку в нерівних умовах, від чого страждають сумлінні платники, отримуючи нижчі прибутки, що, в свою чергу, не дає їм можливості для розвитку.

Серед причин використання суб'єктами господарювання схем ухилення від оподаткування науковці називають наступні [4; 5]:

– моральні (низький рівень податкової культури, недовіра до влади);

– політичні(недосконаліть та нестабільність податкового законодавства);

– економічні (несправедливі податкові пільги);

– організаційні (неефективна система податкового адміністрування).

Причини, що спонукають суб'єктів господарювання до ухилення від оподаткування можна поділити на суб'єктивні та об'єктивні [6]. Суб'єктивні причини пов'язані з особистістю платника податку та охоплюють: податкову культуру, сприйняття справедливості системи оподаткування, тощо. До об'єктивних причин можна віднести рівень податкового навантаження, ефективність діяльності податкових органів тощо.

Провідну роль у протидії ухиленням від оподаткування грає система податкового контролю. Контроль за дотриманням податкової дисципліни в Україні покладено на Державну податкову службу.

Серед основних функцій податкового контролю здебільшого визначають нарахування сум податків і зборів, штрафних санкцій під час проведення контрольних дій органами податкової служби та їх стягнення, а також надання інформаційного забезпечення органам державного управління. Проте науковці виділяють як головну мету податкового контролю не контроль дотримання вимог податкового законодавства і донарахування сум податків і зборів, а надання пропозицій щодо удосконалення різних галузей законодавства з метою усунення правових основ навмисного ухилення господарюючих суб'єктів від оподаткування.

На нефіскальних функціях податкового контролю наголошують також нормативні документи, що регулюють стратегії розвитку податкової системи в Україні. Основна мета державного податкового контролю, в тому числі й податкового аудиту, зазначена у «Стратегії реформування системи управління державними фінансами» [1]: побудова сучасної справедливої податкової системи, що забезпечує рівність усіх платників податків перед законом та досягнення стратегічних цілей сталого економічного розвитку.

Підтримуємо висновки В. Д. Єгарміної, що найважливішим завданням податкового контролю є не збільшення сум донарахувань за результатами проведених перевірок суб'єктів підприємницької діяльності і констатації порушень податкового законодавства, а виявлення причинно-наслідкових зв'язків виявлених порушень, розробка конкретних пропозицій і заходів з удосконалення податкового законодавства [3].

Поряд із цим можна говорити про здатність системи податкового контролю стимулювати надходження до бюджету через вплив на податкову дисципліну методами примусу та переконання. Н. В. Гребенюк виділяє такі інструменти реалізації стимулюючої функції податкового контролю через примусові заходи [2]:

1) запобіжна (при проведенні податкових перевірок платників податків);

2) припиняюча (при застосуванні контролюючими органами або судом заходів припинення податкового правопорушення);

3) правовідновлювальна (при відновленні права уповноваженого суб'єкта на належне виконання платниками податків свого податкового обов'язку);

4) каральна (при накладанні на зобов'язаних осіб штрафних санкцій).

Отже, податковий аудит відіграє важливу роль у підвищенні рівня податкової дисципліни, впливаючи на поведінку платника податку. Податкова перевірка, як метод податкового аудиту, в разі значного охоплення суб'єктів господарювання, виступає не тільки адміністративним тягарем для платника податків, але і можливістю забезпечити йому справедливі, конкурентні умови на ринку, скорочуючи рівень ухилень від оподаткування.

Наведений перелік заходів щодо розширення інструментів впливу системи податкового аудиту на платників податків з метою підвищення рівня їх податкової дисципліни, не є вичерпним і може бути розширений. Проте необхідно досягнути такого рівня сприйняття податкового аудиту населенням, як допомоги у наведенні порядку, забезпеченні рівності та дотримання справедливості для всіх членів суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами // Офіційний вісник України. – 2019. – № 23. – С. 61.

2. Гребенюк Н. В. Стимулююча функція податково-правового примусу: поняття та форми реалізації / Н. В. Гребенюк // Право та державне управління. – 2019. – № 4. – С. 7–12.

3. Єгарміна В. Д. Податковий контроль: теоретичні засади і практика застосування / В. Д. Єгарміна // Збірник наукових праць НУДПСУ. – 2011. – № 1. – С. 166–176.

4. Попович В. М. Теорія детінізації економіки : монографія / В. М. Попович. – Ірпінь : Акад. держ. податк. служби України, 2001. – 524 с.

5. Система оподаткування та податкова політика : навч. посіб. / Захожай В. Б., Литвиненко Я. В., Захожай К. В., Литвиненко Р. Я. ; за заг. ред. В. Б. Захожая та Я. В. Литвиненка. – К., 2016. – 468 с.

6. Klier D. The current issue of disclosure, reporting and processing of tax evasion / D. Klier. – 2017. – Vol. 2. – P. 785–800.

7. Черкашин В. Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення/уникнення оподаткування в Україні / В. Черкашин, В. Дубровський, О. Гетман // Інститут соціально-економічної трансформації, Центр соціально-економічних досліджень «CASE Україна» – К., 2019. – 63 с.

Н. Р. Войтенко,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Г. В. Грищук,
доктор філософії,
Державний податковий університет

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ

Розвиток ринкових відносин і поява недержавної власності значною мірою змінили систему фінансового контролю в Україні. З метою забезпечення достовірності, об'єктивності та законності фінансової звітності для більшості користувачів в Україні виник і отримав подальший розвиток аудит як самостійна форма контролю. Аудит має довгу історію в розвинутих країнах за кордоном і також спирається на вітчизняну практику. Разом з тим, відтоді, як аудиторська діяльність була закріплена на законодавчій основі, виявили деякі проблеми, які потребують невідкладного вирішення.

Найбільшу актуальність тема проблем та перспектив розвитку аудиту, набула після подачі Україною заявки на вступ до Європейського Союзу. До вимог щодо вступу в ЄС входять: боротьба з корупцією та боротьба з відмиванням коштів відповідно до стандартів FATF.

Проблеми та розвиток аудиту в Україні досліджували такі науковці як В. Рудницький, С. Канигін, С. Голов, Б. Усач, В. Жук, Ю. Прозоров, В. Галкін, М. Білуха, А. Кузьминський, Н. Дорош та інші.

Основним нормативно-правовим актом, що регулює аудиторську діяльність в Україні, є Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. Відповідно до закону, аудит фінансової звітності – аудиторська послуга з перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності та/або консолідованої фінансової звітності юридичної особи або представництва іноземного суб’єкта господарювання, або іншого суб’єкта, який подає фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність групи, з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або іншим вимогам [3].

Окрім Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», аудит в Україні регулюють Міжнародні стандарти аудиту, які діють в Україні як національні з 18.04.2003, і Кодекс етики професійних бухгалтерів [4; 2].

Одним з офіційних регуляторів вітчизняного аудиту є Аудиторська палата України, яка створюється і функціонує як незалежний самостійний орган і є юридичною особою, що вирішує важливі питання у сфері методологічного й організаційного управління аудитом в Україні [1].

Аудит в Україні є відносно новим видом діяльності, а тому його розвиток супроводжується виникненням низки проблем, які зумовлені різноманітними факторами та обставинами: недосконалістю законодавства України, що регулює аудиторську діяльність, недостатнім практичним досвідом та відсутність публічних методів проведення та документування процесу аудиту.

До проблемних питань аудиту включають:

– відсутність достатнього аудиторського досвіду;

– відсутність нормативної бази аудиту – Стандарти аудиту для забезпечення єдиних стандартів якості аудиту;

– відсутність систематичних аудиторських рекомендацій;

– недостатня кількість кваліфікованого персоналу та нерозвиненість ринку аудиторських послуг;

– відсутність стандартних форм аудиторської документації;

– комп'ютеризація аудиту та ін [5].

У відповідь на ці проблеми необхідно прийняти різні підходи до подолання та перспективи розвитку аудиту в Україні, а саме:

– розробити механізми ціноутворення на аудит та аудиторські послуги з вивченням міжнародного досвіду;

– зменшити обсяги «тіньового» бізнесу;

– підвищення репутації професії аудитора;

– розробити методику та робочу документацію внутрішнього аудиту;

– удосконалити програму підготовки бухгалтерів у вищих навчальних закладах для адаптації їхніх знань до потреб реальної практики.

Поліпшення якості аудиту можна забезпечити лише шляхом націлювання на розвиток правового поля аудиту, запровадження якісних комп'ютеризованих систем аудиту, контролю рівня компетентності аудиторів та якості надаваних послуг, боротьбу з ненадійністю аудиторських послуг, що надаються аудиторами, санкції та штрафи.

Отже, аудиторські послуги в Україні розвиваються досить швидко, але є й певні проблеми. Більш поглиблене дослідження цих питань може стати основою для визначення пріоритетних напрямів удосконалення аудиторської діяльності відповідно до перспектив розвитку ринкової економіки та відносин власності в Україні, вирішення яких сприятиме подальшому впровадженню професії аудитора в господарську практику та формування у населення свідомості високого професіоналізму навички аудиторів. В цілому ж, аудит в Україні вимагає фундаментальних реформ, при яких би вимоги до аудиторської діяльності органічно відповідали (диференційовано) вимогам економіки України, масштабом суб'єктів та ринковим реаліям.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аудиторська палата України : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.apu.com.ua

2. Міжнародний Кодекс етики професійних бухгалтерів. Видання 2018. [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://mof.gov.ua/storage/files/kodex_et.pdf

3. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII станом на 01.01.2023 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text

4. Про затвердження Стандартів внутрішнього аудиту : наказ від 04.10.2011 № 1247 z1219-11 : станом на 01.01.2023 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1219-11#Text

5. Усач Б. Проблеми розвитку аудиту в Україні / Б. Усач // Регіональна економіка. – 2007. – № 4. – С. 217–222.

К. П. Гаркушин,
В. Д. Баленко,
здобувачі вищої освіти
Науковий керівник:
Т. М. Паянок,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ПОДАТКОВИЙ АУДИТ

Цифровізація впливає на всі сфери життя, включаючи податковий аудит [1]. Становлення цифрової економіки передбачає активне впровадження інновацій та інформаційно-комунікаційних технологій в усі види економічної діяльності [1].

Державна податкова служба України активно впроваджує цифрові інструменти у роботу із платниками податків [1]. Цифровізація допомагає нівелювати людський фактор у механізмах адміністрування податків [2]. Зокрема, вона дозволяє скоротити час на проведення податкових перевірок та збільшити ймовірність виявлення фактів ухилення від податків [1].

Однак, застосування цифрових інструментів при проведенні податкового аудиту супроводжується з певними проблемами [1]. Наприклад, відсутність необхідного кадрового та технічного забезпечення платниками податків [1]. Іншою проблемою є можливість для зловживання контрольними повноваженнями з боку фіскальних органів та корупційних ризиків [1].

Для вирішення цих проблем пропонується декілька шляхів.

Зокрема, закріплення у законодавчих актах норм про право платника податків щодо звернення до третьої особи [1].

Також обґрунтовано доцільність розробки і відображення у відповідних законодавчих актах алгоритму процедури проведення податкового електронного аудиту [1].

Цифровізація може значно підвищити ефективність податкового аудиту. Застосування сучасних технологій дозволяє автоматизувати багато процесів, що раніше вимагали значних зусиль і часу. Наприклад, за допомогою спеціалізованих програм можна автоматично обробляти великі обсяги даних, швидко виявляти помилки і невідповідності.

Однак, цифровізація також створює нові виклики для податкового аудиту.

По-перше, не всі платники податків мають доступ до необхідних технологій і навичок для їх використання.

По-друге, цифровізація може призвести до збільшення ризиків щодо конфіденційності даних.

По-третє, використання цифрових технологій може ускладнити процес контролю за дотриманням податкового законодавства.

Цифровізація може призвести до збільшення ризиків щодо конфіденційності даних. При цьому важливо забезпечити захист інформації від несанкціонованого доступу, а також від втрати або пошкодження. Для цього може знадобитися впровадження нових технологій захисту інформації, а також розробка відповідних нормативно-правових актів.

Крім того, використання цифрових технологій може ускладнити процес контролю за дотриманням податкового законодавства. Це пов'язано з тим, що цифрові технології можуть використовуватися для ухилення від сплати податків. Наприклад, можливе використання крипто валют для приховування доходів від податкових органів.

Незважаючи на виклики, перспективи розвитку цифровізації в податковому аудиту виглядають обіцяючими. Зокрема, можливе впровадження штучного інтелекту для автоматичного виявлення податкових порушень. Також можливе створення єдиної цифрової платформи для податкового аудиту, яка б дозволила платникам податків легко надавати необхідну інформацію і отримувати відповіді на свої запити.

Однією з перспектив розвитку цифровізації в податковому аудиті є впровадження штучного інтелекту. Штучний інтелект може використовуватися для автоматичного виявлення податкових порушень, а також для аналізу великих обсягів даних. Це може значно підвищити ефективність податкового аудиту.

Також можливе створення єдиної цифрової платформи для податкового аудиту. Така платформа б дозволила платникам податків легко надавати необхідну інформацію, отримувати відповіді на свої запити, а також відстежувати стан своїх податкових зобов'язань. Це б допомогло зробити процес податкового аудиту більш прозорим і зручним для платників податків.

Цифровізація має великий потенціал для підвищення ефективності податкового аудиту. Однак, для цього необхідно вирішити ряд проблем, пов'язаних з доступом до технологій, захистом даних і контролем за дотриманням податкового законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гай О. Податковий аудит в умовах цифровізації: сучасний стан, проблеми, перспективи / О. Гай, Л. Кононенко, О. Черновол // Економіка та суспільство. – № 54 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2737

2. Цифровізація у сфері оподаткування є важливою складовою розвитку цифрової економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/568593.html

3. Челишева Е. А. Цифрові технології та їх вплив на публічну фінансову діяльність / Е. А. Челишева [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2021/Industry4.0_21/Part_6.pdf

4. Онешко С. В. Стратегія розвитку аудиту в умовах цифрової економіки / С. В. Онешко, С. А. Вітер, А. М. Віремейчик [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7543&i=9

Б. В. Герасимчук,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Г. В. Грищук,
доктор філософії,
Державний податковий університет

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА РОЗВИТОК АУДИТУ В УКРАЇНІ

Аудит є відносно новим видом фінансового контролю і став невід'ємним атрибутом ринкової економіки. На сьогоднішній день актуальним є визначення тенденції розвитку аудиторської діяльності в Україні. Це пояснюється тим, що соціально-економічна реальність нашої держави не стоїть на місці, а постійно змінюється, що також призводить до змін в аудиторській діяльності.

Дослідженням сучасних проблем і розвитку аудиту в Україні займались такі провідні науковці, як Шевчук О., Здирко Н., Гетьман В., Давидов Г. Саме Шевчук О. та Здирко Н. вважають, що першою і фундаментальною проблемою в аудиті є відсутність чіткого та однозначного термінологічного апарату, який є базою для розуміння сутності аудиту, його місця, завдань та ролі в системі господарського контролю.

Наближення до економічних стандартів бізнесу є доволі складною, поступовою та багаторічною дією для України, яка в майбутньому суттєво змінить національну законодавчу базу. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку щодо регламентування облікових процесів змінюються відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності. Уже сьогодні багато українських компаній переходять на методику складання фінансової звітності, яка відповідає не лише національному законодавству, а й міжнародним стандартам. Саме цим зменшуючи різницю між вітчизняною системою обліку та загальноприйнятою європейською практикою обліку. Це має достатньо принципове значення для залучення іноземного фінансування, що зумовлює економічне зростання країни та підвищує довіру серед інших учасників.

Як відомо, аудит, проведений за міжнародними стандартами, містить більшу кількість показників, які дозволяють більш точно дізнатися справжнє фінансове становище компанії та захистити від можливих ризиків.

Одним з важливих законів, який регулює аудиторську діяльність є Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». Відповідно до нього, аудит – це перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах [4]. Окрім Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [4], аудит в Україні регулюють Міжнародні стандарти аудиту [2], які діють в Україні як національні з 18.04.2003 р., і Кодекс етики професійних бухгалтерів [1], виданий Міжнародною федерацією бухгалтерів.

Головним регулятором аудиту також є Аудиторська палата України, яка створюється як незалежний орган. Одними з головних завдань Палати є: затвердження стандартів аудиту, регулювання взаємовідносин між аудиторами у процесі здійснення аудиторської діяльності та контроль за виконанням аудиторськими фірмами Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [4].

Проте, незважаючи на достатньо велику кількість контролюючих органів в Україні є низка проблем серед аудиторських послуг. Деякими з них є: недостатня кількість кваліфікованих кадрів, відсутність великого досвіду в аудиторській діяльності, значна економія державних коштів на утримання контрольно-ревізійного апарату, відсутність єдиних критерій якості аудиту [3].

Для вирішення накопичених проблем потрібне різнопрофільне бачення їх подолання та майбутні перспективи розвитку. Я вважаю, що достатньо буде:

– розробити сучасні методики аудиту та робочої документації;

– удосконалити робочі програми підготовки аудиторів та обліковців, навчання максимально наблизити до сучасних реалій;

– зменшити «тіньовий» бізнес [3].

Разом з тим впровадження аудиту в сферу підприємницької діяльності має в цілому для держави істотні переваги порівняно з іншими формами фінансово-господарського контролю, зокрема:

– надходження додаткових коштів у бюджет за рахунок сплати аудиторськими фірмами (аудиторами-підприємцями) податків;

– незалежність, конкурентна боротьба, відповідний професіоналізм аудиторів, що сприяє підвищенню якості перевірок;

– можливість вибору аудитора замовником тощо [3].

Саме за допомогою комплексних заходів, які спрямуються на розвиток аудиту можна досягнути успіху. Отже, не зважаючи на ряд суперечностей і проблем аудиторські послуги досить стрімко розвиваються в Україні. Подолання існуючих недоліків сприятиме підвищенню якості аудиторських послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кодекс етики професійних бухгалтерів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://lexinform.com.ua/wp-content/uploads/2018/09/Code-of-Ethics_ukr.pdf

2. Міжнародні стандарти аудиту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201(1).pdf

3. Одінцов Л. М. Система фінансового контролю і розвиток аудиторства в Україні / Л. М. Одінцов, А. О. Титаренко, М. В. Швець // Вісник Кременчуцького державного політехнічного університету. – 2012.

4. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII станом на 01.01.2023 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text

В. П. Голуб,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Г. В. Грищук,
доктор філософії,
Державний податковий університет

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

У сучасних умовах стрімкої трансформації економіки удосконалення організації податкового контролю є надзвичайно важливим. Тому за останні десятки років активно відбувалися зміни в податкових системах різних країн, у тому числі й економічно розвинених. Так, провідними країнами світу було накопичено величезний досвід роботи податкового контролю, який може бути дуже корисним для розвитку та удосконалення податкової системи України.

Вивчення міжнародного досвіду щодо організації податкового контролю є дуже актуальною темою серед вітчизняних науковців, серед яких можна виділити: А.О. Монаєнко, Л.К. Воронова, Ю.Ф. Кваша, О.А. Лукашев, О.Ю.Судако, І.М. Корнієнко, Л.А. Савченко, О.С. Горлова, М.В.Карасьова, О.А.Ногіна, І.А. Орєшкін, А.В. Бризгалін, О.В. Поролло, Г.А. Гаджієв, Г.В.Петрова, Т.Є. Кушнарьова, М.В. Кустова, О.М. Горбунова, Т.А. Гусєва.

Дедалі частіше в умовах господарювання платники податків вдаються до різних способів ухилення від оподаткування. Тому з’явилось таке поняття як «податковий контроль», що має на меті попередити, виявити та припинити податкові порушення.

Податковий контроль належить до владного контролю, оскільки з одного боку він здійснюється державними органами контролю, які наділені певними владними повноваженнями стосовно підконтрольних суб’єктів, а з іншого боку фінанси як економічна категорія характеризується не тільки розподільчою, але і контрольною функціями. У зв’язку з цим податковий контроль є одним із різновидів державного фінансового контролю. Податковий контроль відрізняється від інших видів державного фінансового контролю тим, що він регулюється специфічними нормами законодавства, його об’єктом виступають різні види податків, організація функціонування системи сплати податків та податкові правовідносини в цілому [1].

Організація податкового контролю дуже відповідальний та складний процес, що потребує чимало часу для удосконалення. Саме тому у нагоді стане міжнародний досвід, який включає в собі різні напрямки, що спрямовані на забезпечення ефективності та справедливості податкової системи. Перелік цих напрямків відображено на рис. 1 та варто кожен з них розглянути окремо.

Рисунок 1 – Напрямки удосконалення податкового контролю
Джерело: розроблено автором на основі [1, 2, 3, 4].

У першу чергу, країнами було створено міжнародні стандарти, такі як Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS) та Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (IAS).

Міжнародні стандарти фінансової звітності або МСФЗ (англ. *International Financial Reporting Standards* — IFRS) — це набір стандартів і інтерпретацій, що регламентують правила складання фінансової звітності. Вони розробляються Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB) та визначають правила складання звітності компаній. Нині компанії в більш ніж 120 країнах світу використовують МСФЗ як основу для підготовки своєї фінансової та податкової звітності [2].

Також для зручного обміну інформації були створені й інші міжнародні стандарти, зокрема Common Reporting Standard (CRS) для автоматичного обміну інформацією про банківські рахунки фізичних осіб між країнами. Це стандарт було розроблено для боротьби з ухиленням від оподаткування Організацією економічного співробітництва та розвитку.

Міжнародна асоціація контролерів інспекцій податків (IOTA) була створена для обміну інформацією та досвідом між податковими адміністраціями. Сприяє розробкам спільних стратегій та рішень у галузі податкового контролю. Саме спільне навчання та обмін досвідом забезпечує зміцнення співпраці між різними країнами з метою боротьби податкових ухилень.

Уникнення подвійного оподаткування та сприяння міжнародного обміну інформацією гарантують укладені міжнародні податкові угоди та конвенції.

Із розвитком ІТ-технологій у міжнародній практиці все більше процеси оподаткування автоматизовуються, що значно полегшує роботу податкових органів, пришвидшує виявлення порушень і взаємодію між податковими органами та платників податків. Широко розповсюдженою практикою є електронне декларування та моніторинг, що сприяє покращенню збору та обробки податкової інформації, а, отже, підвищує точність та ефективність податкового контролю.

Основою податкового контролю будь-якої країни є наявність високого рівня професійної підготовки та ефективності працівників податкових органів та забезпечення їх розвитку і навчання. Саме це забезпечить надійність податкової системи та високу довіру від населення.

Для підвищення ефективності діяльності податкової служби в Мексиці та Перу на початку 90-х років XX ст. уведено податкові агентства в регіонах, яким гарантувалася певна автономність у діяльності [3, с. 52]. Ця практика була досить розповсюдженою, проте фактично не всі країни змогли втілити її в реальність, тому використання її Україною є достатньо ризикованою. Та, все таки, цей експеримент мав і позитивні наслідки, а саме кардинальне проведення кадрової реформи.

Головною вимогою високорозвинених країн є прозорість та справедливість податкової системи. В Україні також були запроваджений «Проєкт Закону 8131 щодо імплементації міжнародного стандарту автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки (CRS). Стандарт надає податковим органам країн ефективний інструмент для боротьби з ухиленням від сплати податків шляхом виведення прибутків у офшори завдяки наданню інформації про кошти їх резидентів, що зберігаються за кордоном. Прийняття відповідного закону дозволить забезпечити належне виконання Україною міжнародних зобов'язань щодо обміну інформацією для податкових цілей, а також сприятиме запобіганню ухиленню від сплати податків, виведенню прибутків за кордон та підвищенню рівня дотримання вимог податкового законодавства» [4].

Розробка та впровадження стратегій боротьби з корупцією в контролюючих податкових органах є обов'язком кожної держави, адже це забезпечить не тільки довіру серед громадян, але й цілеспрямування всіх коштів для покращення їх життя. Тому необхідність недопущення, упередження та виявлення корупційних правопорушень у органах податкової

служби мають бути суворо покарані як за Кодексом України про адміністративні правопорушення, так і за Кримінальним кодексом України.

Дуже важливо, щоб серед населення на вищому рівні була податкова етика, а саме знання та вміння, які б формували правильне уявлення про податкову систему, податки та необхідність їх сплати. Тому більшість країн орієнтується на молоде покоління – майбутніх платників податків, виховують у них високий рівень податкової грамотності та податкової культури.

Отож, підсумовуючи, можна сказати, що в України є великий потенціал та на міжнародному досвіді вона може побудувати достатньо ефективну податкову систему, забезпечуючи податковий контроль на вищому рівні. Проте за різними даними Україна входить до п’ятірки країн з найгіршою податковою системою, що говорить про якнайшвидше її реформування до міжнародних вимог.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пухальський В. Теоретичні аспекти податкового контролю / В. Пухальський // Молодий вчений. – 2022. – № 1 (101). – С. 32–36.

2. Фінансова звітність за МСФЗ / IFRS – BDO // Міжнародна аудиторська компанія BDO [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.bdo.ua/uk-ua/services-2/consulting/ifrs

3. Податкові системи країн Америки [Текст] : навч. посіб. / М. І. Карлін, Н. І. Ліповська-Маковецька. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 232 с.

4. Україна впевнено крокує до справедливої та прозорої системи оподаткування // EU4PFM – EU4PFM Website [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://eu4pfm.com.ua/news/ukraina-vpevneno-krokuie-do-spravedlyvoi-ta-prozoroi-systemy-opodatkuvannia/?lang=uk

А. М. Гоменюк,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Г. В. Грищук,
доктор філософії,
Державний податковий університет

РОЗВИТОК ПОДАТКОВОГО АУДИТУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Актуальність розвитку податкового аудиту визначається в умовах постійних змін у податковому законодавстві та бізнес-середовищі. Зростаюча складність податкових систем, впровадження нових правил та стандартів вимагають від підприємств не лише дотримання податкових зобов'язань, але й забезпечення їхньої оптимізації та ефективності. Проблеми, пов'язані з ризиками податкових порушень та невідповідності, стають більш актуальними, а отже, розвиток податкового аудиту стає стратегічно важливим для підприємств. Перспективи розвитку включають у себе вдосконалення методики та інструментів податкового аудиту, а також активну адаптацію до нових викликів, забезпечуючи надійний механізм виявлення та управління податковими ризиками в умовах постійних змін в податковому законодавстві та бізнес-середовищі.

Дослідженням проблем та перспектив розвитку податкового аудиту у своїх праця займалися наступні науковці: Клим Н., Краєвський В., Костенко О., Лучко М., Скорик М., Тараценко В., Яремчук І. та інші.

Мета дослідження полягає у розриті проблем та розробленні перспектив розвитку податкового аудиту.

Сутність податкового аудиту полягає в систематичному та об'єктивному перегляді податкової звітності та операцій підприємства з метою визначення ступеня відповідності їхньої обліково-фінансової інформації до вимог податкового законодавства. Основною метою податкового аудиту є перевірка дотримання підприємством податкових обов'язків, а також виявлення і управління податковими ризиками [2, с. 124].

Податковий аудит – це систематичний та об'єктивний перегляд фінансової та податкової звітності підприємства з метою визначення ступеня відповідності їхніх фінансових операцій вимогам податкового законодавства. Основна мета податкового аудиту полягає в перевірці правильності

розрахунків податків, дотриманні податкових обов'язків та виявленні можливих податкових ризиків.

Під час проведення податкового аудиту аудитор оцінює дотримання підприємством податкових норм, правил та стандартів, а також визначає ефективність та правомірність податкового обліку. Результати аудиту можуть бути використані для коригування фінансової та податкової звітності, а також для виявлення можливостей оптимізації податкового тягаря та покращення податкової стратегії підприємства [3, с. 186].

Податковий аудит є необхідною частиною фінансового управління підприємства, спрямованою на забезпечення дотримання податкових законів та мінімізацію ризиків перед фіскальними органами. Він відіграє важливу роль у забезпеченні внутрішньої контрольної системи та підвищенні довіри зацікавлених сторін до фінансової звітності підприємства.

Розвиток податкового аудиту стикається з рядом проблем, які гальмують його ефективність, а саме:

– складність податкового законодавства - сплутаність та постійні зміни в податковому законодавстві можуть створювати труднощі у здійсненні ефективного аудиту, оскільки вимоги можуть бути неоднозначними або змінюватися на великій швидкості;

– відсутність стандартизації – відсутність чітких та уніфікованих стандартів для проведення податкового аудиту може впливати на консистентність та порівнянність результатів між аудиторами та компаніями;

– різні аудитори та аудиторські фірми можуть використовувати відмінні методики та підходи до податкового аудиту, що може призвести до різних оцінок та висновків;

– недостатнє використання сучасних технологій та програмного забезпечення для аналізу великих обсягів податкових даних може обмежувати ефективність та швидкість аудиторських процесів [4, с. 274];

– відсутність достатньо кваліфікованих спеціалістів у сфері податкового аудиту може стати перешкодою для якісного та ефективного проведення аудиту;

– недостатня довіра до аудиторських фірм та аудиторів може призвести до відмови компаній від проведення податкових аудитів або обмеження розголошення інформації;

– податкові ризики та агресивна оптимізація – компанії можуть застосовувати агресивні стратегії оптимізації для мінімізації податкових витрат, що ускладнює завдання аудиторів у виявленні можливих ризиків та невідповідності [1, с. 38].

Для подолання цих проблем важливо розвивати стандартизовані підходи, інвестувати у навчання та підвищення кваліфікації фахівців, а також активно використовувати технологічні інновації для покращення ефективності податкового аудиту.

Перспективи розвитку податкового аудиту визначаються сучасними тенденціями в економіці та податковій сфері, а також вимогами бізнесу та регулюючих органів, до ключових напрямків розвитку включають:

– зростаюча роль цифрових технологій, таких як аналітика великих даних, штучний інтелект та автоматизовані системи, спрощує та поліпшує процеси податкового аудиту. За використанням цих інструментів можливий більший обсяг аналізу даних та ефективніший виявлення потенційних податкових ризиків;

– перехід від реактивного аудиту до прогнозування та попередження можливих податкових порушень. Використання аналітики для ідентифікації та управління ризиками дозволяє компаніям запобігати невідповідності заздалегідь;

– урахування міжнародних аспектів оподаткування та дотримання вимог міжнародних стандартів у звітності. Зростаюча глобалізація бізнесу ставить перед аудиторами завдання працювати з міжнародними стандартами та забезпечувати дотримання податкових правил у різних юрисдикціях;

– зростання консультативних та стратегічних аспектів роботи аудиторів, включаючи розробку оптимальних податкових стратегій, підготовку до аудитів, а також консультування з податкового планування;

– зацікавленість компаній у побудові стратегічного партнерства з аудиторськими фірмами, які можуть надавати комплексні послуги, що включають податковий аудит, консалтинг та інші послуги з фінансового управління;

– зростання вимог до дотримання високих стандартів етики в аудиторській діяльності, що сприяє підвищенню довіри до результатів аудиту та підтримує професійні стандарти.

Розвиток податкового аудиту у напрямку інтеграції технологій, стратегічного консалтингу та глобального підходу свідчить про його важливість та актуальність у сучасному бізнес-середовищі.

Отже, розвиток податкового аудиту стоїть перед рядом суттєвих проблем, таких як складність податкового законодавства, неоднаковість підходів та нестабільність вимог. Однак перспективи розвитку включають в себе активне впровадження технологій, стратегічне планування та фокус

на попередженні ризиків. Зростаюча важливість міжнародного виміру та консультативних послуг свідчить про поступову трансформацію податкового аудиту в сучасному бізнес-середовищі. Розробка стандартів, підвищення кваліфікації фахівців і стратегічне партнерство становлять важливі елементи для подолання проблем та забезпечення динамічного розвитку цієї сфери. У відповідь на виклики сучасного економічного ландшафту, податковий аудит визначає свою роль як стратегічний інструмент, спрямований на підтримку ділової стійкості та відповідальності перед податковими органами та глобальним співтовариством.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Клим Н. Адаптація податкового аудиту до умов воєнного стану: організаційний та методичний аспект / Н. Клим, Н. Мужевич, О. Грицак // Галицький економічний вісник. – Т. : ТНТУ, 2023. – Том 82, № 3. – С. 38–46.
2. Краєвський В. М. Податковий аудит: зміст і дуальна функція обліку як об’єкта та засоба / В. М. Краєвський, О. М. Костенко, М. О. Скорик // Підприємництво та інновації. – 2022 – № 24. – С. 123–128.
3. Лучко М. Аудит податків і платежів у контексті оптимізації діяльності підприємства [Текст] / М. Лучко, А. Зінкевич // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2019. – Вип. 1. – С. 186–196.
4. Тараценко В. Питання ефективності податкового аудиту в Україні / В. Тараценко, І. Яремчук // Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем. – 2022. – С. 274–275.

Д. Р. Дмитренко,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
А. В. Лісовий,
д-р екон. наук, професор,
Державний податковий університет

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО АУДИТУ

Розвиток українського аудиту – невід'ємна складова стабільності та розвитку економіки. Посилення контролю та забезпечення дотримання стандартів аудиту сприяє підвищенню довіри бізнесу та інвесторів до фінансової звітності. Регулярна модернізація законодавства стимулює професійний зріст аудиторських компаній та підвищує якість аудиторських послуг. Залучення міжнародних стандартів та найкращих практик сприяє інтеграції українського аудиту у світовий економічний простір. Розвиток українського аудиту є ключовим фактором створення конкурентоспроможної та прозорої бізнес-середи.

Правові основи аудиторської діяльності в Україні визначає Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». Згідно цього Закону аудит в Україні може проводитися виключно сертифікованими аудиторами. Сертифікація аудиторів проводиться Аудиторською палатою України [1].

Відповідно до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», аудит – це перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів [3].

Дослідженням розвитку аудиту в Україні займаються чимало вітчизняних спеціалістів та науковців, а саме: В. Рудницький, С. Голов, Б. Усач, В. Жук, Ю. Прозоров, В. Галкін, М. Білуха, А. Кузьминський, Н. Дорош та інші.

Аудит в Україні є порівняно новим видом діяльності і тому, процес його розвитку супроводжується виникненням проблемних питань, які обумовлені впливом цілого ряду факторів і обставин: недосконаліть законодавства України, регулюючого аудит, незначний практичний досвід,

відсутність загальнодоступних методик з проведення та документування процесів аудиту [1].

Наразі в Україні аудит фінансової звітності розвивається прискореними темпами. Так, починаючи з 2004 року, аудит фінансової звітності проводиться відповідно до Міжнародних стандартів аудиту (МСА), що прийняті в якості Національних стандартів аудиту. Всі аудитори повинні дотримуватися Кодексу етики професійних бухгалтерів, прийнятого Міжнародною Федерацією Бухгалтерів [1].

Аудиторські компанії в Україні повинні впровадити в себе систему внутрішнього контролю якості аудиторських послуг. Починаючи з жовтня 2008 року, Аудиторська палата України проводить перевірки контролю якості в аудиторських фірмах на відповідність Міжнародним стандартам контролю якості [1].

Створення системи незалежного аудиту – істотне надбання суспільно- господарської та соціально-політичної практики в період становлення України як суверенної держави. І є результатом спільних зусиль влади і бізнесу на шляху реформування економіки, розвитку її приватного сектора, розбудови громадянського суспільства [2].

За період незалежного аудиту набула розвитку інфраструктура аудиту. Вона на сьогодні охоплює аудиторів, які надають професійні послуги в складі аудиторських фірм, та аудиторів-підприємців, які діють одноосібно, зареєструвавши аудиторську діяльність. В аудиторських фірмах працевлаштовані фахівці з бухгалтерського обліку, фінансів, оподаткування, господарського права, а також інші співробітники, що працюють під керівництвом сертифікованих аудиторів [2].

Важливим компонентом аудиторського загалу є представники внутрішнього аудиту. Цей різновид аудиту набуває дедалі більшого поширення в банках, акціонерних товариствах, холдингових компаніях, інвестиційних фондах та інших корпоративних структурах [2].

Розвиток українського аудиту є надзвичайно важливим для стабільності та прозорості економіки країни. Протягом останніх років спостерігається певний прогрес у сфері регулювання та стандартизації аудиторської діяльності, а також впровадження міжнародних стандартів. Проте, залишається багато викликів, зокрема у плані підвищення якості аудиту, забезпечення незалежності аудиторів, та вдосконалення механізмів нагляду за аудиторською діяльністю. Розвиток українського аудиту вимагатиме спільних зусиль держави, бізнесу та аудиторської спільноти, проте він принесе значну користь для економіки та суспільства в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аудит в Україні: розвиток, проблеми та перспективи [Електронний ресурс]. – Джерело доступу : https://www.accounting-ukraine.kiev.ua/poslugi/auditor ukraine.htm

2. Колісник Г. М. Аудит : навчальний посібник / Г. М. Колісник, В. Є. Слюсаренко. – Ужгород ; ДВНЗ «УжНУ», 2015. – 296 с.

3. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII станом на 01.01.2023 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text

А. В. Зварич,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Т. В. Білобровенко,
канд. екон. наук,
Державний податковий університет

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ ДОХОДІВ ТДВ «ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД»

Актуальність дослідження податкового аудиту доходів виробничого суб'єкта господарювання полягає у його здатності забезпечити відповідність податковому законодавству, виявити потенційні ризики й недоліки в обліку доходів, що дає можливість оптимізувати оподаткування, знизити податкові ризики, поліпшити фінансовий моніторинг. Можливе заниження реальних доходів підприємства, а відтак і оподатковуваного прибутку є основним питанням податкової перевірки, яке може статися як навмисно, так і з необережності через численні зміни законодавства в Україні. Щоб уникнути штрафних санкцій, потрібно розвивати внутрішній контроль доходів підприємства.

У результаті податкового аудиту ТДВ «Яготинський маслозавод» було встановлено деякі недоліки і потенційні ризики, котрі можуть здійснити вплив на правильність розрахунків податків і відповідність звітності ТДВ «Яготинський маслозавод» податковому законодавству. Були встановлені відхилення в розрахунках податків, невідповідність звітності вимогам податкового законодавства і слабкі місця в системі внутрішнього контролю. З огляду на вказане, робимо висновок щодо потреби вдосконалення методики податкового аудиту доходів ТДВ «Яготинський маслозавод». Вдосконалення методології податкового аудиту вимагає запровадження ряду змін й вдосконалень до вже існуючих процедур задля забезпечення більшої точності, відповідності податковому законодавству і зниження ризиків.

За доцільне вважаємо запропонувати такі рекомендації з метою удосконалення методології податкового аудиту доходів ТДВ «Яготинський маслозавод»: 1) оптимізація процесу розрахунку податків і забезпечення точності має проводитися в наступних напрямках:а) запровадження механізмів перевірки – керівній ланці необхідно створити формальний процес

перевірки податкових розрахунків до подання податкових декларацій; 2) посилення внутрішнього контролю за обліком доходів рекомендовано проводити за такими напрямами: запровадити суворіші процедури перевірки у фінансовому і бухгалтерському відділах; необхідно інвестувати у бухгалтерське програмне забезпечення; систематичне здійснення внутрішнього аудиту, дозволить виявити і виправити проблеми із обліком доходів. Внутрішній аудит може виявити слабкі місця чи помилки у системі бухгалтерського обліку й допомогти в швидкому вирішенні даних питань [4]; 3) навчання й підвищення кваліфікації персоналу можливо удосконалити за допомогою: комплаєнс-тренінги – необхідно забезпечити комплексне навчання і тренінги для усіх працівників; безперервна освіта – потрібно прагнути аби співробітники одержували постійну освіту й інформацію щодо змін у податковому законодавстві. Податкове законодавство може часто змінюватися, й для забезпечення його додержання потрібно бути в курсі подій; 4) внесення змін до системи обліку і звітності включає такі кроки: перевірка існуючих систем – необхідно здійснити ретельний аналіз існуючих систем бухгалтерського обліку і звітності ТДВ «Яготинський маслозавод» й окреслити сфери, у котрих встановлено порушення і недоліки, й зробити оцінку потреби у вдосконаленні; запровадження змін – на базі результатів аудиту потрібно внести необхідні зміни до систем обліку і звітності ТДВ «Яготинський маслозавод». Сюди може входити оновлення програмного забезпечення, реорганізація процесів і поліпшення документування фінансових операцій [5]; 5) в ході етапу моніторингу й запровадження рекомендацій вагомим є: покласти відповідальність за моніторинг виконання запропонованих рекомендацій на визначену групу чи особу; створити механізми регулярної звітності івідслідковування прогресу задля забезпечення ефективного впровадження запропонованих змін.

Первинною податковою перевіркою було виявлено відхилення в податкових розрахунках ТДВ «Яготинський маслозавод» і певна невідповідність звітності податковому законодавству. З метою вирішення вказаних проблем й удосконалення методології податкового аудиту потрібно оптимізувати процес розрахунку податків і забезпечити точність даних розрахунків. Так, задля оптимізації процесу розрахунку податків необхідно переглянути існуючий процес обчислення податкових платежів ТДВ «Яготинський маслозавод». Почавши із ретельного аналізу існуючого процесу обчислення податків, вагомим єокреслитиусі задіяні етапи, відповідальних осіб, до того ж технології і програмне забезпечення, якізастосовуються. Потрібно забезпечити чітке розуміння поточного процесу [3].

Податкове законодавство змінюється на постійній основі, дуже вагомим виступає мати механізм, котрий дасть можливість податковим спеціалістам бути в курсі останніх змін. Систематичні тренінги, семінари чи підписка на бази даних податкового законодавства допоможуть працівникам залишатись в курсі подій. Здійснення навчання для співробітників, котрі займаються обліком доходів, дозволить впевнитися, що вони розуміють процедури внутрішнього контролю [1]. Вагомим кроком на шляху до удосконалення методики податкового аудиту доходів ТДВ «Яготинський маслозавод» може бути призначення чи запрошення на роботу спеціаліста із податкового комплаєнсу, котрий має глибоке розуміння податкового законодавства. Така особа може нести відповідальність за нагляд за податковими розрахунками, бути в курсі змін в податковому законодавстві й забезпечувати додержання компанією податкового законодавства [2].

На базі виявлених у ході податкового аудиту слабких місць у системі внутрішнього контролю ТДВ «Яготинський маслозавод», запропоновано комплекс рекомендацій. Запровадивши представлені рекомендації, ТДВ «Яготинський маслозавод» може суттєво поліпшити методологію податкового аудиту, підвищити його точність і відповідність податковому законодавству, до того ж знизити потенційні ризики, пов’язані із податковими розрахунками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кульчицька Н. Податковий аудит як інструмент забезпечення економічної безпеки підприємства [Електронний ресурс] / Н. Кульчицька, Т. Яковець // Бухгалтерський облік і аудит. – 2017. – № 1. – С. 21–28. – Режим доступу : https://scholar.google.com/citations?user=_6DIY0oAAAAJ&hl=th

2. Макаренко А. П. Удосконалення обліку і контролю оподаткування та сплати ЄСВ та ПДФО із заробітної плати працівників суб’єктів господарювання [Електронний ресурс] / А. П. Макаренко, Н. В. Котова // Ефективна економіка. – 2020. – № 12. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8428

3. Меліхова Т. О. Удосконалення документування обліку та аудиту запасів на підприємстві [Електронний ресурс] / Т. О. Меліхова, А. О. Градобік // Ефективна економіка. – 2020. – № 11. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8331

4. Меліхова Т. О. Удосконалення методичних підходів аудиту доходів від реалізації продукції для ефективного управління підприємством /

Т. О. Меліхова, Н. С. Чакалова, О. С. Петрова // Інвестиції: практика та досвід. – 2019. – № 4. – С. 54–61.

5. Никифорак І. І. Удосконалення методики аудиту прибутку / І. І. Никифорак, М. М. Танасієва // Економічний простір. – 2021. – № 171. – С. 93–98.

А. І. Канило,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Г. В. Грищук,
доктор філософії,
Державний податковий університет

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ В КОНТЕКСТІ ЗМІН У ПОДАТКОВОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

У зв'язку зі стрімким розвитком технологій, сфера податкового аудиту стала об'єктом значних змін і вимагає уважного аналізу. Висвітлюючи цей контекст, важливо зрозуміти, що сучасні технологічні та законодавчі трансформації мають суттєвий вплив на ефективність податкового аудиту та вимагають нових підходів.

Актуальність теми: варто відзначити актуальність теми в контексті зростаючих викликів із забезпечення ефективності та прозорості фінансової системи. Згідно з дослідженнями інституту економічних досліджень, важливо зосередитися на розумінні впливу цифрової трансформації на фінансовий контроль та податковий аудит.

Основною метою дослідження є проведення аналізу сучасних проблем податкового аудиту та визначення перспектив розвитку. Цей аналіз спрямований на визначення оптимальних шляхів вирішення проблем та вдосконалення практик податкового аудиту, використовуючи інноваційні підходи, як описано у фінансових дослідженнях та статті про роль цифрової економіки у фінансовому контролі.

Визначення податкового аудиту виокремлюється як систематичний аналіз і перевірка фінансової звітності платників податків з метою забезпечення їхньої відповідності податковому законодавству [1, с. 112–120]. Цей процес об'єднує в собі комплексну оцінку податкової діяльності, виявлення можливих порушень та формулювання рекомендацій для оптимізації фіскальних зобов'язань [2, с. 78–86].

Трансформація податкового аудиту стає визначальним етапом у розвитку фіскального контролю, відзначаючись ключовими змінами у методах та інструментах аудиторської діяльності. За останні роки спостерігається розширення застосування передових технологій, таких як штучний

інтелект, аналітика великих даних і блокчейн, що революціонізує підходи до перевірки фінансової звітності платників податків.

Ця технологічна трансформація призводить до підвищення точності та ефективності аудиторських перевірок, забезпечуючи швидший доступ до реального часу, аналіз великих обсягів даних та автоматизовані процеси. Окрім того, використання цифрових рішень покращує співпрацю між податковими органами та платниками податків, забезпечуючи більш прозорий та ефективний фіскальний контроль.

Однією з ключових проблем, які виокремлюються в контексті податкового аудиту, є невідповідність законодавства. Невідповідність законодавства в сфері податкового аудиту в Україні виявляється через регулярні зміни в податковому законодавстві, що породжують конкретні прогалини та труднощі для платників податків та аудиторів. Наприклад, непослідовні зміни в ставках податку на прибуток часто призводять до невизначеності щодо оптимальних стратегій оподаткування для підприємств.

Перспективи розвитку податкового аудиту суттєво пов'язані зі впровадженням інноваційних підходів. Інновації можуть включати в себе використання штучного інтелекту, аналізу великих даних та блокчейн-технологій для покращення ефективності аудиторських процесів. Здійснення глибоких досліджень у цьому напрямі дозволить розробляти стратегії, спрямовані на впровадження передових інструментів та методів для досягнення оптимальних результатів у податковому аудиті.

Використання технологій у податковому контролі є ключовим аспектом перспективного розвитку. Автоматизація та впровадження цифрових інструментів дозволять покращити збір та обробку інформації, виявлення порушень та забезпечення точності аналізу. Взаємодія з передовими технологічними рішеннями може значно полегшити завдання аудиторів та зробити аудит більш точним та ефективним.

Додатково, для підвищення ефективності податкового аудиту, важливо впроваджувати заходи щодо підвищення ефективності взаємодії з платниками податків. Зокрема, розвиток ефективної системи комунікації та партнерства сприятиме покращенню розуміння інтересів обох сторін та сприяє побудові відносин на взаємовигідних засадах.

Розглянемо позитивні приклади впровадження змін:

1. Застосування аналітичних інструментів в Сполучених Штатах (2018): У лютому 2018 року, відповідно до Закону про модернізацію податкового контролю, податкова служба США розпочала використання

аналітичних інструментів. Ця ініціатива призвела до скорочення середнього часу аудиту на 20% та підвищення точності виявлення податкових порушень [4, с. 778].

2. Використання штучного інтелекту в Японії (2020): У вересні 2020 року, за підтримки Закону про Цифрову Трансформацію в галузі фінансів, Японія впровадила системи штучного інтелекту в податковому аудиті. Це призвело до зменшення термінів аудиту на 25%, забезпечивши оптимізацію та підвищення якості аудиторських процесів [5, с. 83].

Позитивні приклади впровадження аналітичних інструментів, блокчейн-технологій та штучного інтелекту в Сполучених Штатах та Японії, відзначаються не лише підвищенням ефективності, але й зменшенням податкових порушень та підвищенням довіри до системи. Ці інновації сприяють розвитку податкового аудиту як ключового інструменту фіскального контролю.

З урахуванням аналізу висновків дослідження, можна сформулювати конкретні рекомендації для подальшого вдосконалення податкового аудиту. Сприяти впровадженню аналітичних інструментів на рівні податкових органів, розширювати використання блокчейн-технологій для забезпечення надійності даних та підтримувати дослідження в галузі штучного інтелекту для автоматизації аудиторських процесів. Крім того, важливо посилювати міжнародну співпрацю у сфері обміну досвідом та найкращими практиками, щоб створити єдиний стандарт для податкового аудиту та забезпечити більш ефективний боротьбу з міжнародним податковим ухиленням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончаренко М. В. Напрямки розвитку системи зовнішнього державного фінансового контролю в умовах реформи децентралізації [Електронний ресурс] / М. В. Гончаренко // Theory and Practice of Public Administration. – 2019. – Т. 2, № 65. – С. 112–142. – Режим доступу : Https://Doi.Org/10.34213/Tp.19. 02.17

2. Олексій У. О. До питання розвитку публічних фінансів в умовах цифрової трансформації [Електронний ресурс] / У. О. Олексій // Знання європейського права. – 2021. – № 4. – С. 70–87. – Режим доступу : https://doi.org/10.32837/chern.v0i4.268

3. Логвин А. В. Податковий контроль: проблемні питання [Електронний ресурс] / А. В. Логвин // LEGAL EDUCATION AND SCIENCE AS THE NEED OF THE HOUR: NEW EUROPEAN CHALLENGES. – 2021. – Режим доступу : https://doi.org/10.30525/978-9934-26-148-0-32

4. Lyon A. B. Assessing U.S. Global Tax Competitiveness after Tax Reform [Electronic resource] / Andrew B. Lyon, William A. McBride // National Tax Journal. – 2018. – Vol. 71, № 4. – P. 751–788. – Mode of access : https://doi.org/10.17310/ntj.2018.4.08

5. Wang A. Data-Driven Organizational Structure Optimization: Variable-Scale Clustering [Electronic resource] / Ai Wang, Xuedong Gao // LISS 2020. – Singapore, 2021. – P. 79–89. – Mode of access : https://doi.org/10.1007/978-981-33-4359-7_6

О. В. Карева,
здобувач вищої освіти;
А. М. Савченко,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

АКЦИЗНЕ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Акцизний податок є важливим джерелом наповнення бюджету в Україні й інструментом державного регулювання виробництва й обігу підакцизних товарів. Однак ухилення від сплати цього податку та зростання тіньового сектору економіки негативно впливають на всі сфери суспільного життя.

Акциз – це один із різновидів податків (зборів), що здійснює держава, не пов'язаний з одержанням прибутку підприємцем, яким держава обкладає певні види товарів (продукції) масового споживання: тютюнові вироби, алкогольні напої й спирт, паливо тощо.

Поняття «акциз» має латинське походження (від «excisere»; у перекладі – «вирізати, відрізати»). «Тобто у буквальному розумінні акциз – частина, «відрізана» на користь держави від доходу продавця підакцизного товару або, в перерахунку на фізичну одиницю, від ціни цього товару» [1, с. 74].

Варто зазначити, що цей вид оподаткування відомий з давнини та історично так склалося, що саме акцизи є одними із перших платежів, що справлялися у світі.

В Україні, як незалежній державі, акциз почали стягувати після введення Закону «Про акцизний збір» від 18 грудня 1991 року, який наприкінці 1992 року було замінено Декретом Кабінету Міністрів України «Про акцизний збір». Відповідно Закону України «Про акцизний збір» і Декрету акциз було визначено як акцизний збір. Але після прийняття 02.12.2010 Податкового кодексу України обидва документи втратили чинність [2]. У Податковому кодексі України акцизний збір замінено акцизним податком.

Популярності акцизу і його широкому поширенню з давніх часів і до наших днів сприяє легкість його справляння та висока швидкість отримання грошей, що є дуже зручним для держави, особливо, в умовах зростання чисельності населення, оскільки при цьому зростає і споживання товарів. Наприклад, у червні 2023 року повернення із за кордону частини громадян, які покинули Україну у 2022 році у зв’язку з військовою агресією

Російської Федерації проти України, відновлення роботи окремих виробників, дозволило перерахувати у загальний фонд держбюджету 8,8 млрд грн акцизного податку з вироблених в Україні та ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції), що на 3 % більше, ніж роком раніше [4].

Слід зазначити, що акцизний податок входить до переліку лідерів з податків, що формують бюджет України. За даними Міністерства фінансів України динаміка надходжень акцизного податку у бюджет України за виключенням 2022 року щорічно зростає (рис. 1).

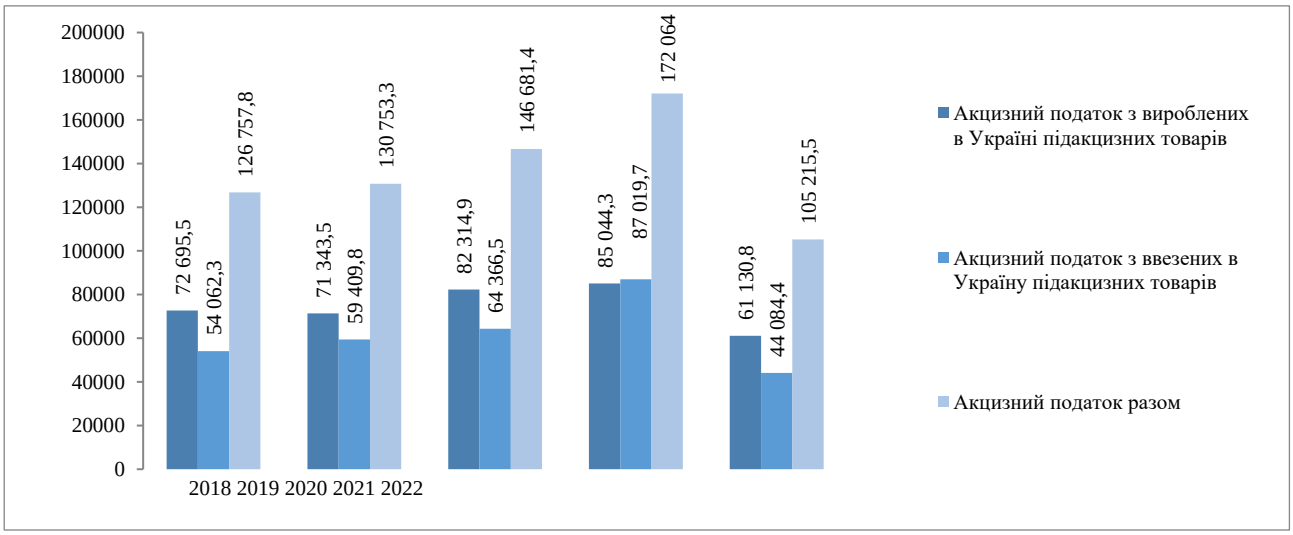

Рисунок 1 – Динаміка надходжень акцизного податку у бюджет України у 2018–2022 роках

Джерело: побудовано автором на підставі даних Міністерства фінансів України [5].

Щодо показників 2022 року, наповнення бюджету України відбувалося в умовах глибокої соціально-економічної кризи, пов’язаною з воєнними діями на території країни, внаслідок чого податкові надходження бюджетів усіх рівнів, у тому числі й акцизного податку, зазнали значних втрат.

Безумовно, отриманню наведених результатів сприяв податковий контроль як за обігом підакцизних товарів на території України, так й за правильністю обчислення акцизного податку і своєчасністю сплати його до бюджету.

Про це свідчить інформація ДПС щодо донарахувань податку з підакцизних товарів (продукції), що виробляються на території України та ввозяться на митну територію України, встановлена за результатами проведених контрольно-перевірочних заходів: у 2020 році – 65,5 млн грн, у 2021 – 77,7 млн грн [6].

Такий результат був отриманий, попри те, що з березня 2020 року і до кінця року тривав законодавчо встановлений мораторій на проведення документальних та фактичних перевірок, крім фактичних перевірок у частині обігу підакцизної групи товарів, що було викликано виникненням і поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19).

У 2021 році мораторій на планові перевірки скасували, що позитивно вплинуло на кількість та результативність контрольно-перевірочних заходів. Так за результатами фактичних перевірок суб'єктів господарювання встановлено 1238 випадків продаж підакцизної продукції без марок акцизного податку, а також з марками з ознаками підробки; 9570 випадків продажі контрафактної підакцизної продукції. Податківцями ініційовано вилучення такої продукції на суму 122 млн грн. Крім цього, були виявлені факти розбіжностей обсягів реалізації на 1385,6 млн грн та «роздрібного» акцизу на 69,3 млн грн [6].

У 2022 році у межах боротьби з тіньовим обігом підакцизної продукції в результаті перевірок було встановлено 535 випадків продажу алкогольних напоїв та тютюнових виробів без марок або з підробними марками акцизного податку на загальну суму 13,6 млн грн. Виявлено у 332 випадках продаж алкогольних напоїв без відображення у чеках РРО/ПРРО реквізитів марок акцизного податку. Застосовано штрафних санкцій на загальну суму 14,2 млн гривень. У 544 випадках ініційовано вилучення контрафактної продукції на суму 11 млн гривень [6].

Отже, таким шляхом ДПС України намагається вплинути на стан дотримання податкового законодавства, а через покарання за податкові правопорушення – впливати на фіскальну свідомість платників, які знаходять всілякі методи та способи мінімізувати свої податкові витрати.

Але наявність значної кількості порушень, що виявляється за результатами перевірок платників акцизного податку службами ДПС України, свідчить про необхідність пошуку нових, більш ефективних шляхів для удосконалення контролю акцизного оподаткування в Україні. Це потребує, на нашу думку, дослідження європейської практики контрольно-наглядової діяльності на ринку підакцизних товарів та приведення чинного законодавства у відповідність до європейськихі векторів розвитку сфери підакцизних товарів, перенесення «точки контролю» на роздрібну реалізацію, а також покращення системи контролю за безпосереднім виробництвом і обігом підакцизних товарів.

Контролю за безпосереднім виробництвом і обігом підакцизних товарів може сприяти впровадження системи Track&Trace – автоматизованого рішення для відстеження руху товарів, що підлягають обов'язковому маркуванню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атаманчук Н. І. Особливості акцизного оподаткування в Україні / Н. І. Атаманчук // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право : збірник наукових праць. – 2019. – № 1 (41). – С. 73–77.

2. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI / Верховна Рада України // База даних «Законодавство України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17

4. Держбюджет у червні отримав ₴8,8 мільярда акцизного податку [Електронний ресурс] / Мультимедійна платформа Укрінформ. – Режим доступу : https://www.ukrinform.ua/ rubric-economy/3738122-derzbudzet-u-cervni-otrimav-88-milarda-akciznogo-podatku.html

5. Доходи зведеного бюджету України [Електронний ресурс] / Портал ТОВ «МінфінМедіа». – Режим доступу : https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/income

6. Плани та звіти роботи Державної податкової служби України [Електронний ресурс] / Портал ДПС України. – Режим доступу : https://tax.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/396505.html

О. В. Карева,
здобувач вищої освіти;
А. М. Савченко,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

КОНЦЕПЦІЯ Е-АУДИТУ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах реформування фіскальних взаємовідносин держави з населенням та бізнесом особливого значення набуває забезпечення дотримання платниками податків чинного податкового законодавства. Питання формування та розробки, законодавчої регламентації е-аудиту в Україні досліджено в роботах українських науковців, а саме: Г. Білецької, О. Данилової, Т. Гайдучок, І. Подік, М. Живко, К. Безверхого, Е. Дмитренко та інших.

На даному етапі розвитку концепції е-аудиту в Україні законодавчо не закріплено термін «е-аудит».

У наукових роботах, Е. Дмитренко визначає е-аудит – як вид аудиту, що полягає у перевірці та аналізі органами контролю фактичного стану справ щодо достовірності податкової звітності і правильності ведення податкового обліку із застосуванням інформаційних технологій [1].

Державна податкова служба України виокремлює е-аудит, як форму податкового контролю даних бухгалтерського та податкового обліку, а також інформації за допомогою відповідного спеціалізованого програмного забезпечення, наданих платником податків у порядку визначеному пунктом 82.5 статті 82 Податкового кодексу України.

До нормативно-правового забезпечення е-аудиту належить Податковий кодекс України, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг», Закон України «Про електронні довірчі послуги», Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку надання документів великого платника податків в електронній формі», Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку обміну електронними документами з контролюючими органами» та інші нормативно-правові акти.

Відповідно до представленої Міністерством фінансів України Концепції впровадження електронного аудиту для платників податків принципами е-аудиту є: превентивність, результативність, автоматизація, ризик-орієнтованість, прозорість [2, с. 1].

Особливістю е-аудиту платників податків є використання під час процедури перевірки електронної форми податкової звітності – стандартного податкового аудиторського файлу (Standard Audit File for Tax (SAF-T), що був розроблений Організацією економічного співробітництва та розвитку.

Порядок здійснення е-аудиту наданих платниками податків відомостями передбачає наступні етапи: завантаження електронних данних, перевірка цілісності та коректності даних, перевірка дотримання правильності ведення бухгалтерського облік, перевірка дотримання податкового законодавства, формування результатів електронної перевірки, архівування та зберігання даних.

Реалізація концепції впровадження е-аудиту в Україні передбачає розвиток ризик-орієнтованих підходів, підвищення точності, швидкості та ефективності податкового контролю, зменшення навантаження на платників податків та контролюючий орган, підвищення рівня доброговільного дотримання податкового законодавства, зниження впливу «людського фактору» [2, с. 4].

Таким чином, загальною метою впровадження е-аудиту в Україні є створення прозорої, стандартизованої та інноваційної системи для здійснення податкового аудиту, що відповідатиме вимогам сучасного бізнес-середовиша.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дмитренко Е. С. Електронний аудит платників податків: проблеми запровадження в Україні / Е. С. Дмитренко // Київський часопис права. – 2021. – № 1. – С. 46–51.

2. Концепція впровадження електронного аудиту (е-аудиту) для платників податків [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. – 2020. – Режим доступу : http://surl.li/nskyt

Д. А. Книш,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
О. В. Панасюк,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі економічного розвитку Україна використовує різноманітні інструменти в своїй аудиторській діяльності. Водночас аудиторські компанії пропонують все ширший спектр послуг для задоволення споживчого попиту та підвищення конкурентоспроможності. Лише невелика кількість аудиторських компаній спеціалізується на аудиті, але більшість пропонує пов'язані з аудитом послуги, такі як бухгалтерський облік, консалтинг, бюджетування, аутсорсинг, а також розробка та впровадження бухгалтерського програмного забезпечення.

Згідно Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», аудиторська діяльність – це підприємницька діяльність, яка включає в себе організаційне і методичне забезпечення аудиту, практичне виконання аудиторських перевірок та надання інших аудиторських послуг. Аудит – це перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність вимогам законів України [3].

В Україні з 2004 року аудит фінансової звітності здійснюється відповідно до Міжнародних стандартів аудиту (IAS), які зараз використовуються як національні стандарти аудиту. Усі аудитори зобов'язані дотримуватися Кодексу етики дипломованих бухгалтерів, який був схвалений Міжнародною федерацією бухгалтерів. Аудит – це незалежна перевірка фінансової звітності компанії уповноваженою особою з метою підтвердження її достовірності на користь національних податкових органів і власників.

Зараз ринок аудиторських послуг зазнає значних змін, які в основному пов'язані зі змінами, які відбуваються в економіці України. Зростання як кількості аудиторів, так і кількості аудиторських фірм може бути пов'язане з підвищенням вимог до професії аудитора, змінами в податкових законах і підвищеним рівнем якості аудиторських послуг [2, с. 53–58].

Перевагами розвитку аудиту в Україні є: - значна економія державних коштів, що витрачаються на утримання адміністративних та аудиторських структур; - додаткові бюджетні ресурси від сплати податків аудиторськими фірмами (аудиторами-підприємцями); - незалежність, конкуренція та професіоналізм аудиторів, що сприяє підвищенню якості аудиту; - клієнти можуть обирати собі аудиторів.

Під час аудиторської діяльності спеціалісти перевіряють правильність обліку та звітності важливих господарських операцій, своєчасність і правильність оприбуткування результатів інвентаризації довгострокових активів, матеріальних цінностей, ліквідності та розрахунків. Вони також перевіряють, що первинні документи та інші документи, що підтверджують завершення господарських операцій, зберігаються належним чином до встановленої дати.

На підставі перевірки та аналізу фінансового стану аудитор зобов'язаний офіційно підтвердити свою думку про кінцеві результати діяльності підприємства, організації чи установи за певний період часу. На підставі результатів перевірки аудитор робить висновок про реальний фінансовий стан об'єкта перевірки. Це дає інформацію як кредиторам, так і іншим фізичним та юридичним особам, зацікавленим у діяльності підприємства. Тому керівництво комерційних підприємств зацікавлене у кваліфікованому проведенні аудиту, оскільки це дає їм право претендувати на офіційне збереження відповідної посади [4, с. 25–29].

В нашій державі деякі аудиторські фірми (аудитори) взагалі не проводять аудит, а лише надають консалтингові та інші послуги. Водночас світова тенденція розвитку аудиторських послуг свідчить про те, що аудиторські фірми скорочують обсяги консалтингових послуг або виділяють консалтингові послуги в окремі організації. У деяких регіонах України обсяг консультаційних робіт становить близько 30% від загального обсягу аудиторських робіт. У багатьох випадках причиною таких показників є диверсифікація, бажання утримати клієнтів за рахунок різноманітності пропонованих послуг та пошук іншого джерела доходу.

У найближчому майбутньому єдиними перспективними клієнтами для вітчизняних аудиторських фірм вважаються кредитори, такі як банки, лізингові компанії та компанії, що надають великі товарні кредити. І українському аудиту є що запропонувати кредиторам. Удосконалення організаційно-методичних аспектів аудиту пов'язане з поглибленням практики застосування аналітичних процедур на всіх етапах аудиту та визначенням стандартизованого підходу до конкретних методів дослідження [1].

Таким чином, аудиторська діяльність в Україні розвивається досить швидкими темпами, незважаючи на певні проблеми. Більш поглиблене дослідження цих питань дасть змогу визначити пріоритетні напрями вдосконалення аудиторської діяльності, вирішення яких сприятиме розвитку ринкової економіки та відносин власності в Україні, зважаючи на перспективи їх розвитку.

Підвищенню якості аудиторської діяльності в Україні можуть сприяти лише цілісні та комплексні заходи, спрямовані на розробку нормативно-правової бази аудиту, запровадження якісної комп'ютеризованої системи аудиту, контроль за рівнем компетентності аудиторів та якістю наданих послуг, забезпечення справжньої незалежності аудиторів та запровадження санкцій і покарань для аудиторів за ненадійні аудиторські послуги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Веснянцева К. Ю. Принципи організації аудиту та аудиторської діяльності в україні [Електронний ресурс] / К. Ю. Веснянцева // Правове регулювання суспільних відносин: перспективні напрями на шляху до сталого розвитку. – 2022. – Режим доступу : https://doi.org/10.36059/978-966-397-268-8-14

2. Долбнєва Д. В. Сучасний стан і напрями удосконалення аудиторської діяльності в умовах європейської інтеграції України та застосування міжнародних стандартів / Д. В. Долбнєва // Економіка та держава. – 2018. – № 2. – С. 72–76.

3. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII : станом на 1 січ. 2023 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text

4. Царенко О. В. Конститутивно-ключові положення концепції системи забезпечення якості аудиторських послуг в Україні / О. В. Царенко // Економіка та держава. – 2020. – № 5. – С. 42–46.

М. С. Кондратюк,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Г. В. Грищук,
доктор філософії,
Державний податковий університет

Е-АУДИТ: ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Російська війна проти України вимагає складних рішень у найкоротший термін, спрямованих на посилення збройних сил, підтримку економіки, відновлення довіри на фінансових ринках та стримування ризиків для фінансової стабільності. Ключове значення в цьому процесі має вітчизняна податкова система, яка повинна забезпечити баланс між національними інтересами (стосовно надходжень до бюджету), соціальними (з метою збереження соціальної стабільності) та комерційними (з метою захисту та подальшого розвитку економічної діяльності) у воєнних та післявоєнних умовах.

Е-аудит є спільним терміном, що містить в собі коло понять, зокрема аудит електронних даних; методологія комп'ютерного аудиту чи механізми комп'ютерного аудиту; перманентний аудит і пошук даних. Тобто це застосування комп'ютерів і комп'ютерного програмного забезпечення для отримання вигідних інформаційних даних з комп'ютерних систем установи. Головною розбіжністю між е-аудитом та традиційним, є те, що останній застосовується у національному просторі, а у процесі е-аудиту можливим є застосування комп'ютеризованих способів аналізу е-інформації, що знаходяться у первинних документах і документах, пов'язаних з бухгалтерією. Електронний аудит може відбуватися, безпосередньо, як суцільна незалежна перевірка чи як сегмент процесу звичайного аудиту. Реалізація е-аудиту має чимало перспектив, оскільки суттєво збільшує ступінь нагляду і дає можливість заздалегідь розкрити можливе шахрайство чи недозволені дії [1, с. 88].

Запровадження е-аудиту в Україні в умовах воєнного стану дасть можливість: удосконалити ризик-орієнтовані підходи під час проведення податкових перевірок суб'єктів господарювання; підвищити швидкість та точності результатів податкових перевірок платників податків; платникам самостійно перевіряти податкову звітність та виявляти допущені помилки і неточності; зменшити кількість запитів платників податків до контролюючих

органів; зменшити правопорушення та судові спори у частині податкового законодавства; мінімізувати особисті контакти між платником податків та посадовими особами контролюючих органів.

Здійснення електронного аудиту платників податків на основі податкового аудиторського файлу відбувається у кілька етапів. По-перше, суб'єкт господарювання здійснює формування даних у стандартному форматі електронної податкової звітності [2]. Далі аудитор завантажує дані із захищеного сервера та розпочинає їхній аналіз за допомогою спеціального програмного забезпечення. А вже після завершення контрольних процедур платник податків отримує протокол аудиту, в якому містяться висновки, зроблені під час електронної податкової перевірки.

Впровадження у практичну діяльність електронного аудиту вітчизняних платників податків відбулася з 1 січня 2023 року в тестовому режимі, а вже з 1 січня 2025 року в обов'язковому порядку.

Результативне запровадження е-аудиту вимагає здійснення належних заходів як на державному рівні, так і на рівні підприємств, установ і організацій, як-от: трансформувати певні норми законодавчих актів країни з метою створення економічних інструментів регулювання е-аудиту; формування відповідного програмного забезпечення чи пристосування діючого, що реалізується передовими світовими державами; розроблення відповідних шаблонів електронних аудиторських файлів; організація освітніх програм (курсів, тренінгів) аудиторів та господарчих суб'єктів [3, с. 9].

Нині панування цифровізації окреслює такі специфічні риси комп'ютерного аудиту: задачі аудиту модифікуються на основі аналізу продуктивності та надійності роботи інформаційної системи; до об'єкта перевірки входять сегменти автоматизованої інформаційної системи, які розкривають надійність роботи, а також належність інформаційних даних, які створюються; здійснення перевірки у комп'ютерній інформаційній системі потребує динамічного використання комп'ютеризованих способів аудиту; потрібно брати до уваги факт того, що процес аудиторської перевірки у розвинутому полі комп'ютерного оброблення даних не вбачається можливим без аналізу надійності роботи автоматизованої інформаційної системи; розповсюдження інформаційних технологій аудиту призводить до цілісної або неповної автоматизації діяльності аудиторів.

Головним документом, який формується під час електронного аудиту є аудиторський файл SAF-T – стандартизований файл, який буде містити достовірні дані про наявність та стан активів, власного капіталу і зобов'язань, а також зміни у фінансово-господарському стані платника

податків за певний період [3]. Аудиторський файл SAF-T є легким у використанні та призначені для здійснення заходів податкового контролю із застосовуванням спеціалізованого програмного забезпечення. Використання механізму SAF-T надасть електронного аудиту платників податків.

Головною метою розроблення SAF-T є формування та фіксація даних, створених і розташованих в інформаційній системі, що застосовується платником податків для здійснення бухгалтерського обліку (головна книга, дебіторська і кредиторські заборгованості, основні засоби, запаси тощо) у форматі, що є простим у реалізації і має на меті здійснення податкової е-перевірки із використанням спеціального програмного забезпечення аудиту. Конструкція і суть інформаційних даних в SAF-T файлі дає змогу податковому органу одержати дані, потрібні для результативного здійснення податкової е-перевірки, здійснити операції аналізу повною мірою і звести до мінімуму додаткові запити документів. Дане полегшення процесу опрацювання фінансової інформації платника податків привело до частого використання податковими службами різноманітних країн SAF-T як способу подачі облікових інформаційних даних в електронному вигляді.

Зрозуміло, що під час війни для держави автоматизована обробка отриманого аудиторського файлу надасть можливість для швидкого виявлення найбільш ризикових як суб'єктів (платників податків), так і об'єктів (транзакцій) для податкових перевірок [3]. Головний плюс постає у можливості отримання незалежної кваліфікованої зовнішньої оцінки роботи компанії, що є залогою того, що бухгалтерський облік ведеться грамотно та коректно. Таким чином, сподіваємось, що е-аудит підвищить стандарти не тільки взаємовідносин держави та бізнесу, але й надасть додатковий стимул для зростання стандартів самого бізнесу навіть у такий важкий для країни час.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гайдучок Т. С. Перспективи використання Е-аудиту в Україні / Т. С. Гайдучок, О. М. Дмитренко // Електронний аудит: світові надбання та вітчизняні реалії : зб. матеріалів наук.-практ. круглого столу. – Ірпінь, 2018. – 88 с.

2. Запровадження електронних перевірок у формі е-аудиту від 20.11.2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-prezentuye-koncepciyu-e-auditu-dlya-platnikiv-podatkiv

3. Дмитренко Є. С. Становлення та розвиток інституту електронної податкової перевірки суб'єктів господарювання в Україні / Є. С. Дмитренко // Економіка та право. – 2022. – 88 с.

С. М. Кучеренко,
аспірант кафедри обліку та консалтингу,
Державний податковий університет

ПОДАТКОВИЙ АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВИМИ РИЗИКАМИ

Узагальнюючи пропоновані сучасними науковцями тлумачення «податкового ризику суб'єкта господарювання», можна запропонувати наступне визначення даного терміну. Податковий ризик суб'єкта господарювання – це явище, яке пов'язане із ймовірністю настання для нього негативних наслідків у сфері справляння податків, а саме – необхідністю здійснення додаткових фінансових витрат внаслідок зміни державою встановлених правил оподаткування, допущення помилок при обчисленні податків, донарахування контролюючим органом податків, штрафних санкцій та пені внаслідок виявлених порушень податкового законодавства [3, с. 39].

В свою чергу поняття «управління ризиками (ризик-менеджмент)» використовуються в широкому і вузькому трактуванні, залежно від чого змінюється зміст та наповнення цих понять. В широкому розумінні управління ризиком – це мистецтво і наука про забезпечення умов успішного функціонування будь-якої виробничо-господарської одиниці в умовах ризику. Вузьке трактування пояснює ризик-менеджмент як процес розробки і впровадження програми зменшення будь-яких випадково виникаючих збитків [1].

Виходячи з вказаного, можна констатувати, що основна задача управління податковими ризиками суб'єкта господарювання полягає у запобіганні або зменшенні його потенційних фінансових втрат внаслідок можливого застосування фінансових санкцій в результаті виявлених фактів порушення податкового, валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на податкові органи.

В якості дуже ефективного інструменту управління податковими ризиками суб'єкта господарювання на практиці себе зарекомендував податковий аудит. В даному випадку мається на увазі проведення перевірок податкової звітності суб'єкта господарювання незалежними аудиторами (експертами в сфері оподаткування). Про такий інструмент мінімізації податкових ризиків згадують, зокрема, такі науковці як Пікуліна О.В., Матусевич О.О., Шило Л.А. [4, с. 27], Самусевич Я.В. та Височина А.В. [6, с. 71].

До ключових задач податкового аудиту можна віднести наступні: діагностика системи податкового обліку на підприємстві; аналіз первинної та договірної документації компанії на відповідність її вимогам податкового законодавства; аналіз податкових аспектів у діяльності компанії з резидентами і нерезидентами; аналіз операцій із пов'язаними особами; аналіз відображення в податковому обліку нетипових операцій; аналіз правильності нарахування податків і зборів; оцінка ризиків потенційного донарахування податкових зобов'язань та фінансових санкцій податківцями.

На практиці податковий аудит рекомендують здійснювати перед податковою перевіркою, в процесі перевірки ефективності діяльності бухгалтерських служб суб'єктів господарювання; в процесі оцінювання ймовірних податкових ризиків; в процесі оптимізації оподаткування; в процесі постановки системи податкового обліку тощо.

За наслідками проведеного податкового аудиту виявлені у податковій звітності помилки можна виправити самостійно із мінімальними фінансовими втратами в порядку, встановленому статтею 50 Податкового кодексу України [5].

Слід відміти, що з економічних причин багато підприємств заощаджують на послугах висококваліфікованих податкових експертів, аудиторів. Адже досить часто це є досить великою статтею витрат. Однак, такі заощадження нерідко призводять до ще більших фінансових витрат у випадку реалізації податкового ризику.

На останок варто згадати про те, що аналіз нормативно-правової бази та літературних джерел свідчить про те, що податковий аудит з точки зору податкового законодавства є процесуальними діями саме контролюючих органів, що вживаються ними з метою контролю правильності нарахування, повноти та своєчасності сплати податків і зборів у вигляді проведення перевірок. Податковий аудит, як вид незалежної аудиторської діяльності хоча і досить поширений на практиці, однак у нормативних документах не згадується, а тому потребує окремого законодавчого врегулювання [2, с. 126].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Задорожній І. С. Моделювання структури цілей як етап реалізації ризик-менеджменту виробничого підприємства [Електронне видання] / І. С. Задорожній, А. М. Опаленко // Ефективна економіка. – 2015. – № 10. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4374

2. Краєвський В. М. Податковий аудит: зміст і дуальна функція обліку як об’єкта та засобу / В. М. Краєвський, О. М. Костенко, М. О. Скорик // Підприємництво та інновації. – 2022. – Випуск 24. – С. 123–128.

3. Кучеренко С. М. Подвійна природа податкового ризику / С. М. Кучеренко // Український економічний часопис. – 2023. – Випуск 2. – С. 36–40.

4. Інтегрований облік в ризик-орієнтованому управлінні підприємством : моногр. / Пікуліна О. В. та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф., В. В. Бобиля. – Дніпро : Біла К. О., 2022. – 156 с.

5. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI, зі змінами та доповненнями [Електронне видання]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text

6. Самусевич Я. В. Податкове планування та основи податкової оптимізації : навчальний посібник / Я. В. Самусевич, А. В. Височина. – Суми : Сумський державний університет, 2021. – 344 с.

А. С. Лінцова,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Н. В. Параниця,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ОПОДАТКУВАННЯ ПОДАТКОМ НА ПРИБУТОК СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність цього дослідження обумовлена трансформаційними змінами в економіці України, спрямованими на створення ринкового середовища, що встановлює конкретні вимоги до розвитку та ефективності національної податкової системи.

Серед різноманітних прямих податків, таких як прибутковий, майновий, земельний, на спадщину і дарування, на грошовий капітал, важливе місце в податкових системах різних країн займають прибуткові податки. Це вказує на оподаткування прибутку (доходу) підприємств і організацій, а також оподаткування особистих доходів громадян.

Дослідимо податок на прибуток підприємств, який сплачується юридичними особами з прибутку одержаного від реалізації продукції (робіт, послуг), нематеріальних активів, основних фондів, цінних паперів та ін. Податок на прибуток підприємств відноситься до прямих податків і є одним із чотирьох бюджетоутворюючих податків та відіграє важливу регулюючу роль в економічній системі країни.

Головною метою цього податку є регулювання підприємницької діяльності, сприяння інтенсивному розвитку інвестиційних процесів та збільшення капіталу суб'єктів підприємництва. Однак, незважаючи на такі важливі можливості, сучасний стан оподаткування прибутку юридичних осіб не відповідає поставленим перед ним завданням.

Показником цього є зниження фіскальної ефективності податку на прибуток, тобто зниження його частки в ВВП, доходах бюджету та податкових надходженнях (рис. 1).

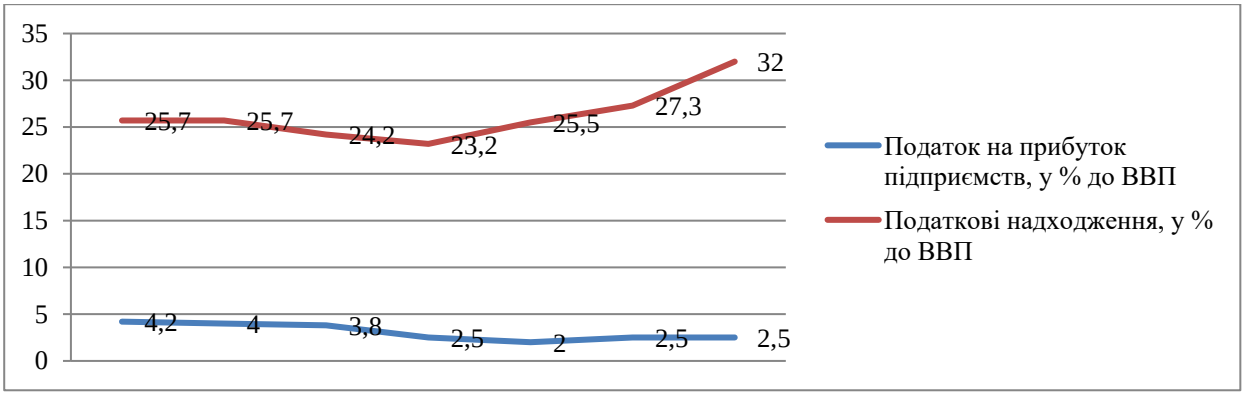

Рисунок 1 – Частка податкових надходжень та податку на прибуток підприємств у ВВП, %

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України [1] та Державної казначейської служби України [2].

Як свідчать наведені дані у рис. 1, надходження з податку на прибуток у ВВП у 2022 р. зменшилися на 1,7% порівняно з 2017 р., при тому, що податкові надходження у ВВП 2022 р. зросли на 6,3% порівняно з 2017 р.

Фіскальне значення податку може також розглядатися, як здатність створювати ефекти, щодо формування бюджетних ресурсів із метою забезпечення суспільно необхідних видатків.

Аналізуючи наведені дані у рис. 2 можна зазначити, що доходи Зведеного бюджету зростають щороку, зокрема за рахунок податкових надходжень. Однак податок на прибуток підприємств відіграє невелику роль у цьому зростанні.

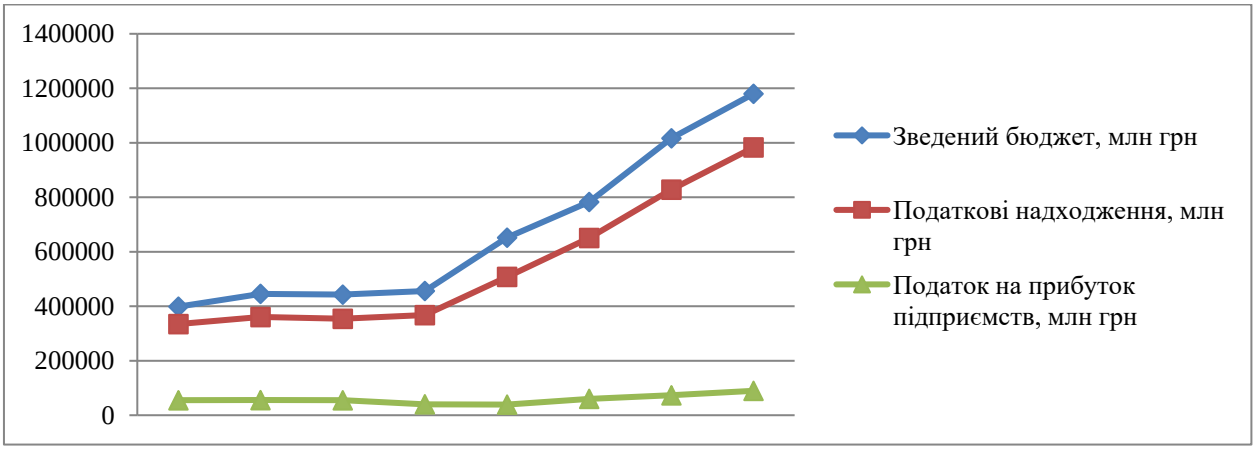

Рисунок 2 – Податкові надходження та податок на прибуток підприємств у Зведеному бюджеті України, млн грн

Джерело: складено за даними Державної казначейської служби України [2].

За період з 2016 по 2023 роки приріст цього податку становить 62%, тоді як податкові надходження до Зведеного бюджету та дохідна частина Зведеного бюджету збільшились на відповідні 193% та 196% (рис. 3).

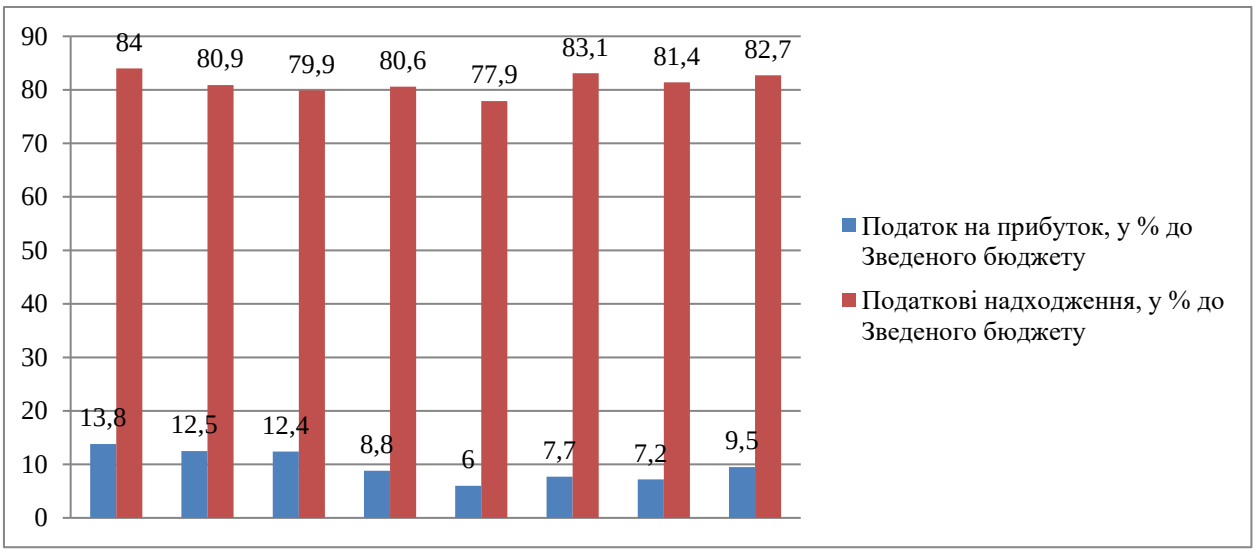

Рисунок 3 – Податок на прибуток підприємств у загальній сумі податкових надходжень Зведеного бюджету, млн грн

Джерело: складено за даними Державної казначейської служби України [2].

Виходячи з наведених даних на рис. 3, можна зробити висновок, що при скороченні податкових надходжень на 0,62%, надходження від податку на прибуток підприємств скоротились на 6,1%.

Для визначення об'єкта оподаткування використовується фінансовий результат. Однак визначення цього результату та можливість його об'єктивної перевірки стикаються з істотними ризиками виникнення спорів через низький рівень культури складання фінансової звітності, обмежені знання стандартів бухгалтерського обліку та відсутність досвіду у складанні фінансових звітів у працівників фіскальних органів. Також значущим недоліком є короткий період між датами складання фінансової звітності та подачі декларації з податку на прибуток, що ускладнює перевірку достовірності визначення бази оподаткування.

Отже, зазначені системні недоліки в значній мірі змінили природу податку на прибуток підприємств в Україні, перетворивши його на ефективний інструмент фіскального тиску на добросовісних платників податків. У результаті сутність цього податку втратила свою "справедливість" (яка є одним з принципів оподаткування, визначених Податковим кодексом України), і його фіскальна ефективність в даний час є досить низькою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна служби статистики України / Офіційний вебсайт ДССУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/
2. Державна казначейська служба України / Офіційний портал ДКСУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.treasury.gov.ua/

А. В. Лісовий,
д-р екон. наук, професор,
Державний податковий університет;
Т. В. Оріховська,
заступник директора департаменту,
Державна аудиторська служба України

ВПРОВАДЖЕННЯ ПОДАТКУ НА КУПІВЛЮ ЯК СПОСІБ ДЕТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Податок на прибуток підприємств є найбільш складним для розуміння платниками податків: в Податковому кодексі він найбільший за обсягом тексту, має багато винятків, уточнень, пояснень. Відповідно суттєво спростити його не вдасться, тому слід розглянути питання про заміну податку на прибуток на інший податок, що вимагає меншого адміністрування і отже знижує витрати і підвищує прозорість податкової системи.

В якості альтернативи ми вважаємо за доцільне ввести податок на купівлю, який обчислюється у відсотках від вартості продукції, що купується. Але якщо податок на прибуток підприємств замінити податком на купівлю, то виявиться, що ми зменшили податковий тиск на підприємства і збільшили його на населення. Тому при цьому необхідно ліквідувати також податок з доходів фізичних осіб. Тобто замість податку з прибутку підприємств і податку з доходів фізичних осіб буде діяти один спрощений до мінімуму податок на купівлю. Адміністрування такого податку істотно простіше, а його недоліки та переваги, розглянемо нижче, після розгляду рівня податкової ставки, необхідного для збереження обсягів бюджетних надходжень (табл. 1).

Оскільки пропонований нами податок буде нараховуватись на ціну купленого товару, то до обсягу випуску необхідно додати імпорт товарів та послуг і відповідно відняти їх експорт. Розрахований таким чином загальний обсяг купленої в Україні продукції звичайно більший за валовий внутрішній продукт, тому що деякі види продукції при виробництві проходять декілька стадій, тобто купується сировина, потім купується готовий продукт. Обсяг купленої продукції більший за ВВП, тому що при її розрахунку допускається «подвійний рахунок», при чому в нашому випадку більший приблизно у 2,45 рази. Адже з табл. 1 бачимо, що обсяг купленої продукції більший за ВВП в 2,50 рази у 2018 р.; у 2019 р. – в 2,47; у 2020 р. – в 2,42 і в 2021 р. – у 2,44 рази. Ця інформація буде корисна для розрахунку, пропонованих нами податкових ставок.

Таблиця 1 – Розрахунок ставки податку на купівлю [1; 2]

Показники	2018	2019	2020	2021
ВВП, млрд грн	3560,3	3977,2	4222,0	5450,8
Випуск в ринкових цінах, млрд грн	8901,3	9823,1	10210,6	13324,9
Імпорт товарів і послуг, млрд грн	1921,3	1959,9	1702,9	2289,9
Експорт товарів і послуг, млрд грн	1610,5	1639,9	1639,1	2217,9
Куплено продукції в Україні, млрд грн	9212,1	10143,1	10274,4	13396,9
Податок на прибуток підприємств, млрд грн	106,2	117,3	118,5	163,8
Податок з доходів фізичних осіб, млрд грн	229,9	275,5	295,1	349,8
Частка податку на прибуток підпри-ємств, % від вартості купленої продукції	1,15	1,16	1,15	1,22
Частка податку з доходів фізичних осіб, % від вартості купленої продукції	2,50	2,72	2,87	2,61
Розрахункова ставка податку на купівлю, %	3,65	3,87	4,03	3,83

Аналіз таблиці 1 також показує, що частка податку на прибуток підприємств та податку з доходів фізичних осіб від загального обсягу купленої продукції є також майже стабільною величиною. Розрахунки показують, що для компенсації відміни податку на прибуток підприємств та податку з доходів фізичних осіб ставка податку на купівлю має бути на рівні 3,83 %.

За оцінками експертів тіньову економіку нашої країни можна оцінити у 50 % від обсягу ВВП. Це означає, що ставка податку з купівлі може бути на рівні, нижчому ніж 3,83 % від вартості купленої продукції, за рахунок скорочення тіньового сектора економіки. Звичайно, запропоновані зміни до податкової системи, не ліквідують тіньову економіку повністю. Але навіть якщо до ВВП додасться всього 20 з 50 % тіньової економіки, то обсяг купленої в Україні продукції збільшиться до 16 трильйонів гривень (згідно табл. 1: 5450,8× 1,2 × 2,45 = 16025). Тому ставка податку з купівлі має бути на рівні 3,2 % ((163,8+349,8) / 16025 × 100). При цьому збільшення бази оподаткування має відбутися не лише за рахунок скорочення тіньового сектора, але й від появи нових підприємств, в тому числі іноземних.

Податок на купівлю дуже простий в адмініструванні і дозволить суттєво скоротити витрати на адміністрування податків і, відповідно, чисельність працівників податкової служби та бухгалтерій переважної більшості підприємств. Податок на рівні 3,2 % від випуску продукції зробить нерентабельними навіть можливі схеми мінімізації та ухилення від оподаткування, оскільки ставка переведення коштів у готівку в даний час значно перевищує 3,2 %.

Основні переваги відмови від податку на прибуток підприємств та податку з доходів фізичних осіб і введення податку на купівлю в розмірі 3,2 % від вартості придбаного товару очевидні:

1. У результаті повного скасування податку на прибуток та податку з доходів фізичних осіб в Україні будуть створені ідеальні умови для розвитку підприємництва та інвестиційного буму.

2. Неминуча істотна детінізація економіки, оскільки немає сенсу приховувати ті податки, яких не існує.

3. Руйнування всіх схем мінімізації та ухилення від оподаткування і створення надійних умов по їх запобіганню.

4. Можлива диференціація податкових ставок для окремих галузей та підприємств, а також видів товарів і послуг.

5. Податок безпосередньо спрямовується до бюджету через електронну платіжну систему за першим фактом купівлі товару або оплати робіт і послуг. Контроль стає головною сутністю податку на купівлю, оскільки можна мати повну картину стану сплати податку на будь-який момент.

6. Реформа послужить економічним важелем для формування справді громадянського суспільства, що зміцнить демократичні основи держави.

7. Суттєво скоротиться час і, відповідно, невиробничий персонал, необхідний для адміністрування податків, що дасть значну економію в загальнодержавному масштабі.

8. Запропонована система абсолютно соціально справедлива. Чим багатша людина – тим дорожчі покупки вона робить, тим більша сума податку; чим бідніша – тим менш цінні товари вона купує, тим менша сума податку.

9. Податок на купівлю з часом може перетворитися на моноподаткову модель оподаткування.

Для втілення цих планів у суспільстві та економіці повинні пройти певні суттєві зміни, має пройти необхідна підготовча робота. Головне завдання полягає у створенні таких умов, за яких усі громадяни мали б можливість оплачувати вартість товарів, робіт і послуг електронними картками. Консервативна частина суспільства, яка звикла розраховуватися готівкою, зможе отримати її в банкоматах, але із сплатою комісійних відсотків за обмін електронних грошей на готівкові, адже ця готівка призначена для використання на споживчі цілі і при купівлі товару за готівку податок вже не буде стягуватися.

Ліквідація готівкового обігу зробить прозорими всі товарно-грошові відносини, а це значить, що здійсниться мрія всіх президентів і прем'єрів – повністю ліквідується корупція. Доходи і витрати всіх членів суспільства можна буде легко проконтролювати.

Бізнес, нарешті, стане чесною справою, отримуватиме чесний прибуток і буде вірити владі та активно інвестувати в розвиток, що знову ж таки збільшить бізнесові обороти, а значить і обсяги нових надходжень до бюджету.

В результаті ми отримаємо гіперактивну економіку, чесний та активний бізнес, здорову атмосферу в суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Таблиця «витрати-випуск» за 2018–2021 роки в цінах споживачів / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/vvp/vitr_vip/vitr_u/arh_vitr_u.html

2. Доходи зведеного бюджету за 2021 рік / Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.mof.gov.ua/storage/files/Zvit_2021_%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82.pdf

К. С. Майборода,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Н. В. Новицька,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ТИПОВІ СХЕМИ УХИЛЕННЯ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ ТА МЕХАНІЗМ ЇХ ВИЯВЛЕННЯ

Податкова система України формується у складний для країни період. Ми можемо спостерігати кризові явища майже в усіх сферах суспільного життя. Останні чотири роки Україна переживає глибоку соціально-економічну кризу. Головні причини цих криз різні. А саме – криза 2020-2021 рр. спричинена глобальною коронавірусною пандемією, а 2022 р. та 2023 р. став трагічним для країни через російську агресію.

Саме в цей час, та за таких умов дедалі більшого значення в економічному просторі України набуває проблема ухилення від сплати податків. Останні декілька років це стало навіть нормальною поведінкою для багатьох суб’єктів господарської діяльності. Хочу звернути увагу що, ухилення від сплати податків є одним із видів економічних злочинів. Несплата податків зменшує дохідну базу державного та місцевих бюджетів і загострює проблему дефіциту державного бюджету.

Ухилення від сплати податків – це мінімізація податкових зобов'язань шляхом використання лазівок та невідповідностей у законодавстві. Цей спосіб ухилення від сплати податків характеризується тим, що платник податків подає свою звітність до податкових органів, тобто працює легально. Підприємці оскаржують претензії податкових органів щодо податкової політики у своїй діяльності в суді на підставі принципу “дозволено те, що не заборонено законом”. Податкова оптимізація (або, що те саме, уникнення надмірного оподаткування) - це зменшення податкових зобов'язань (зборів, податків тощо) суб'єктів господарювання з дотриманням вимог чинного законодавства.

Питання ухилення від сплати податків слід розглядати з точки зору взаємодії між бізнесом і державою та між громадянами і державою. Громадяни та підприємці будуть мотивовані сплачувати податки, якщо вони будуть переконані, по-перше, що сплачені ними податки будуть використані

на користь суспільства (платника податків) і що неплатники податків не отримають особливих переваг порівняно з тими, хто сумлінно виконує свої податкові зобов'язання. По-друге, для платників податків несплата податків тягне за собою низку проблем, таких як штрафи, конфіскація бізнесу та закриття бізнесу. За відсутності такої впевненості платники податків будуть морально виправдано намагатися знайти лазівки в податковій системі, щоб мінімізувати свої податкові зобов'язання законними або квазізаконними способами. Може переважати підхід "тільки довірливі та дурні платять податки" [2].

Що стосується аналізу неформальної економіки, то пропонується розрізняти схеми, спрямовані на зменшення оподаткування, та схеми, спрямовані на повне ухилення від сплати податків. Наприклад, у першому випадку зареєстровані суб'єкти господарювання або працівники ухиляються від сплати податків шляхом декларування штучно занижених сум (доходів, певних активів, прибутків), тоді як у другому випадку зареєстровані платники податків або не декларують свої реальні доходи (активи, прибутки), або взагалі не реєструються як платники податків.

Лідером серед найбільших схем по мінімізації податків згідно нових даних стала схема – заробітні плати "у конвертах" – втрати бюджету оцінюються у 110-150 млрд грн на рік.

Контрабанда та порушення митних правил займають друге місце – 70-120 млрд втрат бюджету грн на рік. Обсяги цих схем зросли за останній рік.

Офшорні схеми, внаслідок високої та висхідної вартості обслуговування, що обумовлюється новими світовими стандартами податкової прозорості (antiBEPS, FATCA, ATAD, BEPS 2.0, КІК та інші) – все більш отримують ознаки "елітарності", тобто залишаються доступними великим українським компаніям та заможним українцям. Обсяги втечі прибутків за кордон – зменшились за останній рік і сягають від 120 до 200 мільярдів гривень на рік (15-35 млрд грн втрат бюджету на рік) [3].

Інші популярні інструменти ухилення/уникнення від оподаткування демонструють різнонаправлені тренди. За новими даними обсяги зловживань є такими:

– схеми тіньового ринку оренди землі та сільгосппродукції: приблизні обсяги: 24-118 млрд грн на рік, потенційні втрати бюджету: 10-46.5 млрд грн на рік;

– розкрадання податку на додану вартість (незаконне відшкодування з бюджету при експорті, фіктивне підприємництво (missing trader) – зокрема, «карусельні» схеми, підміна товару (“скрутки”)): приблизні обсяги: 144-180 млрд грн на рік, потенційні втрати бюджету: 24-30 млрд грн на рік;

– контрафакт: приблизні обсяги: 85-105 млрд грн на рік, потенційні втрати бюджету: 38-43 млрд грн на рік;

– викривлення бази оподаткування (приховування обсягів продажу): приблизні обсяги: 50-130 млрд грн на рік, потенційні втрати бюджету: 1-6,3 млрд грн на рік;

– зловживання податковими пільгами та преференціями і спеціальними режимами: приблизні обсяги: 23-58 млрд грн на рік, потенційні втрати бюджету: 6-10 млрд грн на рік.

Для того, щоб зменшити ухилення від сплати податків, необхідно вдосконалювати податкове законодавство, підвищувати податкову культуру та податкову дисципліну, посилювати боротьбу з корупцією та ефективно використовувати податкові надходження.

Податкові реформи, спрямовані на зниження реального податкового навантаження та запобігання ухиленню від сплати податків, дадуть Україні шанс стати серйозним гравцем у міжнародній податковій конкуренції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. З чим світ входить у економічні перспективи відновлення України : аналітична доповідь. – Січень 2023 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://razumkov.org.ua/images/pdf/2023_MATRA_I_KVARTAL.pdf

2. Інвестиції: практика та досвід // Ухилення від сплати податків як основний чинник тіньової економіки. – 2016. – № 12. – С. 102–106.

3. Ухилення від сплати податків в Україні: схеми, розрахунки, висновки. – Листопад 2021 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zedsoft.com.ua/blog/?ukhylennia-vid-splaty-podatkiv-v-ukraini-skhemy-rozrakhunky-vysnovky

В. В. Манзюк,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Г. В. Грищук,
доктор філософії,
Державний податковий університет

ВИДИ ПОДАТКОВИХ ПЕРЕВІРОК У ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Податкова перевірка є способом податкового контролю, за допомогою якої контролюючі органи у сфері оподаткування попереджають, виявляють, забезпечують, припиняють порушення податкового законодавства України платниками податків та зборів. Основною метою податкового контролю України є забезпечення законності та фінансової дисципліни у сфері надходження податкових платежів до публічних грошових фондів.

Дослідженням питання проведення податкових перевірок займались такі науковці як К.Ф. Ковальчук, А.В. Лісовий, О.Є. Найденко, К.П. Проскура, О.Б. Пугаченко, Т.В. Фоміна та інші. На думку К.Ф. Ковальчук, етапи податкового контролю мають спільні цілі та завдання, оскільки процес контролю спрямований на забезпечення законності в податковій сфері. При цьому вчений виділяє п’ять етапів податкового контролю: планування контролю; доперевірочний контроль; поточний контроль; завершальний етап податкового контролю; виконання приписів [1]. О.Є. Найденко зазначає, що податковий контроль має здійснюватися за такими етапами: підготовчий; здійснення заходів податкового контролю; оформлення результатів податкового контролю; обмін інформацією з іншими контролюючими органами [2].

Відповідно до пункту 69.27 статті 69 підрозділу 10 розділу XX ПКУ тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного стану в Україні, податкові органи здійснюють державний контроль (нагляд) та спостереження у сфері ціноутворення відповідно до Закону України «Про ціни і ціноутворення» з урахуванням особливостей, встановлених пунктом 69.27 підрозділу 10 розділу XX ПКУ [3].

Звісно, навантаження на платників з боку перевірочного контролю колосальне, при середньому податковому навантаженні на бізнес в Україні (згідно з рейтингом Doing Business) який становить близько 45,2% [4].

Але надіятись на послаблення податкового контролю з боку ДПС, в тому числі на зниження перевірочного тиску, не варто.

У період воєнного стану в Україні діють усі основні види перевірок, за виключенням документальних планових перевірок та деяких документальних позапланових перевірок.

Українським платникам, які можуть виконувати свій податковий обов'язок щодо дотримання термінів сплати податків та зборів, наданий карт-бланш, їх звільнено від відповідальності за несвоєчасне виконання обов'язків,

У разі самостійного виправлення платниками помилок у податкових періодах до 25 липня 2022 року, їх звільнено від нарахування та сплати штрафних санкцій та пені.

Платники єдиного податку ІІІ групи (ставка 2%) звільняються від відповідальності за несвоєчасне виконання податкових обов'язків, терміном з 24 лютого 2022 року до дня переходу таких платників на 2% за умови виконання ними таких податкових обов'язків протягом 60 календарних днів з дня переходу на попередню систему оподаткування.

Платники, які не можуть виконувати свій податковий обов'язок щодо дотримання термінів сплати податків та зборів, подання звітності, звільнено від відповідальності, передбаченої ПКУ з обов'язковим виконанням таких обов'язків протягом шести місяців після припинення або скасування воєнного стану в Україні.

Таким чином, перевірки в воєнний час стосуються лише таких платників, які мають можливість здійснювати свою діяльність та отримувати дохід з 28.05.2022 року.

Починаючи з 03 березня 2022 року перевірочна діяльність ДПС ведеться у урахуванням особливостей, викладених в ст. 69 підрозділу 10 розділу ХХ Податкового кодексу України. Повне відновлення податкових перевірок в Україні планується з 1 липня 2023 року. Значним кроком вперед є деталізація обов’язку доказування в податкових спорах в Україні.

З однієї сторони, деталізація обов’язку доказування покликана закріпити передбачену Податковим кодексом України презумпцію правомірності дій та рішень платника податків, а з іншої сторони – спрямована на дисципліну учасників процесу та пришвидшення розгляду справи по суті [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ковальчук К. Ф. Актуальні питання вдосконалення податкового контролю в Україні / К. Ф. Ковальчук // Економічний вісник Національного гірничого університету. – 2017. – № 4. – С. 100–106.

2. Найденко О. Є. Податковий контроль : навчальний посібник / О. Є. Найденко. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2012. – 224 с.

3. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI / Верховна Рада України // База даних «Законодавство України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17

4. Податкові перевірки під час воєнного стану / ЮРЛІГА – правове інформаційне поле для бізнесу та юристів [Електронний ресурс] // ЮРЛІГА. – Режим доступу : https://jurliga.ligazakon.net/analitycs/216236_podatkov-perevrki-pd-chas-vonnogo-stanu

Н. В. Новицька,
канд. екон. наук, доцент;
В. А. Лисенко,
здобувач вищої освіти,
Державний податковий університет

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА НАРАХУВАННЯМ ТА СПЛАТОЮ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У БЮДЖЕТ

Фінансове забезпечення функціонування держави більшою мірою обумовлено податковими надходженнями й одним з визначальних факторів, що забезпечують надходження податкових платежів в бюджет є ефективна організація податкового контролю.

Проблемам, пов'язаним з теоретичними та практичними питанням сутності та економічного змісту податкового контролю розрахунків з бюджетом, а також в частині з податку на доходи фізичних осіб в науковій літературі присвячено чимало праць, серед яких найбільш вагомі: Андрущенка В.Л., Кучерова І.І., Судакова О.Ю., Орешкіна І.А., Кучерявенка М.П, Савченко О.А., Кушнарьової Т.В. та інших. Проте, відповідно до наукових праць податковий контроль є своєрідним видом контролю, який має складну структуру, а отже і проявляється у різних аспектах, що потребує удосконалення.

Податок на доходи фізичних осіб є одним з найважливіших бюджетоформувальних податків в нашій країні за 2022 рік. За підсумками 2022 року він забезпечив 19,15 % у доходах зведеного бюджету України з категорії податкових надходжень, що є найбільшим показником серед отриманих доходів [1]. Об'єктами оподаткування за цим обов'язковим платежем виступають доходи, нараховані у вигляді заробітної плати, доходи від продажу майна, від оренди, спадщини, розміщення коштів на депозитах тощо [2].

На нашу думку найбільшу увагу потрібно приділити податку на доходи фізичних осіб, що сплачуються податковими агентами із доходів платників податку у вигляді заробітної плати, що обумовлено найбільшим фіскальним значенням для доходів країни, а також через наявні особливості контролю і адміністрування за сплатою і нарахуванням вищезазначеного податку.

Інформація про суми перерахованого та нарахованого до бюджету податку на доходи фізичних осіб подається податковими агентами (суб'єктами господарювання, які мають найманих працівників) до органу податкової служби за формою № 4-ДФ до Податкового розрахунку [3]. Зазначений розрахунок подається щоквартально, з помісячним відображенням інформації та на дискретній основі.

Податкові інспектори мають можливість здійснити ряд контрольних заходів у ході камеральної перевірки, які можуть підвищити результативність податкового контролю за правомірністю нарахування і сплати суб'єктами господарювання податку на доходи фізичних осіб до бюджету.

Насамперед, необхідно визначити чи відбувались зміни у складі працівників, що були у трудових відносинах з суб'єктом господарювання. За незмінності особового складу інформація про кожного з працівників (поіменно, за їх ідентифікаційними номерами) наведена у Податковому розрахунку за перший місяць звітного поточного кварталу, має відповідати інформації з Податкового розрахунку за останній місяць попереднього звітного кварталу, а інформація за другий та третій місяць поточного кварталу – відповідно інформації за перший та другий місяці такого кварталу. Також доцільним є виконання вибіркового порівняння сум доходів, нарахованих працівникам у різних місяцях поточного та суміжних кварталів.

Одним із необхідних заходів є перевірка існування чи виникнення фактів несвоєчасних розрахунків з працівниками по заробітній платі. Відхилення представлених у Податковому розрахунку сумах нарахованого та виплаченого доходу будуть свідчити про це порушення. Важливим питанням також є перевірка значень показників нарахованого та перерахованого податку на доходи фізичних осіб. За умови їх неспівпадіння необхідно з'ясувати причини, через які це сталося.

При перевірці інформації щодо особового складу працівників у звітах за суміжні квартали чи місяці окремого кварталу і виявлення нетотожності необхідно з'ясувати причини таких змін. При прийнятті на роботу у звітному кварталі нових працівників має бути своєчасно подане до податкового органу Повідомлення про прийняття працівника на роботу. За умови звільнення працівника інформація про таку подію має також знаходиться у Податковому розрахунку [3], що слід обов'язково перевірити.

При цьому, під час камеральної перевірки є складно реалізованим встановлення фактів несвоєчасної та/чи неповної сплати сум нарахованого податку. Так як відповідно до норм чинного законодавства податок на

доходи фізичних осіб має сплачуватися до бюджету одночасно з виплатою доходів найманим працівникам [1]. Кожний суб'єкт господарювання забезпечує виплати заробітної плати найманим працівникам не рідше двох разів на місяць і дати таких виплат здебільшого відрізняються, а отже різними є й терміни сплати податку до бюджету, що ускладнює процес контролю.

Інформація про суми нарахованого податку на доходи фізичних осіб не відображається в електронному кабінеті платника податку, що додатково ускладнює контроль за станом розрахунків суб'єкта господарювання з бюджетом з податку на доходи фізичних осіб. Податковий інспектор володіє лише інформацією про суми податку, які були сплачені до бюджету. Така ситуація не може дозволити і самим суб'єктам господарювання проводити повноцінну звірку за даними платежами.

Податкові інспектори не мають змоги перевірити під час камеральної перевірки всі важливі та проблемні питання, тому необхідно проводити документальні перевірки, а саме потрібно зосередитись на перевірці коректності внесення суб'єктами господарювання до Податкового розрахунку інформації про суми нарахованого та сплаченого податку на доходи фізичних осіб на підставі вивчення показників табелів обліку робочого часу, відомостей нарахування заробітної плати тощо. В зоні уваги податкового інспектора мають бути суми нарахованих доходів кожного з працівників, у т.ч. доходів, що не підпали під оподаткування (наприклад, суми нецільової благодійної допомоги), коректність застосування податкових соціальних пільг, терміни перерахування податку до бюджету.

Зазначені рекомендації дають можливість підвищити результативність податкового контролю розрахунків до бюджету суб'єктами господарювання податку на доходи фізичних осіб. Подальше удосконалення такого контролю та зростання частоти виявлення під час камеральних та документальних перевірок помилок та зловживань у частині нарахування і сплати податку можливі за умови подання інформації не лише про сплачені, а й про нараховані суми податку в електронному кабінеті платника податків у картці «Податок на доходи фізичних осіб». Також важливою умовою є проведення періодичних вибіркових звірок інформації, яка подається платниками податків до податкової служби та інших державних органів, таких як органи державної служби статистики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Доходи зведеного бюджету України за 2022 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://index.minfin.com.ua/ua

2. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI / Верховна Рада України // База даних «Законодавство України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17

3. Порядок заповнення та подання податковими агентами Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску : наказ Міністерства фінансів України від 13.01.2015 № 4 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 04.08.2022 № 189) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua

К. М. Паращенко,
здобувач вищої освіти,
група ОБП-20-1
Науковий керівник:
Г. В. Грищук,
доктор філософії,
Державний податковий університет

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

Одним із найважливіших інструментів, який впливає на економічну стабільність та розвиток держави, виступає податкова система – сукупність податків, зборів, інших платежів та внесків до бюджету і державних цільових фондів, платників податків та органів, що здійснюють контроль за правильністю обчислення, повнотою і вчасністю сплати їх у встановленому законом порядку [1].

Податки, як основне джерело наповнення державного бюджету, відіграють найголовнішу роль у соціальному забезпеченні населення. Завдяки ним державі вдається реалізовувати та постійно вдосконалювати ті послуги, без яких неможливо уявити сьогоденне життя – освіта, охорона здоров'я, безпека тощо.

Проте, як відомо, не всі платники податків, розуміючи всю важливість податкових надходжень до бюджету, намагаються брати у цьому участь – деякі ж не дотримуються законодавства стосовно обчислення, своєчасності і повноти сплати податків.

Зважаючи на це, постає потреба у проведенні заходів, що змогли б перевірити діяльність платника податку, законність і достовірність податкової бази, правильність нарахування податків та контроль за їх сплатою. Одним із найефективніших методів такого контролю з боку державних органів виступає податковий аудит.

На сьогодні відсутнє законодавче визначення терміну «податковий аудит», саме тому державні податкові органи під податковим аудитом розуміють податкові перевірки, які відповідають вимогам податкового законодавства, а незалежні аудитори та аудиторські фірми під даним поняттям вбачають один із видів аудиту.

Широке застосування податкового аудиту та невизначеність даного терміну на законодавчому рівні, зумовлює інтерес учених до його вивчення. Окремі теоретичні та методологічні питання відображені у працях О. А. Чугаєва, Т. Г. Камінської, Н. А. Іванової, В. В. Рядської, Б. В. Коростюка та ін.

Підходи науковців щодо дефініції поняття «податковий аудит» є різносторонніми та неоднозначними.

На думку О. В. Артюх, податковий аудит – це завдання з надання достатньої впевненості, яке реалізується у формі спостереження та перевірки обліку та звітності у системі оподаткування платника податків з метою висловлення незалежної думки аудитора про достовірність, повноту та відповідність чинному податковому законодавству в усіх суттєвих аспектах та допомоги у прийняті оптимальних управлінських рішень у сфері оподаткування згідно вимог користувачів [2, с. 235].

А. О. Петрик вважає, що податковий аудит – це незалежна аудиторська перевірка правильності та повноти нарахування і своєчасності сплати податків стану їх бухгалтерського та податкового обліку, підтвердження достовірності податкової звітності та податкових аспектів фінансової бухгалтерської звітності, контроль за дотриманням податкової політики та дисципліни, а також експертиза податкових ризиків і виявлення резервів зниження податкового тиску на бізнес [3].

На нашу думку, найбільш точну характеристику даної категорії надає визначення Б. В. Коростюка, який пояснює податковий аудит, як комплексну та незалежну перевірку податкового обліку підприємства, правильності нарахування й сплати податків, оцінювання податкових ризиків у діяльності підприємства [4, с. 125].

Можемо впевнено стверджувати, що спільним для всіх науковців залишається думка щодо важливості проведення податкового аудиту задля забезпечення дотримання податкового законодавства та ефективного управління податковими обов’язками. Проте, незважаючи на позитивні тенденції податкового аудиту в Україні, можемо розглянути і деякі проблеми, які впливають на розвиток податкового аудиту в Україні.

Перш за все, до таких проблем можемо віднести: низький рівень податкової свідомості серед громадян України; складне податкове законодавство та часті зміни, які вносять до нього; корупцію, яка ставить під сумнів довіру громадян до податкової сфери та відповідних податкових органів, а також зумовлює платників податків звертатися до незалежних аудиторів задля чесного пошуку помилок та усуненню ризиків.

Незважаючи на це, розвиток податкового аудиту в Україні несе за собою певні перспективи, а саме: навчання та підвищення кваліфікації аудиторів; наближення підходів податкового аудиту до міжнародних стандартів; запобігання податковим ризикам ще до того, як це матиме значно гірші наслідки.

Таким чином, можемо зробити висновок, що «податковий аудит» – це категорія, що не визначена на законодавчому рівні України, але широко застосовується у всіх сферах і покращує контроль за платниками податків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Словник основних термінів [Електронний ресурс] / Державна податкова служба України. – Режим доступу : https://tax.gov.ua/korisni-posilannya/slovnik

2. Артюх О. В. Податковий аудит як завдання з надання достатньої впевненості / О. В. Артюх // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. – 2015. – Вип. 12. – С. 235–238.

3. Петрик О. А. Аудит оподаткування підприємств : навч. посіб. / О. А. Петрик, Г. М. Давидов, О. Ю. Редько. – Київ : ДННУ «Акад. фін. управління», 2012. – 352 с.

4. Костюк Б. В. Організація податкового аудиту на підприємстві / Б. В. Костюк // Економіка і регіон. – 2015. – № 1. – С. 124–129.

Я. В. Пельовін,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Г. В. Грищук,
доктор філософії,
Державний податковий університет

ТЕХНОЛОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ В ПОДАТКОВОМУ АУДИТІ: ПЕРЕВАГИ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сучасний державний фінансовий контроль стикається з низкою викликів, пов'язаних із стрімким розвитком технологій та зростаючою складністю фінансових операцій. Метою проведення дослідження є поглиблення знань і розумінь технологій та інновацій податкового аудиту, що допоможуть покращити його роботу та взаємодію з підприємствами України.

У останні роки спостерігається тенденція до зростання ролі технологічних інновацій у всіх сферах життєдіяльності, у тому числі в податковому аудиті. Технологічні інновації можуть використовуватися для підвищення ефективності податкового аудиту, автоматизації рутинних операцій, обробки великих обсягів даних, налагодження ефективного співпраці між аудиторами та іншими зацікавленими сторонами.

Кардинальні макроекономічні зміни, які спостерігаємо в останні десятиліття, точно характеризує метафора Н.Д. Негропонте про «перехід від обробки атомів до обробки бітів». Вони є результатом трансформаційних ефектів новітніх технологій загального призначення в галузі інформації та комунікації, що визначили формування цифрової економіки. Таке перетворення, за словами І.В. Спільник і М.С. Палюх [1], пришвидшує економічні та соціальні процеси, робить їх більш якісними.

Проведений аналіз публікацій показав, що перспективи застосування у сфері бухгалтерського обліку й аудиту мають такі інформаційні технології, як:

- хмарні технології;
- технології програмних роботів та штучного інтелекту;
- технології блокчейн;
- технології роботи з великими масивами даних;
- Інтернет речей.

Розглянемо детальніше окремі з них у цьому контексті.

Хмарні технології – це технології зберігання і роботи з даними онлайн в хмарі, а не на жорсткому диску комп'ютера або ноутбука.

Основними перевагами використання хмарних технологій під час ведення бухгалтерського обліку і аудиту є:

– активне сприяння переходу з «паперового» на електронний варіант роботи та зберігання даних з використанням сховищ даних;

– забезпечення безперервності бізнесу на основі регулярного автоматичного резервного копіювання, зберігання архівних копій баз даних у хмарі, їх швидкого відновлення після аварії;

– мобільність використання баз даних, які розміщені на хмарі, у будь-якій точці світу, де є Інтернет і відповідні технічні засоби (планшет, комп'ютер, смартфон, ноутбук і т.п.).

Разом із тим використання хмарних технологій пов'язане з певними проблемами. Наприклад такими, як:

– відсутність чітких угод щодо рівнів обслуговування ускладнює процес оцінки клієнтами міри безпеки та розробку власних заходів із забезпечення виконання своїх стандартів та стандартів контролюючих організацій;

– необхідність постійного підключення до Інтернету. Натомість у населених пунктах, які віддалені від інформаційно-комунікаційних центрів, ймовірність технічних і технологічних проблем доступу до Інтернету може бути великою

Технології блокчейн. З блокчейн (в перекладі з англ. blockchain — ланцюжок з блоків) пов'язують революцію в інформаційній інфраструктурі, яка лежить в основі фінансових послуг і багатьох інших сферах діяльності.

З'явилось таке поняття як інтегрований ідентифікатор. Інтегрований ідентифікатор – це централізований ідентифікатор, який дає можливість клієнтам отримати доступ до різноманітних бізнес-послуг з єдиної мережі.

Отже, використання новітніх технологій відіграє ключову роль у переході на наступну фазу цифровізації економіки, яка отримала назву «Індустрія 4.0». Слід визнати, що за цих умов чітке розуміння хмарних технологій, блокчейн, програмного забезпечення для автоматизації та інших суміжних технологій сприятиме підвищенню професійної цінності аудиторів у сучасному світі та їх успішній кар'єрі. Застосування новітніх технологій вимагає реорганізації податкового аудиту й бухгалтерського обліку загалом на підприємстві, веде до автоматизації окремих сфер професійної діяльності бухгалтерів та аудиторів і ставить завдання здобуття ними нових вмінь і навичок, постійного вдосконалення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Спільник І. В. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки / І. В. Спільник, М. С. Палюх // Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. – 2019. – Випуск 1–2. – С. 83–96.

В. М. Помулєва,
ст. викладач кафедри обліку і оподаткування;
Т. А. Никоненко,
здобувач вищої освіти,
Національний університет «Запорізька політехніка»

ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Податкові надходження завжди були головним джерелом доходів державного бюджету і складали в середньому 85% його дохідної частини.

Проте, з початком військової агресії Росії їх питома вага знизилась.

Як наслідок, питома вага податкових надходжень скоротилася на 32,2 в. п.: з 85,4 % – у 2021 р. до 53,1 % загального обсягу доходів – у 2022 р. [1]. У разі тривалого продовження військової агресії існує загроза подальшого зменшення навіть цієї частки.

Так, за 2022 рік доходи державного бюджету становили 1 трлн 787,7 млрд грн, левову частку яких становили гранти від міжнародних партнерів (481,1 млрд грн, або 26,9 % усієї суми доходів держбюджету за рік) [2]. Втім, і надалі пряма бюджетна підтримка міжнародних партнерів скорочується, тому слід розраховувати на власні джерела наповнення бюджету.

Основною причиною, серед інших, стало надання широкої низки пільг зі сплати податкових платежів, які суттєво зменшують дохідну частину бюджету України. Такий негативний вплив буде надалі ще відчутнішим.

Як зазначають фахівці, через скасування окремих податків, у більшості необґрунтоване, бюджет недоотримав мільярди гривень. Вже з середини 2023 р. скасовано більшість податкових пільг, введених на час війни, що першочергово обумовлено виконанням вимог Меморандуму з МВФ.

Суттєве зростанням бюджетних витрат та безпрецедентне зростання дефіциту державного бюджету диктує необхідність пошуку додаткових джерел і механізмів збільшення наповнення бюджету.

Одним із завдань для цього є втілення комплексної податкової реформи. Наразі у Верховній Раді не зареєстровано жодних законопроектів від уряду, які б сприяли суттєвій зміні системи оподаткування. Водночас, у владних колах і експертному середовищі все частіше проводяться дискусії щодо необхідності проведення податкової реформи у найближчі роки.

Втім, підвищення податків у період війни недоцільно через недостатність фіскального потенціалу (зменшення/втрата доходів, прибутку, втрата/знищення майна тощо) та може призвести до суспільного збурення.

В центрі обговорення з'явилися ідеї зниження або й повного скасування основних бюджетоутворюючих податків та зборів.

В теперішній час, Офіс Президента та Міністерство економіки працюють над новою податковою ініціативою під назвою «10-10-10».

Головна мета цієї реформи — зменшення податкового тягаря на бізнес та громадян, що в свою чергу може вплинути на зростання економіки, збільшення інвестицій та створення нових робочих місць [3].

Ця ініціатива передбачає зниження ставок усіх ключових податків до 10 %, зокрема ПДФО, ПДВ, податку на прибуток (заміну його податком на виведений капітал). На час війни вдвічі пропонується підвищити ставку військового збору – до 3%. Також ця реформа передбачає скасування сплати ЄСВ [4].

Основними перевагами від зниження податків є виведення з тіні значних обсягів економіки, а також вивільнення обігових коштів як для бізнесу так і громадян. Це сприятиме збільшенню споживання та заощаджень, що само по собі збільшить податкові надходження.

Проте, вважаємо, що запровадження будь-яких змін має супроводжуватися проведенням обґрунтованих розрахунків, зокрема, до якого рівня знижувати ставки податку.

На наш погляд, ця модель зможе успішно працювати, якщо бізнес буде максимально прозорим, а правила оподаткування максимально простими і зрозумілими, що зможе привернути увагу інвесторів.

Основна проблема цієї ініціативи в тому, що її запровадження може призвести до зменшення бюджетних надходжень.

Запровадження цієї реформи для держави є ризиковим кроком. Вона може бути запроваджена лише тоді, коли будуть чітко визначені всі джерела-компенсатори. І потрібен не тільки їх перелік, але й конкретний розрахунок - в розрізі сум та періодів [3].

Варто зауважити, що номінальний рівень податкових ставок в Україні за міжнародними стандартами є досить помірним. Однак, вони є складними в обчисленні та адмініструванні. Так, за Індексом складності податків Україна посідає 63 місце із 69 (за даними 2020 р.). До того ж щодо неприпустимості звуження бази оподаткування та зниження основних податкових ставок, принаймні, до завершення війни, заявляють і у МВФ.

Тому ця реформа може стати головним поштовхом для відновлення економіки України саме в післявоєнний період.

Ще однією перспективою для сприяння розвитку малого бізнесу є впровадження польської системи оподаткування для фізичних осіб – підприємців, що передбачає більшу справедливість оподаткування, різні ставки податку за видами діяльності, більший ліміт за операціями (2 млн євро), що може сприяти зменшенню обсягу "тіньової" економіки.

Адже в Україні єдиний податок перетворився з інструменту підтримки малого бізнесу на систему ухилення від оподаткування великого та середнього бізнесу і тому необхідна його реформа.

Зауваження МВФ щодо зловживань середнім та великим бізнесом використання спрощеної системи можна попередити ефективним податковим адмініструванням ризикових категорій платників. Зокрема, найбільшу проблему - схеми, в яких великі компанії розділяються на дрібніші структури, можна виявляти шляхом використання аналітичних інструментів Державної податкової служби. Але схоже, буде обрано інший шлях - тотальне підвищення податків для малого бізнесу, аби зробити схеми з використання спрощеної системи невигідними для середнього та великого [5].

Однак, впровадження податкової ставки за видами діяльності для багатьох ФОПів до 8,5%, 12%, 15% або 17% може мати руйнівні економічні та соціальні наслідки.

Втім, як зазначають і прибічники, і критики таких ініціатив, перехід до нової системи оподаткування потребує глибоких змін у податковому законодавстві. Зміни мають бути системними та ретельно продуманими, щоб уникнути негативних наслідків для бізнесу та економіки. Крім цього, необхідно провести докладні розрахунки, щоб мінімізувати ризики. Важливим завданням є спрощення саме правил оподаткування і адміністрування податків, створення рівних умов для різних секторів бізнесу, а не тільки зміни ставок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний бюджет України 2022 року: виконання в умовах повномасштабної війни [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/derzhavnyy-byudzhet-ukrayiny-2022-roku-vykonannya-v-umovakh

2. Уряд України схвалив звіт про виконання Державного бюджету України за 2022 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-ukrainy-skhvalyv-zvit-pro-vykonannia-derzhavnoho-biudzhetu-ukrainy-2022

3. Переваги та недоліки податкової реформи «10-10-10» для бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.epravda.com.ua/columns/2023/04/28/699587/

4. Що очікувати від податкової реформи «10-10-10» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://buh.ligazakon.net/news/214460_shcho-ochkuvati-vd-podatkovo-reformi-10-10-10

5. Українські ФОПи на польській моделі податків: вартість послуг зросте на 10-12% [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://minfin.com.ua/ua/2023/10/03/113593717

В. С. Скорик,
здобувач вищої освіти
третього (освітньо-наукового) рівня,
ПВНЗ «Європейський університет»

ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Зміни в податковому законодавстві, що останнім часом відбуваються призвели до збільшення податкового навантаження на малий бізнес, зокрема через введення квазіфіскальних платежів, які додають значний додатковий тягар для підприємців і обмежують їхні фінансові ресурси.

Загальна система оподаткування (далі – ЗСО) для малих підприємств в Україні має такі специфічні особливості, а саме: відкритість для всіх видів діяльності (підприємці, можуть займатися будь-яким видом діяльності, що не заборонений законодавством, можуть мати необмежену суму доходу та кількість найманих працівників); відсутність податкових пільг; загальне оподаткування згідно Податкового кодексу України; залежність від доходів і витрат.

Головна перевага ЗСО полягає в тому, що сума податків, що сплачуються, в основному залежить від обсягу отриманих доходів та здійснених витрат. Це означає, що якщо підприємець не отримав доходів за звітний період, він не сплачує відповідні податки.

ЗСО відрізняється від єдиного податку, в ЗСО немає обмежень щодо обсягів реалізації, виду діяльності, кількості найманих працівників.

Основний недолік ЗСО полягає в її складності. Підприємці повинні вести облік і документально підтверджувати свої доходи і витрати.

ЗСО може бути вигідною для підприємців, що здійснюють свою діяльність не регулярно, а також при невисокій рентабельності продажів, оскільки об'єктом оподаткування є чистий прибуток (загальний дохід мінус витрати).

Спрощена система оподаткування (ССО) була створена з метою стимулювання підприємницьких ініціатив, зокрема за допомогою полегшення обліку та звітності, що сприяло вступу на ринок нових учасників, зокрема фізичних осіб-підприємців (ФОП). З моменту її введення, ССО зазнала ряд змін, що торкнулись таких аспектів, як: розмір єдиного податку (ЄП), методика його обчислення, список податків, що замінюються ЄП, а також критерії, які визначають можливість для підприємств та ФОП застосовувати ССО.

В умовах воєнного стану відбулися деякі зміни в спрощеній системі оподаткування (табл. 1).

Таблиця 1 – Ключові зміни спрощеної системи оподаткування в умовах воєнного стану

№	Зміна	Суть
1	Звільнення від оподаткування єдиним податком	З 1 квітня 2022 року і до припинення воєнного стану в Україні, підприємці не зобов'язані сплачувати єдиний податок.
2	Звільнення від оподаткування єдиним соціальним внеском	З 1 березня 2022 року і до закінчення або скасування воєнного стану в Україні, а також протягом 12 місяців після цього, підприємці мають право не нараховувати, не обчислювати і не сплачувати єдиний внесок за себе.
3	Звільнення від ЄСВ найманих працівників, що призвані до ЗСУ	Підприємці не зобов'язані сплачувати єдиний внесок за найманих працівників, які були призвані на строкову службу до Збройних Сил України.
4	Ставка єдиного податку	Для платників 3-ї групи ставка єдиного податку становить 2% від доходу. Підприємці мають можливість продовжувати працювати за цією ставкою або обрати третю групу платників єдиного податку з загальними правилами обрання системи оподаткування.
5	Перехід на 3-тю групу єдиного податку	Підприємці можуть обрати або перейти на 3-ту групу єдиного податку (2% від доходу) шляхом подання заяви до Державної податкової служби в паперовій або електронній формі.
6	Припинення статусу платника податку	Припинення статусу платника єдиного податку 3 групи відбувається автоматично після закінчення або скасування воєнного або надзвичайного стану в Україні. Фізичні особи-підприємці також мають право самостійно відмовитися від застосування особливостей оподаткування з першого числа місяця, наступного за місяцем, у якому прийнято таке рішення.
7	Відновлення ставки 5%	Фізичні особи-підприємці повертаються до сплати єдиного податку за ставкою 5% при дотриманні обмеження щодо обсягу доходу, який не повинен перевищувати 7 818 900 гривень.
8	Протермінування сплати податків чи подачі звітності	Платники податків, які вчасно виконують свої податкові обов'язки, звільняються від відповідальності за несвоєчасне виконання таких обов'язків.

В загальному підсумку, ССО представляє собою унікальний податковий механізм, що дозволяє замінити платіж окремих податків і зборів, визначених п. 297.1 Податкового Кодексу України (ПКУ), сплатою єдиного податку, а також вести спрощений облік і звітність [2].

Хоча спрощена система оподаткування в Україні має свої переваги, вона також має деякі недоліки, які можуть створювати проблеми під час кризових ситуацій. Деякі з цих недоліків включають:

– Обмежене право на застосування. Система має обмеження на види діяльності, які можуть бути оподатковані за спрощеною системою, а також обмеження на розмір доходу та кількість працівників.

– Відсутність автоматичного переходу. Не передбачено автоматичного переходу фізичних осіб-підприємців з 3 групи платників єдиного податку на особливий режим оподаткування. Це означає, що фізичні особи-підприємці, які вже є платниками єдиного податку 3 групи, повинні подати заяву про зміну ставки і мати можливість сплачувати єдиний податок за ставкою 2%. Цей процес може забрати багато часу і призвести до затримок у виконанні податкових зобов'язань [1].

Отже, спрощена система оподаткування постійно зазнає змін у відповідь на потреби економіки та суспільства. Протягом останніх двох років спрощена системи оподаткування була зміненою у зв’язку із дією воєнного стану, уе в свою чергу змінило порядок нарахування єдиного податку, внеску та переходів на різні системи оподаткування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ратинський В. В. Бухгалтерський облік і аналіз: перспективи для малого бізнесу [Електронний ресурс] / В. В. Ратинський // Економіка та суспільство: облік та оподаткування. – 2021. – Вип. 25. – Режим доступу : https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/243/231/

2. Спрощена система оподаткування // Головбух. – 2023 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.golovbukh.ua/rubric/142-sproshchena-sistema-opodatkuvannya

3. Ярмолюк О. Ф. Розвиток малого підприємництва в Україні: облік і оподаткування [Електронний ресурс] / О. Ф. Ярмолюк // Економіка, фінанси, облік та право: аналіз тенденцій та перспектив розвитку : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. – 2020. – Режим доступу : http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/12003/1/ EFOTPATPR_2020_3_5 0-52.pdf

О. В. Скорик,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня,
Державний податковий університет

ОПОДАТКУВАННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ

Засобом регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні є податкова політика, метою якої є створення сприятливих умов для формування позитивного сальдо зовнішньої торгівлі, залучення іноземних інвестицій, стимулювання конкуренції, мінімізація монополізму у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

В різні часові проміжки, за часи незалежності України, позиція держави, щодо оподаткування зовнішньоекономічної діяльності поєднувала в собі фіскальну сторону та регулюючу в частині впливу на імпортно-експортну діяльність, перекладаючи акценти зі стимулювання чи обмеження експорту або імпорту окремих видів товарів.

XXI століття характеризується тенденцією до спрощення процедури оподаткування. Варто зазначити, що в умовах євроінтеграції фіскальна функція втрачає своє значення, оскільки ЄС наполягає на скасуванні або зниженні значної частини тарифних платежів. Розглядаючи митні системи європейських держав необхідно зауважити, що митні органи регулюються на основі ключових засад, що визначені Митним кодексом ЄС. Цей документ окреслює основні правила та процедури, які повинні застосовуватися до товарів, що проходять через митну територію ЄС.

Оподаткування експортно-імпортних операцій:

1. Експорт товарів. Дохід від експортних операцій визнається на дату останньої події: перехід ризику та втрата контролю. Втрата контролю над товаром, що продається, відбувається, коли він фізично відправляється покупцеві. Але момент переходу ризиків і вигод, пов’язаних із правом власності, визначається відповідно до бази постачання ІНКОТЕРМС, визначеної в контракті. Документом, що підтверджує дату виникнення виручки, може бути акт прийому-передачі товару або інший документ, що містить усі реквізити основного документа.

2. Імпорт товарів. З точки зору бухгалтерського обліку, імпортовані активи розглядаються як ресурси, контрольовані підприємством завдяки минулим подіям на дату визнання, і очікується, що використання активів

принесе економічні вигоди в майбутньому. Дата реєстрації активів для імпортованих товарів – це дата, коли ризики та вигоди, пов'язані з правом власності на товари переходять до підприємства. Також є вимога розділу 5 НП(С)БО 9 про те, що запаси визнаються активами лише тоді, коли їх вартість може бути достовірно встановлена. У більшості випадків оприбуткування необхідно робити в день надходження імпортного товару на склад покупця. Крім того, при імпорті можуть бути збори, які прямо не регламентуються стандартом [1; 2].

3. Курсові різниці. Для здійснення імпортно-експортних операцій використовується іноземна валюта, валютою податку є гривня. Тому при первісному визнанні імпортних товарів або виручки від експорту підприємства повинні керуватися положеннями НП(С)БО 21 «Вплив змін валютного курсу» та розраховувати курсові різниці.

4. Акцизний податок. Предметом оподаткування акцизним збором є реалізація та імпорт підакцизних товарів. Перелік товарів та ставки податку визначені ст. 215 ПКУ. Водночас ПКУ передбачає перелік операцій, які не є об'єктом оподаткування [4; 5].

Все змінилося у лютому 2022 року, коли відбулося повномасштабне вторгнення, оскільки виникли потреби у забезпеченні додатковими обсягами товарів у вигляді військового спорядження, гуманітарної допомоги, ліків тощо. Відповідно до постанови КМУ від 18 березня 2022 р. № 314 «Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану» [4] відбулося спрощення провадження господарської діяльності на період дії воєнного стану шляхом зменшення кількості необхідних документів дозвільного характеру.

Суб'єкти господарювання мають можливість замість окремого ліцензійного документа подавати до Міністерства економіки України або Міністерства внутрішніх справ України (залежно від виду господарської діяльності) декларацію про здійснення господарської діяльності. Однак це спрощення не поширюється на зовнішньоекономічну діяльність (зокрема на новостворену), де певні види діяльності потребують відповідних ліцензій, наприклад експорт окремих категорій товарів.

Основним документом, який визначає категорії товарів, на які поширюється ліцензування та квотування зовнішньоекономічної діяльності на період дії воєнного стану, є постанова КМУ від 27 грудня 2022 р. № 1466 «Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2023 рік» [3]. Введення воєнного стану в Україні

загалом торкається ліцензування та квотування експорту товарів. Парламент вніс численні зміни до переліку товарів, на експорт яких поширюються ліцензії та/або квоти. Для того, щоб отримати ліцензії на експорт вищезазначених товарів суб'єкт господарювання повинен звернутися до Міністерства економіки України. Станом на березень 2023 року фактично заборонено експорт: солі, придатної для споживання людьми; кам'яного вугілля, антрациту; брикетів, котунів та аналогічних видів твердого палива, одержаних з кам'яного вугілля; палива рідкого (мазуту); газу природнього українського походження; деревини паливної у вигляді полін, колод, хмизу, сучків, гілок або в аналогічних формах; срібло та золото; відходів або брухту дорогоцінних металів чи металів, які плаковані дорогоцінними металами; брухт або інші відходи з вмістом дорогоцінних металів чи сполук [3]. Водночас митне оформлення декларацій на товари, зазначені в режимі експорту, здійснюється в звичайному довоєнному порядку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Accounting and analytical mechanism of formation of three-dimensional value the company / Kraievskyi V., Skoryk M., Savchenko A., Polischuk S., Skrypnyk S. // Financial and credit activity: problems of theory and practice. – 2021. – № 37. – P. 95–104.

2. Експортно-імпортні операції: реалії обліку та оподаткування в умовах воєнного стану / Панасюк В., Птащенко О., Клак О., Трубіцина О. // Журнал стратегічних економічних досліджень. – 2023. – № 1 (12). – С. 25–34.

3. Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2023 рік : постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2022 № 1466 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1466-2022-%D0%BF#n26

4. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI / Верховна Рада України // База даних «Законодавство України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17

5. Особливості імпортно-експортних операцій в період воєнного стану [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://biz.ligazakon.net/analitycs/211993_osoblivost-mportno-eksportnikh-operatsyv-perod-vonnogo-stanu

А. В. Талах,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Г. В. Грищук,
доктор філософії,
Державний податковий університет

ПОДАТКОВИЙ АУДИТ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМАТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Податкова система є важливим інструментом державного впливу на економічну безпеку та інвестиційну привабливість національної економіки. Зростання ролі та значення податків у формуванні та зміцненні доходної частини державного бюджету країни в умовах сучасної економічної кризи, соціальна спрямованість податкової політики, реформування системи оподаткування зумовило необхідність виокремлення з державного фінансового контролю податкового аудиту як засобу підвищення податкової дисципліни.

Проблемним питанням розвитку аудиту в Україні приділяють увагу провідні вітчизняні науковці: Бутинець Ф.Ф., Сопко В.В., Кужельний Г.М., Давидов Г.М., Дорош Н.І., Петрик О.А., Пилипенко І.І., Шевчук В.О., Савченко В.Я., Редько К.О. та інші. Не применшуючи ролі наукових здобутків економістів-дослідників та незважаючи на велику кількість публікацій, недостатньо висвітленими залишається питання системи управління якістю податкового контролю у відповідно до вимог міжнародних стандартів, розробки пропозицій щодо організаційних заходів у частині проведення податківцями документальних перевірок.

Зарубіжний досвід показує, що аудит є обов'язковим атрибутом ринкової економіки будь-якої країни. Однак, на жаль, аудит в Україні ще не набув такого широкого впровадження як в зарубіжних країнах.

В умовах формування ринкових відносин та різноманітності форм власності виникла необхідність удосконалення функцій управління процесом виробництва. А це, в свою чергу, викликало потребу створення органів фінансового контролю, тобто аудиту. Перехід економіки України на ринкові шляхи призвів до радикальних змін в плануванні, обліку та контролю виробничо-господарської діяльності, трансформації системи управління комерційними організаціями. Зовсім іншими стали цілі підприємництва,

засоби їх досягнення, економічна основа суспільства. У світовій практиці аудит набув значного поширення. Основною передумовою аудиту стала взаємна зацікавленість підприємства (фірми) в особі його власників (акціонерів), держави в особі податкової адміністрації і самого аудитора в забезпеченні реальності та достовірності обліку і звітності. Розвиткові аудиту сприяло також розмежування функцій та інтересів підприємців (менеджерів, адміністрації, управлінців), коли власник для керівництва своїми підприємствами почав наймати спеціальний апарат управління.

Аудит був нав'язаний державними органами під тиском Світового банку і Міжнародного валютного фонду. Такі обставини певною мірою уповільнювали розвиток вітчизняного аудиту. В 1999-2001 роках ситуація змінилась. Складність, заплутаність обліку, особливо податкового, зміна фінансового обліку, істотна суперечливість законодавства, реальність значних фінансових санкцій підштовхують менеджерів, які прагнуть застрахуватись від відповідальності і можливих фінансових втрат, до рішення скористатися послугами аудиторської фірми. В суспільстві виникла об'єктивна необхідність в незалежному професійному контролі за діяльністю підприємств та її результатами.

Основними напрямами розвитку аудиторської діяльності в Україні можуть стати:

1. Розробка механізму практичного застосування МСА в Україні, створення до них коментарів у повному обсязі.

2. Внесення необхідних змін і доповнень до Закону України «Про аудиторську діяльність» з метою приведення його у відповідність до інших законодавчих актів України, які прямо чи опосередковано впливають на регулювання аудиторської діяльності та розширення переліку підприємств, для яких щорічна аудиторська перевірка обов'язкова, а це, у свою чергу, збільшить ринок аудиторських послуг, а також введення додаткових положень, які б більш чітко унормували взаємовідносини аудитора та клієнта.

3. Поглиблення співпраці професійних аудиторських організацій України з міжнародними та європейськими професійними організаціями бухгалтерів і аудиторів.

4. Розробка механізму ціноутворення на аудит та аудиторські послуги на основі вивчення міжнародного досвіду з цього питання та ін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акішева Г. О. Проблема вдосконалення державного аудиту як форми державного фінансового контролю / Г. О. Акішева // Управління розвитком. – Х., 2020. – № 8. – С. 140–141.

2. Виговська Н. Фінансовий контроль: проблеми визначення в економічній літературі. / Н. Виговська // Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. – 2020.

3. Воробієнко А. Роль фінансового контролю у системі державного управління економікою / А. Воробієнко // Економіка та підприємництво. – К., 2020. – Вип. 8. – С. 107–112.

4. Гончарук А. О. Система фінасового контролю в Україні та її реформування / А. О. Гончарук // Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. – 2020. – № 1. – С. 378–380.

5. Зайцев В. М. Шляхи вдосконалення механізмів фінансового контролю в системі державного управління / В. М. Зайцев // Науковий вісник. – К., 2020.

6. Рубан Н. І. Аудит ефективності виконання бюджетних програм в системі державного фінансового контролю України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.04.01 / Н. І. Рубан ; Н.-д. фін. ін-т М-ва фінансів України. – К., 2006. – 20 с.

А. Ю. Тарасенко,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
О. В. Панасюк,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ПОНЯТТЯ ТА ПРОБЛЕМИ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах Україні характерна досить складна система оподаткування, наявність багатьох спірних судових справ з податкових питань, суперечливість податкового законодавства, значні адміністративні, фінансові і кримінальні санкції за порушення податкового законодавства. Дана ситуація зумовлює необхідність податкового аудиту для мінімізації податкових ризиків.

Термін «податковий аудит» широко використовується на практиці, але в законодавстві України немає визначення цього поняття. Як результат, його зазвичай трактують як метод контролю, що здійснюється державними органами. У спеціалізованій літературі дано наступне визначення: податковий аудит – це процесуальні дії контролюючих органів з контролю за точністю, своєчасністю, повнотою обчислення податків, зборів та інших обов'язкових платежів і дотриманням законності операцій, пов'язаних з отриманням доходу і розрахунками [1].

Виходячи з цього всього можна сказати, що під податковим аудитом розуміється незалежна перевірка стану бухгалтерського і податкового обліку, а також всіх розрахунків по податках і зборах замовника з метою виявлення податкових ризиків і розробки рекомендацій щодо їх усунення.

Метою податкового аудиту є саме виявлення помилок і розробка заходів для їх усунення. Результатом такого роду аудиту є оцінка податкових ризиків компанії та їх мінімізація.

Основними напрямками аудиту розрахунків по всіх видах податків є:

1. Перевірка повноти нарахування платежів (чи включено підприємство до Реєстру платників, правомірність пільгового оподаткування, правильність визначення фактично оподатковуваного обороту та нормативної ставки оподаткування).

2. Перевірка повноти і своєчасності перерахувань за признанням платежів до бюджету.

3. Контроль за відображенням в бухгалтерському обліку операцій з цими видами розрахунків.

4. Перевірка своєчасності і правильності складання встановленої звітності в розрізі видів податків і платежів до бюджету.

Говорячи про теоретичні аспекти, слід зазначити, що неврегульованими залишається ряд суттєвих питань податкового аудиту, а саме

1. Місце податкового аудиту в системі контролю, і в сучасній системі аудиту зокрема, взагалі не визначене.

2. Відсутнє визначення податкового аудиту як науки і практики.

3. Предмет і метод податкового аудите як науки не сформульовані.

4. Немає чіткого зв’язку між податковим аудитом і оцінкою ефективності господарської діяльності.

5. Ще не розроблена технологія проведення податкового аудиту [2].

Водночас аудиторські фірми стикаються з багатьма неврегульованими питаннями та проблемами, що ще більше ускладнює поточну ситуацію та майбутнє податкового аудиту. Тому серед проблем податкового аудиту є його забезпечення: методичне, організаційне, інформаційне, методологічне, нормативно-правове. Крім того, податкові перевірки вимагають базових положень для систематичних і комплексних підходів до наукового дослідження. Це допоможе розробити ефективні стратегії їх вивчення.

Для вирішення зазначених проблем необхідна розробка та вдосконалення методологічних та організаційно-методичних засад податкового аудиту в Україні, що сприятиме отриманню концептуальних положень податкового аудиту та розширенню знань про його проведення. Вітчизняні науковці вважають, що проблему нагляду за податковим аудитом можна вирішити шляхом формування та прийняття таких документів: повноцінне правило (стандарт); документ, що носить обов'язковий характер і узгоджений з податковими органами; методика проведення податкового аудиту, що носить обов'язковий характер; методичні рекомендації [3].

Загалом, до проблем вітчизняного аудиту, окрім недосконалості законодавчої бази, можна віднести відсутність цілковитої довіри щодо якості і достовірності аудиторських послуг з боку іноземних користувачів, відсутність фіксованих цін на аудиторські послуги, замала кількість кваліфікованих аудиторів, недотримання аудиторами якості послуг, відсутність покарань за недостовірну інформацію у звітах аудитора та відсутність вітчизняних аудиторських фірм у міжнародних аудиторських об’єднаннях.

Тому, в контексті запровадження системи міжнародних стандартів аудиту в аудиторську практику України, на сьогоднішній день актуально говорити про регулювання податкового аудиту з позиції двох рівнів ієрархії внутрішніх документів аудиторської організації: перший рівень - внутрішньофірмовий стандарт і другий рівень - методика податкового аудиту.

Отже, податковий аудит – незалежна перевірка податкового обліку, метою якої є перевірка коректності нарахування та сплати податків суб'єкта господарювання і оптимізація існуючої системи сплати податків. В контексті складної системи оподаткування і податкового різноманіття, податковий аудит є важливим інструментом для регулювання правильності нарахування податкових зобов'язань, забезпечення зниження податкових витрат, мінімізація податкових ризиків і потенційних санкцій за порушення законодавства. Але сучасна система податкового аудиту потребує всебічного вдосконалення для вирішення головних проблем, пов'язаних із законодавчим регламентуванням процесу в цілому, нехватки кваліфікованих спеціалістів чи недотримання ними якості послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Прийдун В. М. Зміст і завдання податкового аудиту [Електронний ресурс] / В. М. Прийдун // Збірник наукових праць. – 2019. – № 1. – С. 253–255. – Режим доступу : http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35590/1/253.pdf

2. Петренко Н. І. Проблеми розвитку податкового аудиту в Україні [Електронний ресурс] / Н. І. Петренко // Збірник. – 2019. – С. 104–105. – Режим доступу : http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/30119/1/104.PDF

3. Янчева Л. М. Теоретико-методологічні проблеми розвитку податкового аудиту в Україні [Електронний ресурс] / Л. М. Янчева, Н. С. Акімова // Доповіді планетарного засідання. – 2020. – С. 3–8. – Режим доступу : https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/30346/1/t-k_23.04.20_3-8.pdf

О. М. Титенко,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Т. В. Білобровенко,
канд. екон. наук,
Державний податковий університет

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ КАМЕРАЛЬНОЇ ТА ДОКУМЕНТАЛЬНОЇ НЕВИЇЗНОЇ ПЕРЕВІРКИ

Однією із основних складових діяльності держави є ефективна система оподаткування. Податки відіграють важливу роль у забезпеченості держави фінансовими ресурсами.

Недосконаліть податкового законодавства та нестабільність вітчизняної податкової системи створюють передумови для ухилення від сплати податків. Вказані обставини зумовлюють необхідність охоплення контролем усіх без винятку платників податків, удосконалення методів і прийомів податкового контролю. На даний час основною формою такого контролю, яка посідає вагоме місце в системі фінансового контролю, є податкова перевірка [1, с. 59].

Хоча у вітчизняній науці такими вченими, як О.В. Яковенко, В.А. Туржанський і Т.В. Фоміна, приділялась увага правовому регулюванню перевірок, проте загалом питання проведення камеральної та електронної висвітлено недостатньо, що пов’язано з їхньою відносною новизною [1, с. 33].

Відповідно до пп. 75.1.1 п. 75.1 ст. 75 ПКУ, камеральною вважається перевірка, яка проводиться у приміщенні контролюючого органу виключно на підставі даних, зазначених у податкових деклараціях (розрахунках) платника податків [3].

Дані питання є досить складними, а тому є предметом дискусій та всебічного аналізу науковців та практиків. Одним з основним питань, які виникали при податковому реформуванні, визначалося уніфікація податкового законодавства, яка повинна стати основою комплексної трансформації податкової системи [1, с. 69].

Податковим кодексом передбачається створення інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної податкової служби як цілісної системи, спрямованої на загальний аналіз результатів господарської

діяльності платників податків, що забезпечить покращення адміністрування, дозволить спрямувати податковий контроль на тих платників податків, які ухиляються від виконання податкового обов'язку, і зменшити навантаження на сумлінних платників податків [4]. Світовий досвід вказує на недоцільність проведення документальних перевірок суцільним порядком, частка таких перевірок не перевищує 5%, у країнах ЄС також здійснюються вибіркові перевірки заявок на відшкодування ПДВ [2, с. 47].

Отже, з наведеного вище можна зробити висновок про те, що практика організації та проведення перевірок в Україні потребує удосконалення за рахунок конкретизації податкових ризиків та їх належного відпрацювання.

Підсумовуючи вищезазначене, можна виокремити основні проблеми:

1. Практика організації та проведення камеральних та невиїзних перевірок в Україні потребує удосконалення за рахунок конкретизації податкових ризиків.

2. Суцільне охоплення камеральними перевірками всього масиву податкової звітності потребує значної кількості інспекторів та не виключає можливості не виявлення помилок та порушень податкового законодавства.

3. Відсутність автоматизованого співставлення показників податкової звітності з державними реєстрами та базами даних держаних органів ускладнює процес камеральної перевірки та повноцінного контролю над показниками податкової звітності.

Вирішення виокремлених проблем можливе лише завдяки:

– впровадження сервісу «Електронна камеральна перевірка», що дасть можливість підвищити якість та ефективність камеральних перевірок і знизити адміністративне навантаження на бізнес;

– автоматизація процесу камеральної перевірки та автоматизоване співставлення даних податкової звітності з даними державних реєстрів;

– виведенню бізнесу з тіні, особливо дрібного, що охоплює спрощена система оподаткування;

– спрощенню складання податкової звітності, що зменшить кількість методологічних помилок, в результаті яких не вірно обраховується об'єкт оподаткування та сума податку до сплати в бюджет.

Отже, камеральна перевірка є дуже важливим елементом податкового контролю, проте сьогодні в Україні цей напрямок потребує доопрацювання як на законодавчому, методологічному так і практичному рівнях. Податкова звітність з загальнодержавних та місцевих податків та зборів

потребує спрощення та уніфікації, що дасть можливість уникнути методологічних та арифметичних помилок при обрахунку податків та зборів.

Важливим елементом якісної податкової політики є накопичення та формування електронних реєстрів об'єктів та бази оподаткування, що надасть можливість повної автоматизації камеральної перевірки, унеможливить маніпуляції з показниками податкової звітності, призведе до виключення людського фактору на результат камеральної перевірки та виключить корупційну складову.

Зміни порядку проведення камеральної перевірки не вирішують питання підвищення фіскальної ефективності та не спрощують процедуру камеральної перевірки, саме тому сьогодні необхідні кардинальні зміни до підходу проведення камеральних перевірок податкової звітності платників податків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фоміна Т. В. Організація і методика податкових перевірок : навч. посіб. / Т. В. Фоміна, О. Б. Пугаченко ; М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т, Кіровоград. ін-т розвитку людини. – Дніпро : Середняк Т. К., 2020. – 292 с.

2. Податкове право країн ЄС : посібник / Волощук М. Г., Петріченко О. О., Білаш О. В., Карабін Т. О., Менджул М. В. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2021. – 144 с.

3. Податковий кодекс України : від 23.12.2010 № 2856-VI [Електронний ресурс] // Офіційний вісник України. – 2010. – № 92. – Ст. 3248. – Режим доступу : www.rada.gov.ua

4. Офіційний сайт Державної податкової служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://https://tax.gov.ua/

А. В. Умаров,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Г. В. Грищук,
доктор філософії,
Державний податковий університет

ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах війни, коли економіка та бізнес часто стають жертвами нестабільності та непередбачуваності, податкове стимулювання розвитку бізнесу виборює своє місце як один із ключових інструментів для підтримки економічної стійкості та відновлення країни. Це, мабуть, найбільш важливий час для демонстрації того, наскільки гнучкою та підтримуючою може бути система оподаткування.

У цих складних умовах влада взаємодіє з бізнес-середовищем, намагаючись знайти та впровадити такі податкові заходи, які не лише заохочуватимуть розвиток підприємництва, а й сприятимуть відновленню економічного росту та соціально-економічній стабільності. Дослідження в цій області проводились такими вченими, як В.М. Кміть, Ю.І. Жук, О.А. Чеботарь, Г.С. Третяк і А.В. Палій. Вони присвятили свої дослідження аналізу податкових інструментів, спрямованих на підтримку бізнесу, вивченню їх ефективності.

24 лютого 2022 року, економіка України стикнулася вже вдруге за останні роки з глобальною проблемою; першою була пандемія COVID-19, другою – повномасштабне вторгнення рф до України. У перші 3 місяці війни, країна зазнала найбільшого удару в усіх аспектах: окупація великої кількості територій, найбільш активна частина наступу з боку рф, закриття кордонів, портів, великий потік переселенців з України тощо. Все це відобразилося на економічних показниках країни, де втрати сягали сотні мільярдів доларів. У владі постало питання не лише давати спротив армії агресора, а й зберегти економіку країни.

Тож у перші тижні було прийнято першу зміну в чинному законодавстві. Владою було прийнято Закон України № 2118-IX від 03.03.2022 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності

у період дії воєнного стану», в якому передбачено, що усі види податкових перевірок заборонено, а ті, що були початі раніше 24.02.2022 зупинені. Також було скасовано відповідальність за несвоєчасне виконання податкових зобов'язань, неподання звітності тощо. Варто зазначити, що були виключення даного закону: проводилися лише камеральні та фактичні перевірки (камеральні перевірки проводилися в приміщенні Державної податкової служби України, а фактичні – за місцем здійснення господарської операції) [1].

Другою вагомою зміною в законодавстві стає Закон України №2120-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15.03.2022. Однією з ключових ініціатив стало сплата єдиного податку добровільною для цих підприємців до завершення воєнного стану. Проте, з 01.08.2023 така норма скасувалась, а сплата єдиного податку для платників першої і другої груп стала обов'язковою.

Додатково, були внесені зміни, які значно полегшили умови для віднесення до платників єдиного податку третьої групи. Обмеження доходів для визначення статусу платника було збільшено до 10 млрд гривень за рік, а ліміт на кількість осіб, які можуть бути зайняті в цих підприємствах, був скасований. Це сприяло збільшенню кількості підприємців та юридичних осіб, які мали можливість скористатися пільговим статусом оподаткування та зменшити податкове навантаження.

Паралельно із цим, встановлено знижену відсоткову ставку для платників єдиного податку – всього 2% від доходу. Також вони були звільнені від обов'язку нараховувати, сплачувати та подавати податкову звітність з ПДВ за операції з постачання товарів, робіт і послуг. Ці заходи спрямовані на стимулювання підприємництва та сприяння економічному відновленню в умовах воєнного конфлікту. Однак, з 01.08.2023 Верховна Рада України скасувала єдиний податок у розмірі 2% (таких платників податку автоматично переведуть на ту систему, на якій вони перебували до моменту переходу на ставку 2%).

До переліку таких заходів, ще можемо віднести звільнення від деяких податків та зборів підприємств, що знаходилися на окупованих територіях в період з 01.01.2022 по 31.12.2022. Надається звільнення від сплати податку:

– земельного податку та орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності;

– загального мінімального податкового зобов'язання для власників землі;

– екологічного податку, якщо стаціонарні джерела забруднення розташовані на окупованих територіях;

– податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

Також об'єкти, які пошкоджені внаслідок військової агресії рф, також звільняються від оподаткування. Ці заходи спрямовані на полегшення фінансового тягаря для підприємств на територіях, які стали місцем бойових подій або тимчасовою окупацією.

Отже, незважаючи на досить стрімку агресію зі сторони рф, владою було створено та прийнято ключові рішення з метою збереження економіки країни в досить швидкий час. Поступово, з часом, підприємства та економіка в цілому підлаштувалися до даної ситуації, та навіть показують окремі позитивні результати. Звісно, що владою було запроваджено ще низку поправок, законів, розпоряджень, проте найбільш головними, на нашу думку, виявилися саме закони, прийняті в перші тижні війни. Від їх функцій, часу прийняття та глобальності і визначалося подальше «існування» економіки як такої. Ці зміни допоможуть підприємствам знову стати на шлях розвитку та відновлення економічних показників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Скорик М. Податкове стимулювання бізнесу в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] / М. Скорик, В. Брухаль // Молодий вчений. – 2023. – № 4 (116). – С. 173–177. – Режим доступу : https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-4-116-34

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану : Закон України від 03.03.2022 № 2118-IX : станом на 25 листоп. 2022 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 № 2120-IX [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text

4. Жук О. І. Податкове стимулювання розвитку бізнесу в умовах війни [Електронний ресурс] / О. І. Жук, Н. В. Гой // Підприємництво і торгівля. – 2022. – № 33. – С. 44–48. – Режим доступу : https://doi.org/10.36477/2522-1256-2022-33-06

Т. В. Фоміна,
канд. екон. наук, доцент;
О. В. Колесніков,
здобувач вищої освіти,
Центральноукраїнський національний технічний університет

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВИХ ПЕРЕВІРОК

Важливою складовою порядку нарахування та сплати податків і зборів є відповідне інформаційне забезпечення такого процесу. Воно полягає у забезпеченні потреб у достовірній, належній та повній інформації обмеженого кола користувачів. Якість, наповненість, доступність та зручні умови користування інформаційними базами створюють оптимальні можливості для задоволення потреб законодавчо визначених осіб при отриманні ними інформації про стан розрахунків з бюджетом за податками і зборами.

Для ефективного виконання покладених на інформаційне забезпечення функцій, воно має враховувати перманентні зміни та сучасні вимоги, швидко адаптуватись під зовнішні і внутрішні фактори, трансформуватись у відповідності до інноваційних технологій. Розвиток ІТ-технологій впливає на організацію і методику порядку нарахування та сплати податків і зборів, а тому вимагає пошуку новітніх способів і прийомів використання наявних властивостей і можливостей інформаційних баз.

Вплив глобалізаційних процесів на податкову сферу вимагає пошуку нових підходів до структури, змісту, технологічної обробки та обміну податковою інформацією, яка слугує основою для проведення експертних досліджень та податкових перевірок у частині нарахування та сплати податків і зборів до бюджетів різних рівнів.

ДПС України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну податкову політику, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування [1]. Одним із основних завдань ДПС України є контроль за надходженням до бюджетів податків, зборів, платежів, який трансформувався у таке поняття як «податковий контроль».

Податкові перевірки проводяться органами ДПС із метою встановлення дотримання платниками податків податкового та іншого законодавства.

У ПКУ вони визначені як спосіб здійснення податкового контролю. Податкові перевірки – це процесуальні дії податкових органів, що пов'язані з контролем за правильністю обчислення, повнотою і своєчасністю сплати податків і зборів платниками податків. Реалізуються вони шляхом зіставлення фактичних даних із задекларованими.

Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності контролюючих органів – це комплекс заходів, що координується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, щодо збору, опрацювання та використання інформації, необхідної для виконання покладених на контролюючі органи функцій [2].

На основі інформаційно-аналітичних даних проводяться експертні дослідження, перевірки та звірки. Збір податкової інформації для наповнення інформаційно-аналітичних баз, які використовуються під час експертних досліджень і податкових перевірок, здійснюється на основі даних із джерел, згрупованих у таблиці 1.

Інформаційне забезпечення, як джерело інформації для проведення експертних досліджень і податкових перевірок, є складною системою, на вході якої подається інформація, а на виході – надходження податків та зборів до бюджету. Саме тому у структурі ДПС України виокремлено Департамент інформаційних технологій, який забезпечує розвиток, впровадження та технічний супровід інформаційно-комунікаційних систем і технологій, автоматизацію процедур, організацію впровадження електронних сервісів тощо.

Таблиця 1 – Інформаційне забезпечення експертних досліджень і податкових перевірок та джерела його формування

Надавачі інформації	Зміст інформації
1	2
Платники податків та податкові *агенти*	Податкові декларації, розрахунки, звіти
	Електронні форми копії документів з обліку доходів, витрат та інших показників, пов'язаних із визначенням об'єктів оподаткування (податкових зобов'язань); первинні документи, які ведуться в електронній формі; регістри бухгалтерського обліку; фінансова звітність; інші документи, пов'язані з обчисленням та сплатою податків і зборів
	Документи про фінансово – господарські операції платників податків
	Документи про застосування РРО, програмних РРО, у т.ч. електронні копії розрахункових документів та фіскальних звітних чеків

Продовження табл. 1

<table>
<tr><th>1</th><th>2</th></tr>
<tr><td rowspan="7">Органи виконавчої влади; органи місцевого самоврядування; НБУ; Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку</td><td>Дані про об'єкти оподаткування, що надаються та/або реєструються відповідними органами</td></tr>
<tr><td>Дані про результати здійснення державного контролю за господарською діяльністю платника податків</td></tr>
<tr><td>Інформація, що міститься у звітних документах (крім персоніфікованої статистичної інформації), які подаються платником податків органам виконавчої влади та/або органам місцевого самоврядування</td></tr>
<tr><td>Інформація про встановлені органами місцевого самоврядування ставки місцевих податків, зборів та надані такими органами податкові пільги</td></tr>
<tr><td>Інформація про дозволи, ліцензії, патенти, свідоцтва на право провадження окремих видів діяльності</td></tr>
<tr><td>Дані про експортні та імпортні операції платників податків</td></tr>
<tr><td>Переліки фінансових установ, професійних учасників ринків капіталу, інститутів спільного інвестування та осіб, які не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі види фінансових послуг</td></tr>
<tr><td>Банки</td><td rowspan="3">Інформація про наявність та рух коштів на рахунках/електронних гаманцях платника податків, звіти про підзвітні рахунки</td></tr>
<tr><td>Інші фінансові установи, відмінні від банків</td></tr>
<tr><td>Небанківські надавачі платіжних послуг</td></tr>
<tr><td>Емітенти електронних грошей</td><td></td></tr>
<tr><td>Органи влади інших держав, міжнародних організацій або нерезидентів</td><td>Інформація стосовно конкретних осіб або операцій, яка є необхідною або може бути доречною для виконання або застосування положень національного законодавства або міжнародних договорів</td></tr>
<tr><td>Підрозділи ДПС</td><td>Інформація, отримана внаслідок проведення перевірок, у т.ч. й складених за їх результатами актів</td></tr>
<tr><td colspan="2">Інформація, оприлюднена відповідно до законодавства та/або добровільно чи за запитом надана контролюючому органу в установленому законом порядку, а також інформація, наведена у скарзі покупця (споживача) щодо порушення платником податків встановленого порядку проведення розрахункових операцій із застосуванням РРО та/або програмних РРО</td></tr>
<tr><td colspan="2">Інформація від центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері цифрової економіки, інформацію про відповідність резидентів Дія Сіті вимогам Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні», зокрема щодо включення/виключення платників податків до/з реєстру Дія Сіті</td></tr>
</table>

Джерело: [3].

Інформаційні ресурси ДПС України складаються з окремих інформаційно-телекомунікаційних систем (ІТС), що у графічному виразі наведено на рис. 1.

Рисунок 1 – Інформаційні ресурси ДПС України [3]

Інформаційні системи і засоби їх забезпечення, розроблені, виготовлені або придбані центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, є державною власністю. Система захисту податкової інформації, що зберігається в базах даних інформаційних систем, встановлюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику [2].

Кожен із визначених на рис. 1 блоків має підсистеми, у рамках яких вирішуються покладені завдання, і які становлять інформаційну базу для проведення податкових перевірок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про державну податкову службу : постанова КМУ від 06.03.2019 № 227 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://cutt.ly/fwmRVzxD

2. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI / Верховна Рада України // База даних «Законодавство України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17

3. Пугаченко О. Б. Інформаційне забезпечення експертних досліджень та податкових перевірок порядку нарахування й сплати податків і зборів / О. Б. Пугаченко, Т. В. Фоміна // Економіка та суспільство. – 2023. – № 52 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://cutt.ly/dwmRBJhe

В. В. Царик,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Н. В. Новицька,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ЩОДО КОНТРОЛЮ ПРАВИЛЬНОСТІ ОБЧИСЛЕННЯ ОБ'ЄКТА ОПОДАТКУВАННЯ ПОДАТКОМ НА ПРИБУТОК

Податок на прибуток – це продукт цілої епохи економічного і політичного розвитку суспільства. У світовій практиці податок на прибуток є одним з основних доходів формування бюджету будь-якої країни, вагомим важелем інвестиційно-інноваційної діяльності держави та окремого підприємства.

Але прибуток у ринковій економіці – величина нестабільна. На різних фазах економічного циклу його розмір постійно коливається. Тому «оподаткування прибутку, з однієї сторони, є «вбудованим стабілізатором» економічного розвитку, тобто автоматично пом'якшує циклічні коливання економіки, а з іншої – створює проблеми для формування бюджетних надходжень у періоди економічного спаду» [1, с. 33], про що наочно свідчать дані Державного бюджету (рис. 1).

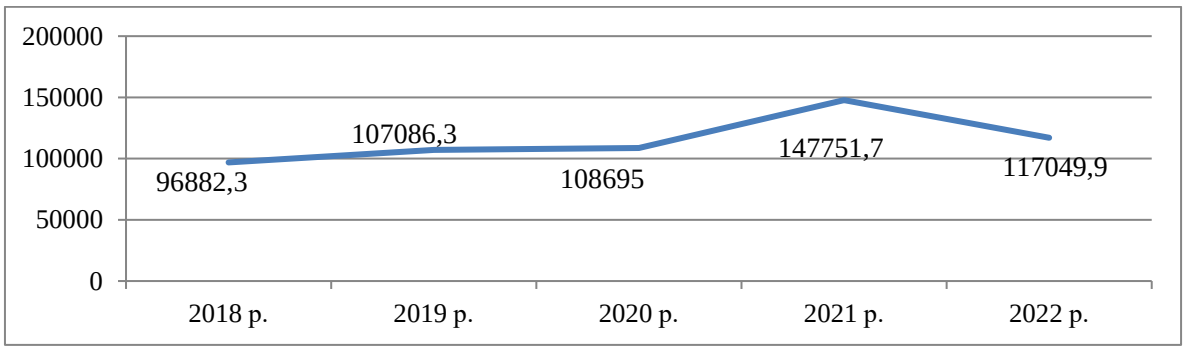

Рисунок 1 – Динаміка надходжень податку на прибуток упродовж 2018–2022 років

Джерело: дані Мінфіну України [2].

Домінантним фактором, що стримував находження податку на прибуток до бюджету у 2022 році стала нестабільна економічна ситуація в Україні, викликана введенням воєнного стану у зв'язку з російською агресією та

наслідками воєнних дій. В 2022 була запроваджена можливість перейти на сплату єдиного податку зі сплатою 2 % з обороту замість податку на прибуток.

Крім цього, в країні існують і такі економічні явища, як ухилення від сплати податку на прибуток самими платниками через приховування та заниження об'єкта оподаткування, обманні маніпуляції з податковими пільгами тощо.

Тому для забезпечення належного рівня податкової дисципліни платників податків та дотримання ними законодавчих норм визначальним інструментом податкового адміністрування, як правового регулювання відносин між Державною податковою службою та платниками податків, функціонує система податкового контролю. За його допомогою та застосування до порушників санкції забезпечується донарахування податкових платежів і розширення бази оподаткування для істотного поповнення доходів державного бюджету.

Важливу роль в цьому виконують документальні перевірки платників податків щодо правильності обчислення об’єкта оподаткування податком на прибуток, за результатами яких лише у 2020 та 2021 роках донараховання за цим податком склали в 2020 р. та 2021 рр. 8 783,1 млн грн та 41 053,9 млн грн відповідно. Зменшено суму від’ємного значення об’єкта оподаткування податком на прибуток відповідно на 7 407,6 млн грн та на 19 224,7 млн грн. У січні-листопаді 2022 року сума донарахованих грошових зобов’язань, яка підлягає погашенню на підставі узгоджених податкових зобов’язань (самостійно обчислених сум податкового зобов’язання та пені, зазначених платниками у податковій декларації або уточнюючому розрахунку), склала 3 901,4 млн грн [3].

І це досягнуто попри обмеження на проведення планових податкових перевірок юридичних осіб, які були введені у цей період внаслідок коронавірусної хвороби COVID-19 та у зв’язку з воєнним станом, запровадженим через військову агресію російської федерації проти України, які значно вплинули на баланс як кількості контрольно-перевірочних заходів, так і донарахованих та узгоджених сум грошових зобов’язань.

Проведені документальні перевірки правильності обчислення об’єкта оподаткування податком на прибуток підприємства викрили наступні проблеми, пов’язані з порушеннями платниками податку на прибуток: відсутність визначених законодавством первинних документів, облікових регістрів, фінансової звітності та документів, пов’язаних з обчисленням

об’єкта оподаткування і сплатою податку на прибуток. Водночас, і з боку контролюючих органів іноді відбувається неякісне проведення перевірок у вигляді недоведення встановлених порушень, про що свідчать звіти про виконання планів діяльності ДПС України [4] та висновки Постанови Верховного Суду від 1 вересня 2022 року щодо неправомірності перевірок під час «ковідного мораторію» [5].

Для розв’язку наведених проблем наказом ДПС України від 09.06.2023 року №445 затверджено Методику проведення перевірки достовірності, повноти нарахування та сплати податку на прибуток підприємств [6], яка передбачає дослідження за такими напрямами:

– достовірність реєстрації підприємства як платника податку на прибуток, враховуючи особливості його практики підприємницької діяльності;

– правильність формування обчислення бази та об'єкта) оподаткування податком на прибуток;

– обґрунтованість застосовуваних ставок податку та правомірність використання пільг;

– дотримання вимог ведення поточних записів у первинному, аналітичному та синтетичному обліку господарських операцій, виходячи з яких нараховується податок на прибуток;

– достовірність арифметичних розрахунків сум податкових зобов'язань з податку на прибуток;

– правильність розрахунку податкових різниць;

– правомірність відображення збитків у податковій звітності;

– реальність відображення залишків заборгованості в розрахунках з бюджетом з податку на прибуток в обліку та звітності тощо.

Ця методика сприятиме, на нашу думку, підвищенню якості документальних перевірок правильності обчислення об’єкта оподаткування податком на прибуток підприємства. Але оскільки суми податку на прибуток, об’єкт та база оподаткування цим податком є розрахунковими величинами, ми вважаємо, що перевірки підтвердження правомірності їх визначення повинні здійснюватись суцільним методом та стосуватися всієї інформації щодо даних, операцій та процесів, які стосуються формування доходів та витрат за період, що досліджується.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаман Г. О. Суть та елементи податку на прибуток / Г. О. Гаман // Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України : матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, 16–20 травня 2016 р. – Одеса : Видавництво «Odessa National Polytechnic University», 2016. – С. 32–34.

2. Доходи держбюджету України / Офіційний вебсайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income

3. Контрольно-перевірочна робота 2014–2022 роки / Вебсайт ДПСУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://tax.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/kontrolno-perevirochna-robota/kontrolno-perevirochna-robota-2014-2022

4. Плани та звіти роботи Державної податкової служби України / Вебсайт ДПСУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://tax.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/396505.html

5. Федосюк Ю. Податкові перевірки поза законом / Ю. Федосюк // Вебсайт «Економічна правда». – 2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.epravda.com.ua/columns/2022/09/21/691726

6. Про затвердження Методики проведення перевірки достовірності, повноти нарахування та сплати податку на прибуток : наказ ДПС України від 09.06.2023 № 445 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/nakazi/78240.html

С. О. Чепіль,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Г. В. Грищук,
доктор філософії,
Державний податковий університет

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Податковий контроль є важливою складовою податкової системи будь-якої країни. Від ефективності його здійснення значною мірою залежать надходження до бюджету та стан дотримання податкового законодавства. В умовах реформування податкової системи України, питання удосконалення податкового контролю набуває особливого значення. На сьогодні податковий контроль в Україні здійснюється контролюючими органами, до яких належать податкові та митні органи.

Податкова перевірка – це форма податкового контролю, які поділяються на: камеральні, фактичні та документальні. Податкові перевірки є важливим інструментом забезпечення дотримання податкового законодавства. Вони дозволяють податковим органам виявляти порушення податкового законодавства і притягувати до відповідальності осіб, які їх вчинили.

Проблеми податкового контролю в Україні є предметом дослідження багатьох дослідників, серед них можна виділити: Г. Нестерова, С. Богачова, О. Жигаленко, І. Литвинчук, Ю. Соловйової, А. Чередніченко, Л. Черномордова, Т. Шашкової та інших. У своїх працях автори визначають, що сучасний стан податкового контролю в Україні характеризується недосконалістю податкового законодавства; недостатнім матеріально-технічною базою, яка не дозволяє ефективно проводити податковий контроль.

Наразі Державна податкова служба планує провести документальні перевірки у 2085 компаній, 140 фінансових компаній-нерезидентів та 1461 ФОПа. Крім того, заплановано перевірку сплати ЄСВ та військового збору: у великого бізнесу – 9, у середнього – 85, у малих – 232, продемонстровано на рис. 1.

План-графік на 2023 рік складають 97 % платники податків, планові перевірки яких не були проведені у 2022 році та ті бізнеси, що, за результатами подання звітності у поточному році, мають високі ризики несплати податків.

Згідно з Податковим кодексом (положень підпунктів 69.2, 69.9 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення») строки проведення

документальних планових перевірок зупинені «до припинення або скасування воєнного стану» [2].

Рисунок 1 – Перевірки Державної податкової служби України у 2023 р. [1]

Із 24 лютого 2022 року призупинені податкові перевірки. Призупинення податкових перевірок є тимчасовим заходом, який запроваджено з метою забезпечення безпеки та нормального функціонування економіки України в умовах воєнного стану.

Документальні перевірки, що були розпочаті та не завершені до 24 лютого 2022 року, крім перевірок, для яких встановлено мораторій, поновлюються на невикористаний строк [3].

Призупинення має як позитивні, так і негативні наслідки для платників податків. До позитивних наслідків можна віднести:

– зменшення податкового навантаження на платників податків;

– звільнення платників податків від необхідності готуватися до податкових перевірок;

– зменшення витрат платників податків на проведення податкових перевірок.

До негативних наслідків можна віднести:

– зменшення ефективності податкового контролю;

– збільшення ризиків порушення податкового законодавства платниками податків;

– ускладнення виявлення та притягнення до відповідальності платників податків, які порушують податкове законодавство.

Після завершення воєнного стану в Україні податкові перевірки будуть відновлені, що призведе до негативних наслідків. Збільшення податкового навантаження на платників податків, які не дотримувалися податкового законодавства, будуть притягнені до відповідальності, що призведе до збільшення їх податкових зобов'язань. Ускладнення діяльності платників податків, буде складніше вести бізнес, оскільки вони будуть піддаватися додатковому податковому контролю. Збільшення витрат платників податків на дотримання податкового законодавства, які хочуть уникнути негативних наслідків податкового контролю, доведеться збільшити витрати на дотримання податкового законодавства.

Відновлення податкових перевірок буде здійснюватися поетапно. З 1 серпня 2023 року відновлюються: планові податкові перевірки великих платників податків; позапланові податкові перевірки, які проводяться на звернення платника податків; фактичні податкові перевірки, які проводяться за наявності ризиків порушення податкового законодавства.

З 1 січня 2024 року відновлюються: планові податкові перевірки інших платників податків; позапланові податкові перевірки, які проводяться з інших підстав, ніж звернення платника податків.

Отже, в умовах воєнного стану призупинення податкових перевірок було виправданим заходом, який дозволив забезпечити безпеку та нормально функціонування економіки України. Однак, відновлення податкових перевірок є важливим кроком на шляху до відновлення економіки України. Для того, щоб мінімізувати негативні наслідки відновлення податкових перевірок, платникам податків необхідно ретельно дотримуватися податкового законодавства та ввести належний податковий облік та звітність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Новини – Опендатабот [Електронний ресурс] // Опендатабот. – Режим доступу : https://opendatabot.ua/ru/analytics

2. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI / Верховна Рада України // База даних «Законодавство України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/go/ 2755-17

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану : Закон України від 30.06.2023 № 3219-IX [Електронний ресурс] // Офіційний вебпортал парламенту України. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-20#Text

М. О. Шаповалов,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Г. В. Грищук,
доктор філософії,
Державний податковий університет

ПОДАТКОВИЙ АУДИТ У СИСТЕМІ РОЗВИТКУ ТА РЕФОРМУВАННЯ КРАЇНИ

У сучасному світі податковий аудит стає необхідним інструментом в системі ефективного управління та розвитку країни. Цей процес виявляється ключовим у контексті податкової системи, сприяючи ефективному збору податків, підвищенню фінансової стійкості та стимулюванню економічного зростання. Важливо розглядати податковий аудит не лише як контрольний механізм, але й як інструмент для розвитку та реформування країни.

Дослідженням податкового аудиту займались такі науковці: Н.Й. Анфіногентова, І.П.Сидор, Б.В. Костюк, І.Є. Риженко, Г.В. Пухальська, Н.М. Кругла, А.В. Кириченко, О.В. Артюх та інші. Не применшуючи ролі наукових здобутків вчених-економістів і незважаючи на велику кількість публікацій, недостатньо висвітленими залишається питання вдосконалення податкового аудиту в системі розвитку та реформування країни, а особливо в умовах війни.

Однією з ключових функцій податкового аудиту є забезпечення дотримання податкового законодавства. Проведення аудиторських перевірок допомагає виявляти порушення та невідповідності, забезпечуючи справедливий та рівний розподіл податкового тягаря серед громадян та підприємств. Це сприяє підвищенню довіри до податкової системи та покращенню бізнес-клімату. Податковий аудит виступає важливим інструментом у забезпеченні фінансової прозорості та боротьбі з корупцією. Аналіз фінансових даних дозволяє виявляти неправомірні операції та надмірні податкові вигоди, сприяючи встановленню рівних умов для всіх учасників економічної діяльності [1].

У сучасних реаліях війни важливо не лише забезпечити стабільність фінансів, але і враховувати потреби суспільства, яке переживає важкі часи. Податковий аудит може бути спрямований на перегляд і оптимізацію

податкових ставок, а також на виявлення нових джерел доходу для забезпечення соціальних та гуманітарних потреб. Тож, важливість податкового контролю особливо підвищується через велику залежність фінансової стабільності підприємства від обсягу податкових зобов'язань та значущості податкових ризиків. Це виправдовує використання форми державного фінансового контролю, такого як податковий аудит. На відміну від інших методів контролю, податковий аудит дозволяє враховувати інтереси як держави, так і платників податків. Це надзвичайно важливо для сприяння розвитку та реформування соціально-економічної сфери в країні.

На сьогодні висновки аудиторів, на відмінну від результатів державного податкового аудиту базуються на беззаперечному праві аудитора на власне судження, не обтяжене наказами владних структур. Іншими словами, започаткування співпраці між незалежними аудиторськими фірмами та податковими органами дасть змогу здійснювати зворотній контроль за діяльністю податкових органів [2].

З одного боку, уведення такої співпраці може сприяти підвищенню достовірності зроблених висновків як зі сторони незалежних аудиторів, так і зі сторони податкових органів. Однак, з іншого боку, висновки, що робляться податковими органами та незалежними аудиторами щодо фінансового стану того самого суб’єкта господарювання, можуть розходитися, що викликає необхідність регулювання таких суперечливих ситуацій на законодавчому рівні.

Умови війни часто вимагають від країни швидких та ефективних рішень. Податковий аудит може слугувати інструментом для виявлення стратегічних напрямків розвитку та реформування фінансової системи. Врахування нових реалій і впровадження гнучких податкових політик може стимулювати економічне відновлення після війни. Також необхідно на постійній основі здійснювати активні заходи податкового контролю в частині протидії незаконному обігу підакцизних товарів на території України, що дасть змогу зменшити вплив тіньової економіки та забезпечити поповнення бюджету для відбудови та розвитку пошкодженої інфраструктури в результаті ракетно-бомбових ударів.

Так, лише протягом червня 2023 року за сприяння працівників відділів фактичних перевірок територіальних підрозділів податкового аудиту ДПС в областях та м. Києві ініційовано вилучення із незаконного обігу підакцизних товарів на суму близько 3 млн гривень. Також у червні 2023 року під час опрацювання податкових ризиків у частині незаконного

обігу підакцизних товарів на території Житомирської області працівниками відділу фактичних перевірок підрозділу податкового аудиту ГУ ДПС у Житомирській області спільно з працівниками Національної поліції України припинена незаконна діяльність фізичної особи, яка налагодила збут алкогольних напоїв, тютюнових виробів та здійснювала господарську діяльність без державної реєстрації, за відсутністю реєстратора розрахункових операцій та відповідних ліцензій [3].

Зменшення обігу незаконної підакцизної продукції означає, що держава втрачає менше коштів через неправомірне виробництво та торгівлю. Вилучення 3 мільйонів гривень забезпечує додаткові фінансові ресурси, які можуть бути використані на потреби оборони та соціально-економічного розвитку. А контроль за обігом підакцизних товарів важливий для забезпечення безпеки громадян та країни загалом. Такі товари можуть бути пов'язані зі злочинністю та фінансуванням нелегальних структур, тому їх вилучення сприяє зменшенню загроз для національної безпеки, розвитку та реформування країни.

Незважаючи на виклики, податковий аудит в сьогоднішніх умовах може служити не лише інструментом контролю, але і функціональним засобом досягнення економічного розвитку та стабільності країни. Здатність адаптувати податкову систему до непередбачуваних обставин стає ключовим аспектом стратегічного управління. Через вдосконалення контролю та збільшення прозорості в управлінні фінансами, можна забезпечити рівні умови для всіх суб'єктів господарювання та громадян. Крім того, важливим елементом успішного використання податкового аудиту є співпраця між владою, бізнес-спільнотою та громадськістю. Діалог із зацікавленими сторонами дозволяє створювати більш ефективні та прийнятні для всіх сторін рішення, спрямовані на підтримку економічного зростання та соціальної стабільності.

Отже, в сучасних умовах податковий аудит не лише вирішує завдання контролю, але і виступає як стратегічний інструмент, спрямований на підтримку економічного розвитку, адаптацію до змін у світовій економіці та формування справедливого податкового середовища. Особливо це питання актуальне в умовах війни, коли держава потребує раціонального використання фінансових ресурсів та виявлення стратегічних напрямків розвитку, необхідно на постійній основі здійснювати активні заходи податкового контролю в частині протидії незаконному обігу товарів на виявлення шахрайства на території України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Малярчук А. К. Сучасні тенденції розвитку податкового аудиту прибутку – інструмент збільшення податкових надходжень [Електронний ресурс] / А. К. Малярчук, Л. П. Шевчук, В. В. Шкапоїд // Економіка і суспільство. – 2018. – Вип. 16. – Режим доступу : https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/141.pdf

2. Ревуцька Л. В. Вектори реформування податкового аудиту в УКРАЇНІ [Електронний ресурс] / Л. В. Ревуцька // Ефективна економіка. – 2011. – № 7. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=639

3. Центральне міжрегіональне управління ДПС по роботі з великими платниками податків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://cvp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-688482.html

М. С. Ярошенко,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Г. В. Грищук,
доктор філософії,
Державний податковий університет

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

В умовах глобалізаційних процесів в світовій економіці відбуваються значні зміни в різних сферах діяльності. Зокрема, й податковий аудит не є виключенням. Крім того, внаслідок введення на території України воєнного стану 24 лютого 2022 року [1], влада була вимушена ввести відповідні корективи у вітчизняному законодавстві з метою зменшення можливих ризиків і забезпечення стабільної ситуації в економічному секторі держави.

Питанню податкового аудиту присвячено низку наукових праць, серед яких варто виокремити дослідження таких вчених, як Артюха О.В., Костюка Б.В., Круглої Н.М., Симоненка В.К. та інших [2; 3; 4]. Проте, на сьогодні актуальним залишається дослідження сучасного стану та перспектив розвитку податкового аудиту з урахуванням законодавчих змін в умовах воєнного стану в Україні.

Поняття «податковий аудит» для всіх фахівців трактується по різному, але на нашу думку, визначення, яке навів Костюк Б.В. в своєму дослідженні є досить релевантним. Зокрема, він зазначає, що податковий аудит є комплексною та незалежною перевіркою податкового обліку підприємства, правильності нарахування й сплати податків, оцінювання податкових ризиків у діяльності підприємства [4, с. 125]. До основних етапів проведення податкового аудиту належить:

– дослідження діючої системи оподаткування суб’єкта господарювання;

– встановлення обставин, які впливають на податкові показники;

– аналіз діючої системи господарських взаємовідносин;

– вивчення документації й роботи служб, які відповідають за виплату обов’язкових податкових платежів платежів;

– обчислення податкових показників суб’єкта господарювання;

– аналіз, перевірка й підтвердження правильності нарахування та оплати клієнтом податків та інших обов'язкових платежів.

Стосовно змін, які стосуються податкового аудиту в період з 24 лютого 2022 року, то зокрема, передбачено, що до припинення або скасування воєнного стану на території України платники податків та контролюючі органи тимчасово призупиняють перебіг строків, визначених законами про податкове та інше законодавство, і контроль за їх дотриманням покладають на контролюючі органи. Також визначено, що до припинення чи скасування воєнного стану в Україні податкові перевірки не розпочинатимуть, а вже розпочаті перевірки припинятимуть [5]. Незважаючи на ці фактори, податковий аудит в Україні має перспективи для подальшого розвитку. Це пов'язано з наступними чинниками:

– розвиток економіки України, що призведе до зростання потреб у послугах податкового аудиту;

– впровадження інформаційних технологій, що дозволить підвищити ефективність та знизити витрати на проведення податкового аудиту.

З урахуванням цих факторів, можна стверджувати, що податковий аудит в Україні буде продовжувати розвиватися та займатиме все більш важливе місце в системі фінансового контролю.

Підсумовуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що в сучасних умовах війни сфера податкового аудиту зазнала деяких змін, що негативно впливають на його функціонування. Враховуючи довоєнний потенціал економічного розвитку України та можливі перспективи у майбутньому, можна стверджувати, що податковий аудит є важливим елементом податкового планування суб'єкта господарювання, який проводиться з метою мінімізації оподаткування його діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про введення воєнного стану в Україні : указ Президента України від 24.02.2022 № 2102-IX [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text

2. Артюх О. В. Податковий аудит як завдання з надання достатньої впевненості [Електронний ресурс. / О. В. Артюх // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. – 2015. – Вип. 12. – С. 235–238. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2015_12_55

3. Костюк Б. В. Організація податкового аудиту на підприємстві [Електронний ресурс] / Б. В. Костюк // Економіка і регіон. – 2015. – № 1. – С. 124–129. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2015_1_22

4. Кругла Н. М. «Податковий аудит» – це напрямок аудиторської діяльності чи процесуальні дії контролюючих органів? [Електронний ресурс] / Н. М. Кругла // Фінансовий простір. – № 3 (23). – 2016 – С. 26–30. – Режим доступу : https://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1603/16knmdko.pdf

5. Про податковий аудит під час воєнного стану [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://lv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/577111.html

СЕКЦІЯ 3

Державний фінансовий аудит – як основна форма контролю у Державній аудиторській службі.

А. В. Бондаренко,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
А. В. Лісовий,
д-р екон. наук, професор,
Державний податковий університет

РЕЗУЛЬТАТ ПРОВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО АУДИТУ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Задля контролю фактичного стану справ щодо ефективного та законного використання комунального чи державного майна та коштів, інших активів держави, достовірності фінансової звітності та вірного ведення бухгалтерського обліку, функціонування системи внутрішнього контролю, ефективного використання активів держави країна проводить державний фінансовий аудит. Державний фінансовий аудит здійснюється Державною аудиторською службою України (далі Держаутитслужба) відповідно до закону [1]. Держаудитслужба здійснює контроль за такими видами: аудит діяльності суб'єктів господарювання, аудит виконання бюджетних програм та аудит місцевих бюджетів. Вітчизняна система управління бюджетними ресурсами на місцевому рівні має ряд проблем, адже непоодинокими є факти нецільового, неефективного і незаконного використання бюджетних коштів керівниками різних рівнів та розкрадання комунального майна [2].

Державний аудит місцевих бюджетів, що проводиться Державною аудиторською службою, є формою державного фінансового контролю. Державний фінансовий аудит місцевих бюджетів є вкрай важливим для контролю ефективного використання державних коштів, які надійшли в місцевий бюджет з метою застосувати їх на потреби громад, міст. Він дає можливість виявити порушення, що призводять до втрат державних коштів.

Розглянемо як приклад проведення державного фінансового аудиту на території Полтавської області в період з 01 жовтня 2018 року по 31 грудня 2020 року, за даними Державної аудиторської служби. Проведення державного фінансового аудиту показало, що через невиконання планових надходжень окремих податків та зборів місцеві бюджети області недоотримали понад 1 064,8 млн грн, які відповідно не спрямовані на виконання запланованих заходів як у соціальній сфері, так і для поліпшення інфраструктури територій.

Також через те що органи влади і органи місцевого самоврядування не вжили конкретних заходів задля погашення боргів з податків та інших платежів, проти зростання заборгованості із заробітної плати, як наслідок це негативно вплинуло на стан виконання зведеного бюджету області, через що місцеві бюджети недоотримали 943,5 млн. грн та ще 32,65 млн грн від списання податкового боргу.

Через неефективне управління коштами Державного фонду регіонального розвитку та міжбюджетними трансфертами, до державного бюджету повернуто 86,8 млн грн коштів Фонду та 99,3 млн грн невикористаних субвенцій, що не забезпечило досягнення цілей, на які вони виділялися.

Через застосування нижчих від середніх ставок податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, плати за оренду землі, також через не перегляд розміру плати за використання місця для реклами, незапровадження збору з місць паркування автомобільних засобів, відбулось недоотримання місцевим бюджетом 1 545,73 млн грн.

При проведенні аналізу видатків для комунальних медичних підприємств області було виявлено значні залишки коштів на рахунках, що свідчить про неефективне використання коштів медичними підприємствами області, виділених з місцевих бюджетів різного рівня, на загальну суму 699,12 млн гривень.

Ці та багато інших порушень було виявлено на території Полтавської області, тому загалом за результатами проведених заходів державного фінансового контролю встановлено фінансових порушень і недоліків на загальну суму понад 11,5 млрд гривень.

Фінансовий контроль місцевих бюджетів передбачає перевірку використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів у попередніх періодах, тобто лише виявляє і фіксує вже здійснені господарські операції та виявляє порушення.

Розглянувши приклад ми можемо упевнитися, що проведення державного фінансового аудиту є вкрай важливим. Він допомагає на основі зібраних даних встановити причини невиконання планованих показників доходів та/або видатків місцевого бюджету, що негативно впливає на ефективне використання комунальних коштів, майна та інших активів, а також можливість збільшення доходів місцевого бюджету.

Також через державний фінансовий аудит:

– виявляються проблемні випадки в діяльності підконтрольної установи, що негативно вплинули на виконання планових завдань;

– перевіряються на відповідність ведення обліку державним стандартам бухгалтерського обліку, повноти відображення в ньому всіх здійснених господарських операцій, розробляються напрями покращення управління фінансовими ресурсами та майном бюджетних установ;

– здійснюється діагностика обставин, котрі перешкоджають виконанню місцевого бюджету та оцінка їх впливу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26.01.1993 № 2939-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12/ed20220819#Text

2. Карпишин Н. І. Державний фінансовий аудит виконання місцевих бюджетів як спосіб підвищення рівня управління бюджетними ресурсами [Електронний ресурс] / Н. І. Карпишин. – Режим доступу : http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/33547/1/31.PDF

3. Державна аудиторська служба : офіційний вебсайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://dasu.gov.ua/ua/news/4041

В. Ю. Гаврилюк,
здобувач вищої освіти;
О. Г. Рябчук,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО АУДИТУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Згідно Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання фінансовим порушенням, забезпечення ефективного використання бюджетних коштів, державного і комунального майна» державний фінансовий аудит є різновидом державного фінансового контролю і полягає у перевірці та аналізі органом державного фінансового контролю фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю [1].

Державний фінансовий аудит діяльності суб'єктів господарювання: спрямований на перевірку та аналіз діяльності, фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю суб'єктів господарювання державного сектору економіки, а також інших суб'єктів господарювання, що отримують (отримували в період, який перевіряється) кошти з бюджетів усіх рівнів та державних фондів або використовують (використовували у період, який перевіряється) державне чи комунальне майно [2].

Значення державного фінансового аудиту у сучасних умовах надзвичайно велике через його здатність задовольняти потреби у ефективному запобіганні економічних зловживань і порушень законодавства, кількість яких стабільно зростає.

Державний фінансовий аудит відіграє критичну роль у забезпеченні ефективного контролю суб'єктів господарювання у сфері безпеки та оборони. Його значення полягає в систематичному аналізі та перевірці фінансової діяльності організацій, відповідальних за оборонні закупівлі, витрати та управління фінансовими ресурсами для забезпечення національної безпеки.

Основними аспектами державного фінансового аудиту в сфері безпеки та оборони вважаються:

1. Перевірка ефективності використання бюджетних коштів. Державний фінансовий аудит дозволяє оцінити, чи використовуються бюджетні асигнування в сфері безпеки та оборони ефективно. Це включає перевірку дотримання бюджетних обмежень, оцінку ефективності витрат та визначення можливих шляхів оптимізації використання цих коштів.

2. Виявлення фінансових ризиків та уникнення шахрайства. Державний фінансовий аудит допомагає виявляти можливі ризики, по’вязані з недостовірністю фінансової звітності, неясністю фінансових операцій або можливими шахрайствами, які можуть стати загрозою для національної безпеки.

3. Забезпечення фінансової прозорості. Аудит допомагає створити прозорість у фінансовій діяльності суб’єктів у сфері безпеки та оборони. Це важливо для відкритості перед громадськістю та іншими зацікавленими сторонами щодо використання фінансових ресурсів у цілях національної безпеки.

4. Оптимізація фінансових процесів. Результати державного фінансового аудиту можуть дати рекомендації щодо оптимізації фінансових процесів та управління ресурсами у сфері безпеки й оборони, що дозволить підвищити ефективність витрат.

5. Підвищення довіри та дотримання стандартів. Через проведення державного фінансового аудиту суб’єкти господарювання у сфері безпеки та оборони демонструють свою готовність до дотримання фінансових стандартів та норм, що сприяє підвищенню довіри як на внутрішньому, так і на міжнародному рівнях.

Ефективний контроль у державній сфері завдяки державному фінансовому аудиту передбачає систематичну перевірку та оцінку фінансової діяльності державних установ, що включає перевірку витрат, фінансового звітування та виконання бюджету. Це сприяє підвищенню прозорості, уникненню корупції та оптимізації ресурсів у державному секторі.

У контексті безпеки і оборони, фінансовий аудит суб’єктів господарювання допомагає в оцінці та аналізі витрат на потреби в обороні. Це включає перевірку ефективності використання коштів на військові закупівлі, дослідження фінансових потоків у секторі оборони та виявлення можливих ризиків, пов’язаних з неправомірним використанням бюджетних асигнувань.

Таким чином, державний фінансовий аудит у сфері безпеки та оборони є важливим інструментом контролю, який допомагає забезпечувати ефективне використання фінансових ресурсів та виявляти можливі ризики, що можуть загрожувати національній безпеці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання фінансовим порушенням, забезпечення ефективного використання бюджетних коштів, державного і комунального майна : Закон України від 01.10.2018 № 3202-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3202-15#Text (дата звернення: 29.11.2023).

2. Піхоцький В. Ф. Система державного фінансового контролю в Україні: концептуальні засади теорії та практики : дис. … д-ра екон. наук : 08.00.08 / В. Ф. Піхоцький ; МОН України, Національна академія наук України, ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України». – Львів, 2019. – 517 с.

В. В. Заріцька,
здобувач вищої освіти;
О. Г. Рябчук,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА ПРИКЛАДІ ТЕПЛОЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Майже два роки війни і постійні бойові дії привели економіку України у критичний стан, через що виникла необхідність її стабілізувати. Одним із варіантів часткового вирішення проблеми є оптимізація та покращення роботи теплоенергетичного комплексу країни, оскільки стабільним результатом його фінансової діяльності є збитки. У даному питанні може допомогти проведення державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання. Однак виникає необхідність його модернізації.

Як відомо, суб'єкти господарювання прагнуть максимізувати прибутки і мінімізувати витрати. У той же час ситуація у суб'єктів господарювання державного сектору економіки є суттєво іншою.

Це, у свою чергу, викликає нові ризики, на які державному аудитору варто звертати увагу, а саме:

– отримання особистої вигоди за рахунок держави;
– неправомірне використання службового становища;
– неправомірне використання державних ресурсів;
– неефективне використання державних коштів;
– посадові особи не мають стимулу максимізувати доходи (або ж знизити витрати), оскільки це ніяк не вплине на їх доходи.

Отже, підприємства теплоенергетичного комплексу України працюють неефективно, а результатом їх діяльності є збитки, через що виникає необхідність звернути увагу на дану сферу.

Нами було проаналізовано діяльність КПТМ «Тернопільміськтеплокомуненерго». Результати аналізу свідчать про стабільно збиткову діяльність підприємства (у 2019 році отримано збитки на суму 56152,0 тис. грн; у 2020 році – 134847,0 тис. грн; 2021 рік є єдиним прибутковим роком (отримано 259692,0 тис. грн); у 2022 році підприємство знову зазнало збитків на суму 261136,0 тис. грн).

Однак, єдиною причиною отримання підприємством доходу у 2021 році було отримання державної компенсації від перерахунку тарифів за періоди з 2014 по 2021 роки [1]. Тобто, якщо не вважати дану одноразову компенсацію, яка дозволила у 2021 році отримати прибутки, підприємство працює стабільно «в мінус».

Проведення державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання допомагає виявити причини збитків підприємства і розкрити його основні проблеми, серед яких:

1) неврегульованість на законодавчому рівні механізму правових підстав для нарахування плати за послуги з централізованого опалення і постачання гарячої води, здійснення господарської діяльності з виробництва, постачання, транспортування теплової енергії, централізованого опалення та централізованого постачання гарячої води за тарифами на рівні нижчому ніж економічно обґрунтовані витрати на їх виробництво, призводить до упущених вигод, що негативно впливає на результати діяльності підприємства;

2) надання територіальним комісіям недостовірних розрахунків заборгованості з різниці в тарифах може призвести до необґрунтованих видатків державного бюджету;

3) недоліки при прийняті управлінських рішень можуть призвести до непродуктивних витрат, що негативно впливає на результати діяльності підприємства;

4) недостатній контроль за станом розрахункової дисципліни, а також недостатній рівень претензійно-позовної роботи не сприяють своєчасному отриманню доходів в повному обсязі та можуть призвести до втрати активів [2].

Тобто державний фінансовий аудит діяльності суб'єктів господарювання дозволяє детально проаналізувати роботу підприємства, виявити його проблеми і причину їх виникнення, виявити зловживання, правопорушення та злочини, протидіяти їм та запобігти виникненню.

Це все свідчить про необхідність модернізації державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання, щоб аудитор міг охопити всі можливі проблеми та ризики у діяльності суб'єкта господарювання і знизити ризик їх невиявлення до мінімуму.

Ми можемо запропонувати наступні напрями удосконалення державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання:

– забезпечити незалежність та неупередженість аудиторів за допомогою посилення контролю за їх діяльністю та надання їм належного матеріального та морального забезпечення;

– покращити якість аудиторських досліджень за допомогою підвищення кваліфікації аудитора, та впровадження сучасних методів аудиторських досліджень;

– забезпечити ефективність використання результатів аудиту, щоб вони впроваджувались у практику управління, для чого потрібно підвищувати відповідальність керівників підприємств, які перевіряються.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. КПТМ «Тернопільміськтеплокомуненерго». Консолідована фінансова звітність згідно з МСФЗ за рік, що закінчився 31 грудня 2021 року. Разом зі Звітом незалежного аудитора [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://surl.li/njkpt

2. Управління Західного офісу Держаудитслужби в Тернопільській області. Аудиторський звіт за результатами державного фінансового аудиту діяльності Комунального підприємства теплових мереж «Тернопільміськтеплокомуненерго» Тернопільської міської ради за період з 01.01.2014 по 30.09.2021 № 05-21/1. – 2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://surl.li/eqjqp

М. С. Кондратюк,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
К. Д. Салямон-Міхєєва,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА АУДИТ ТА АУДИТОРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Сучасний вектор розвитку аудиторської діяльності перебуває в досить важкому стані. Актуальним напрямом досліджень є організація аудиторської діяльності в умовах воєнного стану та повоєнного часу. Ми маємо зауважити, що наслідки військового вторгнення росії на територію України охопили усі сфери бізнесу та суттєво вплинули на аудиторську діяльність.

Відповідно до чинного законодавства України аудиторська діяльність – підприємницька діяльність, яка включає в себе організаційне і методичне забезпечення аудиту, практичне виконання аудиторських перевірок (аудит) та надання інших аудиторських послуг. Аудит – перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів [1].

Аудиторську діяльність на території України можуть провадити аудиторські фірми або громадяни України в одноособову порядку за умови наявності у них сертифікату аудитора та реєстрації як суб’єкта підприємницької діяльності, що не реалізує інші види економічної діяльності. У зв’язку із повномасштабним вторгненням Росії специфіка роботи бізнес-середовища зазнала значних змін, що не могло пройти повз функціонування аудиторських установ.

Так, було змінено регуляторні правила українського аудиту, а також переглянуто підходи до виконання професійних обов’язків аудиторів. Серед основних завдань, які стоять перед аудиторами сьогодні, можна виділити [2]:

– запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом;

– запобігання фінансуванню тероризму;

– запобігання фінансуванню розповсюдження зброї масового ураження або знищення.

Окрім того, компаніям слід приділяти значну увагу ідентифікації клієнтів, які фізично можуть перебувати на території країн-агресорів або можуть бути пов'язаними з фізичними або юридичними особами, які провадять свою діяльність на цих територіях. Загалом, головним завданням аудиторів є швидка та адекватна реакція на ситуацію, що склалась, адже зміни відбуваються дуже швидкими темпами у зв'язку із активним веденням бойових дій, міграцією населення та частини бізнесу за кордон тощо [3].

Для стабілізації ситуації та більш ефективного регулювання аудиторської діяльності в Україні 17 червня 2022 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки» від 31.05.2022 р. Законопроект передбачає:

– вилучити аудиторів, які пов'язані з країною-агресором, із Реєстру аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності (далі – Реєстр) та не включати їх до нього в подальшому;

– зменшити фінансове навантаження на аудиторів у частині сплати платежів і внесків на користь Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю та Аудиторської палати України;

– не застосовувати до аудиторів відповідальність;

– за порушення вимог законодавства щодо повноти та своєчасності подання відомостей про аудитора для оприлюднення в Реєстрі;

– несвоєчасне подання звітів та іншої звітної інформації, яку вимагає законодавство;

– зупинити проведення перевірок з контролю якості аудиторських послуг, які надають аудитори;

– спростити процедуру атестації аудиторів та безперервного професійного навчання.

Введення в дію відповідних нормативно-правових актів дозволило провести сортування аудиторських компаній, виділяючи серед них ті, які можуть представляти потенційну небезпеку. Крім того, це також призвело до зменшення фінансового тиску на діючі фірми та індивідуальних аудиторів. Однак в системі аудиту України виявляються певні негативні тенденції. Основні проблеми пов'язані з рядом факторів, які можна умовно розділити на короткострокові (наслідки яких буде вирішено негайно після закінчення воєнного стану в Україні) та довгострокові (наслідки яких вимагатимуть додаткового контролю та сприяння для їх вирішення). Результати цього класифікації подано у таблиці 1 [4].

Таблиця 1 – Фактори негативного впливу на аудиторську діяльність в Україні в умовах війни

Довгострокові	Короткострокові
Погіршення якості освіти – через повномасштабне вторгнення великий відсоток вищих навчальних закладів не має можливості проводити реальні практичні заняття з метою закріплення теоретичних знань, що у майбутньому може негативно вплинути на стан ринку праці, якому не вистачатиме кваліфікованих спеціалістів.	Відтік населення за кордон. Не дивлячись на це, більшість українців за результатами опитувань планує повернутись додому після стабілізації ситуації, тому ця проблема має бути вирішена. Водночас з цим із-за кордону повернеться і частина спеціалістів, які виїхали.
Скорочення кількості об'єктів аудиту через потерпання бізнесу внаслідок бойових дій з фізичної точки зору та несення значних збитків з економічного боку через кризу, коливання курсів валют тощо.	Зменшення кількості інвесторів. Наразі бачимо, що ситуація поступово стабілізується у більш спокійних регіонах України – повертаються представники великого бізнесу, відкриваються нові компанії, які потребують аудиту. Велика кількість міжнародних компаній, повертаючи свої представництва в Україну, таким чином підтримує нашу державу з усіх боків, демонструючи власну прихильність,даючи нові робочі місця та поле для аудиторської діяльності.

Незважаючи на кризові процеси в економіці, аудиторська діяльність залишається актуальним питанням сучасної дійсності. Звичайно, проведення аудиту під час війни може бути складним завданням, проте аудиторські фірми повинні враховувати нові ризики та виклики. Аудит є важливим інструментом, який може допомогти підприємствам впоратися з викликами війни та забезпечити їх фінансову стабільність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII станом на 01.01.2023 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text

2. Михайленко О. Особливості аналізу і аудиту господарської діяльності підприємств в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] / О. Михайленко, С. Ніколаєнко // Економічні науки. Вісник Хмельницького національного університету. – 2022. – № 4. – Режим доступу : https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-308-4-25

3. Аудиторська діяльність в умовах воєнного стану – у полі зору гостьової лекції для майбутніх фахівців з обліку і оподаткування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://nubip.edu.ua/node/109134

4. Касаткін С. Професія внутрішнього аудитора під час війни [Електронний ресурс] / С. Касаткін. – Режим доступу : https://home.kpmg/ua/uk/blogs/home/posts/2022/07/profesiya-vnutrishnohoaudytora-pid-chas-viyny.html

Ю. Є. Москальова,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
О. В. Панасюк,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

АУДИТ ЗВІТУ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ

На даному етапі відсутність досліджень викликана відсутністю прозорості та труднощами доступу до даних про грошові потоки для багатьох компаній. Відсутня достатня кількість публічної інформації про фінансові операції, що ускладнює перевірки та знижує ефективність.

Щоб вирішити ці проблеми, необхідні подальші дослідження методів аудиту звітності про рух грошових коштів. Необхідно чітко визначити терміни та поняття, пов’язані з аудитом, щоб уникнути плутанини та непорозумінь.

Варто також розробити єдині стандарти та методи аудиту, прийняті та використані всіма аудиторськими фірмами. Крім того, необхідно посилити контроль і нагляд за фінансовою звітністю підприємства для забезпечення доступності та достовірності інформації про рух коштів [1, с. 256].

Цього можна досягти шляхом запровадження обов'язкового аудиту та вдосконалення процедур подання фінансової звітності. Аудит Звіту про рух грошових коштів є важливим інструментом для забезпечення фінансової надійності і довіри до компаній. Подальше вдосконалення методології аудиту цього звіту допоможе покращити його ефективність та значущість для економіки України.

Тому при аудиті звіту про рух грошових коштів використовуються різні джерела інформації, що дозволяє перевірити достовірність і правильність фінансової звітності. Ці джерела включають документи різного характеру, включаючи первинні та супровідні документи, касові книги та звіти касирів, банківські виписки, бухгалтерські записи, фінансові звіти підприємств тощо.

Проте варто зазначити, що єдиного, системного підходу до перевірки звітів про рух грошових коштів вчені не мають. Більшість із них зосереджуються на загальних методах для всієї фінансової звітності, не виділяючи методів аудиту звітів про рух грошових коштів. Це пов'язано з тим,

що методика аудиту звіту про рух грошових коштів може варіюватися залежно від конкретного підприємства та його фінансової політики. Таким чином, аудитори повинні вибрати та використовувати загальнонаукові методи, такі як аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстракція, конкретність, аналогія, моделювання та класифікація для перевірки звіту про рух грошових коштів. Використовується для аналізу та перевірки кожного файлу [2, с. 356].

На цьому етапі аудитор повинен перевірити такі області:

– відповідність первиних документів інформації, що в них міститься, і звітам про рух грошових коштів;

– правильність оформлення та заповнення основних документів;

– видані та отримані кошти відповідають заявкам, наказам та іншим документам, що регламентують використання коштів;

– наявність і правильне оформлення підтверджуючих документів, таких як квитанції, акти прийому-передачі, договори;

– дотримуватись внутрішнього контролю та процедур захисту готівки.

На цьому етапі аудитору важливо провести всебічний і детальний аналіз кожного первинного документа, щоб перевірити його точність і відповідність звіту про рух грошових коштів.

Крім того, аудитори повинні враховувати потенційні ризики, пов’язані з можливістю розширення та фальсифікації первинних документів.

Як правило, проведення фінансового аудиту вимагає ретельного дослідження як на початковому етапі, так і на етапі аналізу первинних документів.

Це забезпечує достовірну та об’єктивну інформацію про стан коштів у касах Вашого підприємства.

Перевірку звіту слід проводити в такому порядку:

– точно визначено обсяг коштів, витрачених на операційну, інвестиційну та фінансову діяльність;

– точність подання розподілу грошових потоків між внутрішніми та зовнішніми операціями;

– правильність розрахунків і введення даних у звітність;

– визначте, чи сума грошового потоку відповідає загальним показникам фінансової звітності компанії.

Таким чином, аудит є найважливішою гарантією того, що компанія може гарантувати перевірку цілісності та ліквідності свого бізнесу, а також демонстрацію та відновлення довіри. Це також допомагає в зборі фактичних доказів для аудиту фінансових звітів компанії [3, с. 62].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білуха М. Т. Курс аудиту : підручник / М. Т. Білуха. – Київ : ДІА, 1998. – 874 с.

2. Бутинець Ф. Ф. Аудит : підручник / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир : ПП «Рута», 2002. – 687 с.

3. Петрик О. Проблеми уточнення та розвитку методів, способів і прийомів аудиту / О. Петрик // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – № 11. – С. 60–63.

О. Г. Рябчук,
канд. екон. наук, доцент;
О. В. Андрух,
здобувач вищої освіти,
Державний податковий університет

АУДИТ СОЦІАЛЬНИХ ПРОГРАМ: ВИМІРЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ВПЛИВУ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ

У сучасному світі соціальні програми є невід'ємною частиною державної політики та роботи неприбуткових організацій. Їх мета полягає в забезпеченні допомоги людям, поширенні благополуччя і розвитку суспільства. Проте, виникає потреба в оцінці ефективності цих програм та вимірюванні їх соціального впливу. У цьому контексті аудит соціальних програм стає незамінним інструментом.

Поняття «соціальна програма» вирізняється за такими критеріями:

– спрямованість на вирішення певної соціальної проблеми;
– наявність певного контингенту охоплення (впливу);
– забезпеченість фінансовими та організаційними ресурсами [1].

Отже, соціальна програма – комплекс узгоджених заходів, що спрямовані на вирішення комплексу соціальних проблем [2].

Державний фінансовий аудит виконання соціальних програм, що здійснюється Державною аудиторською службою України відповідно до Порядку [3], є систематичним процесом перевірки та оцінки їх ефективності, визначення досягнутих результатів та вирішення проблем, що можуть вплинути на їх успіх. Крім того, він спрямований на розкриття потенційних недоліків та можливостей для поліпшення програм.

Одним з ключових етапів державного фінансового аудиту виконання соціальних програм є вимірювання їх соціального впливу. Це процес збирання доказів та оцінки змін, які сталися у суспільстві внаслідок реалізації конкретної програми. Вимірювання соціального впливу дозволяє оцінити, наскільки успішно програма досягає своїх цілей та впливає на покращення життя людей.

Для вимірювання соціального впливу використовуються різноманітні методики та інструменти. Одним з них є збір статистичних даних, які допомагають зрозуміти зміни у якості життя населення, рівні нерівності, доступ до освіти та охорони здоров'я, зайнятість тощо. Крім того, важливим

елементом вимірювання соціального впливу є оцінка задоволеності та думки користувачів програми, які можуть бути зібрані через проведення анкетування.

Для більш точних та надійних результатів аудиту соціальних програм часто залучаються незалежні консультанти. Вони надають незалежну оцінку програми та забезпечують об'єктивність процесу аудиту. Крім того, існує ряд міжнародних стандартів та методологій, які регулюють проведення аудиту соціальних програм, зокрема, встановлюють критерії, за яким аудитори або консультанти оцінюють ефективність та економічну доцільність програми. Вони аналізують витрати та результати, порівнюють їх з встановленими стандартами та методологіями. Критерії, за якими вони проводять аудит, можуть включати вимірювання соціального впливу, ризики та забезпечення дотримання процедур і правил.

У результаті державного фінансового аудиту, аудитори роблять рекомендації щодо вдосконалення програми та ефективності її виконання. Це допомагає організаціям забезпечувати відповідність соціальних програм встановленим нормам та меті, а також підвищити довіру громадськості до цих програм.

Щоб удосконалити аудит соціальних програм і вимірювання їх соціального впливу та результативності, можна запропонувати деякі заходи:

1. Визначення чітких цілей. Спочатку слід встановити конкретні соціальні та результативні цілі соціальної програми. Це допоможе зосередити увагу на потрібних аспектах і дасть основу для вимірювання прогресу.

2. Розвиток системи показників. Створення системи вимірювання дозволить зібрати об'єктивні дані про соціальний вплив програми. Це може включати кількісні показники (зокрема, кількість людей, яким була надана допомога) і якісні показники (наприклад, зміни в якості життя отримувачів допомоги).

3. Залучення зацікавлених сторін. Важливо включити різні зацікавлені сторони, такі як отримувачі програми, громадські організації та експерти, у процес визначення показників та оцінки результатів. Це дозволить отримати широку обрізку думок та поглядів для більш об'єктивного аудиту.

4. Використання технологій. Сучасні технології можуть забезпечити швидке та більш точне аналізування даних. Вони можуть допомогти в обробці великих обсягів інформації та визначенні трендів, спрямованих на виявлення соціального впливу програми.

5. Постійне вдосконалення. Важливо постійно вдосконалювати аудиторські методи та процедури. Це може бути здійснено шляхом встановлення зворотного зв'язку між усіма зацікавленими сторонами, а також регулярного оновлення системи вимірювання, враховуючи зміни у потребах.

Використання цих рекомендацій може допомогти вдосконалити державний фінансовий аудит виконання соціальних програм, дозволяючи краще вимірювати їх соціальний вплив та результативність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Макарова О. В. Державні соціальні програми: теоретичні аспекти, методика розробки та оцінки : монографія / О. В. Макарова. – К. : Ліра-К, 2004. – 328 с.

2. Соціальні програми / Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://surl.li/ntlvh

3. Про затвердження Порядку проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм : постанова Кабінету Міністрів України від 10.08.2004 № 1017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1017-2004-%D0%BF#Text

О. Г. Рябчук,
канд. екон. наук, доцент;
О. В. Вербіцький,
здобувач вищої освіти,
Державний податковий університет

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ АУДИТ: НЕОБХІДНІСТЬ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

Державний фінансовий аудит є необхідним елементом системи фінансового контролю, спрямованим на забезпечення ефективного використання державних ресурсів. У кожній країні цей процес визначається унікальними умовами та особливостями, враховуючи вітчизняний та міжнародний досвід. При цьому державний фінансовий аудит не лише виявляє фінансові недоліки та ризики, але й сприяє вдосконаленню системи фінансового управління, забезпечуючи стабільність та довіру до управління публічними фінансами. У цьому контексті розглядати вітчизняний та зарубіжний досвід державного фінансового аудиту є надзвичайно важливою задачею.

Вивчення зарубіжного досвіду організації державного фінансового аудиту, рекомендацій міжнародних організацій дає змогу знаходити відповіді на вказані виклики часу, в тому числі усувати недосконалості чинного національного законодавства та правозастосовної практики, сприяє прийняттю досконалих управлінських рішень у майбутньому [1, с. 494].

Саме для узагальнення та обміну досвідом, впровадження в життя нових принципів та підходів вищі світові аудиторські організації в 1953 році створили Міжнародну організацію вищих органів фінансового контролю (INTOSAI – International Organization of Supreme Audit Institution). Дана міжнародна організація налічує понад 170 членів.

Регіональні робочі групи INTOSAI здійснюють професійну підтримку аудиту державного сектору шляхом обміну ідеями та досвідом, а також шляхом створення професійних стандартів, методичних рекомендацій, методологій та інших практичних матеріалів у сфері фінансового та адміністративного аудитів [2, с. 90].

Єдині загальні принципи державного аудиту публічних фінансів, які є прийнятними для всіх держав, незалежно від форми державного устрою чи державного правління, зафіксовані в Лімській декларації керівних

принципів аудиту державних фінансів, що була прийнята IX Конгресом Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю у 1977 року у м. Ліма [3, с. 50].

Було зафіксовано такі основні принципи державного аудиту публічних фінансів: ефективність, законність, незалежність, гласність, публічність, запобігання порушенням, обов'язковість настання відповідальності, плановість, об'єктивність, неупередженість, безсторонність.

У залежності від місця в системі органів державного управління, відповідні органи державного аудиту вдало узагальнив В. Ф. Піхоцький:

1) Рахункові трибунали (суди) – нейтральні авторитетні колегіальні органи з експертизи фінансових операцій та адміністративних рішень (Німеччина, Португалія, Італія, Нідерланди, Франція, Бразилія, Бельгія, Іспанія, Румунія);

2) Рахункові (контрольні) палати – органи, що здійснюють контроль за виконанням бюджету і дотриманням фінансово-бюджетної дисципліни від імені парламенту (Австрія, Угорщина, Польща, Болгарія, Японія);

3) Національні управління аудиту (управління Генерального аудитора) – незалежні колегіальні (Чехія) та монократичні (Канада, Данія, Великобританія, Ісландія, Австралія, Ізраїль) державні органи, уповноважені проводити фінансовий та адміністративний аудит державного сектору [2, с. 94-95].

На сьогоднішній день загальним елементом правового статусу вищих органів державного аудиту є закріплені національними конституціями підзвітність парламенту, інституціональна незалежність від органів виконавчої влади та самостійність у питаннях планування й виконання аудиту.

В Україні державний аудит публічних фінансів здійснює Рахункова палата України та Державна аудиторська служба України. Рахунковій палаті виділено особливе місце в системі державного аудиту публічних фінансів тому, що вона є вищим органом фінансового контролю в Україні, який здійснює фінансовий аудит та аудит ефективності.

У свою чергу, Державна аудиторська служба України є центральним органом виконавчої влади, який входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері державного фінансового контролю [1, с. 496].

Отже, проведений аналіз зарубіжного досвіду організації державного аудиту публічних фінансів засвідчує, що у кожній країні даній системі притаманна своя специфічна організаційна структура та певні національні

особливості, але все ж таки вона базується на загальновизнаних принципах Лімської декларації керівних принципів контролю. Так, ефективний державний фінансовий аудит є критично важливим для сталого розвитку країни. Застосування міжнародних стандартів державного фінансового контролю, вдосконалення законодавства та забезпечення професійної підготовки державних аудиторів визначають успіх системи державного фінансового контролю. Запровадження кращих практик та забезпечення відкритості сприятиме підвищенню довіри громадськості та партнерів до результатів державного фінансового аудиту в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єрошенко О. Б. Зарубіжний досвід організації державного аудиту публічних фінансів / О. Б. Єрошенко, І. С. Волохова // Модернізація економіки: сучасні реалії, прогнозні сценарії та перспективи розвитку : Міжнародна науково-практична конференція. – Херсон – Хмельницький, 2023. – С. 494–497.

2. Піхоцький В. Ф. Система державного фінансового контролю в Україні: концептуальні засади теорії та практики / В. Ф. Піхоцький : дис. … д-ра екон. наук : 08.00.08. – Львів, 2015. – 530 с.

3. Вигівська В. Значення зарубіжного досвіду здійснення державного фінансового контролю для України / В. Вигівська, О. Рябчук // Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем : матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції 17 грудня 2021 року. – Кропивницький, 2021. – С. 49–52.

О. Г. Рябчук,
канд. екон. наук, доцент;
Д. С. Горелик,
здобувач вищої освіти,
Державний податковий університет

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО АУДИТУ

Забезпечення фінансової стабільності та прозорості стає критично важливим завданням для розвитку держави та довіри громадськості. У цьому контексті важливо розглянути сучасний стан державного фінансового аудиту та напрями для його вдосконалення.

Розвиток державного аудиту у вітчизняній практиці зумовлений певними факторами, а саме:

1) необхідність збільшення ефективності державного фінансового контролю та покращення діяльності організацій, які використовують бюджетні ресурси;

2) складність системи формування бухгалтерської інформації та недостатність знань для самостійної перевірки щодо правильного ведення фінансового обліку;

3) необхідність впровадження менш фіскальної, але більш оперативної форми контролю, яка зможе контролювати рух та використання бюджетних коштів та майна [1, с. 71].

Мельник К. П. доречно відзначає, що «сучасний необхідний інструмент, що використовує держава при боротьбі з державними правопорушеннями має назву державний фінансовий аудит. Низький рівень регулювання методики здійснення державного фінансового аудиту, як найбільш дієвої форми державного фінансового контролю, значно сповільнює його розвиток в Україні та має негативні наслідки при реалізації контрольної функції держави» [1, с. 71]. Так, Т. Гуренко доречно відзначає, що державний сектор відіграє важливу роль в економічному суспільстві. Відбувається постійне формування і накопичення державного бюджету, створюється, вдосконалюється нормативно-законодавча база. Все це потребує постійного державного фінансового контролю, як зовнішнього, так і внутрішнього [2].

Доцільно зауважити, що однією з головних причин відсутності цілісної системи функціонування державного фінансового аудиту є недосконале законодавство. Адже, в загальному, система державного фінансового контролю та, зокрема, державного фінансового аудиту існує без опорного закону, який мав би сформувати основні поняття цієї сфери, розподілити завдання, функції та повноваження між контролюючими органами та органами державної влади, систематизувати відносини між суб'єктами та об'єктами контролю, визначити відповідальність уповноважених посадових осіб.

Якщо порівняти державний фінансовий аудит з незалежним, то останній функціонує на базі Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та Міжнародних стандартів контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Незалежний аудит має на меті оцінити законність та достовірність бухгалтерського обліку та фінансової звітності, а державний – оцінити рівень ефективності та економічності державних заходів, використання державних ресурсів. Тобто, державні аудитори перевіряють лише бюджетні кошти та майно [1, с. 73].

Виходячи із зазначеного вище, варто додати, що державний фінансовий аудит у сучасних умовах відіграє важливу роль. Завдяки його проведенню забезпечується своєчасне наповнення бюджету та знижуються показники економічних злочинів та правопорушень, також він сприяє зростанню ефективності діяльності певних суб'єктів господарювання через проведення профілактики та попередження правопорушень. Щодо цього К. П. Мельник зазначила, що суспільні інтереси реалізуються на основі виконання суб'єктами державного фінансового аудиту низки делегованих на них функцій [3, с. 129].

З метою постійного вдосконалення державного фінансового аудиту, як важливого інструменту, розглядаються різні напрями, спрямовані на підвищення якості, об'єктивності та відповідності стандартам його проведення. Ось деякі з основних напрямів вдосконалення цього процесу:

1) застосування новітніх підходів та міжнародних стандартів сприяє підвищенню ефективності та об'єктивності аудиторської діяльності;

2) застосування сучасних ІТ-засобів дозволяє автоматизувати процеси аудиту, підвищуючи точність та швидкість аналізу фінансових даних;

3) підвищення кваліфікації та розвиток професійних навичок аудиторського персоналу є ключовим аспектом вдосконалення фінансового

аудиту (курси, тренінги та сертифікаційні програми сприяють підвищенню рівня компетентності аудиторів);

4) забезпечення відкритості та доступності інформації про проведені аудити, що дозволяє отримувати об'єктивну інформацію щодо фінансового стану держави;

5) співпраця з іншими органами влади, громадськими організаціями та експертами дозволяє створити комплексний підхід до вдосконалення системи державного фінансового аудиту тощо.

Слід наголосити, що державний фінансовий аудит, як важливий елемент фінансового контролю, стоїть перед завданням постійного вдосконалення та адаптації до сучасних викликів. Наведені напрями вдосконалення свідчать про необхідність поєднання традиційних методів з інноваційними підходами для забезпечення ефективності та об'єктивності аудиторської діяльності. Використання сучасних технологій, впровадження міжнародних стандартів та постійне професійне удосконалення аудиторського персоналу формують основу для створення ефективної системи фінансового контролю. Залучення широкого кола стейкхолдерів, відкритість та доступність інформації підвищують рівень довіри громадян та інших зацікавлених осіб до результатівдержавного фінансового аудиту.

Отже, ефективність державного фінансового аудиту залежить від гармонійного поєднання технічних інновацій, професійних компетентностей та системної взаємодії з усіма зацікавленими сторонами. Лише такий підхід дозволить забезпечити об'єктивний контроль та відстежування фінансових процесів для забезпечення стабільності та стійкості фінансової системи держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мельник К. П. Сучасний стан та тенденції розвитку державного аудиту в Україні / К. П. Мельник // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – 2022. – № 1–2 (290–291). – С. 70–78.
2. Гуренко Т. Сучасний стан та напрями удосконалення організації державного фінансового контролю [Електронний ресурс] / Т. Гуренко // Економіка та суспільство. – 2023. – № 55. – Режим доступу : https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-23
3. Мельник К. П. Функціональний розподіл повноважень суб'єктів аудиту в Україні / К. П. Мельник // Науковий Вісник Одеського національного університету. Економіка. – 2020. – Т. 25, вип. 5 (84). – С. 128–134.

О. Г. Рябчук,
канд. екон. наук, доцент;
Т. М. Коляда,
здобувач вищої освіти,
Державний податковий університет

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО АУДИТУ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ У СФЕРІ КУЛЬТУРИ

Державний фінансовий аудит виконання бюджетних програм у сфері культури в Україні представляє собою ключовий елемент системи державного фінансового контролю. Його основна мета полягає у проведенні всебічного аналізу та перевірки ефективності і законності управління та використання державних і місцевих бюджетних коштів у процесі виконання бюджетних програм у сфері культури. Важливим аспектом державного фінансового аудиту у сфері культури є також оцінка функціонування системи внутрішнього контролю і стану внутрішнього аудиту. Це спрямовано на виявлення можливих ризиків та розробку рекомендацій щодо подальших поліпшень у внутрішньому контролі і аудиті.

Виникнення та розвиток державного фінансового аудиту, як однієї із форм державного фінансового контролю, у вітчизняній практиці зумовлено певними факторами, а саме:

– необхідність підвищення ефективності державного фінансового контролю та покращення діяльності організацій, які використовують бюджетні ресурси;

– необхідність впровадження менш фіскальної, але більш оперативної форми контролю, яка зможе контролювати рух та використання бюджетних коштів і майна;

– складність системи формування бухгалтерської інформації та недостатність знань для самостійної перевірки щодо правильного ведення фінансового обліку [1].

Важливою складовою при здійсненні державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм є вибір об’єктів перевірки. Основною важливою умовою є існування достатнього ступеню впевненості в тому, що результати запланованого державного фінансового аудиту сприятимуть вирішення конкретних соціально-економічних проблем та матимуть вагому результативність для функціонування економіки країни. Бюджетні

програми, які затверджені в обсягах, більших ніж є необхідність, потребують особливої уваги. Таке планування не дозволяє оцінити актуальність та доцільність виділення бюджетних коштів на реалізацію бюджетної програми, а тому потенційно сприяє їх неефективному використанню. Бюджетні програми у сфері культури нерідко є несистемними, а їх недофінансування виправдовуються новими причинами. Тому державним аудиторам необхідно звертати на їх виконання особливу увагу.

Наприклад, метою державного фінансового аудиту виконання Державним агентством України з питань кіно бюджетної програми «Державна підтримка кінематографії», що був проведений Державною аудиторською службою України, було визначено оцінку управління бюджетними коштами, цільового, законного, ефективного та результативного використання ресурсів, досягнення економії бюджетних коштів, ефективності і результативності діяльності, достовірності фінансової і бюджетної звітності; визначення причин, які перешкоджають ефективному використанню бюджетних коштів; надання пропозицій Державному агентству України з питань кіно щодо підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

Аудиторською групою було зроблено загальний аналіз використання коштів за бюджетною програмою «Державна підтримка кінематографії» та застосовано інші численні методичні прийоми перевірки для досягнення мети аудиту.

Якщо говорити про методику дослідження розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм у сфері культури, то вона включає різні підходи та наукові інструменти, які можуть бути використані. А саме: системний аналіз, який дозволяє розглядати систему державного фінансового аудиту в контексті її елементів та взаємозв’язків. Цей підхід дозволяє зрозуміти, як ефективно функціонує система державного фінансового аудиту у сфері культури та виявити можливі шляхи її оптимізації [2]; компаративний аналіз, який використовують для дослідження досвіду розвинених країн у сфері державного фінансового аудиту у сфері культури, що дозволить виявити кращі практики та адаптувати їх для українських умов; статистичний аналіз для використання методів обробки та аналізу фінансових та аудиторських даних, надає можливість визначити тенденції, ризики та можливості у виконанні бюджетних програм. Застосування цих методів дослідження дозволяє створити комплексний підхід до аналізу розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм у сфері культури.

Численні проблеми існують в умовах сьогодення, що пов'язані з організацією і реалізацією процесів державного фінансового аудиту, які перешкоджають в повному обсязі втілити в життя всі його функціональні завдання. Конкретними проблемами є відсутність:

– єдино визнаних процедур, принципів і методики проведення державного фінансового аудиту;

– чітко прописаних функцій аудиторів, їх прав, обов'язків і відповідальності, етичних норм діяльності;

– урегульованості взаємовідносин між органами Державної аудиторської служби та іншими органами державного фінансового контролю з питань призначення і проведення державного фінансового аудиту та використання його результатів та ін. [3].

Зазначені проблеми свідчать про необхідність удосконалення та розвитку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм у сфері культури, а також моніторингу виконання пропозицій та рекомендацій за результатами проведених державних фінансових аудитів, що відображені в аудиторських звітах.

Отже, на даний час в Україні система державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм у сфері культури має проблеми та недоліки, які роблять її не в повній мірі ефективною. Тому необхідно вирішувати проблеми та усувати недоліки, які блокують досягнення максимальної ефективності та результативності державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм у цій сфері, щоб у подальшому ефективно використовувати державні та комунальні ресурси для підтримки та розвитку культурної сфери нашої країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мельник К. Сучасний стан та тенденції розвитку державного аудиту в Україні / К. Мельник, А. Плоскіна // Науковий вісник. – 2022. – С. 70–78.

2. Рябчук О. Г. Необхідність та перспективи державного фінансового аудиту в Україні / О. Г. Рябчук // Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем : матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції. – 2021. – С. 280–282.

3. Миргород-Карпова В. В. Теоретичні засади та проблематика визначення сутності державного фінансового контролю в Україні / В. В. Миргород-Карпова // Правові горизонти. – 2019. – Вип. 5(18). – С. 95–104.

О. Г. Рябчук,
канд. екон. наук, доцент;
А. В. Німчук,
здобувач вищої освіти,
Державний податковий університет

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ АУДИТ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Державний фінансовий аудит в Україні завжди відігравав важливу роль у забезпеченні прозорості та ефективного використання державних ресурсів. В умовах воєнного стану він стає ще більш важливим і чутливим інструментом контролю. Умови воєнного стану вносять свої виклики в сферу державного фінансового аудиту. Зокрема, існує підвищений ризик корупції та недостатньої прозорості при управлінні економічними та фінансовими ресурсами. Аудитори повинні мати здатність ефективно виявляти та усувати такі ризики. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання здійснення державного фінансового контролю в умовах воєнного стану» передбачає, що в умовах воєнного стану та протягом одного місяця після закінчення або скасування воєнного стану Державна аудиторська служба та її міжрегіональні органи здійснюють свої повноваження з урахуванням таких особливостей:

1. Здійснення заходів державного фінансового контролю з урахуванням особливостей воєнного стану.

2. До строку здійснення заходів державного фінансового контролю (інспектування, державного фінансового аудиту, аудиту закупівель) та інших строків, визначених порядками здійснення цих заходів державного фінансового контролю, не включаються періоди, коли такі заходи (організація, проведення, реалізація) не здійснювалися у зв’язку з обставинами воєнного стану.

3. Подання документів, зустрічна звірка, збір інформації, документування процесу державного фінансового контролю та реалізація матеріалів за його результатами під час проведення заходів державного фінансового контролю здійснюються в паперовій та електронній формі [1].

Уряд несе значну відповідальність за управління використанням державних ресурсів в умовах воєнного стану. Державна аудиторська служба та її територіальні органи працюють в особливих умовах, враховуючи

особливості воєнного часу. Запровадження воєнного стану визначає нову ситуацію в управлінні державними фінансами. Аудитори повинні враховувати ризики та виклики, по'вязані з надзвичайними видатками на оборону та безпеку, і забезпечувати ефективність видатків в умовах невизначеності та військової напруженості. В умовах воєнного стану аудитори повинні демонструвати високий ступінь гнучкості та адаптивності, вміти швидко реагувати на зміни фінансово-економічних умов та враховувати надзвичайні обставини при виконанні своєї роботи.

В умовах воєнного стану необхідно приділяти більше уваги заходам із забезпечення прозорості та підзвітності. Аудитори повинні взаємодіяти з органами влади для забезпечення доступу до інформації про витрати та використання державних коштів, виділених на оборону і безпеку.

В умовах воєнного стану важливим є використання сучасних технологій у державному аудиті. Електронні документи та інформаційні системи дозволяють аудиторам ефективно працювати у виняткових обставинах. Важливо активно залучати громадськість до управління державними видатками. Трансформація аудиторської діяльності має включати посилення взаємодії з громадськістю та забезпечення її участі в процесі моніторингу. Адаптація державного аудиту до умов воєнного стану в Україні є невід'ємною частиною зусиль уряду, спрямованих на забезпечення ефективного використання державних ресурсів та підтримання національної безпеки. Роль державних аудиторів в такій ситуації полягає не лише у здійсненні контролю, а й у сприянні розробці та впровадженню сучасних підходів до управління фінансами в умовах воєнного конфлікту. Тим більше, що у період дії воєнного стану або стану війни будь-які перевірки щодо своєчасності та повноти подання будь-яких звітів чи документів звітового характеру уповноваженими органами не здійснюються [3].

Умови воєнного стану вимагають зміцнення внутрішнього контролю в установах та органах влади. Аудитори повинні активно співпрацювати з урядовими структурами для вдосконалення системи управління ризиками та забезпечення ефективного використання ресурсів. Крім того, органи місцевого самоврядування, місцеві державні адміністрації, військові адміністрації повинні здійснювати заходи з мобілізації додаткових фінансових ресурсів до місцевих бюджетів, забезпечувати ефективне, економне та раціональне використання бюджетних коштів [2].

Прозорість та звітність стають ключовими факторами в умовах воєнного стану. Аудитори повинні відігравати активну роль у забезпеченні доступу громадськості до інформації про витрати та діяльність державних

органів. Україна, перебуваючи в умовах воєнного конфлікту, може використовувати цей період як можливість для перегляду та покращення системи державного фінансового аудиту. Запровадження нових технологій, навчання аудиторів, та підвищення ролі громадськості можуть стати ключовими напрямами його розвитку.

Отже, умови воєнного стану роблять державний фінансовий аудит в Україні ще більш важливим та водночас складнішим для виконання. Однак, ефективне використання аудиторських інструментів може допомогти не лише забезпечити ефективне використання ресурсів у кризовий період, але й стати основою для подальшого розвитку системи державного управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Деякі питання здійснення державного фінансового контролю в умовах воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 7 травня 2022 р. № 561 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/561-2022-%D0%BF#Text

2. Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану : постанова Кабміну від 11.03.2022 № 252 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2022-%D0%BF#Text

3. Про захист інтересів суб’єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни : Закон України від 03.03.2022 № 2115-IX [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text

4. Шалімова Н. С. Якість аудиту як ключовий критерій оцінки його результативності в системі соціально-економічних відносин / Н. С. Шалімова // Бізнес Інформ. – 2014. – № 4. – С. 335–340.

О. Г. Рябчук,
канд. екон. наук, доцент;
А. І. Онуфрійчук,
здобувач вищої освіти,
Державний податковий університет

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ АУДИТ БЮДЖЕТІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Децентралізація влади в Україні, яка є однією із найбільш успішних реформ, передбачає не лише передачу ресурсів органам місцевого самоврядування, а й значних повноважень та відповідальності. В основу цієї реформи закладено положення Європейської хартії місцевого самоврядування та найкращі світові стандарти у цій сфері. Засади адміністративного нагляду за діяльністю органів місцевого самоврядування визначено статтею 8 Європейської хартії місцевого самоврядування [1].

В Україні центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю, є Державна аудиторська служба. З 2017 року Державна аудиторська служба почала проводити державний фінансовий аудит об'єднаних територіальних громад. Державний фінансовий аудит проводиться Державною аудиторською службою України у плановому порядку на виконання вимог статті 113 Бюджетного кодексу України [2] та Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [3].

В умовах війни в Україні особливо важливим є контроль за використанням державних та комунальних ресурсів. Тому, кількість об'єднаних територіальних громад, які підлягатимуть державному фінансовому аудиту, повинна збільшуватися. Відповідно до цього, можна передбачити, що все більше громад буде включено до плану перевірок Державної аудиторської служби.

Важливо виявити типові проблеми, що існують в об'єднаних територіальних громадах у процесі управління фінансами, узагальнити упущені можливості і невикористані вигоди, які можуть бути виявлені державними аудиторами, та систематизувати рекомендації щодо вирішення виявлених проблем з метою виконання дій щодо удосконалення управління фінансами, запобігання виникненню бюджетних втрат і упущених вигод.

Проведення державного фінансового аудиту відбувається в тісній співпраці з органами місцевого самоврядування, органами Державної податкової служби, Державної архітектурно-будівельної інспекції, Держгеокадастру, комунальними підприємствами та іншими суб'єктами. Аудиторські звіти ґрунтуються на аналізі нормативно-правових актів. При цьому, проводяться як кабінетні, так і виїзні дослідження і застосовуються різні методи прийоми: правовий аналіз, статистичний аналіз, економічний аналіз, отримання відповідей на запити від установ і організацій, проведення анкетування (старост, фахівців органів місцевого самоврядування, працівників підприємств, установ, мешканців громади, що є отримувачами публічних послуг). Матеріали державного фінансового аудиту об'єднаних територіальних громад призначені для керівників та спеціалістів органів місцевого самоврядування, інших зацікавлених установ і організацій, причетних до складання, розгляду, затвердження, внесення змін та виконання місцевих бюджетів, а також здійснення контролю за повнотою внесення платежів до бюджету, цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів.

У кожному аудиторському звіті зазначається інформація про підстави проведення державного фінансового аудиту, його тривалість, період, за який здійснено аналіз, наводиться загальна характеристика об'єднаної територіальної громади та основні соціальні-економічні показники її розвитку, висвітлюються результати бюджетного аналізу, а також на основі проведеного дослідження висуваються гіпотези аудиту, розкриваються факти на підтвердження цих гіпотез, робляться висновки та надаються пропозиції.

Основним інструментом, за допомогою якого органи місцевого самоврядування здійснюють свої функції, а територіальні громади задовольняють потреби свого розвитку, є бюджет об'єднаної територіальної громади. Тому центральна увага в аудиторських звітах приділена питанням та проблемам формування дохідної частини місцевих бюджетів та виявлення резервів їх зростання. Ключові проблеми та ускладнення стосовно формування бюджетних доходів пов'язані з недоліками управління земельними ресурсами і комунальним майном, а також встановленням і справлянням податкових платежів.

Видатки бюджетів об'єднаних територіальних громад забезпечують задоволення соціальних та економічних потреб розвитку громад. Від них залежить рівень надання соціальних послуг, вони визначають стан інфраструктури, місцевих доріг, збереження довкілля, благоустрій тощо. Розвиток усіх

населених пунктів, які входять до об'єднаної територіальної громади, якість життя людей і задоволення жителів громади діяльністю органів місцевого самоврядування значною мірою залежить від результатів використання коштів бюджету. Ключові проблеми стосовно видатків бюджетів об'єднаних територіальних громад пов'язані з недоліками управління мережею закладів освіти і культури, а також комунальними підприємствами, нераціональними видатками на управління, неналежним використанням міжбюджетних трансфертів, непродуктивним витрачанням бюджетних коштів.

Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначено, що матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, земля, природні ресурси, які є в комунальній власності територіальної громади [4].

Неналежне управління майном і земельними ресурсами, що знаходяться в комунальній власності, коштами місцевого бюджету. призводить до недоотримання (втрат) бюджетних доходів, необґрунтованого збільшення витрат бюджету, зниження вартості активів і втрати самих активів.

Отже, проведення державного фінансового аудиту коштів та майна об'єднаних територіальних громад є дуже важливим і необхідним у сучасних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text

2. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text

3. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26.01.1993 № 2939-XII (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text

4. Про місцеве самоврядування в Україні : закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text

С. О. Чепіль,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
К. Д. Салямон-Міхєєва,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

АУДИТ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан в Україні, що триває вже понад рік, спричинив значні зміни в усіх сферах економіки та суспільного життя, в повній мірі це стосується і аудиторської діяльності. Виникають труднощі при проведенні аудиту в таких складних умовах через обмеження в пересуванні, роботі аудиторів, зборі інформації та аналізу документації. З іншого боку, під час війни особливо гостро постає питання дотримання законності та фінансової дисципліни, тому аудит набуває ще більшої актуальності.

Ключові проблеми та обмеженя, з якими можуть стикатися аудитори під час проведення аудиту в умовах воєнного стану: по-перше, обмеження в пересуванні аудиторів та доступі до об'єктів аудиту через бойові дії, що в свою чергу ускладнює проведення аудиту на місці, збір аудиторських доказів; по-друге, обмежені можливості для застосування аналітичних процедур через відсутність чи недостовірність інформації про фінансово-господарську діяльність; по-третє, невизначеність регуляторного середовища через швидкі зміни законодавства, складнощі у формуванні аудиторської думки.

Невизначеність регуляторного середовища через швидкі зміни законодавства, складнощі у формуванні аудиторської думки, до основних проблем можна віднести:

– часті зміни в нормативно-правових актах, що регулюють аудиторську діяльність, ускладнюють дотримання вимог законодавства;

– запровадження спеціальних правил обліку та звітності для підприємств на воєнний час;

– складнощі у застосування принципу безперервності діяльності через високі ризики для бізнесу;

– проблеми з отриманням достатніх і доречних аудиторських доказів;

– необхідність врахування ризиків через шахрайство та корупцію в умовах воєнного стану.

Для подолання цих труднощів аудиторам варто постійно стежити за змінами в законодавстві, застосовувати професійний скептицизм і обережність у формулюваннях аудиторської думки.

Внесено зміни до Закону України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки відображено на рис. 1.

Такі зміни мають забезпечити можливість ефективного здійснення аудиту в умовах воєнного стану та сприяти швидшому відновленню економіки України. Водночас, вкрай важливо зберегти належну якість аудиту та довіру до аудиторських висновків.

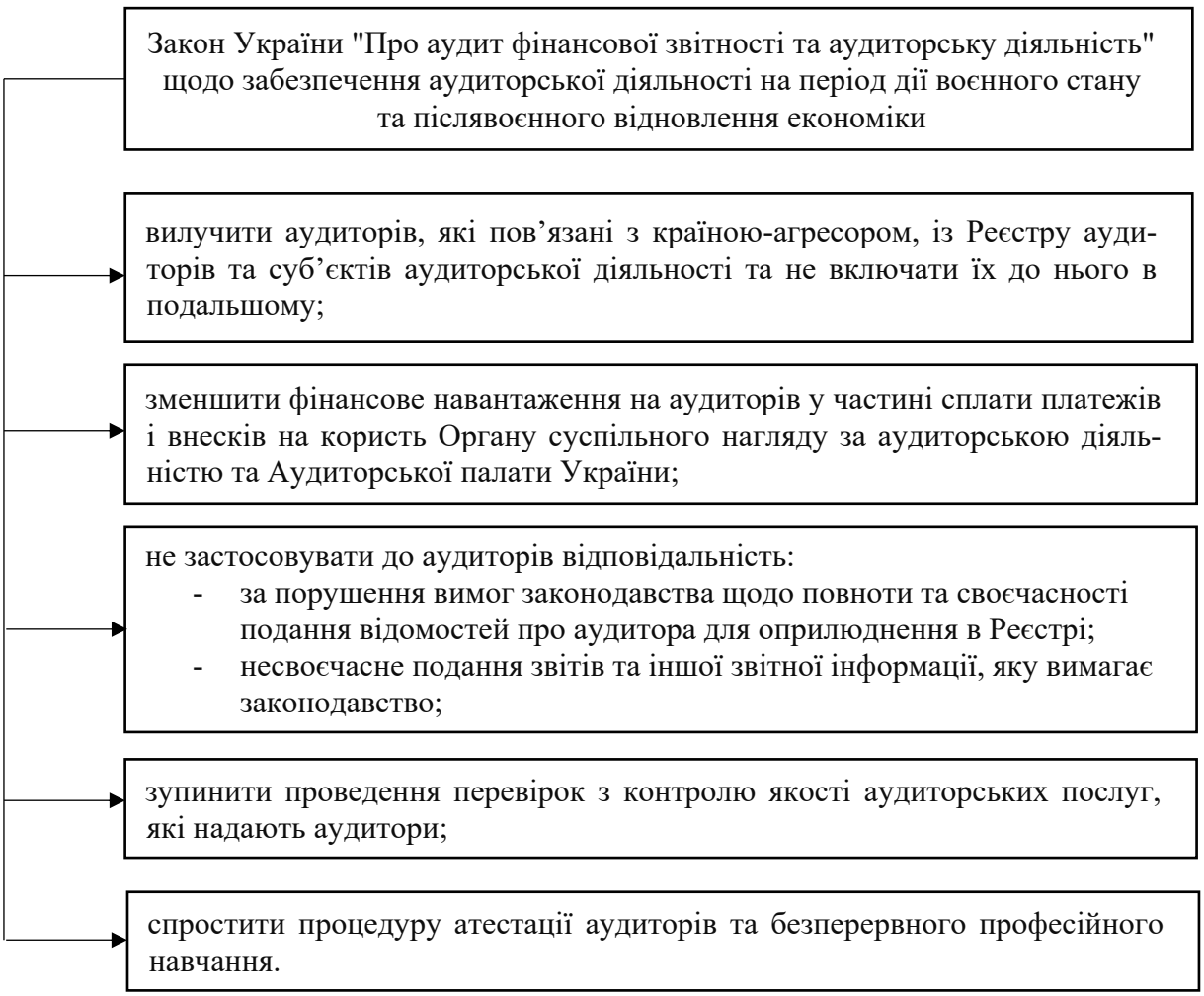

Рисунок 1 – Забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану [1]

Рада Аудиторської Палати України видала інформаційний лист щодо впливу військової агресії Російської Федерації на фінансову звітність та аудиторські звіти [2], де зазначається, що в центрі уваги поточних та майбутніх завдань з аудиту буде питання безперервності діяльності клієнта, пов'язане з війною та її наслідками. Вимоги МСА 570 (переглянутого) "Безперервність діяльності" набувають особливе значення в поточних умовах, враховуючи, що прямий вплив на багато вітчизняних компаній та невизначеність щодо глобальної економіки та найближчих перспектив значно зросли.

Додатковими заходами, які використовує аудитор при оцінці ризику припинення діяльності клієнта, це проведення аналізу фінансової звітності підприємства, що допоможе аудитору оцінити фінансове становище та його здатність до виплати зобов'язань. Також проведення розмов з керівництвом клієнта та іншими зацікавленими сторонами, допоможе аудитору отримати розуміння ситуації та ризиків, з якими стикається клієнт. Одним із найважливіших для підприємства є внутрішній контроль, аудитор може провести тестування, яке оцінить ефективність внутрішнього контролю клієнта у виявленні та реагуванні на ризики.

Аудитор також має право перевірити наявність відповідних забезпечуючих документів, що підтверджують втрату чи знищення матеріальних активів. Передусім йде мова про сертифікат, що видається Торгово-Промисловою Палатою України [3] при настанні форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили), до яких належать й військові дії та воєнний стан.

Отже, аудит допомагає запобігти шахрайству та зловживанням, особливо в умовах хаосу та нестабільності під час війни, він слугує додатковим контролем за цільовим витрачанням коштів. Аудиторські перевірки сприяють виявленню слабких місць та удосконаленню систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю в організаціях. Аудиторський висновок надає незалежне підтвердження достовірності звітності організацій, що працюють в умовах війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки [Електронний ресурс] / Офіційний вебпортал парламенту України. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2285-20#Text

2. Інформаційний Лист Ради Аудиторської Палати України щодо впливу військової агресії Російської Федерації на фінансову звітність та аудиторські звіти [Електронний ресурс] / Інформаційний лист АПУ. – Режим доступу : https://www.apu.com.ua

3. Засвідчення форс-мажорних обставин [Електронний ресурс] / Торгово-Промислова Палата України. – Режим доступу : https://ucci.org.ua/press-center/ucci-news/protsedura-zasvidchennia-fors-mazhornikh-obstavin-z-28-02-2022

В. В. Черненко,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
О. В. Панасюк,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

АУДИТ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ ЯК ПЕРСПЕКТИВНА ФОРМА ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Протягом останніх років в Україні було здійснено низку заходів, спрямованих на вдосконалення системи управління державними фінансами центральних органів виконавчої влади. З цією метою, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 868 від 28 жовтня 2015 року "Про утворення Державної аудиторської служби України", Державну фінансову інспекцію було реорганізовано в Державну аудиторську службу України. Відповідно до своїх повноважень Державна аудиторська служба здійснює державний фінансовий контроль за такими напрямами:

- державний фінансовий аудит;
- аудит державних закупівель;
- інспекційні перевірки (аудити);
- моніторинг закупівель.

Слід зазначити, що існуючі форми управління державними фінансами, втому числі державний фінансовий аудит, потребують системного вдосконалення, що забезпечить розробку відповідних методів, які відповідатимуть сучасним вимогам розвитку фінансової системи та сприятимуть підвищенню ефективності їх використання [2].

За період 2022–2023 рр. за результатом Державної аудиторської служби України виявлено фінансові правопорушення, проаналізуємо їх (табл. 1).

Таблиця 1 – Динаміка витрат від правопорушень у 2022–2023 роках (млн / млрд грн) (січень – вересень)

Показник	Роки		Відхилення 2022/2023	
	2022	2023	Абс., млн. грн.	Відн., %
Нецільові витрати державних ресурсів	284,9 млн. грн	240,2 млн.грн	-44,7	-15,69
Незаконні витрати	38,7 млрд.грн	71,9 млрд.грн	+33,2	+85,79
Недостачі	69,5 млн. грн	3,3 млрд.грн	+3,23	+95,35
Проведено витрат з порушенням законодавства, ВСЬОГО	39,0 млрд.грн	75,5 млрд.грн	+36,5	+95,59

Джерело: сформовано на основі [1].

Протягом січня – вересня 2023 року Державним аудиторською службою Україні було проведено 588 ревізій, за результатами яких:

– загальна сума виявлених порушень, що призвели до фінансових і матеріальних втрат, перевищила 209,2 млрд грн (близько 95,2 млрд грн за аналогічний період минулого року), з яких понад 42,3 млрд грн (майже 5,8 млрд грн)припадає на бюджет та бюджетні установи всіх рівнів.;

– заходами державного фінансового контролю на 730 організаціях виявили незаконні, нецільові витрати та недостачі ресурсів на суму 75,5 млрд грн (близько 34,8 млрд грн), у тому числі 5,5 млрд грн (понад 1,2 млрд грн) - за незаконними та нецільовими витратами і операціями з бюджетними коштами.;

– сума виявлених на 707 об’єктах контролю незаконних витрат ресурсів становить понад 71,9 млрд грн (понад 34,5 млрд грн), у тому числі за операціями з бюджетними коштами – майже 5,3 млрд грн (майже 1,1 млрд грн);

– на 67 об’єктах контролю не за цільовим призначенням проведено витрати державних ресурсів на суму понад 240,2 млн грн (майже 177,2 млн грн), у тому числі більш як 59,7 млн грн (більш як 46,9 млн грн) – кошти державного бюджету та понад 133,6 млн грн (майже 88,5 млн грн) – місцевих бюджетів;

– недостачі ресурсів виявлено на 117 об’єктах контролю на загальну суму майже 3,3 млрд грн (близько 59,6 млн грн).

У результаті проведеної органами Держаудитслужби роботи у січні – вересні 2023 року відшкодовано фінансових порушень, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів, на загальну суму майже

4,3 млрд грн (понад 849,4 млн грн), з них майже 396,0 млн грн – за порушеннями, що виявлені у попередніх звітних періодах.

На жаль, незважаючи на постійну мобілізацію зусиль Державної аудиторської служби України, найпоширеніші порушення фінансово-бюджетної дисципліни в країні зберігаються:

– зайві витрати коштів внаслідок завищення обсягів або вартості виконаних робіт, наданих послуг чи придбаних товарів;

– зайве виділення бюджетних коштів особам, які не мають на це права, або завищення відповідних рахунків;

– незаконна передача державного майна або майна органів місцевого самоврядування недержавним суб'єктам господарювання;

– недоотримання фінансових ресурсів через порушення умов оренди (використання) майна;

– недотримання вимог закону про бюджет щодо нецільового використання бюджетних коштів;

– недотримання законодавства у сфері державних закупівель [1].

Аналіз теоретичних і практичних питань функціонування фінансової системи держави як перспективної форми управління фінансами показав, що особливого значення набуває підвищення ефективності заходів у сферах фінансового аудиту, інспектування та нагляду за організацією і виконанням державного та місцевих бюджетів, а також регулювання системи державних закупівель. Встановлено, що особливо важливим є підвищення ефективності заходів у сферах фінансового аудиту, інспектування та контролю за організацією і виконанням державного та місцевих бюджетів, а також організації системи державних закупівель. Це дасть змогу підвищити якість результативних показників, що характеризують досягнення цілей та виконання завдань бюджетної програми. Удосконалення системи управління державними фінансами підвищує ефективність реалізації стратегічних завдань, пов'язаних із соціально-економічним розвитком країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний сайт Державної аудиторської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/3517

2. Табенська Ю. В. Державний фінансовий аудит як перспективна форма фінансового контролю / Ю. В. Табенська [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/124.pdf

Т. С. Швайка,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
А. В. Лісовий,
д-р екон. наук, професор,
Державний податковий університет

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ДЕРЖАВНОЮ АУДИТОРСЬКОЮ СЛУЖБОЮ УКРАЇНИ

Після здобуття Україною незалежності постала потреба у забезпеченні належного рівня державного фінансового контролю за станом управління та використанням ресурсів держави. І у 1993 році було прийнято Закон України "Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні". Указом Президента України від 27 серпня 2000 року № 1031 "Про заходи щодо підвищення ефективності контрольно-ревізійної роботи" Головному контрольно-ревізійному управлінню України надано статус центрального органу виконавчої влади.

Відповідно до Указу Президента України від 09 грудня 2010 року № 1085/2010 "Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади" Головне контрольно-ревізійне управління України було реорганізовано в Державну фінансову інспекцію України (Держфінінспекцію). А відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 868 "Про утворення Державної аудиторської служби України" Держфінінспекцію реорганізовано в Державну аудиторську службу України (Держаудитслужбу) [3].

Таким чином, в Україні з'явився орган, що цілеспрямовано керує процесом фінансового аудиту, а оскільки ця реорганізація є відносно новою, актуальним є дослідження її роботи та способів здійснення цього фінансового контролю.

Відповідно до ст. 2 Закону України "Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні" [1] державний фінансовий контроль забезпечується органом державного фінансового контролю через проведення державного фінансового аудиту, інспектування, перевірки закупівель та моніторингу закупівлі.

Інспектування здійснюється органом державного фінансового контролю у формі ревізії та полягає у документальній і фактичній перевірці

певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності підконтрольної установи, яка повинна забезпечувати виявлення наявних фактів порушення законодавства, встановлення винних у їх допущенні посадових і матеріально-відповідальних осіб. Результати ревізії викладаються в акті (ст. 4 Закону) [1].

Перевірка закупівель у замовників проводиться за місцезнаходженням юридичної особи, що перевіряється, чи за місцем розташування об'єкта права власності, щодо якого проводиться перевірка, і полягає у документальному та фактичному аналізі дотримання замовником законодавства про закупівлі. Результати перевірки закупівель викладаються в акті перевірки закупівель (ст. 5 Закону) [1].

Таблиця 1 – Завдання та сфери контролю Держаудитслужби

Завдання	Сфери контролю
забезпечення формування і реалізація державної політики у цій сфері	цільове, ефективне використання і збереження державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів
здійснення державного фінансового контролю, спрямованого на оцінку ефективного, законного, цільового, результативного використання та збереження державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів	результативність в діяльності розпорядників бюджетних коштів
економія бюджетних коштів	цільове використання і своєчасне повернення кредитів (позик), отриманих під державні (місцеві) гарантії
	дотримання законодавчих норм на всіх стадіях бюджетного процесу відносно державного і місцевих бюджетів
	виконання функцій з управління об'єктами державної власності

Джерело: ст. 3 Положення про Державну аудиторську службу України [2].

Органи Держаудитслужби мають право при здійсненні контрольних заходів:

– перевіряти грошові та бухгалтерські документи, звіти, кошториси й інші документи, що підтверджують надходження і витрачання коштів та матеріальних цінностей, документи щодо проведення процедур закупівель, проводити перевірки фактичної наявності цінностей;

– вимагати від керівників підконтрольних установ проведення інвентаризацій основних фондів, товарно-матеріальних цінностей, коштів і розрахунків;

– призупиняти в межах повноважень бюджетні асигнування, зупиняти операції з бюджетними коштами в установленому законодавством порядку;

– проводити на підприємствах, в установах та організаціях зустрічні звірки з метою документального та фактичного підтвердження виду, обсягу і якості операцій та розрахунків для з'ясування їх реальності та повноти відображення в обліку підприємства, установи та організації, що контролюється;

– порушувати перед керівниками відповідних органів державної влади, органів місцевого самоврядування,підприємств, установ та організацій питання про притягнення до відповідальності осіб, винних у допущених порушеннях;

– одержувати від банківських та інших фінансових установ необхідні відомості про банківські операції та залишки коштів на рахунках суб'єктів контролю;

– при виявленні збитків, завданих державі чи підприємству, установі, організації, що контролюється, визначати їх розмір у встановленому законодавством порядку;

– одержувати від службових і матеріально відповідальних осіб суб'єктів контролю, письмові пояснення з питань, які виникають у ході контрольного заходу.

Таким чином, державний фінансовий аудит є різновидом державного фінансового контролю і полягає у перевірці та аналізі органом державного фінансового контролю фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю. У цьому тексті було розглянуто роль державної аудиторської служби у регулюванні фінансового аудиту на всеукраїнському рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26.01.1993 № 2939-XII : станом на 19 серп. 2022 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text

2. Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України : постанова Кабінету Міністрів України від 03.02.2016 № 43 : станом на 12 жовт. 2023 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-п#Text

3. Шевченко І. О. Реформування системи державного фінансового контролю в умовах євроінтеграції / І. О. Шевченко, Н. В. Шевченко // Економічні студії : науково-практ. економ. журнал. – 2019. – № 1 (23). – С. 97–101.

СЕКЦІЯ 4

Шляхи реформування внутрішнього та незалежного зовнішнього контролю.

М. О. Гарасимюк,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
К. П. Проскура,
д-р екон. наук, професор,
Державний податковий університет

МОНЕТАРНІ АКТИВИ: АУДИТ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Важливим елементом підвищення ефективності діяльності підприємства є система управління його активами. Раціональні підходи в управлінні активами забезпечують надійну фінансову стійкість, кредитоспроможність, інвестиційну привабливість підприємства, оскільки активи є матеріальною основою здійснення господарської діяльності кожного підприємства, що безпосередньо й опосередковано беруть участь у створенні його кінцевого продукту.

Активи є важливим елементом не лише для управління господарською діяльністю підприємства, а також надзвичайно важливою категорією в обліковому, фінансовому та інших аспектах його економічної діяльності, адже це – економічні ресурси, які використовуються в процесі здійснення господарської діяльності.

Одною з ознак класифікації активів А.Г. Загороднім та Г.О. Партиним ще на початку сьогоднішнього століття запропоновано класифікацію активів за грошовою (монетарною) ознакою, за якою їх поділяють на монетарні й немонетарні активи [1, с. 23], яка була пізніше підтримана науковцями. Так О.В. Перчук, Л.М. Яременко та Т.Г. Бородіна зазначають, що монетарні активи, основою яких є виражені в різних формах гроші, відносяться до тих особливих категорій в процесі грошового руху, в яких найбільшою мірою проявляються і реалізуються інтереси суб'єктів ринку [2, с. 78]. А у дослідженні А.М. Герасимовичем облікового розмежування монетарних і немонетарних активів автор дійшов до висновку, що поділ за грошовою ознакою є важливим для управління оборотними активами [2, с. 87].

Законодавче визначення монетарних активів наведено у МСБО 38 «Нематеріальні активи»: «Монетарні активи – утримувані гроші та активи, які мають бути отримані у фіксованій або визначеній сумі грошей» [6, п. 8].

Як об’єкти обліку та складові інструменти фінансового менеджменту підприємства монетарні активи є предметом аудиту, оскільки саме їх аудит забезпечує менеджмент підприємства достовірним інформаційним ресурсом в аналізі показників використання монетарних активів, результативних показників діяльності для моделювання перспективних стратегій управління цією складовою активів та розвитку підприємства в цілому [3, с. 156].

Мета аудиту монетарних активів згідно з вимогами МСА [4] полягає в отриманні аудитором обґрунтованої впевненості у правильності відображення у фінансовій звітності інформації про монетарні активи, отримання впевненості, що звітні форми, які відображають статті монетарних, складені відповідно до концептуальної основи фінансування, не містять суттєвого викривлення.

Для її досягнення набуває актуальності моделювання стратегії аудиту монетарних активів, яка передбачає узгоджену алгоритмізацію його етапів з деталізацією завдань у плані та програмі аудиту.

План аудиту монетарних активів, на нашу думку, повинен бути спрямований на такі основні напрями дослідження:

– ідентифікацію наявних монетарних активів підприємства;

– оцінку дотримання вимог нормативно-правових документів;

– встановлення правильності організації облікового процесу монетарних активів;

– дослідження матеріалів інвентаризації монетарних активів;

– встановлення взаємоузгодженості показників монетарних активів у формах фінансової звітності (табл. 1);

– діагностику ліквідності, ділової активності, загального грошового потоку в розрізі видів діяльності підприємства, рентабельності грошових потоків;

– оцінку здатності суб’єкта господарювання продовжувати свою діяльність на безперервній основі.

Таблиця 1 – Взаємоузгодженість показників монетарних активів у формах фінансової звітності підприємства

Показники ф. 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»	Порівнювальні показники	
	Показники	Форма звітності
Рядок 1165, графи 3 і 4	Рядок 3415, графа 3	Ф. 3 «Звіт про рух грошових коштів» за прямим методом
Рядок 1165, графа 3	Рядок 3405, графа 3	
Форма № 1, за аналогічний період попереднього року, рядок 1165, графа 3 (якщо у звітному році не встановлено помилок за минулі роки)	Рядок 3405, графа 4	
Рядок 1165, графа 4	Рядок 3415, графа 3	
Форма № 1, за аналогічний період попереднього року, рядок 1165, графа 4 (якщо у звітному році не встановлено помилок за минулі роки)	Рядок 3415, графа 4	
Рядок 1165, графа 3	Рядок 3405, графа 3	Ф. 3 «Звіт про рух грошових коштів» за непрямим методом
Рядок 1165, графа 4	Рядок 3415, графа 3	
Рядок 1165, графа 4	Рядок 690, графа 3	Ф.5 «Примітки до річної фінансової звітності»

Джерело: складено автором на підставі [7].

Результати вказаних напрямків дослідження в практичному аспекті забезпечують управлінський процес достовірним інформаційним ресурсом для підвищення аргументованості управлінських рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загородній А. Г. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики : навч. посіб. / А. Г. Загородній, Г. О. Партин. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2003. – 327 с.

2. Перчук О. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління монетарними активами на підприємствах лісового господарства / О. В. Перчук, Л. М. Яременко, Т. Г. Бородіна // Економічний вісник університету. – Переяслав, 2021. – № 50. – С. 76–83.

3. Герасимович А. М. Економічна сутність господарських операцій як основа облікового розмежування монетарних і немонетарних активів / А. М. Герасимович // Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту. – 2015. – № 3. – С. 86–91.

4. Назаренко І. М. Особливості аудиту монетарних (змішаних) активів підприємства / І. М. Назаренко // Причорноморські економічні студії. – 2018. – Вип. 26. – С. 156–162.

5. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг / Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-auditu

6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи» / Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://mof.gov.ua

7. Про затвердження Методичних рекомендацій з перевірки порівнянності показників фінансової звітності : наказ Міністерства фінансів України від 11.04.2013 № 476 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0476201-13#Text

В. В. Манзюк,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
К. Д. Салямон-Міхєєва,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ХАРАКТЕРИСТИКА АУДИТОРСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ В РОКИ ВІЙНИ

Воєнні дії вплинули на аудиторську діяльність загалом через ризики економічної нестабільності та зміни в законодавстві. Найбільш очевидна ілюстрація пов'язаних із поточним станом проблем аудиторської діяльності, – складнощі зі збором та перевіркою фінансової звітності підприємств, чиї активи залишилися на тимчасово окупованій території, знищені чи пошкоджені внаслідок бойових дій. Це може призвести до зростання ризиків аудиторської діяльності за рахунок утруднень проведення аудиторських процедур, зокрема через підвищення ризиків фінансових шахрайств та відмивання грошей.

Війна в Україні створила значні обмеження на проведення аудиту, в тому числі через фізичну небезпеку для працівників. На щастя, з досвідом роботи під час епідемії більшість аудиторських компаній змогли налагодити дистанційний режим роботи під час воєнного стану, використовуючи ІТ-технології, щоб надавати клієнтам пропозиції щодо ефективного управління фінансовими ресурсами та зниження фінансових ризиків. Слід зазначити, що сфера роботи аудиторів сьогодні змінилася. Невизначеність щодо безперервності діяльності окремих підприємств впливає на кількість обов'язкових перевірок фінансової звітності та підвищує питому вагу послуг з оптимізації фінансової звітності .

Узагальнення аудиторської практики та наукової дискусії дало змогу виокремити такі загальні зміни в аудиторській діяльності у воєнний час [1]:

1. Скорочення штату

Природною реакцією аудиторських компаній на зниження ділової активності стало скорочення витрат, зокрема витрат на оплату праці, що проявилося у вигляді скорочення персоналу. Деякі компанії вжили заходів щодо скорочення робочого часу та безстрокових неоплачуваних відпусток.

2. Скорочення бюджетів

Окрім скорочення витрат на заробітну плату, компанії припинили витрачати кошти на аудит за іншими статтями бюджету. Проєкти клієнтів аудиторських компаній, як-от зовнішні оцінки, автоматизація, безперервні аудити та інвестиції у цю сферу були призупинені, тож це вплинуло на аудиторські фірми, відрядження були скасовані, а навчання відкладено до кращих часів.

3. Перегляд планів роботи

За умов руйнування звичних логістичних ланцюгів і недоступності цілих товарних ринків та ринків капіталу аудиторські служби, які зберегли свою компетентність, були змушені перейти від стратегічних до короткострокових планів та позапланових перевірок. Відсутність доступу до інформації, документів та активів у зоні бойових дій призводило до призупинення, а в деяких випадках навіть скасування аудитів. Моніторинг виконання рекомендацій аудиторів також довелося призупинити: деякі з них втратили свою актуальність, а керівництво, відповідальне за їх виконання, в умовах воєнного стану переключилося на більш нагальні завдання.

4. Зміна у внутрішньому аудиті корпоративних клієнтів

Інститут внутрішніх аудиторів України визначає модель «лінії захисту», в якій внутрішній аудит є третьою лінією. Проте у деяких випадках клієнти не потребують незалежного підтвердження того, що процеси та системи, які забезпечує внутрішній аудит, функціонують належно. В інших випадках друга лінія контролю постраждала від скорочення витрат, і внутрішній аудит був змушений перебрати на себе її функції адміністративної.

Зупинимося більш детально на Законі України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" [2].

Не підлягають включенню до Реєстру аудитори, а також підлягають виключенню з нього аудитори, включені до Реєстру, якщо такі аудитори відповідають хоча б одному з таких критеріїв:

1) є громадянами країни, що здійснює збройну агресію проти України;

2) перебувають в публічних реєстрах аудиторів та/або є членами професійних організацій аудиторів та/або бухгалтерів країни, що здійснює збройну агресію проти України;

3) здійснюють аудиторську діяльність у складі аудиторських фірм, зареєстрованих на території країни, що здійснює збройну агресію проти України, засновниками (учасниками, акціонерами) та/або кінцевими бенефіціарними власниками (контролерами) яких є громадяни країни, що

здійснює збройну агресію проти України, та/або суб'єкти господарювання, зареєстровані на території країни, що здійснює збройну агресію проти України, та/або які прямо чи опосередковано володіють частками в статутному капіталі [2].

Не підлягають включенню до Реєстру суб'єкти аудиторської діяльності, а також підлягають виключенню з нього суб'єкти аудиторської діяльності, включені до Реєстру, якщо такі суб'єкти аудиторської діяльності відповідають хоча б одному з таких критеріїв:

1) мають у складі засновників (учасників, акціонерів) громадян країни, що здійснює збройну агресію проти України, та/або суб'єктів аудиторської діяльності, кінцевими бенефіціарними власниками (контролерами) яких є громадяни країни, що здійснює збройну агресію проти України, та/або суб'єктів господарювання, зареєстрованих на території країни, що здійснює збройну агресію проти України, та/або у яких країні, що здійснює збройну агресію проти України, прямо або опосередковано належить частка в статутному капіталі;

2) є учасниками аудиторської мережі, зареєстрованої на території країни, що здійснює збройну агресію проти України, якщо така аудиторська мережа не повідомила у письмовій формі Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю про початок процесу втрати статусу учасника відповідної аудиторської мережі аудиторською фірмою, що зареєстрована на території країни, що здійснює збройну агресію проти України, та не завершила цей процес до 31 грудня 2022 року [2].

Слід зазначити, що аудиторська спільнота не втрачає часу і використовує період зменшення попиту на аудиторські послуги на підвищення кваліфікації: тільки за два тижні березня 2023 року Аудиторська палата України провела три значні онлайн-зустрічі: щодо викликів змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», що безпосередньо стосуються діяльності аудиторських фірм, огляд оновленого Міжнародного стандарту супутніх послуг 4400 «Завдання з виконання узгоджених процедур, обговорення актуальних питань контролю якості аудиторських послуг крізь призму результатів зовнішніх перевірок системи внутрішнього контролю якості аудиторських послуг (системи управління якістю) [3].

І така інтенсивність роботи зберігається вже протягом значного часу і очікується надалі. І бізнес-спільноти, і держава сподіваються, що повоєнну економіку України буде супроводжувати нова якість аудиторської діяльності, зокрема стосовно використання сучасних інформаційних технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бездушна Ю. Аграрний потенціал: проблеми обліку та шляхи їх вирішення у повоєнний час / Ю. Бездушна // Обліково-фінансова наука і практика: пріоритети розвитку та місія у воєнний час : матеріали XIII Міжнар. науково-практ. конф., Київ, 16 листоп. 2022 р.

2. Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки / Офіційний вебпортал парламенту України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://cutt.ly/D4d0l7A

3. Аудиторська палата України / Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.apu.com.ua

В. Ю. Міщук,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
О. В. Панасюк,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО ТА НЕЗАЛЕЖНОГО ЗОВНІШНЬОГО КОНТРОЛЮ

Реформування внутрішнього та незалежного зовнішнього контролю є ключовим елементом удосконалення систем управління та забезпечення ефективного функціонування різних сфер суспільства. Внутрішній контроль спрямований на вдосконалення внутрішньої системи управління та контролю за діяльністю організацій, в той час як зовнішній контроль спрямований на незалежну оцінку та перевірку цих організацій.

Шляхи реформування внутрішнього контролю:

Удосконалення внутрішньої системи управління: Зміцнення внутрішньої системи управління, включаючи внутрішні процедури та політики, є важливим етапом реформ. Це може включати в себе оновлення структури управління, визначення ролей та відповідальності, а також впровадження ефективних механізмів контролю.

Впровадження систем автоматизації: Використання сучасних інформаційних технологій та систем автоматизації може значно підвищити ефективність внутрішнього контролю. Електронні системи моніторингу, аналізу та звітності можуть сприяти вчасному виявленню порушень та підвищити реакцію на них.

Навчання та розвиток персоналу: Забезпечення високого рівня кваліфікації та компетентності персоналу є важливим аспектом внутрішнього контролю. Навчання сприяє усвідомленню персоналом важливості дотримання внутрішніх процедур та етичних стандартів.

Шляхи реформування незалежного зовнішнього контролю:

Незалежність та автономія: Забезпечення незалежності органів зовнішнього контролю є критично важливим. Це може включати в себе зміцнення правового статусу та гарантії фінансової незалежності, щоб забезпечити об'єктивність та безпристрасність у їхній діяльності.

Прозорість та звітність: Забезпечення ефективності зовнішнього контролю вимагає прозорості та регулярної звітності. Органи контролю повинні публікувати результати своєї роботи, надавати інформацію громадськості та сторонам зацікавленим, а також вести консультації з представниками громадськості.

Створення ефективних механізмів відповідальності: Забезпечення ефективних механізмів відповідальності за порушення законодавства та стандартів є необхідним для забезпечення дієвості зовнішнього контролю. Це може включати в себе судове переслідування, адміністративні санкції та інші заходи.

Реформування внутрішнього та незалежного зовнішнього контролю є важливим кроком для забезпечення прозорості, відповідальності та ефективності в управлінні та функціонуванні різних організацій. Посилення внутрішніх механізмів контролю, використання сучасних технологій, незалежність зовнішніх органів та прозорість процесів - це ключові складові успішної реформи. Ці заходи сприятимуть покращенню ділової клімату, забезпечать високий рівень довіри громадськості та стимулюватимуть розвиток стійких та ефективних систем управління.

Зміцнення внутрішнього контролю передбачає впровадження сучасних методів та інструментів, таких як системи автоматизації, що допомагають у виявленні та усуненні потенційних порушень. Навчання персоналу сприяє формуванню культури відповідальності та етики в організації.

Зовнішній контроль повинен базуватися на прозорості та незалежності органів, що здійснюють цей контроль. Створення ефективних механізмів відповідальності для тих, хто порушує правила, допоможе забезпечити додержання стандартів та норм.

Реформування внутрішнього та зовнішнього контролю вимагає комплексного підходу, що об'єднує правові, технічні та культурні аспекти. Тільки за наявності ефективної системи внутрішнього контролю та незалежного зовнішнього контролю можна гарантувати стабільність та довіру до організацій у суспільстві. Реалізація таких реформ сприятиме створенню сприятливого середовища для розвитку та співпраці всіх учасників суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний фінансовий контроль в контексті посилення дієвості бюджетної політики стимулювання регіонального розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://cyberleninka.ru/article/n/derzhavniy-finansoviy-kontrol-v-konteksti-posilennya-dievosti-byudzhetnoyi-politiki-stimulyuvannya-regionalnogo-rozvitku

2. Офіційний сайт Державної аудиторськлї служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/3517

3. Табенська Ю. В. Державний фінансовий аудит як перспективна форма фінансового контролю / Ю. В. Табенська [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/124.pdf

4. Шевченко Н. І. Державний фінансовий контроль в Україні: сучасний стан, проблематика, напрямки реформування [Електронний ресурс] / Н. І. Шевченко // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2012. – № 1. – Режим доступу : http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=380

О. М. Панченко,
канд. екон. наук, доцент;
Т. А. Никоненко,
здобувач вищої освіти,
Національний університет «Запорізька політехніка»

АУДИТ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА: ОЦІНКА ФОРМУВАННЯ, ДОТРИМАННЯ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ

Між елементами чинної облікової політики підприємства та показниками фінансової звітності існує прямий взаємозв'язок. Фінансова звітність – це специфічна презентація підприємства перед стейкхолдерами. Тому облікова політика має бути сформована не тільки методологічно правильно з точки зору чинного законодавства, а й бути дієвим інструментом максимізації ефективності діяльності, важливим фактором створення та представлення позитивного бізнес-іміджу підприємства. Зважаючи на це, дотримання підприємством затверджених у розпорядчому документі (наказ, положення) елементів облікової політики є головним фактором забезпечення достовірності фінансової звітності. Крім того слід врахувати вплив облікової політики на показники податкової звітності, зокрема на виникнення податкових різниць, у разі їх наявності.

Таким чином, аудит облікової політики має включати наступні блоки:

– перевірка методології формування, а саме, чи правильно та повно знайшли своє розкриття у розпорядчому документі усі аспекти облікової політики, передбачені чинним законодавством з точки зору необхідності;

– оцінка ефективності вибору принципів, методів та процедур обліку в обліковій політики серед можливих альтернатив (варіантів), зокрема, аналіз затверджених на підприємстві елементів облікової політики з метою визначення суттєвості їх впливу на показники фінансової та податкової звітності. Алгоритм формування облікової політики повинен відповідати загальній стратегії підприємства та його основним цілям;

– перевірка порядку та повноти дотримання всіх затверджених на підприємстві елементів облікової політики у процесі ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.

Інформаційними джерелами аудиту облікової політики виступають:

– внутрішній розпорядчий документ, який затверджує принципи, методи та процедури обліку для складання фінансової звітності. Найчастіше, це окремий Наказ про облікову політику на підприємстві. Хоча зустрічаються й комплексні розпорядчі документи у вигляді Положення про організацію та ведення обліку на підприємстві, де для розкриття облікової політики виділяють спеціальний розділ;

– всі інші внутрішні документи, які безпосередньо розкривають фактичне ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності за елементами облікової політики.

У процесі аудиту облікової політики слід керуватися Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, Міжнародними стандартами аудиту [3], методичними рекомендаціями щодо заповнення форм фінансової звітності [4], методичними рекомендаціями щодо облікової політики підприємства [5].

Основна методика проведення базового аудиту облікової політики має включати чотири етапи.

На першому етапі аудитор проводить оцінку організаційних передумов формування облікової політики. Ця оцінка базується на внутрішніх документах і розроблених аудитором тестах чи опитувальних листах. Результати тестування дозволяють аудитору виявити слабкі місця у системі внутрішнього контролю та недоліки в моніторингу контрольних дій, що може призводити до помилок та викривлень у формуванні облікової політики.

На другому етапі, після оцінки передумов і факторів, що впливають на формування облікової політики, аудитор проводить оцінку правильності та повноти розкриття у розпорядчому документі елементів облікової політики. Під час цієї оцінки визначається, наскільки затверджена на підприємстві облікова політика методологічно відповідає вимогам чинного законодавства.

На третьому етапі аудитор використовує отримані аудиторські докази для дослідження практики дотримання та реалізації облікової політики на підприємстві. Під час цього етапу аудитор ідентифікує всі можливі варіанти формування облікової політики, аналізує виявлені помилки та визначає резерви для підвищення ефективності облікової політики з точки зору досягнення стратегічних цілей підприємства.

На четвертому етапі аудитор може запропонувати проект оновлення та покращення облікової політики з роз'ясненням змісту та доцільності можливих корегувань.

Якісне проведення аудиту облікової політики та надання на його основі компетентних рекомендацій керівництву стосовно підвищення ефективності організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємстві дозволяє створити умови підвищення якості управлінських рішень, сприяє посиленню конкурентоспроможності підприємства. Також це допомагає створити та підтримувати позитивний бізнес-імідж підприємства серед користувачів фінансової звітності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність : Закон України від 16.07.1999 № 996-14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14

2. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2258-19

3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2016–2017 рр. – Ч. 1 / пер. з англ. – К. : Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2017. – 1142 с.

4. Про затвердження методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності : наказ МФУ від 28.03.2013 № 433 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13

5. Про затвердження методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів : наказ МФУ від 27.06.2013 № 635 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text

О. М. Панченко,
канд. екон. наук, доцент;
М. В. Ткаченко,
здобувач вищої освіти,
Національний університет
«Запорізька політехніка»

КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ ПЕРВИННОГО ОБЛІКУ

Первинний облік є початковою стадією облікового процесу, яка полягає у отримання, виготовлення, обробку та рух первинних документів. Результати первинного обліку є вхідними даними для бухгалтерського обліку, як елемента обліково-контрольного забезпечення системи управління будь-якого господарюючого суб'єкта.

Якість первинного обліку – це його здатність, на підставі складених первинних даних, формувати інформацію про стан господарської діяльності, необхідну для визначення основних функцій управління [1, с. 81]. Тому контроль якості первинних документів є ключовим фактором забезпечення контролю якості первинного обліку.

Практика свідчить, що нестачі, розтрати і безгосподарність, різні зловживання найчастіше бувають там, де документи оформляються неправильно і несвоєчасно, облік ведеться незадовільно [2].

Помилки які можуть бути в первинних документах: арифметичні, методологічні, технічні тощо, дуже погіршують якість первинного обліку. Також не можна виключати навмисне викривлення або шахрайство.

Деякі помилки є суттєвими. Тоді документ, в якому вони містяться, може бути визнаним юридично недійсним. Але на думку ДПС [3] неістотні недоліки в документах, що містять відомості про господарську операцію, не є підставою для невизнання господарської операції, за умови, що такі недоліки не перешкоджають можливості ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції, та містять відомості про дату складання документа, назву суб'єкта господарювання, від імені якого складено документ, зміст та обсяг господарської операції тощо.

Нижче наведені можливі помилки та недоліки, які можуть виникнути під час оформлення первинних документів [2, 4, 5]:

1. Не внесені усі обов'язкові реквізити:

1.1. назва документа (форми);

1.2. дата складання;

1.3. назва суб'єкта господарювання, від імені якого складено документ;

1.4. зміст та обсяг господарської операції, одиницю виміру господарської операції;

1.5. посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення;

1.6. особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції.

2. Реквізити вказані неправильно.

3. Не вказано або неправильно вказано обсяги господарської операції.

4. Не вказано або неправильно вказано вартість.

5. Особа підписала первинний документ, не маючи відповідного права підпису.

6. Не всі первинні документи, які мають підтверджувати господарську операцію є в наявності.

7. Документ оформлено нерозбірливо, є підчистки, забруднення та інші дефекти, які викликають сумнів щодо дійсності документа і правильності господарської операції.

8. Вказані не всі, або не вірно вказані додаткові реквізити.

Для контроля якості первинного обліку доцільно використовувати Картку оцінки якості складання первинних документів. У картці можуть бути враховані ознаки (критерії), які керівництво вважає важливими для оцінки якості. За кожною ознакою присвоюються бали, максимальна сума яких дорівнює 100 %. Приклад Картки якості складання первинних документів наведено у таблиці 1.

Таблиця 1 – Карта оцінки якості складання первинних документів

Документ	Своєчасність	Оформлено розбірливо, підчистки,	Форма (бланк) документа правильна	**Обов'язкові реквізити**					**Додаткові реквізити**					**Результати Максимальна кількість балів – 20 (100%)**
				назва документа	дата складання	назва суб'єкта господарюван-	Зміст та обсяг господарської операції	особистий підпис	ЄДРПОУ	печатка	номер документа	Підстава для здійснення опе-	дані про документ, що засвідчує особу одержува-	
Максимальна кількість балів	**2**	**2**	**1**	**2**	**2**	**2**	**2**	**2**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**20 (100 %)**

Застосування цієї картки може бути корисним інструментом контролю, забезпечити посилення мотивації працівників оформлювати первинні документи більш якісно. Впровадження картки, як робочого документу внутрішнього аудиту, допоможе створити дієві стимули та орієнтири для належного налаштування робочих процесів документування, оптимізації технологій обробки інформації в системі первинного обліку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Панченко О. М. Проблеми якості первинного обліку / О. М. Панченко, Г. Є. Резнікова // Вісник науковця. – Миколаїв : НУК, 2010. – № 1. – С. 80–85.

2. Молчанова Т. В. Документація господарських [Електронний ресурс] / Т. В. Молчанова. – Режим доступу : https://cpto.dp.ua/oblik/page2.html

3. Головне управління ДПС в Одеській області. Окремі питання документального забезпечення записів у бухгалтерському обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://od.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/670164.html

4. Первинні документи бухгалтерського обліку: види та вимоги. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://mcg-lv.com/pervynni-dokumenty-buhgalterskogo-obliku/

5. Видаткова накладна. 5 помилок, які не треба робити при оформленні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.uny.org.ua/dopomoga/accounting-and-reporting/vydatkova-nakladna-5-pomylok-yaki-ne-treba-robyty-pry-oformlenni

А. В. Придолоб,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
О. В. Панасюк,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО АУДИТУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВА МАТЕРІАЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ ВИНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ

Організація та методика аудиту забезпечення виробництва матеріальними ресурсами на підприємствах виноробної галузі посідає важливе місце під час визначення ефективності роботи підприємств, але водночас, пов'язана із багатьма проблемами, котрі необхідно вирішувати. Деякі із цих проблем виникають через недосконалу систему обліку, але й сам аудит, його нормативно-правове регулювання, організаційне і методичне забезпечення потребують удосконалення.

Основною проблемою аудиту підприємств виноробної галузі є масштабність деталізованого аудиту забезпечення виробництва матеріальними ресурсами, який потребує значних затрат робочого часу аудитора. Цей недолік можна усунути за допомогою застосування змішаної методики аудиту матеріальних ресурсів та витрат на виробництво, тобто в поєднанні деталізованого та експрес-аудиту, що дасть змогу зменшити затрати часу та забезпечити об'єктивність та доступність аудиту.

Наступною проблемою, яка потребує вирішення, є постійні зміни в нормативних актах стосовно класифікації матеріальних ресурсів, їх оцінки, віднесення матеріальних витрат до процесу виробництва та калькулювання собівартості продукції, особливо враховуючи особливості виноробної галузі. Ця проблема потребує негайного вирішення шляхом переходу до стабільних галузевих нормативних актів, які не будуть змінюватися занадто швидко, адже в ході аудиту забезпечення виробництва матеріальними ресурсами підприємства їх постійна зміна значно впливає на його кінцеві результати.

Інколи помилки під час проведення аудиту на виноробних підприємствах виникають через недостатній рівень кваліфікації аудиторів, що є також проблемою аудиту забезпечення виробництва матеріальними ресурсами

підприємства, адже таких аудиторів в Україні є значна кількість. Вирішити цю проблему можна, передусім, на рівні аудиторської фірми через підвищення кваліфікаційних вимог до відповідних посад аудиторів.

Організація аудиту забезпечення виробництва матеріальними ресурсами на виноробних підприємствах повинна бути цілісною, єдиною системою взаємопов'язаних і взаємоузгоджених процедур та методів, котрі охоплюють увесь комплекс облікових процедур із виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання і передачі інформації. Тому, визначимо основні шляхи її вдосконалення:

– удосконалення і уніфікація робочої документації з аудиту забезпечення виробництва матеріальними ресурсами;

– запровадження автоматизації аудиту на всіх його етапах;

– обмін досвідом щодо проведення аудиту із міжнародними аудиторами;

– удосконалення методики аудиту забезпечення виробництва матеріальними ресурсами для зменшення витрат часу на його проведення;

– підвищення рівня кваліфікації аудиторів.

Процес аудиту забезпечення виробництва матеріальними ресурсами для його достовірності повинен бути відображений у робочих документах, форму яких аудитору потрібно індивідуально розробити. Вони дають змогу не тільки систематизувати інформацію, але й оцінити суттєвість відхилення у разі його виявлення для формування висновків.

Тому варто запропонувати форми робочих документів аудитора, що надасть змогу підвищити якість та системність проведення аудиту забезпечення виробництва матеріальними ресурсами підприємств виноробної промисловості (табл. 1–3).

Таблиця 1 – Робочий документ аудитора – перевірка правильності та повноти формування матеріальних витрат

Матеріали	Норма матеріалів на одиницю продукції *(ліміт)*	Кількість матеріалів, відпущених у виробництвоо *(зsідно з лімітно-забірною карткою)*	Відхилення	Причини відхилень	Примітки аудитора

Джерело: запропоновано автором.

Таблиця 2 – Робочий документ аудитора – перевірка правильності розрахунку собівартості матеріальних ресурсів, списаних на виробництво

№	Показник	За даними підприємства			За даними аудиту			Відхилення
		Кількість	Ціна, грн	Сума, грн	Кількість	Ціна, грн	Сума, грн	
1.	Залишок матеріалів на початок місяця							
2.	Придбано за місяць:							
2.1	Партія 1							
2.2	Партія 2							
	…							
3.	Разом							
4.	Списано матеріали на виробництво							
5.	Залишок матеріалів на кінець місяця							

Джерело: запропоновано автором.

Таблиця 3 – Робочий документ аудитора – перевірка відповідності записів аналітичного і синтетичного обліку матеріальних ресурсів

№	Показники	Залишок матеріальних ресурсів, грн.			
		31.03	30.06	30.09	31.12
1.	Залишок у журналі по рах 20				
2.	Залишок у Головній книзі				
3.	Залишок у фінансовій звітності (ф.1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан»))				
4.	Відхилення: - Журналу від Головної книги; - Головної книги від фінансової звітності				

Джерело: запропоновано автором.

Істотно поліпшити проведення аудиту матеріальних ресурсів виноробних підприємств можливо удосконаливши облікові регістри, тобто більш широко використовувати на підприємстві накопичувальні документи. Зокрема, по переділу «Переробка винограду і процес первинного виноробства» доцільно впровадити документи «Журнал обліку витрат по переробці сільгоспсировини» і «Звідну відомість розподілу винограду по напрямах використання».

По переділу «Зберігання, технологічна обробка виноматеріалів» використовувати «Накопичувальну відомість витрат по технологічній обробці та випуску вина». По переділу «Розлив вина» розробити та використовувати «Накопичувальну відомість витрат по розливу вина».

Отже, підвищенню якості аудиту та надання аудиторських послуг в Україні сприятиме лише система комплексних заходів, спрямованих на розвиток нормативно-законодавчої бази аудиту, запровадження якісної системи комп'ютеризації аудиту, здійснення контролю над рівнем компетентності аудиторів та якості наданих послуг, забезпечення реальної незалежності аудитора та запровадження санкцій і покарань аудиторів щодо недостовірності надання аудиторських послуг [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII станом на 01.01.2023 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text

2. Килівник К. М. Нормативне регулювання вітчизняного аудиту [Електронний ресурс] / К. М. Килівник, Л. Л. Гевлич. – Режим доступу : file:///C:/Users/User/Desktop/7653-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-15370-2-10-20191203.pdf

Е. В. Придолоб,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
О. В. Панасюк,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ТА КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Сучасні зміни в економічному житті України вимагають необхідність удосконалення теорії і практики організації внутрішньогосподарського контролю. У зв'язку з цим слід виділити, що основною проблемою сучасного внутрішньогосподарського контролю є те, що він у певній мірі обмежується інформацією, зібраною бухгалтерським обліком.

Відсутність лісогосподарськими підприємствами реального управління та контролю лісових ресурсів негативно впливає на якість, ефективність та достовірність отриманих результатів контролю, є причиною значних відхилень та порушень у процесі господарської діяльності.

Таким чином, для підприємств лісової галузі надзвичайно важливе значення має контроль – внутрішньогосподарський та відомчий. Вважаємо, що методика стратегічного і тактичного контролю витрат значною мірою залежить від організаційної структури підприємства (рис. 1).

Дослідження організації контролю на підприємствах лісової галузі показало, що стратегічний контроль – це контроль керівництва підприємства за правильним формуванням витрат на продукцію лісового господарства і безпосередньо визначення собівартості продукції. Саме від об’єктивного стратегічного контролю в більшості випадків залежить діяльність підприємств лісового господарства в майбутньому.

Тактичний контроль здійснюється безпосередньо працівниками підприємств лісового господарства, які обліковують витрати на виробництво лісопродукції і складають калькуляції фактичної собівартості продукції.

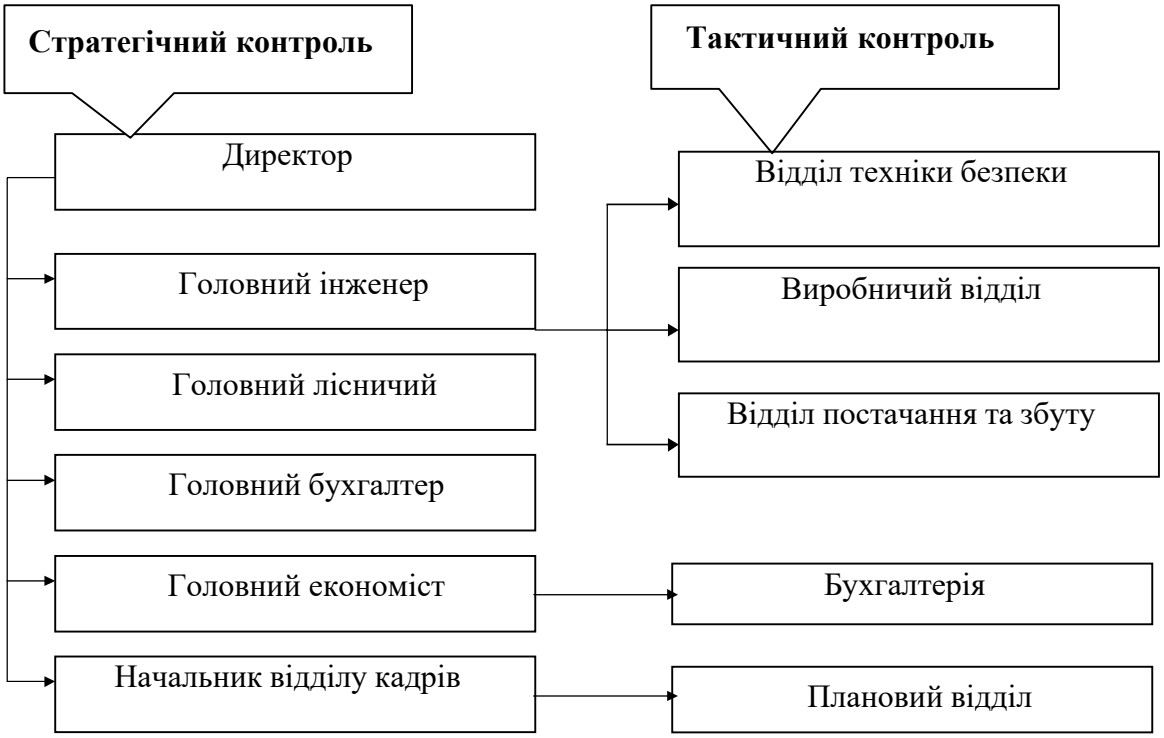

Рисунок 1 – Організація стратегічного і тактичного контролю за витратами на підприємствах лісового господарства

Джерело: складено за [1].

На нашу думку, цей вид контролю є найефективнішим, оскільки він здійснюється щоденно за усім асортиментом виготовленої продукції. Здійснення ефективного контролю за витратами надає керівництву підприємства достовірну інформацію для прийняття оперативних управлінських рішень під час формування витрат та калькулювання собівартості продукції.

Отже, в період сьогодення постає питання розробки моделі контролю витрат виробництва та калькулювання собівартості продукції з врахуванням галузевих особливостей діяльності підприємств лісового господарства. Тому, варто запропонувати вдосконалену та адаптовану до особливостей діяльності підприємств лісового господарства наступну модель внутрішнього контролю витрат (табл. 1).

Таблиця 1 – Методика контролю формування витрат та калькулювання собівартості продукції лісового господарства

Організаційно-підготовчий етап		
Суб'єкти контролю	керівництво лісового господарства, відділ внутрішнього контролю; обліковий персонал лісового господарства, менеджери	
Мета контролю	встановлення достовірних даних первинних документів щодо визначення витрат виробництва та калькулювання собівартості продукції, повноти і своєчасності відображення первинних даних у зведених документах та облікових регістрах, правильності ведення обліку витрат та його відповідності прийнятій обліковій політиці.	
Завдання контролю	перевірка достовірності даних обліку і звітності, де відображена інформація про витрати, виявлення факторів, які впливають на їх формування, що залежать або не залежать від організації роботи підприємства.	
Предмет контролю	господарські процеси та операції, пов'язані з визначенням витрат та калькулюванням собівартості продукції, а також відносини, що виникають при цьому всередині підприємства та за його межами.	
Інформаційна база контролера	облікові дані (внутрішня, фінансова, статистична, податкова звітність, облікові регістри, первинні документи (акти виконаних робіт, акт використаного посадкового матеріалу, накладні та лімітно-забірні картки, акт про використання мінеральних, органічних і бактеріальних добрив та засобів хімічного захисту, актипроведення рубок догляду); нормативно-правові документи; планові калькуляції; позаоблікові джерела (акти, висновки зовнішнього та внутрішнього контролю, технічна та технологічна документація)	
Додаткова інформація	договори реалізацію необробленої деревини, ліцензії на здійснення відповідних операцій, лісорубні квитки, акти попередніх податкових перевірок, Висновки експертів іншої спеціальності	
Об'єкти контролю	лісові ресурси на різних етапах життєвого циклу; витрати на проведення заготівельних і відновлювальних робіт, витрати на відтворення лісових ресурсів	
Методичний етап		
Використання прийомів контролю	**Прийоми фактичного контролю**	**Прийоми документального контролю**
	Інвентаризація лісових ресурсів (перевірка наявності лісових ресурсів та заготовленої лісової продукції на складах)	Перевірка первинних документів, облікових регістрів і звітності,
	Формальна, логічна, нормативно-правова, взаємна,зустрічна перевірка	
Узагальнюючий етап		
узагальнення результатів контролю в Акті перевірки або Довідки про результати перевірки розробка превентивних заходів для усунення недоліків, виявлених при здійсненні контролю; контроль за реалізацією превентивних заходів.		
Інспекційний етап		
нагляд за виконанням управлінських рішень щодо відтворення та використання лісових ресурсів; контроль за впровадженням превентивних заходів щодо операцій з лісовими ресурсами		

Джерело: запропоновано автором.

Таким чином, проведення внутрішнього контролю за калькулюванням собівартості продукції лісового господарства сприяє забезпечення достатньої впевненості керівництва підприємства у досягненні належного рівня економії, ефективності і результативності відповідно до поставлених завдань. Перед службою внутрішнього контролю на підприємстві постає мета щодо можливості прийняття доцільних та зважених управлінських рішень та виявлення резервів з метою підвищення ефективності і результативності діяльності, а також .зниження витрат

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Замула І. В. Бухгалтерський облік, аналіз і аудит лісових ресурсів і витрат на їх відтворення та використання : монографія / І. В. Замула, М. М. Танасієва, О. В. Шавурська. – Житомир, 2021. – 257 с.

Д. О. Ракуть,
В. В. Рублевська,
здобувачі вищої освіти
Науковий керівник:
А. В. Лісовий,
д-р екон. наук, професор,
Державний податковий університет

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «КОНТРОЛЬ» ЯК НЕВІД'ЄМНОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ ПІДПРИЄМСТВА

З розвитком ринкової економіки ускладняються внутрішньогосподарські та зовнішні зв'язки підприємств, зростають потоки інформації, яка має бути ефективно оброблена та перетворена на інформацію, корисну для прийняття управлінських рішень. Переважну частину інформації надає система бухгалтерського обліку. Тому, рівень прийнятих управлінських рішень значною мірою залежить від того, як організовано бухгалтерський облік на підприємстві, як він виконує свої облікові, контрольні та аналітичні функції.

Вагомий внесок у розкриття економічної сутності поняття «контроль» зробили ряд вчених-економістів, які відносять контроль до функцій бухгалтерського обліку, а саме Л. М. Васільєва, Н. Г. Виговська, З. В. Гуцайлюк, М. В. Кужельний, В. Г. Лінник, В. М. Савченко, Н. М. Колос, С. В. Свірко, А. І. Фаріон та інші. Проте, контроль у кризових умовах ведення бізнесу набуває все більшого значення для реалізації різноманітних господарських операцій, виявлення певних ризиків та формування фінансових результатів. Тому, поняття «контроль» потребує поглибленого дослідження [1].

З метою забезпечення ведення бухгалтерського обліку підприємство самостійно обирає форми його організації та визначає облікову політику. Організація бухгалтерського обліку є одним з найвідповідальніших етапів створення підприємства та підготовки до його ефективної діяльності. Вона має бути раціональною, за якою облік може найуспішніше виконувати поставленні перед ним завдання при найменших затратах часу і засобів праці. Керівництво підприємства – директор та головний бухгалтер є суб'єктами, а праця виконавців, обліковий процес, його організаційне, технічне та інформаційне забезпечення – об'єктом організації бухгалтерського обліку.

Однією з важливих передумов раціональної організації обліку є розробка плану організації бухгалтерського обліку, яким визначається зміст, послідовність і строки виконання облікових робіт за кожним структурним підрозділом бухгалтерського обліку на підприємстві, порядок одержання інформації, складання та подання звітності.

З розвитком суспільства система управління процесом виробництва потребує вдосконалення, в тому числі і її функції, зокрема контролю економічних процесів. Контроль як функція управління підпорядкований вирішенню завдань системи управління.

Під контролем на рівні окремого господарюючого суб'єкта розуміється процес спостереження і перевірки відповідності функціонування підприємств встановленим стандартам та іншим нормативам, прийнятим планам, програмам й оперативним управлінським рішенням, який здійснюється суб'єктами управління, що мають відповідні повноваження, з метою виявлення відхилень від встановлених параметрів цієї діяльності, прийнятих принципів організації і ведення бізнесу, усунення та попередження негативних явищ і тенденцій [3, с. 126].

В основі кожного управлінського рішення має бути інформація, яка надходить в результаті контролю. Тобто контроль є основним важелем у системі управління підприємством і одночасно незамінним механізмом ефективного управління. З цього приводу доречне тлумачення М. Мексона, М. Альберта, Ф. Хедодрі, що контроль є процесом забезпечення того, як організація досягає своїх цілей.

Без контролю починається хаос… Контроль є невід'ємним елементом самої сутності усілякої організації. І в продовження цього Пітер Друкер висловлює думку, що «…контроль, і визначення напрямку – синоніми». Управління неможливе без контролю, вони взаємопов'язані та спрямовані на одержання економічного ефекту [2].

Глушко А. Д. зазначає, що система бухгалтерського обліку безпосередньо пов'язана з контролем як функцією управління через свій продукт, тобто є інформаційним забезпеченням, без якого останній функціонувати не може [4].

Контроль – це комплекс заходів спрямованих на об'єкт, з метою визначення оцінки дотримання ним вимог нормативно-правових актів, виявлення порушень, перекручень, недостовірностей, зловживань нанесених збитків при реалізації управлінських рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Іванченкова Л. В. Особливості контролю результатів фінансово-господарської діяльності підприємств / Л. В. Іванченкова // Український журнал прикладної економіки. – 2018. – Том 3, № 2. – С. 109–116.

2. Кузьмак О. І. Сучасні тенденції розвитку контрольної функції бухгалтерського обліку / О. І. Кузьмак, В. В. Чудовець // Економічний форум. – 2022. – № 1. – С. 114–119.

3. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26.01.1993 № 2939-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2939-12

4. Глушко А. Д. Методичні засади аналізу фінансових результатів діяльності підприємства [Електронний ресурс] / А. Д. Глушко. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7106

О. Г. Рябчук,
канд.екон. наук, доцент;
О. В. Жиліна,
здобувач вищої освіти,
Державний податковий університет

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У СФЕРІ ЛІТАКОБУДУВАННЯ

Авіаційна галузь займає важливе місце в житті будь якої держави, будучи задіяною в багатьох сферах: пасажирські перевезення, поштові відправлення, перевезення вантажу та багажу, використання в сільськогосподарських роботах, будівництві, військовій сфері.

Літакобудування є однією із високотехнологічних сфер економіки, що має стратегічний характер, особливо в даний час, коли наша держава протистоїть агресору. Збереження та залучення висококваліфікованих працівників, забезпечення обороноздатності держави, збільшення ВВП є пріоритетним завданням на сьогодні. Авіаційна промисловість сьогодні визнана однією з найважливіших сфер економіки України.

Розгляд питань аудиту у сфері літакобудування є дуже актуальним тому що на сьогодні є багато питань, які потребують удосконалення, підвищення рівня підготовки аудитора. Проблемою також є еміграція висококваліфікованих аудиторів та експертів за кордон у зв'язку з воєнними діями на території нашої держави.

Потрібно зазначити, що господарські процеси у сфері літакобудування не можуть існувати без державної підтримки, що додатково погіршується через повномасштабне вторгнення росії на територію України. До проблемних питань також відносяться:

– перенос виробництва за кордон;

– відсутність запасних частин;

– необхідність створення інноваційних проектів, що дозволяють підтримувати конкурентоздатність продукції на необхідному рівні;

– великі капіталовкладення, які мають довгий період повернення у вигляді прибутків, що обумовлено довгим строком будування або ремонту літаків;

– залежність вартості робіт, що виконуються, від змін цін на електроенергію, кольорові метали, композитні матеріали, тощо.

На сьогодні в Україні є підприємства у сфері літакобудування, які займають різні позиції як у наданні послуг, так і в забезпеченні своєї

сфери запасними частинами та персоналом. Підприємства у даній сфері, які працюють на території нашої держави представлені в табл. 1.

Деякі з підприємств вимушено припинили або частково мінімізували свою діяльність, в зв'язку з агресію на території нашої держави. Це пов'язано з відсутністю запасних частин та проблематикою їх транспортування. А деякі підприємства частково перенесли своє виробництво за кордон, що також потребує уваги та контролю.

Хотілося б більш детально зупинитись на діяльності ДП «Антонов» тому, що це підприємство – монополіст у виготовленні літаків, яке має бюджетне фінансування та дотації з боку держави [2].

Останній аудит ДП «Антонов», який було оприлюднено, проводився на 31.12.2021 року. Наразі аудиторські процедури також проводяться, але не оприлюднюються тому, що ДП «Антонов» є підприємством стратегічного значення.

Таблиця 1 – Підприємства у сфері літакобудування на території України

Сфера господарювання	Назва підприємства
Надлегка авіація	Аерос Аеропракт
Авіаційні заводи	Державне підприємство «Антонов» Серійний завод «Антонов» Державне підприємство «Завод 410 цивільної авіації» Харківське державне авіаційне виробниче підприємство
Авіаремонтні заводи	Вінницький авіаційний завод Запорізький державний авіаційний ремонтний завод «МіГремонт» Конотопський авіаремонтний завод «Авіакон» Львівський державний авіаційно-ремонтний завод Луцький ремонтний завод «Мотор» Миколаївський авіаремонтний завод «НАРП» Одеський авіаційний завод Чугуївський авіаційний ремонтний завод
Виробники гелікоптерів	Авіаімпекс Авіакон Авіант Аерокоптер ВіАЗ Горизонт-12 Закарпатський машинобудівний завод Мотор Січ Софтекс-Аеро Вібстон Аеро Київська авіакомпанія «Вектор»

Джерело: складено авторами за [1].

Під час аудиторської перевірки було використано такі основні методи:

– інвентаризація запасів;

– документальна перевірка фінансової звітності щодо відповідності законодавчим нормам та правильності складання;

– опитування;

– заміри показників механічної точності;

– зустрічні перевірки.

В аудиторському звіті була висловлена думка із застереженням.

Отже, аудит у сфері літакобудування є важливим і невід'ємним для системи контролю ефективності функціонування цієї сфери, особливо в часи воєнної агресії. Проте потребують удосконалення методи, що використовуються в аудиті у цій сфері, та аудиторські процедури, що виконуються аудиторами. Також необхідним є додаткове залучення експертів, відповідно до МСА 620 [3], що мають знання, досвід та кваліфікацію саме у сфері літакобудування. Це дуже специфічна сфера, яка вимагає особливих, спеціальних знань та умінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авіаційна промисловість України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B2%D1%96%D0%B0%D1%86%

2. Державне підприємство «Антонов» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B5

3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-auditu

О. І. Суворов,
здобувач вищої освіти третього рівня
Науковий керівник:
А. М. Савченко,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ПОСИЛЕННЯ СИСТЕМИ СУСПІЛЬНОГО НАГЛЯДУ ЗА АУДИТОРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ЯК СКЛАДОВОЇ ЗАХОДІВ З ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Ефективне функціонування суспільного нагляду за аудиторською діяльністю є одним із визначальних чинників забезпечення стійкої якості аудиторських послуг та дотримання аудиторами етичних вимог.

У оприлюдненому в листопаді 2023 року Звіті Єврокомісії в межах Пакету розширення ЄС, який містить рекомендації розпочати перемовини про членство України у ЄС, відзначено, що зміни, внесені до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» у вересні 2022 року [1], спрямовані на подальше узгодження із законодавством ЄС у цій сфері, а також підкреслено роль Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю у забезпеченні якості аудиторських послуг [2, с. 96].

Разом з цим з метою створення правових механізмів стимулювання аудиторської діяльності та захисту інтересів аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності у період дії воєнного стану або стану війни та післявоєнного відновлення економіки Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки», серед іншого, установлено, що на період дії воєнного стану, а також протягом шести місяців після його припинення або скасування перевірки з контролю якості аудиторських послуг проводяться лише за згодою суб'єктів аудиторської діяльності [3].

В перші місяці війни зазначені зміни цілком були виправданими, хоча і не в повній мірі відповідали європейському законодавству. Втім після деякої перерви більшість суб'єктів господарювання відновили діяльність і активно споживають аудиторські послуги.

Аудиторські послуги у період дії воєнного стану супроводжуються новими викликами, пов'язаними з підвищеною невизначеністю і непередбачуваністю впливу війни як на певне окреме підприємство, так і на українську економіку в цілому, збільшенням ризиків маніпулювання фінансовою звітністю, завданими війною втратами, зловживання при використанні отриманих фінансових ресурсів в рамках міжнародної донорської допомоги для забезпечення стійкості та відновлення національної економіки під час війни та у післявоєнний період, неналежне врахування яких суб'єктами аудиторської діяльності при їх наданні може призвести до завдання непоправної шкоди інтересам інвесторів, споживачів фінансових послуг, втраті довіри міжнародними донорами до прозорості економічної відбудови України та ефективності суспільного нагляду за нею. Водночас певні суб'єкти аудиторської діяльності, які надають такі послуги, відмовляються проходити перевірки з контролю якості.

Деякі запроваджені з 1 січня 2023 року або пізніше зміни у законодавстві частково компенсують ризик того, що недоліки в діяльності суб'єктів аудиторської діяльності, які не надають згоду на перевірку з контролю якості, залишатимуться невиявленими протягом тривалого періоду часу, зокрема:

– відстеження виконання наданих суб'єктам аудиторської діяльності обов'язкових до виконання рекомендацій відокремлене від перевірки з контролю якості аудиторських послуг і не потребує згоди на його проведення [5];

– запроваджено інші перевірки, крім перевірок з контролю якості аудиторських послуг;

– уточнені права Інспекції з контролю якості у разі виявлення у діях суб'єктів аудиторської діяльності ознак професійного проступку, ініціювати перед Радою нагляду питання про надання доручення про проведення їх перевірки.

Крім цього реалізовані передумови для створення облікового-аналітичного забезпечення системи моніторингу Органом суспільного нагляду за аудиторською діяльністю ризиків в діяльності суб'єктів аудиторської діяльності:

– запроваджено подання суб'єктами аудиторської звітної інформації про надані послуги через електронний кабінет та удосконалюється інструментарій для її аналізу;

– змінено звітний період звітування суб'єктами аудиторської діяльності про надані послуги з календарного року на «маркетинговий» рік, що дозволяє проводити аналіз діяльності суб'єктів із використанням актуальної інформації;

– розширено розкриття кількісної і якісної інформації щодо наданих аудиторських та неаудиторських послуг підприємствам, що становлять суспільний інтерес.

Для посилення системи суспільного нагляду за аудиторської діяльності зазначені кроки доцільно доповнити заходами попереднього контролю шляхом:

– визначення на підставі обліково-аналітичної інформації ризиків якості в діяльності суб'єкта аудиторської діяльності та їх вимірювання з урахуванням вагомості в конкретних обставинах суб'єкта;

– автоматизації системи моніторингу показників, які свідчать про ризики якості в діяльності суб'єкта аудиторської діяльності;

– запровадження обміну інформацією з суб'єктом аудиторської діяльності щодо ризиків в його діяльності, а також запроваджених ним дій у відповідь на такі ризики.

Однак такі зміни та заходи в разі неможливості перевірки з контролю якості «ризикового» суб'єкта аудиторської діяльності не дозволяють зменшити ризик неякісного надання ним аудиторських послуг, а відтак ненадання суб'єктами аудиторської діяльності, які не пройшли черговий контроль якості аудиторських послуг, належного рівня впевненості щодо фінансової звітності суб'єктів господарювання.

Зазначене дозволяє дійти до висновку про необхідність чергового перегляду Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». Зокрема, вважається доцільним виключити його положення про проходження перевірки з контролю якості аудиторських послуг лише за згодою суб'єкта аудиторської діяльності, принаймні щодо суб'єктів аудиторської діяльності, які надають послуги з обов'язкового аудиту фінансової звітності підприємствам, що становлять суспільний інтерес.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення правових засад провадження аудиторської діяльності в Україні : Закон України від 20.09.2022 № 2597-IX [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-20#Text

2. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – 2023 Communication on EU Enlargement policy [Електронний ресурс]. – Brussels, 2023. – 152 с. – Режим доступу : https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf

3. Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки : закон України від 31.05.2022 № 2285-IX [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2285-20#Text

4. Про затвердження Порядку проведення перевірок з контролю якості аудиторських послуг та інших перевірок : наказ М-ва фінансів України від 17.05.2023 № 253 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1127-23#Text

С. О. Твердун,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Т. В. Білобровенко,
канд. екон. наук,
Державний податковий університет

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ ТА АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ТОРГІВЛІ

Організація та методика аудиту та аналізу діяльності підприємств сфери торгівлі є важливою темою, яка вимагає ґрунтовного розуміння фінансових і юридичних аспектів управління підприємством. Ця тема охоплює аналіз бухгалтерського обліку, фінансового стану та ефективності роботи підприємства. Вона також включає в себе вивчення законодавчих та нормативних актів, які регулюють цю діяльність.

Організація аудиту в Україні регулюється Законом України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" [1], який визначає основні принципи та вимоги до проведення аудиту. Цей документ встановлює рамки для оцінки фінансового звітного обліку, системи внутрішнього контролю, і є ключовим для забезпечення прозорості діяльності підприємства.

Методика аудиту включає в себе вивчення фінансових звітів підприємства, таких як баланс (форма № 1), звіт про фінансові результати (форма № 2), звіт про рух грошових коштів (форма № 3), звіт про власний капітал (форма № 4). Важливим елементом аудиту є також аналіз ефективності операційної діяльності, включаючи оборотність товарних запасів, аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості.

Методика аудиту містить декілька унікальних аспектів і тонкощів, які варто відзначити. Однією з ключових особливостей є принцип "суттєвості". Цей принцип визначає поріг значущості інформації, при якому помилки або відхилення в бухгалтерському обліку вважаються істотними для фінансової звітності. Визначення суттєвості залежить від розміру та характеру підприємства, а також від специфіки операцій. Аудитори повинні враховувати цей принцип при виборі та оцінці доказів, що впливають на їхні висновки.

Ще однією важливою особливістю є використання ризик-орієнтованого підходу. Аудитори аналізують різні ризики, пов'язані з діяльністю підприємства, включаючи ризики звітності, ризики внутрішнього контролю

та ризики впливу зовнішнього середовища. На основі цього аналізу формується аудиторський план, що забезпечує ефективне використання ресурсів та зосередження уваги на найбільш ризикованих аспектах діяльності підприємства.

Також цікавим є застосування комп'ютеризованих аудиторських технік (КАТ) [2, с. 444], які включають використання спеціалізованого програмного забезпечення для аналізу великих обсягів даних. Це може включати детальний аналіз транзакцій, виявлення аномалій або тенденцій, які можуть вказувати на потенційні проблеми у фінансовому обліку.

Перший аспект КАТ полягає у використанні спеціалізованого програмного забезпечення для аналізу даних. Це може включати різноманітні інструменти, такі як аналітичні платформи, системи управління базами даних і навіть штучний інтелект. Наприклад, програма для аналізу фінансових транзакцій може автоматично виявляти аномальні відхилення від звичайних шаблонів, що може вказувати на помилки або навіть на фінансові махінації.

Другий важливий елемент КАТ – це детальний аналіз транзакцій. Завдяки цьому аудитори можуть глибше зануритися у специфіку кожної окремої транзакції, аналізуючи її в контексті відповідних фінансових норм та регуляцій. Це особливо корисно для виявлення випадків, коли транзакції можуть бути здійснені з метою приховування фінансових проблем або для маніпулювання звітністю [3, с. 55].

Третій аспект полягає у виявленні аномалій та тенденцій. Сучасне програмне забезпечення може автоматично аналізувати великі масиви даних, шукаючи відхилення, які виходять за межі звичайної ділової активності. Це включає в себе не тільки виявлення одиничних аномалій, але й аналіз загальних тенденцій, що можуть вказувати на системні проблеми в бухгалтерському обліку чи управлінні компанією.

Четвертий аспект – інтеграція КАТ у загальний процес аудиту. Це включає планування аудиту, визначення ключових ризиків та встановлення відповідних процедур для їх аналізу. Ефективне використання КАТ дозволяє аудиторам не тільки ретельно перевіряти фінансову звітність, але й забезпечує більш глибоке розуміння бізнес-процесів підприємства.

П'ятий аспект – це неперервне оновлення та адаптація КАТ. У світі, де фінансові ринки та технології постійно розвиваються, важливо, щоб інструменти аудиту також еволюціонували. Це означає регулярне оновлення програмного забезпечення, навчання персоналу та адаптація до нових стандартів і практик у сфері фінансового обліку та аудиту.

Прикладом застосування аудиторських методик може слугувати аудит великої торгівельної мережі. При такому аудиті важливо оцінити адекватність системи управління запасами, оскільки вона має значний вплив на фінансовий результат. Аудитори можуть застосувати вибіркові перевірки запасів на складах, аналізувати звіти про рух товарів, та оцінювати процеси закупівлі та продажу. Це дозволяє виявити ризики, пов'язані з недостачами, зайвими запасами або неефективними логістичними процесами.

Отже, такі особливості методики аудиту демонструють її багатогранність та важливість для забезпечення точності та достовірності фінансової звітності підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII станом на 01.01.2023 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text
2. Дубініна М. В. Взаємозв’язок автоматизації обліку та організації внутрішнього контролю на підприємстві / М. В. Дубініна, Ю. Ю. Чебан, С. В. Сирцева // Нові інформаційні технології управління бізнесом : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Київ, 2022. – С. 443–446.
3. Петрик О. Оцінка суттєвості помилок, виявлених у процесі аудиторської перевірки / О. Петрик // Бухгалтерський облік і аудит. – 2015. – № 3. – С. 52–62.

Д. О. Шквара,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Т. В. Білобровенко,
канд. екон. наук,
Державний податковий університет

АУДИТ ОПЛАТИ ПРАЦІ: ЗНАЧЕННЯ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ

В умовах ринкової економіки посилюється роль організації і нормування праці, виникає необхідність більш тісного зв'язку результатів праці з її матеріальними стимулами, зокрема, із оплатою праці. За таких умов особливої актуальності набуває дослідження теоретичних та прикладних аспектів аудиту оплати праці.

Витрати на оплату праці та розрахунки з персоналом з оплати праці – це одна з найбільш трудомістких ділянок аудиторської перевірки, яка потребує значної уваги як бухгалтерів, так і аудиторів, так як більшість підприємств є трудомісткими, доля витрат на оплату праці та відрахування на соціальні заходи яких займають левову частку в собівартості продукції підприємства. Досить часто в обліку витрат та розрахунків з оплати праці виникає багато навмисних і ненавмисних помилок, а також порушень, які нерідко пов'язані з постійними змінами трудового законодавства, які виявляються при аудиторській перевірці.

Питання заробітної плати «в конверті» або, як це явище називається у правовій сфері – невиплата заробітної плати офіційно в повному фактичному її обсязі – залишається під пильним контролем ревізорів-інспекторів ДПС України, інспекторів Держпраці та правоохоронних органів.

З одного боку, це є соціальною проблемою, оскільки, породжує ситуацію, за якої працівник повністю залежить від роботодавця. А з іншого боку, невиплата заробітної плати в повному обсязі є економічною проблемою, оскільки бюджет недоотримує кошти від суми прихованих виплат до 41,5% (дохід у вигляді заробітної плати в Україні оподатковується ПДФО за ставкою 18%, військовим збором за ставкою 1,5%, крім того роботодавець сплачує єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за ставкою 22%). Згідно зі ст. 127 Кодексу законів про працю України [1] відрахування із заробітної плати можуть здійснюватися тільки у випадках, передбачених законодавством України.

Звісно, підприємці прагнуть зменшити розмір обов'язкових відрахувань шляхом зменшення заробітної плати, що підлягає оподаткуванню. Компанії з іноземними інвестиціями зазвичай не користуються такою схемою, чого не можна сказати про переважну більшість вітчизняних підприємств, які розглядають це як чудовий спосіб мінімізації фінансового навантаження та варіант ухилення від сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів.

Аудит на підприємстві здійснюється відповідно до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», Міжнародних стандартів аудиту, Кодексу етики професійних бухгалтерів Міжнародної федерації бухгалтерів. Відповідно до ст. 7 Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [2], аудиторські послуги надаються на підставі договору про надання аудиторських послуг, укладеного між суб’єктом аудиторської діяльності та замовником.

Метою аудиту витрат та розрахунків з оплати праці є дослідження дотримання чинного законодавства, достовірності даних в обліку і звітності з оплати праці, оцінка, аналіз системи соціально-трудових показників та виявлення проблем економного та ефективного використання трудових ресурсів, дослідження їх причин, надання необхідних рекомендацій з їх усунення.

До найважливіших завдань аудиту оплати праці належать: перевірка обліку особового складу працівників підприємства; перевірка правильності документального оформлення розрахунків з оплати праці; перевірка правильності нарахування основної, додаткової заробітної плати та інших заохочувальних і компенсаційних виплат; перевірка правильності розрахунку середньої заробітної плати; перевірка обґрунтованості віднесення витрат з оплати праці на собівартість продукції або на витрати, що не включаються до собівартості реалізованої продукції; вивчення правильності розподілу витрат на оплату праці між видами готової продукції (робіт, послуг) та за звітними періодами; перевірка правильності нарахувань на фонд оплати праці та утримань із заробітної плати, своєчасність їх сплати; перевірка відпускних та лікарняних; перевірка стану обліку розрахунків з працівниками з оплати праці; перевірка своєчасності розрахунків з працівниками з оплати праці тощо.

В ринкових умовах господарювання та в часи розвитку технологій типовий перелік питань перевірки оплати праці слід урізноманітнити питанням аудиту ефективності оплати праці. Сутність аудиту ефективності

оплати праці, який слід розуміти як системний цілеспрямований процес отримання інформації про оплату праці, її експертно-аналітичної оцінки з метою виявлення причин невідповідності цих даних встановленим критеріям (плановим і нормативним показникам, середньогалузевим нормам тощо) та формування рекомендацій стосовно їхнього усунення. Аудит ефективності є синтезом аудиту фінансової звітності й економічного аналізу, який здійснюють зовнішні й внутрішні аудитори.

В Україні питання організації та методики проведення аудиту ефективності праці та її оплати як зовнішніми, так і внутрішніми аудиторами не врегульовано, не створено належних нормативно- правових основ для його запровадження у практичну діяльність суб'єктів господарювання. Джерела інформації аудиту ефективності праці та її оплати є зовнішні (нормативно-правові акти, загальноекономічні та галузеві показники, нормативно-довідкова інформація) та внутрішні (внутрішні нормативні документи та інформація, які формуються у системі фінансового й управлінського обліку). Запропоновано стадії та етапи його здійснення (початкова, контрольно-аналітична, завершальна), що упорядкує роботу виконавців (рис. 1).

Рисунок 1 – Процес аудиту ефективності оплати праці

При дослідженні оплати праці пропонуємо застосовувати такі аудиторські процедури як: аналітичні процедури, перевірка, запит, анкетування та експеримент, підтвердження, опитування, комп'ютерні процедури тощо. Такий підхід дає можливість аудитору своєчасно виявити нетипові відхилення та коливання, що дозволить знизити величину аудиторського ризику до прийнятного рівня; скоротити значну кількість аудиторських процедур, орієнтованих на детальну перевірку, і відповідно термінів проведення аудиту ефективності праці та її оплати та надати аудиторський звіт адміністрації підприємства.

Отже, відповідність форм організації праці, якості її нормування і наявність ефективних матеріальних стимулів рівню розвитку технологій та суспільних економічних відносин та належний рівень оплати праці є запорукою досягнення високої ефективності виробництва. Саме аудит покликаний підтвердити достовірність даних підприємства щодо витрат та стану розрахунків з оплати праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кодекс законів про працю України : закон Верховної Ради УРСР від 10.12.1971 № 322-VIII станом на 01.10.2023 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08
2. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII станом на 01.01.2023 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19
3. Про оплату праці : закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР станом на 01.04.2023 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80

STU STATE TAX UNIVERSITY

СЕКЦІЯ 5

Проблеми організації та перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства.

А. І. Адамовська,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
О. В. Панасюк,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

У зв'язку із швидким розвитком економіки та зростанням конкуренції, кожне підприємство постійно конкурує за лідерство на ринку, спрямовуючи зусилля на досягнення прибутку та конкурентних переваг. Ключовою метою економічної діяльності є підвищення конкурентоспроможності та прибутковості, що досягається через ефективне управління, особливо в контексті оптимізації витрат.

Система управління, яка правильно налаштована та організована, сприяє підвищенню конкурентоспроможності та прибутковості. Однією з ключових економічних категорій, що впливають на фінансовий результат, є витрати, які визначають ефективність використання ресурсів виробництва. Цей показник є необхідною умовою для повноцінного функціонування будь-якого підприємства, і через постійні зміни в законодавстві необхідно постійно вдосконалювати систему управління витратами. Пошук нових та ефективних підходів до управління витратами має важливе значення у господарській діяльності підприємства [1].

Чітка класифікація витрат є важливою передумовою правильної організації обліку і управління ними. Залежно від поставленої мети класифікація може здійснюватися за різними ознаками.

Управляти витратами означає: організувати облік витрат у відповідності до підрозділів; аналізувати структуру витрат та її вплив на результати діяльності підприємства; приймати обґрунтовані управлінські рішення; планувати рівень витрат; планувати прибуток з урахуванням обсягів здійснюваних витрат та змін у ринковому середовищі.

Варто відзначити, що управління витратами — це система, спрямована на вплив на структуру та поведінку витрат та їх чинники на всіх етапах формування і розподілу, ґрунтуючись на економічних законах і функціях менеджменту. Її метою є підвищення ефективності діяльності підприємства через

оптимізацію рівня витрат, забезпечення конкурентоспроможності та досягнення стратегічних та поточних цілей розвитку. Основне завдання управління витратами — знаходження найефективніших способів використання наявних ресурсів, зокрема шляхом оптимізації витрат [2].

Процес оптимізації діяльності підприємства полягає в пошуку найефективніших методів господарювання для досягнення максимального ефекту при мінімальних витратах. Зокрема, керівники управлінських служб можуть застосовувати такі напрямки оптимізації витрат, як налагодження системи управління витратами, включаючи скорочення ланковості управлінського апарату та детальний облік витрат. Організація та деталізація витрат дозволяють чітко визначити області, де можна зменшити витрати та уникнути зайвих перевитрат.

Виходячи з особливостей кожного підприємства та його видів діяльності керівники управлінських служб можуть застосовувати наступні напрямки оптимізації витрат, що були розроблені нами в результаті комплексного аналізу теми витрат.

По перше це налагодження самою системи управління витратами: скорочення ланковості управлінського апарату та організація детального обліку витрат. У механізмі управління витратами економічні принципи реалізуються через організаційну систему. Організація – найважливіший елемент ефективного управління витратами. Вона встановлює, яким чином на підприємстві управляють витратами, тобто хто це робить, в які терміни, з використанням якої інформації і документів, якими способами.

Визначаються місця виникнення витрат, норми витрат і центри відповідальності за їх дотримання. Розробляється ієрархічна система лінійних і функціональних зв’язків керівників і фахівців, що беруть участь в управлінні витратами, яка має бути сумісна з організаційною і виробничою структурою підприємства. [3, с. 182] Організація та деталізація витрат дозволить фахівцям чітко виявляти де саме можна скоротити витрати, а де відбуваються зайві перевитрати.

Якщо витрати розглядати як інструмент збільшення прибутку, то необхідно проаналізувати з метою оптимізації кожну з їх частин. Однією з вагомих частин витрат є витрати на оплату праці.

Отже, другий напрямок це оптимізація витрат на оплату праці. Заробітна плата є одним з елементів витрат, має свою структуру і утворює фонд оплати праці штатних працівників.

Резервами зниження витрат на оплату праці є підвищення продуктивності праці за рахунок автоматизації торговельних процесів, вдосконалення організації торгівлі і праці, а також покращення використання робочого часу за рахунок ліквідації можливих його втрат, підвищення рівня дисциплінованості та відповідальності працівників. [4, с. 177]

Ще однією значущою частиною витрат є матеріальні витрати, які включаються до собівартості продукції. Процес закупівлі сировини також повинен бути організованим та оптимізованим. Оптимізація цих витрат включає проведення тендерів серед постачальників і вибір найвигідніших умов закупівлі сировини. Додатково, слід проводити аналіз логістичних каналів для виявлення стану запасів і можливостей їх зменшення, що може бути досягнуто через оптимізацію кількості складів чи їх об'єднання.Також необхідно поліпшити ефективність відділу логістики, зменшивши ланковість товаропросування та відстань перевезень.

Раціональна організація поставок призведе до зменшення складських запасів, включаючи готову, але нереалізовану продукцію. Вивільнені складські приміщення можна здати в оренду, що дозволить розморозити грошові ресурси. Впровадження концепції ланцюга цінностей та налагодження зв'язків з постачальниками та покупцями також сприятиме зниженню витрат та підвищенню конкурентоспроможності. Аналіз ланцюжків цінностей дозволить виявити резерви та оптимізувати різні аспекти діяльності для підвищення конкурентоспроможності. Саме тому раціональна система управління витратами спрямована на підвищення ефективності та досягнення конкурентної переваги, сприяючи успішності та процвітанню підприємства. Оптимізація витрат виступає ключовим елементом для отримання більшого обсягу прибутку та досягнення конкурентної переваги підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Косинська О. В. Оптимізація витрат як засіб підвищення прибутковості підприємств [Електронний ресурс] / О. В. Косинська // Формування ринкових відносин в Україні. – 2021. – № 7 (122). – С. 106–110. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/frvu_2011_7_25.pdf

2. Гусарова Л. В. Управління витратами:загальні поняття про витрати і управління ними. Калькулювання витрат : конспект лекцій / Л. В. Гусарова. – К. : КНУБА, 2019. – 44 с.

3. Леонов Я. Система управління витратами як фактор підвищення конкурентоспроможності / Я. Леонов, Ю. Герасименко // Бюлетень міжнародного нобелівського економічного форуму. – 2020. – № 1, том 2. – С. 175–183.

4. Качмарик Я. Витрати підприємства та шляхи їх оптимізації / Я. Качмарик, О. Верещинська // Науковий вісник НЛТУ : збірник науково-технічних праць. – Львів, 2019. – № 17. – С. 174–177.

В. Г. Бізбіз,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
К. Д. Салямон-Міхєєва,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ЗА ДАНИМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО БАЛАНСУ

Сучасні умови господарювання суттєво розширили права підприємств у їх фінансово-економічній діяльності, що в свою чергу значно збільшує роль своєчасного та якісного аналізу фінансового стану підприємств, оцінки використання їхнього майна та капіталу, ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та прибутковості, а також пошук на цій основі можливостей та способів підвищення та зміцнення фінансової стабільності підприємства.

З огляду на зазначене, особливої уваги потребує об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств, незалежно від форми власності, оскільки кожен власник повинен використати потенційні можливості збільшення доходу (прибутку), які можна виявити при своєчасному та об'єктивному аналізі фінансового стану підприємства.

Фінансовий стан підприємства необхідно систематично оцінювати з використанням різних методичних прийомів аналізу, що дозволить критично оцінити фінансові результати діяльності підприємства як статично за певний період, так і в динаміці – за декілька періодів. Передбачення розвитку кризового стану підприємства можливе при використанні моделей, які дістали широке застосування у прогнозуванні ймовірності банкрутства. До таких моделей відносять: двофакторну модель, п'ятифакторну модель Альтмана, модель Ліса, п'ятифакторну модель У. Бівера, детерміновані моделі, моделі скорингового аналізу та ін. [1].

Розглянемо деякі з цих моделей, їх адаптацію до вітчизняних форм фінансової звітності, переваги та недоліки при застосуванні.

Двофакторна модель – найпростіша модель прогнозування ймовірності банкрутства, яка базується на двох ключових показниках: показнику поточної ліквідності та фінансової залежності. Найбільш точний прогноз

забезпечується при врахуванні рівня та тенденцій змін рентабельності реалізованої продукції, оскільки цей показник має суттєвий вплив на фінансову стійкість підприємства. Двофакторна модель не забезпечує всебічної оцінки фінансового стану підприємства, тому під час її використання можливі дуже значні відхилення прогнозу від реальності.

П'ятифакторна модель Альтмана (розрахунок *Z*-показника) вважається найбільш адаптованою до вітчизняних форм звітності. Така модель передбачає фактори, які виступають у вигляді окремих показників фінансового стану підприємства, а сама модель має такий вигляд:

$$Z = 1{,}2\ X_1 + 1{,}4\ X_2 + 3{,}3\ X_3 + 0{,}6\ X_4 + 0{,}999\ X_5, \qquad (1)$$

де X_1 - робочий капітал/валюта балансу;

X_2 - сума нерозподіленого прибутку /валюта балансу;

X_3 - валовий прибуток/валюта балансу;

X_4 - вартість власного капіталу/позиковий капітал;

X_5 - чистий дохід від реалізації/валюта балансу.

Адаптуємо цю дискримінантну функцію до форм фінансової звітності вітчизняного законодавства (ф. 1 «Баланс «Звіт про фінансовий стан)», ф. 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» [2] та отримаємо формулу:

$$Z = 1{,}2\ \frac{\text{ряд.1495 ф.1} - \text{ряд.1095ф. 1}}{\text{ряд.1300 ф.1}} + 1{,}4\ \frac{\text{ряд.14120 ф.1}}{\text{ряд.1900 ф.1}} + 3{,}3\ \frac{\text{ряд.2090 ф.2}}{\text{ряд.1300 ф.1}} + \\ + 0{,}6\ \frac{\text{ряд.1495 ф.1}}{\text{ряд.1900 ф.1} - \text{ряд.1495 ф.1}} + 0{,}999\ \frac{\text{ряд.2000 ф.2}}{\text{ряд.1300 ф.1}}. \qquad (2)$$

Значення Z-показника визначає ступінь можливості банкрутства підприємства та встановлений від 1,8 і менше, де ймовірність банкрутства дуже висока та значення *Z*-показника 2,99 і вище – ймовірність дуже низька.

Точність прогнозування банкрутства за такою моделлю достатньо висока, порівняно з іншими моделями, а отримані результати надають можливість зробити висновки, що складові Z-показника, майже точно характеризують фінансову стійкість підприємства та при порівнянні отриманих результатів із середньогалузевими показниками, можна дізнатись про ступінь фінансової стійкості компанії.

Наступною моделлю, яка може визначати ймовірність банкрутства – модель Ліса, алгоритм якої представлено у такий спосіб:

$$Z = 0{,}063\ X_1 + 0{,}092\ X_2 + 0{,}057\ X_3 + 0{,}001\ X_4, \qquad (3)$$

де X_1 – відношення оборотного капіталу до всіх активів;

X_2 – відношення прибутку від реалізації до всіх активів;

X_3 – відношення нерозподіленого прибутку до всіх активів;

X_4 – відношення власного капіталу до позикового капіталу;

Для цієї моделі ймовірність банкрутства залежно від значення рейтингового числа співвідносять: $Z < 0{,}037$ — ймовірність банкрутства висока; $Z > 0{,}037$ — ймовірність банкрутства низька.

Також дозволяє оцінити фінансовий стан підприємства з позиції ймовірного банкрутства п’ятифакторна модель У. Бівера, особливість алгоритму цієї моделі проявляється у відсутності індикаторів (вагових коефіцієнтів) та наявності для запропонованих показників тренду на часовому інтервалі до 5 років.

При визначенні ймовірності банкрутства підприємства використовують детерміновані моделі, у яких передбачено відсутність випадкових впливів, елементи моделі досить точно встановлені, а поведінку системи можна точно визначити. Для побудови детермінованих моделей найчастіше використовують алгебраїчні рівняння, інтегральні рівняння, матричну алгебру. Такі моделі розподіляють на однокритеріальні та багатокритеріальні.

Моделі скорингового аналізу припускають класифікацію підприємств за ступенем ризику виходячи з фактичного значення показників, які відображають фінансовий стан підприємства та можуть порівнюватися з нормативними, середньогалузевими або встановленими експертним шляхом.

Беззаперечними перевагами дискримінантних моделей є простота їх розрахунку, можливість застосування для великих масивів даних, досить висока точність і об’єктивність.

Основними недоліками цього методу є врахування обмеженого числа факторів і залежність від економічних умов, тобто при застосуванні моделі в інших просторових і часових межах точність прогнозу значно знижується [3].

Проводячи розрахунки за моделями банкрутства, ми даємо характеристику фінансовому потенціалу підприємства у розрізі короткострокової перспективи. Враховуючи мінливість ринкового середовища та нестабільність економіки країни, оцінку фінансового потенціалу важливо проводити

регулярно та порівнювати його поточні показники із минулими. Це необхідно для дослідження динаміки (позитивної чи негативної) та дослідження відповідної тенденції [4].

Отже, розглянуті моделі прогнозування ймовірного банкрутства дозволяють виявляти ознаки фінансових труднощів та ризик банкрутства, задовго до того, як це може стати очевидним, за даними бухгалтерського балансу та інших форм звітності. Це дозволяє підприємствам вчасно реагувати та приймати заходи для запобігання фінансовим проблемам. Застосування моделей ймовірного банкрутства може допомогти збільшити довіру стейкхолдерів, при наданні їм прозорого аналізу фінансового стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кучмей О. В. Моделювання ймовірності банкрутства підприємства (на прикладі ПАТ «Будівельна корпорація «Укрбуд» / О. В. Кучмей // Ефективна економіка. – 2017. – № 11. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6037

2. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 від 07.02.2013 № 73 станом на 17.02.2023 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text

3. Нагорний П. Д. Оцінка фінансового стану як передумова ефективного управління підприємством [Електронний ресурс] / П. Д. Нагорний, Д. С. Базюк // Трансформаційна економіка. – 2023. – № 1 (01). – Режим доступу : file:///C:/Users/Admin/Downloads/8-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-8-2-10-20230714%20(3).pdf

4. Хринюк О. С. Моделі розрахунку ймовірності банкрутства як метод оцінки фінансового потенціалу підприємства [Електронний ресурс] / О. С. Хринюк, В. А. Бова // Ефективна економіка. – 2018. – № 2. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/46.pdf

Д. С. Бурих,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня,
ПВНЗ «Європейський університет»

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОХОДІВ ТА ВИДАТКІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Об'єднані територіальні громади (далі ОТГ) – це вид територіальних громад, які почали утворюватися в Україні з 2014 року, а саме від початку реформи децентралізації, шляхом добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст (відповідних сільських, селищних та міських рад).

ОТГ не зупинили свою роботу навіть після повномасштабного вторгнення на територію України 24 лютого 2022 року, а продовжує вирішувати усі питання життєдіяльності громад, надає найнеобхідніші послуги.

Можливість використання облікової інформації ОТГ для задоволення інформаційних потреб і прийняття економічних рішень з метою подальшого вирішення певних проблем і досягнення поставлених цілей забезпечується якісними властивостями самої облікової інформації. Аналізуючи міжнародний досвід і стандарти ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності, можна виокремити окремі групи користувачів обліково-аналітичної інформації, а також класифікувати економічні проблеми та розробити можливі шляхи їх вирішення на основі отриманої обліково-аналітичної інформації [1].

Обліково-аналітичне забезпечення – це безперервне, цілеспрямоване формування відповідних інформаційних потоків, підпорядкованих вимогам аналізу, планування та підготовки і контролю фінансових управлінських рішень [2].

В загальному вигляді суть обліково-аналітичного забезпечення доходів і видатків ОТГ полягає в поєднанні облікових і аналітичних операцій для проведення контролю та аудиту використання його результатів при формуванні рекомендацій для подальшого прийняття управлінських рішень.

Доходи і видатки ОТГ та їх відображення в бухгалтерському обліку регламентується основними законодавчо-нормативними документами НП(С)БОДС 124 «Доходи» та 135 «Витрати» та у Положенні про облікову політику наводиться порядок облікового відображення надходження та

витрачання коштів із реєстраційних (особових) рахунків в органах Держказначейства України (доходи та видатки загального фонду), а також спеціальних реєстраційних рахунків в органах Держказначейства України (доходи та видатки спеціального фонду).

Доходи та витрати відображаються в обліку відповідно до принципів їх нарахування. Основною умовою для отримання доходу є проведення організацією попередніх витрат на надання послуг.

Бюджетна установа може самостійно обирати оптимальний варіант, який найкраще задовольняв би інформаційні потреби щодо витрат. Установа має можливість самостійно вводити в облік додаткові субрахунки та проводити аналітичні рахунки, враховуючи специфіку діяльності, конкретні потреби, завдання управління та контролю. За допомогою деталізації рахунків обліку доходів і витрат ОТГ матиме можливість проводити аналіз, оцінку та планування витрат з урахуванням можливих ризиків, що виникають у процесі функціонування підприємства та планування подальшої економічної вигоди.

Обліково-аналітичне забезпечення виступає складовою інформаційного забезпечення управління ОТГ і дозволяє вирішувати функціональні завдання, забезпечуючи необхідною та достовірною інформацією щодо господарських процесів, інформаційних потоків та взаємозв’язків між ними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бенько І. Д. Організація обліку та контролю фінансових ресурсів бюджетних установ / І. Д. Бенько, В. С. Бенько // Інноваційна економіка. – 2012. – № 9. – С. 272–276.

2. Accounting and analytical mechanism of formation of three-dimensional value the company / Kraievskyi V., Skoryk M., Savchenko A., Polischuk S., Skrypnyk S. // Financial and credit activity: problems of theory and practice. – 2021. – № 37. – P. 95–104.

Б. В. Герасимчук,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
О. В. Панасюк,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства надзвичайно висока в умовах сучасної динамічної економічної обстановки. Забезпечення стійкості та конкурентоспроможності підприємства стає завданням особливо актуальним у зв'язку зі зростанням ризиків, що випливають з економічних та соціально-політичних змін. Аналіз фінансово-економічної діяльності дозволяє вчасно виявляти проблемні питання, оцінювати ефективність управлінських рішень та визначати стратегії розвитку.

Уміння реагувати на зміни в економічному середовищі, пристосовувати фінансові стратегії та ефективно управляти ресурсами стає ключовим чинником успіху. Аналіз допомагає не лише визначати фінансовий стан підприємства, але й виявляти можливості для оптимізації витрат, розширення ринкових позицій та забезпечення стійкого розвитку. Таким чином, системний аналіз фінансово-економічної діяльності стає стратегічно важливим інструментом для досягнення успіху та довгострокової стійкості підприємства.

Дослідженням актуальних аспектів аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства займалися наступні науковці: М. М. Бабич, О. Г. Балаценко, К. С. Бурунсуз, М. М. Гуменюк, З. Б. Литвин, О. В. Погорєлова, Н. І. Синькевич, С. В. Шевчук та інші.

Метою дослідження є розкриття актуальних аспектів аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства.

Фінансово-економічна діяльність підприємства - це комплекс фінансових і економічних операцій та процесів, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування та розвитку підприємства в умовах ринкової економіки, дана сфера діяльності включає різні аспекти управління фінансами та економічними ресурсами підприємства з метою досягнення стратегічних цілей та забезпечення його фінансової стійкості [1, с. 37].

На сьогоднішній день актуальність аналізу фінансово-економічної діяльності підприємств визначається рядом ключових аспектів, які впливають на ефективність та стабільність бізнесу, до актуальних аспектів аналізу варто визначити:

– умови глобального ринку додають підприємствам не лише нові можливості, але й збільшують рівень конкуренції, тому аналіз фінансової діяльності дозволяє ефективно планувати та адаптувати стратегії для конкурентоспроможності;

– зростання економічної та політичної невизначеності породжує нові фінансові ризики, але аналіз допомагає визначити та управляти ризиками, зберігаючи стабільність фінансової діяльності [2, с. 93];

– застосування інноваційних технологій в бізнес-процесах потребує не лише інвестицій, але й уважного фінансового планування та аналізу для забезпечення ефективного впровадження цифрових рішень;

– постійні зміни у правовому та регуляторному середовищі вимагають постійного аналізу для забезпечення відповідності та уникнення можливих фінансових ризиків;

– пандемія COVID-19, військовий стан в Україні та інші глобальні кризи викликали значні турбулентності у економіці, що вимагає пристосування стратегій та фінансових планів підприємств [3, с. 81].

Усі ці аспекти свідчать про те, що аналіз фінансово-економічної діяльності є невід'ємною частиною стратегічного управління підприємством в умовах постійних змін та викликів, відповідний аналіз дозволяє ефективно реагувати на зміни у середовищі та забезпечує стійкість та успішність бізнесу в довгостроковій перспективі.

Перспективи розвитку аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства охоплюють широкий спектр напрямків, що відзначають важливі тенденції та інновації у цій області, до з ключових перспектив включають:

– застосування передових технологій, таких як штучний інтелект, машинне навчання та аналітика великих даних, дозволяє автоматизувати процеси аналізу, швидко виявляти тенденції та прогнозувати фінансові ризики;

– зростаючий інтерес до сталого розвитку та соціальної відповідальності вимагає від підприємств включати аспекти сталості в фінансовий аналіз, розширюючи звітність та оцінюючи ефективність за новими показниками;

– з ростом цифрових загроз та кібератак, важливо розвивати механізми фінансової кібербезпеки для захисту фінансових даних та уникнення можливих фінансових втрат;

– з урахуванням збільшення складності бізнес-операцій та регулятивного середовища, аудит та внутрішній контроль стають ще важливішими для забезпечення надійності фінансової звітності та виявлення можливих ризиків [4, с. 9];

– розвиток програм фінансової грамотності для персоналу підприємства стає ключовим, адже це сприяє ефективному управлінню фінансами та раціональному використанню ресурсів;

– висока прозорість фінансової звітності та відкритість у відносинах з інвесторами та стейкхолдерами стають ключовими чинниками довіри та залучення капіталу.

Загалом, розвиток аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства вимагає поєднання традиційних підходів з інноваційними методами та стратегіями, щоб забезпечити ефективність та конкурентоспроможність в сучасному бізнес-середовищі.

Отже, актуальні аспекти аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства є ключовими для успішного управління та стійкого розвитку в сучасному бізнес-середовищі. Глобалізація, технологічні інновації, високий рівень ризиків та зміни в регулятивному середовищі створюють складні виклики, на які підприємства повинні відповідати. Інтеграція нових технологій, врахування соціальних та екологічних аспектів, а також посилення заходів фінансової кібербезпеки є важливими кроками для ефективного управління ризиками та забезпечення сталого розвитку. Розуміння та впровадження цих аспектів в аналітичні практики сприятиме підприємствам у побудові гнучких стратегій, готових адаптуватися до змін і забезпечувати стійкий успіх у динамічному економічному середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства : практикум / Бабич М. М., Баланенко О. Г., Бурунсуз К. С., Погорєлова О. В., Шевчук С. В. – Миколаїв : НУК, 2022. – 128 с.

2. Гуменюк М. М. Фінансово-економічний механізм забезпечення ефективності функціонування підприємства: теоретико-методологічний аспект М. М Гуменюк, Ю. В. Стрілак // Причорноморські економічні студії. – 2017. – № 22. – С. 91–95.

3. Нестеренко В. Актуальні аспекти аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства / В. Нестеренко, І. Осьмірко, Т. Синиця // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. – 2021. – № 26. – С. 79–88.

4. Синькевич Н. І. Економічний аналіз: перспективи розвитку в умовах діджиталізації економіки / Н. І Синькевич // Галицький економічний вісник. – Т. : ТНТУ, 2023. – Том 81, № 2. – С. 7–15.

В. П. Голуб,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
О. В. Панасюк,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПАТ «КИЇВХЛІБ»

Собівартість продукції вважається одним із найважливіших показників ефективності підприємства, адже у її складі в грошовому вираженні відображаються усі витрати, напряму пов'язані з підготовкою, виробництвом та реалізацією готової продукції. Собівартість продукції належить до тих вирішальних чинників, що впливають на фінансовий результат підприємства та його рентабельність. Тому для прийняття правильних та виважених управлінських рішень на підприємстві важливо вміти розраховувати та аналізувати собівартість виготовленої та реалізованої продукції.

Темою собівартості продукції та її факторного аналізу цікавиться чимало науковців, серед яких можна назвати: Ф.Ф. Бутинець, А.Ф. Аксененко, І.П. Комісарова, Н.Р. Домбровська, Т.Г. Дроздова, А.П. Рудановський, І.А. Басманов, Н.М. Бондаренко, В.М. Пархоменко, М.А. Болюх, В.П. Завгородній, Т.С. Пічугіна, В.М. Панасюк, В.І. Мацибора, М.І. Маниліч, Н.Г. Міщенко та інші.

Аналіз собівартості продукції дає змогу вивчити тенденції її збільшення чи зменшення, визначити відхилення фактичних показників від нормативних, виявити резерви зниження собівартості продукції [1, с.206].

Під економічним факторним аналізом розуміється поступовий перехід від початкового до кінцевого значення результуючої факторної системи (або навпаки), розкриття повного набору кількісно вимірюваних чинників, що впливають на зміну результуючого показника. Під факторним аналізом розуміється методика комплексного і системного вивчення і вимірювання впливу факторів на величину результативних показників [2, с. 146].

Для проведення факторного аналізу суми витрат на собівартість одного виробу продукції візьмемо дані таблиці 1.

Таблиця 1 – Показники ПАТ «Київхліб» для здійснення факторного аналізу собівартості продукції на одиницю виробу

Показники	План	Фактично	Відхилення
Змінні витрати на 1 продукцію, грн (Зв)	43,88	43,44	-0,44
Постійні витрати на весь випуск продукції, тис. грн (Пв)	1 037,58	1 076,53	+38,95
Обсяг випуску продукції, шт.(О)	124 000	125 641	+1 641

Джерело: розраховано автором на основі документації ПАТ «Київхліб» та офіційного сайту підприємства [3].

Цей спосіб проведення факторного аналізу полягає в розрахунку впливу факторів виробництва, а саме обсягів виробництва, змінних та постійних витрат, на собівартість одного виробу продукції. Розрахунки проводимо на основі даних табл. 1 та за допомогою ланцюгових підстановок знаходимо вплив цих факторів. Результати заносимо до таблиці 2.

Згідно з розрахунками табл. 2 можна зробити такі висновки:

– збільшення обсягів виробництва на 1 641 шт. призвело до зменшення собівартості 1 шт. продукції на 0,11 грн;

– зменшення змінних витрат одиниці продукції на 0,44 грн призвело до зменшення собівартості 1 шт. продукції на 0,44 грн;

– зі збільшенням постійних витрат виробництва на 38,95 тис. грн відбулось підвищення собівартості 1 шт. продукції на 0,31 грн;

– загалом зменшення фактичної собівартості продукції від планової становить -0,24 грн.

Таблиця 2 – Факторний аналіз суми витрат на собівартість одного виробу продукції

Обсяг виробництва	Змінні витрати на 1 продукції	Постійні витрати всієї продукції	Собівартість 1 шт. продукції	Назва фактору впливу	Розрахунок
124 000	43,88	1 037,58	52,25	-	-
125 641	43,88	1 037,58	52,14	Обсяг виробництва	-0,11
125 641	43,44	1 037,58	51,7	Змінні витрати	-0,44
125 641	43,44	1 076,53	52,01	Постійні витрати	+0,31

Джерело: розраховано автором на основі даних табл. 1.

Таким чином, виходячи з результатів даного аналізу на підвищення собівартості продукції ПАТ «Київхліб» вплинуло збільшення постійних витрат. Зменшення постійних витрат та збільшення обсягів виробництва може стати суттєвим та доречним резервом для зниження собівартості продукції, адже, як відомо, постійні витрати – це витрати, розмір яких не залежить від обсягу виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз собівартості в розрізі економічного спектру, бухгалтерського та податкового обліку / О. М. Романькова, К. В. Горголюк // Причорноморські економічні студії. – 2019. – Вип. 37. – С. 205–209 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2019_ 37_39

2. Кривоконь М. О. Факторний аналіз собівартості продукції підприємств гірничошахтного машинобудування [Електронний ресурс] / М. О. Кривоконь // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. – 2015. – Вип. 14. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2015_14_35

3. Офіційний сайт компанії ПАТ «Київхліб» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://kyivkhlib.ua

А. М. Гоменюк,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
О. В. Панасюк,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасному бізнес-середовищі актуальність аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства набуває особливого значення в умовах зростаючої конкуренції та нестабільності ринків. Проблеми організації аналізу включають в себе складність управління великим обсягом даних, визначення вірних ключових показників ефективності та недоліки в аналітичних методиках. Однак, з іншого боку, перспективи розвитку визначаються широким впровадженням технологій аналізу даних, застосуванням штучного інтелекту та вдосконаленням методів прогнозування, що сприяє більш точному та стратегічному прийняттю управлінських рішень. Необхідність аналізу фінансових показників стає ключовою для забезпечення фінансової стабільності підприємства, підвищення його конкурентоспроможності та адаптації до змін в економічному оточенні.

Дослідженням проблем організації та перспектив розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства у своїх працях займалися наступні науковці: Антипенко Н. В., Бержанір І. А., Зайцева І.Ю., Кушнір А. С., Савицька О. М., Салабай В. О. та інші.

Метою дослідження є розкриття проблем організації та розробленні перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства.

Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства – це систематичний та комплексний процес вивчення фінансових та економічних аспектів його функціонування з метою отримання об'єктивної інформації щодо фінансового стану, ефективності використання ресурсів, прибутковості, ліквідності та інших ключових показників. Цей процес включає в себе збір, обробку, порівняння та інтерпретацію фінансових даних з метою управлінського прийняття рішень, розробки стратегій та виявлення

можливостей для покращення фінансової діяльності підприємства. Аналіз фінансів є важливою складовою фінансового управління та допомагає підприємствам вирішувати різноманітні завдання, спрямовані на досягнення стійкості, ефективності та конкурентоспроможності на ринку [1, с. 65].

Організація аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства полягає в систематичному та комплексному вивченні його фінансового стану та економічних результатів з метою отримання об'єктивної інформації для прийняття управлінських рішень, сутність цього процесу включає такі аспекти:

– збір та обробка фінансових даних – організація аналізу передбачає систематичний збір та обробку фінансової інформації, включаючи бухгалтерську звітність, фінансові відомості та інші показники, які відображають економічну діяльність підприємства;

– визначення ключових показників – аналізу підлягають ключові фінансові та економічні показники, такі як прибуток, рентабельність, ліквідність, платоспроможність та інші. Визначення цих показників дозволяє отримати повну картину фінансового стану підприємства [2, с. 682];

– здійснюється порівняльний аналіз фінансових показників відносно попередніх періодів, конкурентів у галузі або визначених стандарті, це допомагає ідентифікувати тенденції та визначати конкурентні переваги чи недоліки;

– отримані дані аналізу підлягають інтерпретації з метою визначення причин фінансових змін та виявлення можливостей для удосконалення фінансової стратегії підприємства;

– на основі отриманих результатів сформулюються рекомендації з управління фінансовою діяльністю, стратегічним плануванням, а також виправлення виявлених проблем [4, с. 87].

Організація аналізу фінансово-господарської діяльності є важливим етапом у фінансовому управлінні підприємства, що дозволяє не лише визначити поточний стан, а й сприяє розробці стратегій для досягнення фінансових цілей та підвищення ефективності управління.

Організація аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства стикається з рядом проблем, які впливають на його ефективність та результативність, до них слід віднести:

– відсутність чіткості в структурі облікових даних, а також відсутність необхідних показників часто роблять аналіз менш точним та повним;

– отримання фінансових даних може бути затримане через різні причини, такі як підготовка бухгалтерської звітності, недоліки в облікових системах, чи неповна автоматизація процесу;

– недостатня адекватність та точність фінансової інформації може спотворити результати аналізу та призвести до прийняття неправильних управлінських рішень;

– недостатній рівень кваліфікації персоналу, який відповідає за аналіз, може стати перешкодою для правильного виявлення та розуміння фінансових тенденцій;

– відсутність або обмежені можливості використання сучасних інформаційних технологій та аналітичних інструментів також може ускладнити організацію аналізу;

– зміни в економічному середовищі можуть впливати на точність та релевантність аналізу, оскільки вони можуть призвести до змін у фінансових ризиках та можливостях підприємства [3, с. 174].

Вирішення цих проблем вимагає впровадження сучасних інструментів обліку та аналізу, підвищення кваліфікації персоналу, а також постійного моніторингу та оновлення систем управління інформацією на підприємстві.

Перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств обумовлені сучасними тенденціями та потребами бізнес-середовища, до ключових напрямків розвитку відносяться:

– використання технологій - зростаюча роль цифрових технологій, таких як аналітика великих даних, штучний інтелект, та блокчейн, спрощує та автоматизує процеси аналізу фінансової інформації. Застосування інноваційних технологій дозволяє збирати та аналізувати дані в реальному часі, забезпечуючи більш точний та оперативний аналіз;

– постійне удосконалення інструментів для аналізу фінансової інформації, включаючи розширення функціоналу програмного забезпечення та впровадження передових методики, що дозволяють враховувати всі аспекти фінансового здоров'я підприємства;

– розвиток аналізу, спрямований на виявлення та управління ризиками, пов'язаними з фінансовою діяльністю. Аналіз вартості та стійкості фінансів стає ключовим для виявлення потенційних загроз та запобігання кризовим ситуаціям;

– збільшення уваги до сталого розвитку та соціальної відповідальності підприємств вимагає розширення фінансового аналізу для врахування не лише економічних, але й екологічних та соціальних аспектів;

– збільшення значення аналізу з міжнародною орієнтацією, яке враховує міжнародні стандарти та адаптується до глобальних тенденцій у фінансовому менеджменті;

– розвиток консультацій та стратегічного партнерства, оскільки росте значення консультативних послуг у сфері аналізу, включаючи розробку стратегій, виявлення можливостей для оптимізації та підвищення ефективності.

Розвиток аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств визначається потребами сучасного бізнесу та вимагає постійного адаптування до змін в економічному середовищі. Застосування передових технологій та методики дозволяє компаніям ефективніше управляти своєю фінансовою діяльністю та досягати стратегічних цілей.

Отже, проблеми організації аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства визначаються рядом факторів, таких як неоднорідність даних, затримки у їх зборі, неякісна якість інформації та інші виклики. Однак у контексті стрімко змінного бізнес-середовища виявляються перспективи розвитку, що базуються на використанні передових технологій, розширенні функціоналу аналітичних інструментів, підвищенні кваліфікації персоналу та зростанні уваги до сталого розвитку. Спрямованість на глобальні стандарти та стратегічне партнерство також свідчать про необхідність адаптації підприємств до сучасних викликів. Розв'язання цих проблем і реалізація перспективних напрямків розвитку визначають ефективний шлях до покращення управління та досягнення фінансової стійкості підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антипенко Н. В. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства / Н. В. Антипенко, А. С. Кушнір // Фінанси: теорія і практика : матеріали XII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. – К. : Національний авіаційний університет, 2021. – С. 65–68.

2. Бержанір І. А. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства / І. А. Бержанір, О. А. Вінницька, Н. І. Гвоздєй // Молодий вчений. – 2018. – № 2 (2). – С. 682–686.

3. Зайцева І. Ю. Управління діагностикою фінансово-господарської діяльності підприємства / І. В. Зайцева, І. Ю. Бомко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2020/2021. – № 72–73. – С. 173–181.

4. Савицька О. М. Особливості методології оцінювання ефективності та результативності в управлінні фінансово-господарською діяльністю підприємства / О. М. Савицька, В. О. Салабай // Сучасні підходи до управління підприємством : зб. тез X Всеукр. наук.-практ. конф., 11 квіт. 2019 р. ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Київ : Вид-во «Політехніка», 2019. – С. 152.

О. В. Горда,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
М. А. Корж,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ПРОБЛЕМИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

На сучасному етапі розвитку економіки велика кількість українських підприємств стикається з різноманітними проблемами, серед яких нестабільність вітчизняної системи регулювання діяльності, відсутність дієвої підтримки з боку органів державної влади, не чесна конкуренція, нестійкість ринків постачання товарів та комплектуючих, відсутність стабільності на ринках збуту. Всі перераховані умови лежать поза зонами впливу суб'єктів господарювання і становлять зовнішні ризики діяльності. На них неможливо впливати але можна частково запобігти, переорієнтувавши власну роботу на глобальний рівень, де конкуренція звичайно більш високого рівня, але умови ведення бізнесу більш зрозумілі і доступні для управління.

Військова агресія Росії проти України, яка розпочалася 24 лютого 2022 року, також, внесла значні корективи у зовнішньоекономічну діяльність. Україна була змушена ввести обмеження на торгівлю з певними країнами та ввести санкції проти російських компаній та осіб. Ці обмеження можуть вплинути на зовнішньоекономічну діяльність підприємств, які мають бізнес з Росією та іншими країнами, які можуть підтримувати Росію у конфлікті.

Ведення підприємницької діяльності під час воєнного стану є дуже складним процесом, але вкрай необхідним. Окрім першочергового завдання самозбереження компанії, постають такі глобальні потреби, як забезпечення населення робочими місцями та допомога армії.

Україна перебуває в складних умовах, які зумовлені не лише воєнними подіями, а і постпандемічною нестабільністю. Вплив цих двох факторів на економіку держави є цілком негативним та навіть руйнівним, про що можна стверджувати, спираючись на:

– по-перше, процеси знищення виробництв, цілих сфер господарювання;

– по-друге, безпрецедентне сповільнення бізнес-активності, унеможливлення соціально-економічного розвитку та складність відновлення рентабельності суб'єктів господарювання у новоутворених обставинах;

– по-третє, значний відтік людського капіталу, зниження продуктивності і якості праці у відповідності до цілком очевидних причин (зокрема, внаслідок погіршення умов для професійної діяльності, значного ступеня невизначеності та відсутності реальних перспектив розвитку працівників, а також унеможливлення навчання і підвищення кваліфікації персоналу в силу ускладнення стану забезпеченості роботодавців, і фінансового, і фізичного, і ресурсно-матеріального характеру), а також динамічний ріст рівня смертності громадян в умовах війни.

Беззаперечним є факт, що частка торгівлі України із Російською Федерацією мала достатньо високе значення, проте основні задачі для нашої країни на даний момент полягають не лише у обмежені співпраці і торгівлі із агресором, а і у формуванні правового базису для розвитку ЗЕД із іншими державами, зокрема державами ЄС, оскільки саме європейський ринок в контексті актуальних подій є перспективним.

Як показує практика, суб'єктам господарювання варто пам'ятати, що будучи учасниками ЗЕД вони мають залишатись уважними до оновлень правової бази у державі. Характер тенденцій в організації процедур і виборі інструментів регулювання ЗЕД є динамічним і схильним до швидкоплинних змін відповідно до тих трансформацій, яких в умовах війни зазнає ринок, зокрема не лише національний, а і глобальний. За умов сповільнення розвитку міжнародної торгівлі в Україні постає питання вдосконалення інструментів впливу на ЗЕД та активізації експортно-імпортних операцій, на скільки це є можливим в актуальних умовах. Ще у 2017 році була прийнята Експортна стратегія України (далі – Стратегія) [1].

Таким чином, Україна перебуває не просто в умовах воєнного стану, наша держава перебуває в умовах занепаду національної економіки. Дані події передбачують постійний перегляд змін в правовому 10 регулюванні ЗЕД, перегляду тактичних та стратегічних інструментів [5]. Перспективною ланкою можна зазначити експорт технологій [4].

Реалізація таких стратегічних завдань потребує подальшого впровадження ефективних економічних механізмів, відносин з бізнесом як в умовах воєнного стану, так і на етапі відновлення економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про схвалення Експортної стратегії України («дорожньої карти» стратегічного розвитку торгівлі 2017–2021 рр.) : розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 1017-р // Офіційний вісник України. – 2018. – № 11. – С. 15.

2. Стасюк Ю. М. Моделі міжнародного трансферу технологій / Ю. М. Стасюк // Вісник ДНУ. Серія : світове господарство і міжнародні економічні відносини. – 2012. – № 4. – С. 217–225.

А. М. Загурська,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Г. В. Грищук,
доктор філософії,
Державний податковий університет

АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

В умовах ринкової економіки оцінка ефективності фінансово-господарської діяльності відіграє важливу роль у діловому житті господарюючих суб'єктів, так як після проведення даної оцінки керівники підприємств можуть прийняти всі необхідні рішення, пов'язані з управлінням, координацією і оптимізацією діяльності підприємства [1, с. 14]. Метою даного дослідження є розкриття проблем, що супроводжують проведення аналізу фінансово-господарської діяльності в Україні, та визначення шляхів їх удосконалення.

Наукові дослідження з проблем проведення аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств в Україні здійснювали вітчизняні вчені, зокрема: Загородній А. Г., Крючко Л. С., Лісовий А. В., Панасюк О. В., Плаксюк О. О., Савченко А. М., Савчук В. К. та ін. Однак проблематика забезпечення ефективності аналізу фінансово-господарської діяльності є доволі об’ємною та складною і потребує подальших досліджень. Незважаючи на значні здобутки провідних науковців, більшість дослідників розглядають окремі аспекти організації і методики аналізу в контексті виокремлення того чи іншого об’єкту дослідження, проте мало уваги приділяється особливостям аналізу в сучасних умовах. У зв’язку з цим дослідження направлене на дослідження проблем організації та виокремлення перспектив розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств в Україні.

На сьогодні проведення аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства є критично важливим для ефективного управління та прийняття стратегічних рішень. У такому випадку до основних аспектів аналізу можна віднести: оцінку фінансового стану, планування, прийняття управлінських рішень, залучення інвестицій, здійснення ризик-менеджменту та безпсередньо проведення контролю за всіма процесами на підприємстві.

Отже, детальніше зупинимось на кожному наведеному аспекту проведеного аналізу. Оцінка фінансового стану допомагає визначити, наскільки підприємство може виконати свої зобов'язання в строк, а також ефективність використання ресурсів та здатність генерувати прибуток на майбутній період. Планування у процесі аналізу даних допомагає здійснювати прогнози щодо майбутньої фінансової ситуації. А стратегічне планування надає підстави для розробки та коригування стратегій розвитку підприємства й ідентифікації області для оптимізації використання фінансових ресурсів. Процес залучення інвестицій забезпечує інвесторів достовірною інформацією для прийняття рішення про вкладення коштів у фінансово-господарську діяльність підприємства при визначенні потреб у фінансуванні та джерел залучення грошових коштів. Ідентифікація ризиків ставить за мету виявити та оцінити фінансові ризики. І кінцевим процесом проведення аналізу є саме моніторинг та контроль за процесами, які відбуваються на підприємстві, а саме за динамікою змін фінансових показників для своєчасного виявлення змін у ситуації, а також спостереження за результатами та адаптація стратегій відповідно до сучасних умов ведення бізнес-процесів в країні.

Проведення аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства є важливим інструментом для забезпечення ефективного управління та прийняття обгрунтованих стратегічних рішень. До перспектив проведення такого аналізу можна віднести:

– стратегічне планування та визначення цілей на короткостроковий та довгостроковий періоди;

– підвищення ефективності у частині оптимізації витрат;

– забезпечення фінансової стійкості;

– мінімізація ризиків;

– оптимізація структури капіталу;

– залучення додаткового фінансування з метою досягнення оптимального співвідношення між власним та запозиченим капіталом;

– інвестування в розвиток та інновації тощо [2, с. 118].

Отже, роль аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства полягає в створенні основи для стабільності, ефективності та сталого розвитку підприємства в умовах ринкової конкуренції та економічної нестабільності. Аналіз фінансово-господарської діяльності відіграє ключову роль у впровадженні стратегій, що спрямовані на стабільний і сталий розвиток підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Панасюк О. В. Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник / О. В. Панасюк, А. М. Савченко. – Ірпінь : Державний податковий університет, 2023. – 142 с.

2. Проскурніна Н. В. Аналіз фінансово-господарської діяльності операторів роздрібної торгівлі для обґрунтування впровадження маркетингових інновацій / Н. В. Проскурніна // Проблеми економіки. – 2019. – № 1. – С. 109–120.

А. В. Климюк,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Г. В. Грищук,
доктор філософії,
Державний податковий університет

РЕІНЖИНІРИНГОВІ ЗАХОДИ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ

На сьогодні термін редизайн бізнес-процесів (BPR) позначається як реінжиніринг бізнес-процесів або їх трансформація [1]. Це означає повну переробку ключових бізнес-процесів компанії. BPR покращує ефективність за рахунок зменшення слабкості та надлишків, зниження витрат та посилення управління.

В економічній літературі вивчали дане питання провідні вітчнизняні науковці: Виноградова О.В., Гончарова О.М., Іполітова І.Я., Таранюк Л.М. та інші.

Розвиваючи аналітичну складову реінжинірингових заходів у контексті управління бізнес-процесами, зупинимося на виборі методів аналізу. Для реінжинірингу використовується наступні напрями:

- метод вибору стратегічних напрямів реінжинірингу бізнес-процесів;
- метод експрес-оцінювання;
- метод інженерії знань;
- метод імітаційного моделювання процесів;
- метод вартісного аналізу тощо.

На практиці різні організації розробили різні підходи до методології постійного поліпшення процесів. Аналітичний метод є найпопулярнішим методом вдосконалення бізнес-процесів, який свого часу використовувала компанія «Xerox». Він полягає у виконанні шести етапів аналізу.

Першим етапом є виявлення і відбір проблеми. У процесі етапу відбувається визначення і опис поточного і бажаного станів. Він базується на виявленні невідповідності.

Наступним етапом є аналіз проблеми, який забезпечує виявлення ключових причин і ранжування їх за важливістю, а також пошук причин виниклих невідповідностей.

Третій етап сприяє виробленню можливих рішень та документування можливих рішень, складання переліку коригуючих дій.

Четвертий етап полягає у виборі та плануванні реалізації рішення, а також вироблення плану проведення і оцінки змін, розробці плану коригувальних дій.

Реалізація рішення – це виконання узгоджених планів, тому п'ятий етап полягає у реалізації планів коригувальних дій [2].

У свою чергу, останній етап являє собою оцінку рішень. Оцінка має бути узгодженою та забезпечувати результативність рішень. У межах шостого етапу відбувається ухвалення рішення про розгляд нової проблеми та оцінка результативності коригувальних дій.

Після оцінки процесів та виконання усіх методологічних етапів, редизайн часто має на меті усунути непродуктивні відділи або рівні та будь-які надмірності операції. Основна увага при редизайні може бути спрямована на максимізацію аспектів бізнесу, які можуть принести найбільший дохід та віддачу для організації. Це може означати, що зміни йдуть вузьким шляхом, лише змінюючи положення найнеобхідніших частин компанії [3].

Також, слід зазначити, що у деяких випадках редизайн може застосовувати більш експансивний підхід, охоплюючи всі відділи та підрозділи. Широке перероблення може зайняти більше часу та спричинити більші зрушення.

Перепроєктування може на певний час порушити роботу та змінити, хто з працівників звітуватиме, перебудовувати та консолідувати підрозділи або усувати певні аспекти бізнесу. Дві основні зауваження щодо переробки бізнес-процесів полягають у можливості спричинити велику кількість звільнень або звільнень.

Також, він передбачає, що неправильні бізнес-процеси є основною причиною поганої роботи компанії, коли інші фактори також можуть бути причиною недостатньої ефективності [4].

Отже, стратегічний підхід до реінжинірингу бізнес-процесів, що показаний у роботі, дозволить перепроєктувати та змінити бізнес-процеси підприємства таким чином, що вони будуть сприяти досягненню довгострокових цілей підприємства і реалізації ключових конкурентних переваг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончарова О. М. Реінжінірінг бізнес-процесів як метод процесного управління / О. М. Гончарова // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія «Економіка». – 2013. – № 10 (151). – С. 78–82.

2. Іпполітова І. Я. Ефективність здійснення реінжінірінгу бізнес-процесів на підприємстві / І. Я. Іпполітова // Глобальні та національні проблеми економіки : збірник наукових праць Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. – 2016. – Випуск 13. – С. 264–270.

3. Таранюк Л. М. Теоретико-методологічні засади управління вибором напрямів реінжинірингу бізнес-процесів промислових підприємств / Л. М. Таранюк. – Суми : Вид-во СумДУ, Серія «Економіка», 2015. – С. 119–124.

4. Виноградова О. В. Реінжиніринг бізнес-процесів у сучасному менеджменті / О. В. Виноградова. – Донецьк : Вид-во ДонДУЕТ, 2005. – 195 с.

М. С. Куканов,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
М. А. Корж,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Особливістю функціонування виробничих підприємств у сучасних умовах є їх постійна залежність від сукупності факторів і характеризується значною жорсткістю конкурентної боротьби. У зв'язку з цим особливого значення набувають проблеми, пов'язані з налагодженням комплексної системи механізму управління інноваційною діяльністю, яка спрямовувалася б на безперервне продукування нововведень. В умовах жорсткої конкуренції підприємство не може надто довго поставляти на ринок один асортимент продукції. Тому постійне новаторство у сфері розробки і виробництва стає обов'язковою умовою виживання останнього в умовах ринку, а виведення нових зразків продукції на ринок є безперервним процесом результатів наукової діяльності.

Інноваційна діяльність розглядається сьогодні як одна з умов модернізації національного господарства, як необхідний атрибут ринкових економічних відносин. Крім того, інноваційна діяльність є однією з найважливіших складових процесу забезпечення успішного функціонування підприємства. У зв'язку з цим нові економічні умови вимагають інтенсивної інноваційної діяльності, підвищення уваги до ефективної організації досліджень та розробок, організації нововведень на всіх стадіях життєвого циклу продукції, зниження інноваційних ризиків, стратегічного управління в діяльності кожного підприємства.

Теорії інноваційного розвитку змістили акценти у поведінці людей, сформували у них прагнення до накопичення та реалізації знань. Очевидним є те, що економічне зростання держави значною мірою залежить від інноваційної активності підприємництва, від його прагнення, зусиль та здатності використовувати у своїй діяльності новітні технології, творчо підходити до визначення способів задоволення потреб споживачів, на основі чого вдосконалювати та оновлювати продукцію, отримуючи більші доходи та зміцнюючи свої ринкові позиції.

В Україні проблема ефективного економічного розвитку на основі інноваційних розробок є надзвичайно актуальною, адже саме за рахунок спрямування інноваційної діяльності на раціоналізацію існуючого виробничого процесу, підвищення ефективності та якості усіх аспектів виробничо-господарської діяльності уможливлюється забезпечення не лише постійного вдосконалення виробничого процесу, а й дія на випередження, виявлення нових перспективних напрямів чи форм бізнесу з метою задоволення нових форм бізнесу

У Законі України «Про інноваційну діяльність» наведене наступне визначення терміну «інновація» – це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентспроможності технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [1].

Як самостійний вид діяльності інноваційна діяльність має такі особливості [2]:

1) у ході реалізації інновацій відбувається зміна об'єкта управління: змінюється специфіка продукту, предмети праці, технологія;

2) управління інноваційною діяльністю, на відміну від традиційного управління підприємством, характеризується високою нестабільністю і мінливістю всіх елементів системи управління і високим ризиком;

3) управління інноваціями нерідко мотивується зовнішніми економічними факторами. При цьому досить часто інноваційні проекти мають іміджеву або соціальну спрямованість. Традиційні фінансові підходи обґрунтування економічної ефективності інноваційних рішень не завжди адекватно враховують вплив інновацій на внутрішнє і зовнішнє середовище підприємства, недооцінюється позитивний ефект інновацій;

4) управління інноваціями припускає не тільки організаційно-технічні аспекти, але і координацію діяльності.

Отже, реалізація інноваційного продукту створить відповідний вид інноваційного ефекту, аналіз та оцінка якого стануть достатнім інформаційним фундаментом для визначення показника ефективності (результативності) впровадженого інноваційного процесу. Однак, така взаємодія між компонентами інноваційної діяльності є дуже динамічною і складною за методикою своєї оцінки та визначенням напрямів впливу на інші елементи та результати інноваційної діяльності підприємства загалом, тому саме ці питання потребують більш детального їх вивчення і здійснення подальших наукових досліджень саме у такому ракурсі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 14.

2. Малиш І. А. Управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням розвитку підприємств аграрного сектору: загальнодержавний та регіональний аспект / І. А. Малиш // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: «Економічні науки». – Полтава, 2021. – № 1 (101). – С. 21–28.

К. Д. Кушнірук,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
В. В. Іщенко,
канд. екон. наук,
Державний податковий університет

МОДЕЛЬ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ АВТОМАТИЗАЦІЇ

Управління сталим розвитком та реалізації головної стратегії підприємства вимагає від управління формування ефективного та раціонально-оптимального обліково-аналітичного забезпечення. Адже стратегічний розвиток кожного підприємства безпосередньо залежить від вірної інтеграції та реалізації управлінських рішень. Прийняття вірних, з економічної точки зору, управлінських рішень неможливе без обліково-аналітичного забезпечення.

Головна мета розробки моделі обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства – спрощення інформаційних потоків всередині системи, її полегшення, усунення малоефективних її елементів. Крім того важливою метою реалізації концептуальних підходів до розробки моделі обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку є використання можливостей як всередині, так і ззовні підприємства, для досягнення його стратегії [1].

Розробка ефективної моделі обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства дозволяє користувачам та керівникам отримати інформаційну підтримку у прийнятті управлінських рішень, здійснювати моделювання ефективності рішень щодо стратегічного розвитку підприємства.

Сьогодні в процесі господарювання, автоматизація облікового процесу на підприємстві надає перспективний шанс знизити затрати часу на реалізацію робити співробітниками бухгалтерії та заощадити фінансові ресурси, та основне завдання вчасно забезпечувати управлінський апарат необхідною інформацією. Оскільки рівень результативності процесу обліку значно зростає, якщо інформація є своєчасною, вірогідною та деталізованою, що спричиняє потребу використання комп’ютерного програмного

забезпечення для автоматизації облікової інформації. В результаті чого, в сучасних умовах господарювання, перед підприємствами, які провадять діяльність, виникає задача вибрати відповідне програмне забезпечення для автоматизації обліку та управління, які задовольнятимуть їхні потреби [1].

Процес автоматизації обліку є продовженням новітньої моделі модернізації бухгалтерського обліку на підприємстві, оскільки облік припинив справджувати поточні запити користувачів в оперативній інформації, з'явилась потреба задля ведення обліку використовуючи комп'ютерні системи та технології. Оскільки, як стверджують науковці, підприємства одержують мікроекономічний ефект від застосування новітніх автоматизованих інформаційних систем з управління закупівлями, в основному, в результаті перспективи контролю за господарськими процесами в розпорядку теперішнього часу. Таким чином, основний ефект від застосування автоматизованих інформаційних систем полягає у своєчасному уникненні негативних проявів економічних ризиків [2].

Головною проблемою є об'єднання даних різноманітних видів обліку, тому перед управлінським апаратом постає питання стосовно пошуку альтернативних способів з автоматизації управлінського обліку. У процесі створення програмного забезпечення із автоматизації обліку власними силами результативність такого проекту залежить від кваліфікації фахівців. Оскільки підприємство є середнім бізнесом, то даного програмного забезпечення є достатньо, задля задоволення повністю потреб управлінського апарату. Альтернативним варіантом у такому випадку є покупка спеціалізованого програмного забезпечення, деімплементацію якого можна здійснити власними зусиллями шляхом замовлення у постачальника програмного продукту [2].

В основу технології оброблення та надання обліково-аналітичної інформації покладено певну методику її перетворення. При цьому під методом забезпечення обліково-аналітичною інформацією в системі економічної безпеки розуміють систематизовану сукупність дій, які необхідно здійснити, щоб вирішити певне завдання або досягнути поставленої мети. Методи, що використовуються у процесі обліково-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки, досить різноманітні. Вони включають [3]:

– способи здійснення оперативного обліку (первинне спостереження та документація);

– способи здійснення бухгалтерського обліку (оцінювання та калькуляція, інвентаризація, узагальнення інформації в звітності);

– спеціальні способи отримання інформації, необхідної для забезпечення економічної безпеки підприємства.

Кожне підприємство здійснює свою діяльність у відкритих ринкових умовах функціонування, що значить наявність великої кількості інших підприємств, що здійснюють виробництво такої самої продукції, надають ті самі послуги. В умовах такої конкурентної боротьби, кожне підприємство намагається максимально адаптуватися до умов функціонування, щоб отримати конкурентні переваги, які дозволяють суб'єктам господарювання більш стрімко розвиватися. Одним із шляхів цього досягнення є використання різних методів стратегічного обліку, стратегічного аналізу та стратегічного контролю [3].

Стратегічний облік дає необхідні дані для здійснення стратегічного аналізу, під яким розуміють безперервний процес дослідження об'єкта (системи), результатом виконання якого є формування інформаційно-аналітичної бази для прийняття управлінських рішень, спрямованих на досягнення стратегічних цілей, формування конкурентних переваг і зростання вартості господарських одиниць. Такий аналіз передбачає вчасне коригування обраної стратегії з метою швидкого реагування на зміни внутрішнього й зовнішнього середовища, що є однією з основних умов ефективного функціонування підприємства та його конкурентоспроможності [3].

Отже, можна зробити висновок, що вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення підприємств – необхідна умова прийняття обґрунтованих стратегічних управлінських рішень, спрямованих на реалізацію стратегії розвитку й додання їй сталого характеру. Тому, стає зрозуміло, що обліково-аналітичне забезпечення стратегічного розвитку підприємства – це така система, що базується на даних бухгалтерського обліку, враховує отриману аналітичну інформацію, яка надходить до нього відповідно до здійснених господарських операцій, дозволяє контролювати всі господарські операції, за рахунок чого допомагає досягати головної мети та стратегії розвитку.

Перспективним напрямом подальших досліджень з проблематики економічної ефективності процесу автоматизації є оцінка процедур бухгалтерського обліку на підприємстві, що представляє, як наукову, так і прикладну цінність та розробка оптимальної методики, що дозволить у короткий термін та з мінімальними витратами запровадити елементи автоматизації обліку на підприємстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безродна Т. М. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством: визначення сутності поняття [Електронний ресурс] / Т. М. Безродна. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VSUNU/2008 _10_2/bezrpdf

2. Сутність, джерела і методи збору стратегічної інформації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gufer.net/srategy/365-sutnst-dzherela-metodi-zboru-strategchnoyi-nformacyi.html

3. Малиновський Ю. В. Інформаційне забезпечення стратегічного планування інноваційного розвитку підприємства [Електронний ресурс] / Ю. В. Малиновський. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/352_mal.pdf

К. Д. Кушнірук,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Т. М. Паянок,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ЕКОНОМІКО-СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ СЕРЕДНЬОМІСЯЧНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Заробітна плата як економічна категорія віддзеркалює відносини між власником підприємства і найманим працівником щодо розподілу доходу; заробітна плата – елемент ринку праці, а також ціна, за якою працівник продає свої послуги, тобто заробітна плата є ринковою вартістю використання найманої робочої сили [1].

Номінальна заробітна плата – це «сума коштів отриманих працівником за його роботу впродовж розрахункового періоду (день, місяць, рік)». Реальна заробітна плата для роботодавців свідчить про вартість роботи співробітників і дозволяє порівняти вартість їх продуктивності. Розмір реальної заробітної плати має залежність від обсягу номінальної заробітної плати, поточного рівня цін на основні споживчі товари та послуги, розміру податків та зборів в країні [1].

Динаміка розміру середньої заробітної плати в промисловості по роках демонструє зміну рівня життя, при цьому слід враховувати інфляційні процеси. Абсолютний темп зростання середньої зарплати можна розцінювати як успіх, якщо темпи зростання середньої заробітної плати випереджають темпи зростання інфляції [2].

В цілому номінальна заробітна плата в промисловості України має сталу тенденцію до зростання. Так, якщо на січень 2019 р. вона становила 6007,72 грн, в січні 2020 р. – 7711,47 грн, в січні 2021 р. – 9222,52 грн, а в січні 2022 р – 10726,94 грн. З 1 січня 2022 року мінімальна заробітна плата становила 6500 грн. Що вдвічі вище за аналогічний показник 2016 року, у 2018 році мінімальна заробітна плата становить – 3723 грн. У 2019 р. відповідно становила 4173 грн, а у 2020 р. складала 4723 до 1 вересня, та 5 000 грн – після. З'ясувавши ситуацію стосовно номінальної заробітної плати, проаналізуємо реальну заробітну плату в Україні за останні роки.

Індекс реальної заробітної плати у промисловості показує зміну купівельної спроможності номінальної заробітної плати та обчислюється із врахуванням індексу інфляції [2]. Реальна заробітна плата мала тенденцію до збільшення протягом 2013–2016 рр. (на 6,8 % – 11 % щорічно), після цього протягом двох років зазнавала зниження: на 14,5 % у 2017 р. та на 9,9 % у 2018 р. Після цих двох кризових років знову почалося стале підвищення реальної заробітної плати в Україні, що тривало чотири роки та становило від 6,5 % у 2019 р. до 18,9 % у 2020 р. У 2022 р. станом на серпень відбулося її зниження на 7,7 % що говорить про наявність сучасних кризових явищ в економіці країни. Середня номінальна заробітна плата штатного працівника підприємств, установ та організацій у серпні 2022 р. становила 11446 грн, що у 2 рази вище рівня мінімальної заробітної плати (6000 грн). Порівняно із липнем розмір середньої номінальної заробітної плати зменшився на 3,0 %, а за останні 12 місяців збільшився на 8,6 %.

Індекс реальної заробітної плати у серпні 2022 р. порівняно з липнем 2022 р. становив 97,2 %, при цьому відносно серпня 2021 р. – 106,0%. Щодо середньої місячної зарплати по регіонах України наприклад, у листопаді 2022 р., то у регіонах з найвищою середньою платою вона перевищує нову затверджену мінімальну лише в 1,8 рази. Проте, що стосується Дніпропетровською області, тут ситуація краща, ніж в цілому по країні. Середня заробітна плата в регіоні одна з найвищих (після м. Київ, Донецької та Київської областей), та перевищує мінімальну заробітну плату в 2,32 рази. Що на 20 % краще, ніж в цілому про Україні. На завершення аналізу динаміки заробітної плати в Україні виконаємо прогнозування середньої номінальної заробітної плати на найближчий період використовуючи нелінійну мультиплікативну модель авторегресії із використанням у якості вхідних даних п’яти попередніх періодів. Результати обчислення параметрів моделі для середньої заробітної плати у промисловості наведено у табл. 1.

Таблиця 1 – Параметри прогнозної моделі
для середньої заробітної плати у промисловості

Параметр	Період часу				
	X_{i-5}	X_{i-4}	X_{i-3}	X_{i-2}	X_{i-1}
b	0,806	0,819	0,865	0,848	0,880
a	2324,9	2108,7	1563,1	1638,5	1249,8

Джерело: складено автором за даними [2].

Спираючись на отримані модельні параметри, розрахуємо прогнозні значення та побудуємо графік фактичних та прогнозних значень середньої заробітної плати в промисловості України (рис. 1).

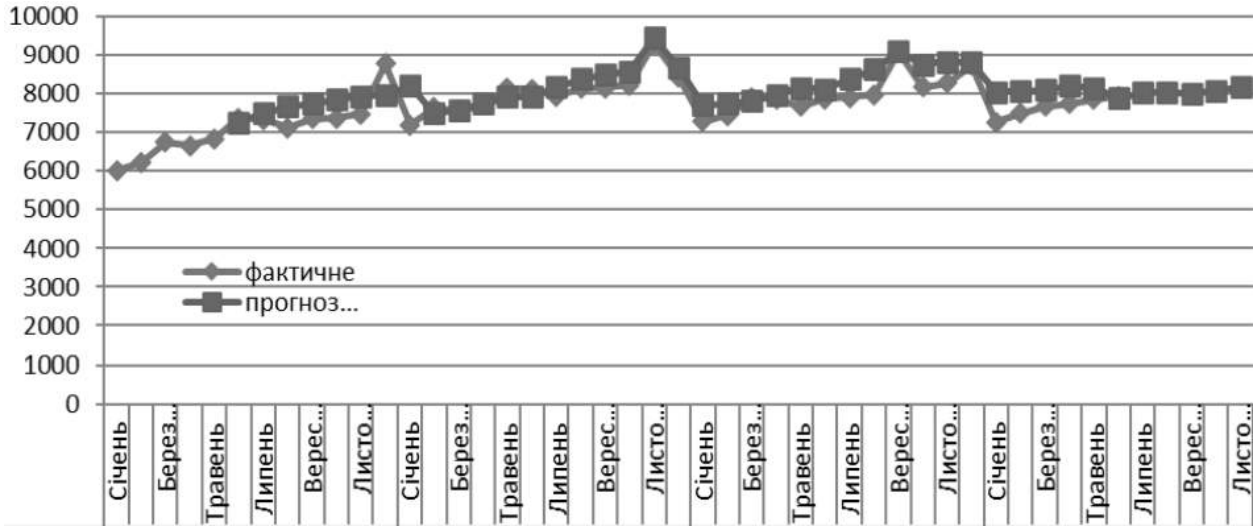

Рисунок 1 – Фактичне та прогнозне значення середньої заробітної плати у промисловості України у 2019–2022 роках

Джерело: складено автором за даними [2].

Як бачимо з рисунка, на найближчий період очікується зменшення темпів зростання номінальною заробітною плати, що в сукупності із виявленими тенденціями (зниження реальної заробітної плати та зменшення розриву між мінімальною та номінальною заробітною платою) говорить про наростання кризових явищ у промисловості.

На основі результатів дослідження заробітної плати в промисловості України можна зробити такі висновки: заробітна плата є важливим компонентом механізму функціонування ринку праці, першим з основних факторів, який регулює його розвиток у професійному та регіональному аспектах.

Реальна заробітна плата мала тенденцію до збільшення протягом 2012–2015 рр. (на 6,8 % – 11 % щорічно), після цього протягом двох років зазнавала зниження: на 14,5 % у 2016 р. та на 9,9 % у 2017 р. Після цих двох кризових років знову почалося стале підвищення реальної заробітної плати в Україні, що тривало чотири роки та становило від 6,5 % у 2018 р. до 18,9 % у 2019 р. У 2022 р. станом на серпень відбулося її зниження на 7,7%, що говорить про наявність сучасних кризових явищ в промисловості України, викликаних війною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дергаєва О. С. Особливості оплати праці в сучасній Україні [Електронний ресурс] / О. С. Дергаєва // Управління розвитком. – 2009. – № 19. – Режим доступу : http://library.da.mfa.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe

2. Дані офіційного вебсайту Держкомстату України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua

Г. П. Ляшенко,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ

Термін фінансово-господарська діяльність підприємства складається із двох елементів: фінансової діяльності і господарської. Можна констатувати, що фінансова діяльність – це система норм, методів, функцій, що використовуються для функціонування підприємств і досягнення ними поставлених цілей. Більш конкретніше можна сказати, що фінансова діяльність – це розробка і реалізація фінансових рішень з тим щоб у підприємства була можливість володіти: матеріальними і нематеріальними активами, грошовими активами, боргами щодо кредиторської і дебіторської заборгованості. Таким чином, метою фінансової діяльності підприємства є підвищення його вартості з тим, щоб підприємство отримувало максимум прибутку, тобто отримало кінцевий практичний результат. Для того щоб виконати дану мету кожному підприємству необхідно: економічне зростання, отримання прибутку і вижити на ринку. Виконати дані завдання необхідно щоб у кожного підприємства відбувалося зростання активів, фінансової рентабельності, оборотності капіталу, а також була оптимальна структура постійних і змінних витрат. Вищеназвані завдання виконуються через фінансові рішення, які складаються із двох складових: формування фінансових ресурсів підприємства в умовах об'єктивно існуючих обмеженнях (наприклад, неможливість отримання позикового капіталу, недостатність власного капіталу, законодавчі обмеження, обмеження оптимізації оподаткування тощо) і формування активів підприємства, які пов'язані із виробництвом і реалізацією продукції (наприклад, придбання сировини, матеріалів, напівфабрикатів, виготовлення готової продукції та її реалізація). Фінансова діяльність підприємства регулюється, розробленою і затвердженою власниками даного підприємства, фінансовою політикою, яка є планом дій виконання стратегії підприємства.

Отже, фінансова політика – це документ в якому відображаються заходи за допомогою яких відбувається пошук і використання фінансів для виконання показників обсягу діяльності підприємства.

Друга складова – це господарська діяльність. Відповідно до Вікіпедії господа́рська дія́льність – будь-яка діяльність, в тому числі підприємницька, повязана з виробництвом, обміном та переробкою матеріальних і нематеріальних благ, що виступають у формі товару будь-яка діяльність, в тому числі підприємницька, пов'язана з виробництвом, обміном та переробкою матеріальних і нематеріальних благ, що виступають у формі товару [1].

Якщо розглянути визначення терміну «господарська діяльність» у відповідності до законодавчих актів України, то у Податковому кодексі України визначення звучить таким чином «діяльність особи, що пов’язана з виробництвом (виготовленням) та/або реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг, спрямована на отримання доходу і проводиться такою особою самостійно та/або через свої відокремлені підрозділи, а також через будь-яку іншу особу, що діє на користь першої особи, зокрема за договорами комісії, доручення та агентськими договорами» [2].

У Господарському кодексі України під господарською діяльністю розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність [3].

Взявши до уваги визначення терміну «господарська діяльність» у законодавчих актах України і вивчаючи сутність даного терміну в економічній літературі можна зробити висновок, що господарська діяльність – це виробнича діяльність (вироблення матеріальних цінностей), також невиробнича діяльність (надання послуг, науково-дослідні роботи, які по своїй суті виступають як товар). Таким чином, господарська діяльність, як правило, на основі знань, навичок, досвіду дає якісні результати для кожного підприємства і для суспільства в цілому.

Підводячи підсумок, слід відзначити, що фінансово-господарська діяльність підприємства – це результативність, тобто виконання завдання грамотно і своєчасно з тим щоб отримати максимальний результат (господарська діяльність – випуск продукції), (фінансова діяльність – отримання максимального прибутку з тим щоб розвивати своє виробництво і збільшувати випуск матеріальних і нематеріальних цінностей).

Отже, господарська діяльність – це діяльність, яка виконується на професійній основі.

Фінансова діяльність – це форми і методи щодо формування і використання фінансових ресурсів з метою забезпечення потреб господарської діяльності.

Фінансово-господарська діяльність в усіх умовах господарювання (кризи, війни) набуває надзвичайного значення. Тільки тоді коли буде правильно організована робота управлінців підприємства на різних рівнях – будуть досягнені цілі підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарська діяльність / Wikipedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org>wiki>Господарська_діяльність

4. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI / Верховна Рада України // База даних «Законодавство України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17

2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV VI // Відомості Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15

3. Менеджмент організації : навчальний посібник / І. А. Маркіна, Р. І. Біловол, В. А. Власенко ; Міністерство освіти і науки, молоді і спорту України, Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі». – К. : ЦУЛ, 2013. – 248 с.

4. Філіна Г. І. Фінансова діяльність суб’єктів господарювання / Г. І. Філіна. – К. : ЦНЛ, 2008.

О. А. Магопець,
канд. екон. наук, професор;
А. С. Коряк,
здобувач вищої освіти,
Центральноукраїнський національний технічний університет

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ПРОЦЕСІВ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Провадження фінансово-господарської діяльності підприємств будь-яких сфер та видів економічної діяльності в Україні регламентується системою національних нормативно-правових актів різного рівня підпорядкування, а також міжнародними угодами та міжнародними стандартами, які ратифіковані нашою державою. Чільне місце в системі цих нормативно-правових актів займають документи, які регламентують формування облікової політики підприємства, яка має забезпечувати, з одного боку – формування облікової інформації в межах правого поля, а з іншого – задоволення запитів управлінського персоналу та потенційних інвесторів й враховувати специфіку діяльності підприємства.

На законодавчому рівні, процеси, пов’язані із формуванням облікової політики та її елементів визначені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1], низкою національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), зокрема, НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2], НП(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» [3]; міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО), зокрема, МСБО 1 «Подання фінансової звітності» [4], МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» [5] та міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Слід зазначити, що окремого стандарту, який би регламентував виключно підходи щодо формування облікової політики підприємств ні в українському, ні в міжнародному законодавстві наразі немає.

Визначення поняття «облікова політика», яка розглядається як «сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності» [1], надається у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»

та НП(С)БО 1 [2]. Натомість МСБО 8, надає визначення поняття «облікові політики», характеризуючи його як «конкретні принципи, основи, домовленості, правила та практика, застосовані суб'єктом господарювання під час складання та подання фінансової звітності» [5].

З огляду на визначення поняття облікової політики в національних і міжнародних стандартах стає очевидно, що основною метою її формування є складання та подання фінансової звітності. При цьому, виходячи із наведених визначень облікової політики, випливає можливість самостійного обрання підприємством певних принципів, методів і процедур (згідно з українським законодавством) або певних принципів, основ, домовленостей і правил (відповідно до міжнародного законодавства), які будуть використовуватися для складання і подання фінансової звітності. Це власне, підтверджується і нормами ч. 5 ст. 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1], де йдеться про самостійне визначення підприємством (за погодженням із власником (власниками) або вповноваженим ним органом (посадовою особою) облікової політики підприємства відповідно до установчих документів.

З урахуванням принципів бухгалтерського обліку і фінансової звітності, які визначені у ст. 4 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», облікова політика підприємства має формуватися на основі дотримання принципу послідовності, що передбачає «постійне (з року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики» [1]. Зміна облікової політики можлива лише у випадках, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, міжнародними стандартами фінансової звітності та національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку у державному секторі, і повинна бути обґрунтована та розкрита у фінансовій звітності [1]. Причини змін в обліковій політиці, порядок розкриття інформації у примітках до звітів у випадку зміни облікової політики визначаються відповідно до НП(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» [3].

Враховуючи вимоги п. 6 р. IV НП(С)БО 1 підприємство повинно висвітлювати обрану облікову політику шляхом опису: принципів оцінки статей звітності; методів обліку щодо окремих статей звітності [2]. Схожа норма міститься й у §117 МСБО 1, згідно із якою суб'єкт господарювання у фінансовій звітності розкриває свої суттєві облікові політики, зокрема: основу (або основи) оцінки, застосовані під час складання фінансової звітності (наприклад, історична собівартість, поточна вартість, чиста вартість

реалізації, справедлива вартість або сума очікуваного відшкодування); інші застосовані облікові політики, що є доречними для розуміння фінансової звітності [4]. Як свідчить вище наведене, вітчизняні стандарти оперують поняттями «принципи», а міжнародні – «основою», що по-суті, можна вважати ідентичними поняттями.

Формування облікової політики підприємства за конкретним об'єктом (напрямом чи господарською операцією), полягає у необхідності вибору ним одного з варіантів методів оцінки, обліку і процедур, з декількох альтернативних, які встановлені НП(С)БО та іншими нормативно-правовими актами з бухгалтерського обліку. Тому норми всіх решти НП(С)БО та МСБО, МСФЗ, так чи інакше враховуються при формуванні облікової політики підприємства (наприклад, НП(С)БО 7 передбачає декілька варіантів методів нарахування амортизації основних засобів, підприємство має у своїй обліковій політиці визначити який саме й до яких об'єктів).

Таким чином, формування облікової політики має здійснюватися базуючись на чинних положеннях національних та міжнародних нормативно-правових актів у сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07 лютого 2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» від 28 травня 1999 р. № 137 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99#Text

4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО) 1 «Подання фінансової звітності», редакція від 01 січня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/ show/929_013#Text

5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО) 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки», редакція від 01 січня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/ laws/ show/929_020#Text

О. Р. Мазурок,
здобувач вищої освіти;
О. П. Колісник,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ПРОЦЕС ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЯК СКЛАДОВА СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Створення нового механізму у господарському процесі передбачає й нові підходи до дослідження економічних категорій, зокрема, й категорії основних засобів. Ефективність використання основних засобів на підприємстві, а саме: ефективність використання обладнання, нарахування амортизації основних засобів, виявлення резервів підвищення ефективності щодо використання основних засобів та забезпеченість суб'єкта підприємницької діяльності основними засобами – на даний час є досить важливою проблемою, яка потребує вивчення та подальшого вдосконалення. Потреба у посиленні контролю за основними засобами спричиняється зростанням мінливості зовнішнього середовища та покращення управління основними засобами, які мають необхідність у механізмі координації внутрішнього контролю; переміщенні акценту контролю з минулого на майбутній аналіз; потребу у безперервному відстеженні змін виробничого потенціалу організації; необхідність у зменшенні ризиків щодо управління основними засобами та їх оцінки для того щоб визначити амортизаційну політику.

Варто спиратися на теоретичну основу та напрями покращення процесу контролю основних засобів підприємства та звернути увагу на збільшення якості, достовірності та повноти проведення перевірки збереження та стану основних засобів. Основні засоби визначають виробничий потенціал підприємства та є його матеріальною основою.

«За допомогою контрольної інформації визначаються резерви продуктивного використання основних засобів, зменшення потреби у них за рахунок зростання коефіцієнтів їх використання в часі та потужності, тому що, між цими показниками існує зворотна залежність» [1]. Критеріями визначення ефективності використання основних засобів є рентабельність та фондовіддача. Тому важливим фактором оптимізації собівартості

продукції, який впливає на фінансовий результат підприємства є ефективність використання основних засобів. Можна визначити основні завдання контролю основних засобів: контроль за наявністю основних засобів та нематеріальних активів; перевірка документального оформлення та відображення операцій щодо руху основних засобів і нематеріальних активів чи інших прибуткових вкладень в нематеріальні цінності у відповідності до чинного законодавства; перевірка оцінки ефективності використання нематеріальних активів та основних засобів підприємства; оцінка своєчасності проведення ремонту основних засобів; кількісна та якісна оцінка нематеріальних активів та основних засобів підприємства; перевірка правильності нарахування амортизації нематеріальних активів і основних засобів, відображення цих операцій в обліку.

«Тому контроль ефективності використання основних засобів варто розглядати як заходи щодо скорочення необхідності в обсязі їхнього фінансування та зростання темпів економічного розвитку підприємства за допомогою раціонального та правильного використання власних фінансових ресурсів підприємства» [2].

До проблем, що негативно випливають на розвиток покращення контролю основних засобів варто віднести: неправильне удосконалення системи амортизації суб'єкта господарювання; відхилення щодо наповненості первинних документів з обліку основних засобів підприємства; занизький рівень інформаційного забезпечення щодо управління матеріальною та технічною базами, які представлені на підприємстві системою аудиторського контролю, аналізу та обліку; проблеми щодо аналізу ефективного та правильного використання основних засобів та можливість прогнозування.

Головною умовою використання строку експлуатації є постійне підтримання в робочому стані основних засобів за допомогою проведених ремонтів. Так і розкрадають кошти на підприємстві. Тому для того щоб виявити такі злочини, при перевірці ревізори застосовують різні методичні прийоми, такі як: зустрічна перевірка, контрольні заміри, залучення експертів, якщо потрібно.

Отже, підсумовуючи варто сказати, що основні засоби досить суттєво впливають на діяльність суб'єкта господарювання в цілому. Саме тому контроль їх наявності, використання та збереження має бути достовірним, правильним, ретельним, обґрунтованим, повним та повинен відповідати чинному законодавству.

Для того щоб вдосконалити облік та аналіз основних засобів пропонуємо посилити контроль за: правильністю та вчасністю відображення в обліку надходження, руху та вибуття основних засобів; використанням обраного методу нарахування амортизації відповідно до облікової політики підприємства; обліком ремонтів та модернізації основних засобів, який здійснюється на основі нормативно-правових актів з обліку основних засобів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гарасим П. М. Облікова концептуалізація основних засобів та їх зносу у П(С)БО та М(С)БО: теоретико-методологічний аспект / П. М. Гарасим, Н. П. Лобода, М. П. Гарасим // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2015. – Вип. 1 (45). – С. 15–19.
2. Фірсова С. М. Особливості внутрішнього контролю використання необоротних активів підприємства / С. М. Фірсова, О. В. Гарасюта // Економіка і держава. – 2011. – № 11. – С. 65–69.

О. Р. Мазурок,
здобувач вищої освіти;
І. М. Роздимаха,
старший викладач,
Державний податковий університет

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Оплата праці – це питання, яке перетинає багато інтересів: корпорацій, працівників, податків, фондів тощо. Питання підвищення ефективності оплати праці на підприємствах є надзвичайно актуальним, особливо під час економічних криз, коли працівників мотивує насамперед прагнення до регулярної та гарантованої заробітної плати, що забезпечує гідний рівень життя. При цьому люди хочуть спокійну роботу з гарантованою оплатою праці, незалежно від інтенсивності та якості роботи.

Сьогодні українське законодавство приділяє значну увагу питанням організації оплати праці. При цьому заробітна плата визначається як винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу [1]. Заробітна плата була, є і, ще тривалий, час буде важливим якісним показником економічного господарювання. Однак витрати компанії, пов’язані з наймом робочої сили, не обмежуються виплатою заробітної плати працівникам, які мають трудові відносини з компанією. З одного боку, компанія може наймати фізичних осіб (без трудових відносин з компанією і, отже, не включених до бухгалтерського обліку компанії) на певні робочі місця за необхідності, та оплачувати їх роботу відповідно до цивільно-правового договору. З іншого боку, окрім фактичної заробітної плати, працівникам можуть виплачуватися різні надбавки та доплати, премії, компенсації та інші види додаткової заробітної плати. Отже, між працівниками і підприємством постійно здійснюються розрахунки, більшість з яких пов’язані з оплатою праці.

Визначення заробітної плати, яке дає В.С. Толуб’як поєднує як економічні, так і соціальні аспекти цієї категорії: «заробітна плата – це плата робітнику за виконану роботу, яка дає йому змогу забезпечувати себе та свою сім’ю необхідними засобами до життя, а також заощаджувати на майбутнє, зокрема здійснювати страхування на пенсійне забезпечення» [2].

Для регулювання заробітної плати підприємств повинні бути сформульовані норми праці, розцінки, тарифні сітки, ставки, схеми посадових окладів, умови запровадження та розміри надбавок, доплат, премій, винагород та інших заохочувальних, компенсаційних і гарантійних виплат [3]. Вони встановлюються підприємствами у колективному договорі з дотриманням норм і гарантій, передбачених законодавством, генеральною, галузевими (міжгалузевими) і територіальними угодами тощо.

Однією із серйозних проблем, що виникає в процесі управління підприємством є стимулювання або мотивація працівників з метою спонукання їх до продуктивної праці. Працівники, переважно, спрямовують свої зусилля не на підвищення ефективності праці, а на здобуття тих чи інших матеріальних благ. Суб'єкт господарювання є зацікавлений у збільшенні продуктивності праці та зменшенні витрат на оплату праці. На кожному підприємстві, як і в цілому в Україні, потрібно запроваджувати системи стимулювання, яка б максимально відповідала здібностям, потребам та інтересам як працівників, так і роботодавців. Звідси і низька мотивація зайнятості, і поширення неформальної та тіньової зайнятості.

У світі існують такі моделі системи стимулювання праці – шведська, польська, японська, американська, німецька, французька, англійська. Для ефективної мотивації працівників рекомендується використовувати окремі норми для кожної людини: продуктивність праці, застосування системи довічної зайнятості; встановлення премій, надбавок за роботу без помилок; індивідуальну заробітну плату; великий розмір соціальної допомоги за рахунок підприємства; стимулювання якості роботи та конкуренцію, дати можливість працівникам брати активну участь у роботі підприємства тощо. З метою підвищення мотивації діяльності персоналу, необхідно також перейняти зарубіжний досвід і на підприємствах України застосовувати та розширяти компенсаційний пакет. До складу компенсаційного пакету входять заробітна плата та соціальні пільги (оплата страхування, в тому числі медичного, страхування та страхування від нещасного випадку, харчування працівників, транспортні витрати тощо). На фоні сучасного стану економіки, а саме зростання цін, знецінення гривні та росту долару, з метою розроблення ефективної системи оплати праці, необхідно прагнути, щоб заробітна плата працівника була б скоригована якщо в пропорції не 1:1, то в тій, яка максимально задовольняє попит на продукцію підприємства при підвищенні цін. При відставанні темпів зростання заробітної плати від темпів зростання цін, відбувається звуження споживчого

попиту, що призведе до подальшого зниження обсягів виробництва, компенсація якого здійснюється за рахунок нового зростання цін. Індексація заробітної плати, дозволяє максимально відшкодувати зростання цін та дозволяє зберегти стимулюючу функцію зарплати.

Рівень оплати праці повинен забезпечувати нормальне відтворення робочої сили, тому доцільно посилювати соціальну захищеність працівників. Вона базується на тому щоб були надані всі можливості для зростання індивідуальної плати за рахунок підвищення особистих результатів праці. Також важливим елементом вдосконалення системи оплати є адекватне нормування праці, що дозволяє встановити відповідність між обсягом витрат праці та розміром її оплати.

Створення ефективної системи компенсацій може підвищити продуктивність праці працівників та стимулювати компанію рухатись у правильному напрямку. Розробка основного механізму стимулювання працівників покращить ефективність та якість роботи, а також дозволить проводити практичні та об'єктивні оцінки. Як зауважує О.О. Чернушкіна [4, с. 170], формування ефективної системи мотивації персоналу пов'язане із застосуванням найкращих форм, способів і режимів стимулювання працівників з точки зору підвищення продуктивності праці і має передбачати створення умов для реалізації професійних здібностей працівника і його розвитку. Вибір методів мотиваційного впливу має ситуаційний характер, залежить від особистості працівника і можливостей підприємства.

Отже, є три основні варіанти вдосконалення системи заробітної плати: на основі значного збільшення стимулюючого ефекту виплати тарифу; на основі посилення стимулюючого ефекту надмірної виплати тарифу; на основі збільшення стимулюючого ефекту освітнього механізму та розподілу одиничних фондів заробітної плати. Погоджуючись з К. І. Складанною [5, с. 61-67], вважаємо удосконалення організації оплати праці на підприємстві першочерговим завданням для керівників. Необхідно визначити оптимальне поєднання потреб, інтересів і заохочень, як матеріальних, так і моральних, у результаті чого випливатиме задоволеність працівника своїм життям, роботою і трудова активність зростатиме.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про оплату праці : Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text

2. Толуб'як В. С. Заробітна плата та її вплив на формування фінансових ресурсів системи пенсійного забезпечення / В. С. Толуб'як // Теорія та практика державного управління. – 2010. – Вип. 2. – С. 242–249.

3. Кодекс законів про працю України : Закон Української РСР від 10.12.71 № 322-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text

4. Чернушкіна О. О. Сучасні аспекти управління продуктивністю праці / О. О. Чернушкіна // Економіка і організація управління. – 2018. – № 4 (32). – С. 163–172.

5. Складанна К. І. Підвищення ефективності управління фондом оплати праці на підприємстві / К. І. Складанна // Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. – 2016. – № 2. – С. 61–67.

В. В. Манзюк,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
О. В. Панасюк,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ТА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Важливішим показником ефективності та результативності діяльності будь-якого господарюючого суб'єкта виступає його фінансовий стан, який в остаточному визначається фінансовими ресурсами підприємства: їх кількісною достатністю, доцільністю розміщення, ефективністю розташування, станом фінансової дисципліни на підприємстві, а також показниками фінансової стійкості та платоспроможності. Надати неупереджену інформацію щодо реального фінансового стану підприємства здатний фінансовий аналіз, який в загальному виступає оцінкою фінансово-господарської діяльності підприємства у минулому, сьогоденні і передбачуваному майбутньому.

Аналіз літературних джерел показав, що питання удосконалення фінансового аналізу підприємств привертає увагу багатьох вчених, серед яких: Дмитришин Б. В. [1], Боровий М. В. [1], Дутченко О. О. [2], Кудь Л. І. [3], Науменкова С. В. [4], Петрухін К. А. [5], Пономаренко І. В. [6], Субботович Ю. Л. [7] та інші.

Метою даного дослідження є проведення фінансового аналізу результатів діяльності й рентабельності ПрАТ "Вінницький молочний завод "Рошен" та обґрунтування висновків за його результатами.

ПрАТ "Вінницький молочний завод "Рошен" – основний постачальник молочної сировини для кондитерських фабрик ROSHEN, здійснює поставки своєї продукції до країн Європейського союзу. ПрАТ "Вінницький молочний завод "Рошен" спеціалізується на виробництві молочної сировини.

Проаналізуємо динаміку формування фінансового результату ПрАТ «Вінницький молочний завод «Рошен» (табл. 1).

Таблиця 1 – Формування фінансового результату
ПрАТ «Вінницький молочний завод «Рошен» за 2020–2022 рр., тис. грн

Стаття	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
				абсолютне, тис. грн.	відносне, %
Чистий дохід від реалізації продукції	2094378	2124758	2107131	12753	100,609
Собівартість реалізованої продукції	2057809	2079418	2009000	-48809	97,628
Валовий: прибуток	34978	45340	98131	63153	280,551
Інші операційні доходи	7897	9769	17874	9977	226,339
Адміністративні витрати	31675	33975	35510	3835	112,107
Витрати на збут	14562	16769	19574	5012	134,418
Інші операційні витрати	16543	17697	9508	-7035	57,474
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	21897	0	51413	29516	234,795
Інші фінансові доходи	12781	22761	1503	-11278	11,760
Інші доходи	11	2	20	9	181,818
Фінансові витрати	17877	22761	1366	-16511	7,641
Фінансовий результат до оподаткування	8909	13330	0	-8909	0,000
Витрати (дохід) з податку на прибуток	1783	2347	5375	3592	301,458
Чистий фінансовий результат: прибуток	19801	-15677	46195	26394	233,296

Джерело: розраховано автором.

За даними табл. 1 можемо зробити висновок, що дохід від реалізації досліджуваного підприємства має хвильовий розвиток. Протягом всього аналізованого періоду ПрАТ «Вінницький молочний завод «Рошен» залишалось прибутковим і зростання чистого прибутку, особливо у 2022 є суттєвим. У табл. 2 узагальнено основні показники рентабельності діяльності досліджуваного підприємства.

Таблиця 2 – Показники рентабельності
ПрАТ «Вінницький молочний завод «Рошен» у 2020–2022 роках, %

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022 р. до 2020 р.
Рентабельність продажів	8,9	7,4	10,5	1,5
Рентабельність продукції	0,17	0,45	3,11	2,9
Рентабельність операційної діяльності	5,91	5,31	10,66	4,8
Рентабельність господарської діяльності	0,14	0,39	2,63	2,5
Рентабельність активів	0,04	0,13	0,93	0,9
Рентабельність власного капіталу	0,05	0,16	1,18	1,1

Джерело: розраховано автором.

За даними табл. 2 можемо зробити висновок, що господарська діяльність ПрАТ «Вінницький молочний завод «Рошен» є рентабельною і рентабельність має тенденцію до зростання. Хоча її рівень є низьким.

Таким чином, на основі проведеного аналізу можемо зробити висновок, що ПрАТ «Вінницький молочний завод «Рошен» є прибутковим підприємством, фінансово стійким і підвищує показники оборотності активів та пасивів, скорочуючи тим самим фінансовий та операційний цикл.

За результатами аналізу доцільно запропонувати здійснювати оцінку фінансового стану ПрАТ "Вінницький молочний завод "Рошен" за допомогою інноваційних технологій фінансового аналізу. Перш за все, слід зазначити, що QlikView і Qlik Sense – це аналітичні інструменти з єдиною логікою і на єдиній платформі. Ключова відмінність у позиціонуванні: QlikView - представлений на ринку як корпоративна платформа, а Qlik Sense - інструмент персонального дослідження даних кінцевим користувачем. Якщо узагальнити призначення двох продуктів, то QlikView створено для аналітичних задач. При цьому кінцевий користувач має повну свободу, щоб дослідити дані. У QlikView, звичайно ж, можна створювати аналітичні звіти, але QlikSense значно спрощує це завдання і дозволяє створювати власні елементи візуалізації швидше та варіативніше.

Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні пропозицій одо удосконалення порядку проведення фінансового аналізу. В якості напряму подальших досліджень доречно вказати необхідність розробки пропозицій одо удосконалення фінансового аналізу засобами цифровізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дмитришин Б. В. Бізнес-аналітика та її роль в управлінні конкурентоспроможністю підприємства [Електронний ресурс] / Б. В. Дмитришин, М. В. Боровий // Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки. – 2020. – Вип. 5 (38). – Режим доступу : http://economics.kntu.kr.ua/pdf/5(38)/24.pdf

2. Дутченко О. О. Проблеми використання методик оцінки фінансового стану підприємств / О. О. Дутченко // Проблеми іперспективи розвитку банківської системи України. – 2019. – Т. 17. – С. 260–264.

3. Кудь Л. І. Проблеми аналізу фінансового стану підприємства / Л. І. Кудь // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2020. – Т. 6. – С. 275–280.

4. Науменкова С. В. Використання методів фундаментального аналізу в процесі оцінки фінансового стану підприємства / С. В. Науменкова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2017. – Т. 12. – С. 54–65.

5. Петрухін К. А. Роль фінансового аналізу при прийнятті управлінських рішень [Електронний ресурс] / К. А. Петрухін // Молодий учений. – 2019. – № 35 (273). – С. 46–49. – Режим доступу : https://moluch.ru/archive/273/62200

6. Пономаренко І. В. Бізнес-аналітика як ефективний інструмент обробки даних / І. В. Пономаренко // Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. – 2020. – № 23. – С. 64–70.

7. Субботович Ю. Л. Особливості фінансової діяльності акціонерних товариств / Ю. Л. Субботович // Фінанси України. – 2019. – № 12. – С. 39–47.

Д. О. Мельниченко,
здобувач вищої освіти
третього (освітньо-наукового) рівня,
Національний університет
«Одеська політехніка»

МІЖОРГАНІЗАЦІЙНА ВЗАЄМОДІЯ НА ОСНОВІ МЕРЕЖ

Останнім часом, особливо зі зростанням інтересу до економічної теорії та вивчення топології та особливостей різних взаємозв'язків у суспільстві (особливо в контексті розвитку комп'ютерних мереж, зростання глобалізації тощо), більшість дослідників приходять до висновку, що взаємодія людей (акторів), у тому числі й економічна, відбувається або відповідно до конфігурації мереж, до яких вони входять, або з її врахуванням [1, с. 75].

Таким чином, можна говорити про взаємини акторів як основу мережевих взаємозв'язків. Причому мережу взаємодій можна як капітал, який множиться і зростає вартості при його використанні. Даний капітал можна трактувати як специфічний вид ресурсу, розподілений між структурними позиціями акторів (поряд з матеріальними та іншими ресурсами), з якими він може комбінуватися, а також накопичуватися.

Стосовно підприємства можна говорити про велике розмаїтість мереж, у яких воно бере участь (безпосередньо чи через співробітників, що утворюють це підприємство). Крім того, на відміну від взаємодії окремих індивідуумів, виникають специфічні підвиди акторів, які беруть участь у взаємодії: це не лише особистості, а й «ролі» (взаємодія менеджера з іншим менеджером, на яку переносяться всі атрибути зв'язку між суб'єктами господарювання – ступінь довіри, тип, спосіб взаємодії тощо); а також «юридичні особи» (якась штучна абстракція, що також є об'єктом перенесення параметрів відносин, але це також можуть бути окремі організаційно-технологічні системи, які складають сучасні високотехнологічні підприємства) [2, с. 13].

Ще один важливий аспект взаємодії – наявність кількох контурів (або підвидів) мереж, які можуть пов'язувати двох акторів (при різній якості зв'язків щодо кожного з контурів). Основних контурів можна виділити п'ять (рис. 1).

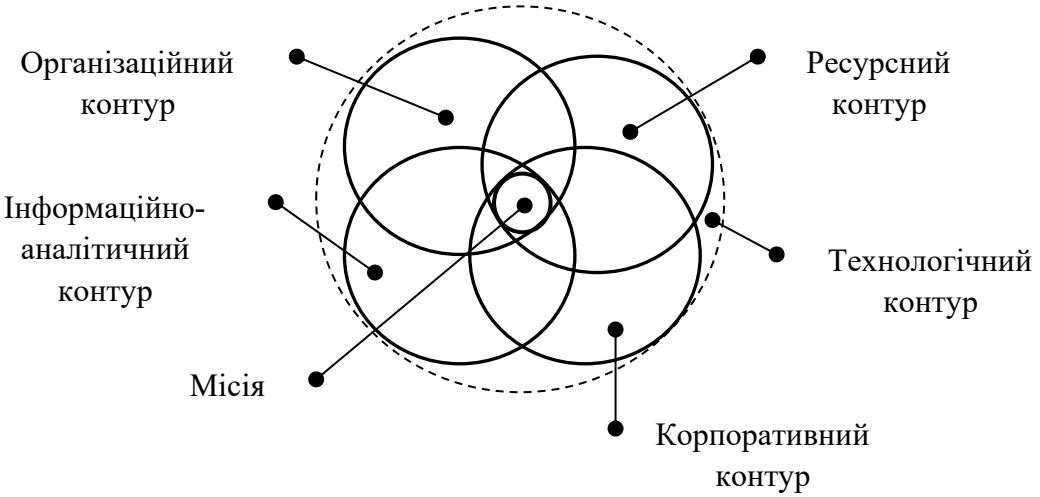

Рисунок 1 – Контури зв’язку в гетерогенній системі

1. Інформаційно-аналітичний контур – структура інформаційних зв'язків. Це найбільш важливий і найбільш загальний з контурів, що розглядаються (присутня завжди в будь-якому варіанті об'єднань).

2. Організаційний контур – структура зв'язку на основі прав власності та/або укладених угод.

3. Ресурсний контур (найчастіше фінансовий) — структура зв'язків на основі перетікання/перерозподілу ресурсів: матеріальних, фінансових потоків та інших «відчутних» активів.

4. Корпоративний контур – структура функціональних зв'язків у частині управлінської діяльності. Призначення - надання управлінського впливу, у тому числі за рахунок зміни будь-якого іншого контуру.

Будь-який контур може характеризуватись наступними параметрами.

1. Щільність мережі (кількість акторів-вузлів та топологія зв'язків між ними).

2. Ступінь централізованості мережі (принципово можливі централізована структура, децентралізована структура та структура з кількома центрами) [3, с. 27].

3. Гомогенність мережі (ступінь однорідності/різнорідності входять до неї елементів).

4. Сила зв'язків (міцність зв'язку між вузлами: визначає стійкість мережі відповідно до транспортної теореми; можна говорити і про «зв'язаність» вузлів).

5. Щільність взаємодії (число та напрямок, а також якісний склад транзакцій за період часу – другий параметр, що визначає стійкість мережі відповідно до транспортної теореми).

6. Замкнутість зв'язків (третій параметр, що впливає на стійкість мережі відповідно до транспортної теореми).

7. Стійкість зв'язків (як інтегральна характеристика (п. 4-6) або окремий параметр, що визначає "ступінь довіри" між двома акторами в мережі).

Аналіз особливостей взаємодії українських бізнес-груп призводить до висновку про необхідність використання складних якісних оцінок подібних взаємодій з огляду на те, що багато транзакцій не зводяться виключно до раціонального економічного обміну між учасниками: дослідники говорять про взаємність або дарообмін, при якому актори здійснюють транзакції формально на шкоду собі, а реально оцінюючи наслідки угод на основі якісних параметрів, з урахуванням відкладеності частини обмінів у часі (виникнення «позики» та взаємних «послуг»). Крім того, прямий економічний аналіз взаємодій не можливий провести за цілою низкою причин, зумовлених істотним відходом реальної ситуації та дій акторів у ній від моделі «homo economies» (раціональної поведінки): актори діють в умовах обмеженої раціональності (неповнота інформації та альтернатив); схильність до опортунізму (порушення угод і надання хибної інформації) [4, с. 23–24].

Основною причиною та основою існування мережевих взаємин виступає невизначеність середовища. У цьому використання мережевих взаємозв'язків призводить до зниження невизначеності з допомогою циркулювання надійнішої інформації та ресурсів у мережі (падають транзакційні витрати); низьковитратне вирішення конфліктів усередині мережі (взаємоконтроль та неформальні зв'язки; важливість мережі для її учасників, внаслідок чого загроза бути виключеним із неї стає стримуючим фактором); накопичення ресурсу «репутація» та передбачуваності поведінки акторів; усунення ризику опортуністичної поведінки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глобальна економіка : навчальний посібник / за ред. В. І. Дубницького. – Дніпропетровськ : УДХТУ, 2015. – 588 с.

2. Захарченко В. І. Теорія створення і функціонування організаційно-технологічних систем у високотехнологічному виробництві : монографія / В. І. Захарченко, С. О. Єрмак, С. В. Онешко. – Одеса : Фенікс, 2022. – 324 с.

3. Захарченко В. І. Проєктування інтеграційних бізнес-структур у сучасному промисловому виробництві України : монографія / В. І. Захарченко, В. М. Стремядін. – Одеса : Наука і техніка, 2016. – 152 с.

4. Маркетинг інновацій у стійкому розвитку прикордонного регіону : колективна монографія / відп. ред. В. І. Захарченко. – Одеса : Фенікс, 2023. – 168 с.

О. В. Мельничук,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Г. В. Грищук,
доктор філософії,
Державний податковий університет

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ ПРАТ «КИЇВСТАР»

Компанія ПрАТ «Київстар» має реальний потенціал для подальшого позиціонування послуг мобільного зв'язку у конкурентному ринковому середовищі. Але сучасні вимоги до асортиментної політики ПрАТ «Київстар» свідчать, що вона потребує суттєвого коригування. Тому нові тарифні плани компанії повинні розроблятись, базуючись на сучасних потребах споживачів та поєднання їх інтересів з можливостями компанії.

Компанія ПрАТ «Київстар» керується високими стандартами світової бізнес-культури та активно їх пропагує на ринку телекомунікайних послуг; є відповідальним та дисциплінованим платником податків, що дотримується законодавства України, державних і міжнародних технічних стандартів та рекомендацій у сфері телекомунікацій. Першочерговим завданням компанії ПрАТ «Київстар» є підвищення рівня якості послуг, шляхом впровадження нових інноваційних технологій, які максимально відповідають співвідношенню «ціна-якість». Головною метою господарської діяльності компанії є набуття статусу лідера телекомунікацій в Україні, вартого довіри сучасного споживача. Враховуючи сучасні тенденції в телекомунікаційній індустрії України, рекомендації по оптимізації процесу формування прибутку для ПрАТ «Київстар» можуть включати деякі аспекти, які проілюстровано в таблиці 1.

Big Data відіграє ключову роль у формуванні адаптивних тарифних планів у сфері послуг. Складність сучасних ринків і різноманітність поведінки споживачів вимагають глибшого аналізу та більш тонкого підходу до ціноутворення. Великі дані дозволяють компаніям збирати, аналізувати та використовувати величезні обсяги інформації з різних джерел, щоб зрозуміти потреби і переваги своїх клієнтів та відповідно до цього адаптувати свої тарифи.

Таблиця 1 – Рекомендації для оптимізації процесу формування прибутку ПрАТ «Київстар»

№	Сфера діяльності	Рекомендації
1	Персоналізація тарифних планів	Використання Big Data для створення адаптивних тарифів
2	Інновації та технологічне лідерство	Впровадження технологій 5G, розробка нових сервісів
3	Оптимізація процесів та ресурсів	Використання «6 сигма», оптимізація ланцюжків поставок
4	Корпоративно-соціальна відповідальність	Посилення програм CSR, підтримка місцевих проектів
5	Маркетинг та брендинг	Цифровий маркетинг, програми лояльності
6	Якість обслуговування	Модернізація контакт-центрів, впровадження AI
7	Сертифікація та стандартизація	Отримання міжнародних сертифікатів якості
8	Стратегічні партнерства	Розширення послуг через партнерства
9	Впровадження TQM	Управління якістю послуг
10	Фінансове планування	Перегляд фінансової стратегії

Джерело: складено автором на основі проведеного дослідження.

Застосування методології «6 сигма» в організації ланцюжків поставок у компанії дозволяє систематично визначати, вимірювати, аналізувати, покращувати та контролювати різні аспекти процесу з метою зниження витрат, оптимізації запасів і підвищення задоволеності клієнтів. Ключові показники продуктивності (KPI) використовуються для моніторингу успішності ланцюжків поставок, що забезпечує компанії ПрАТ «Київстар» здатність до постійного вдосконалення та підтримання конкурентоспроможності в динамічному ринковому середовищі.

Посилення програм корпоративної соціальної відповідальності (CSR) в «Київстар» включає збільшення участі компанії в місцевих соціальних проектах, яке демонструє її відданість підтримці суспільства та екологічній стійкості. Це може охоплювати ініціативи, як-от фінансування освітніх програм, розвиток інфраструктури в регіонах та внесок в проекти охорони здоров'я. Зосередження на CSR сприяє покращенню корпоративного іміджу, зміцненню довіри споживачів і може забезпечити ПрАТ «Київстар» більшу лояльність клієнтів та позитивний вплив на прибутковість довгостроково.

Цифровий маркетинг та програми лояльності в компанії використовуються для стимулювання залученості клієнтів та підтримання стабільного зростання клієнтської бази. Ці заходи сприяють покращенню користувацького досвіду та підвищенню конкурентної переваги компанії. ПрАТ «Київстар» активно працює над модернізацією контакт-центрів, реалізуючи сучасні технології штучного інтелекту для підвищення якості обслуговування клієнтів.

Впровадження системи тотального управління якістю (Total Quality Management, TQM) в компанії полягає у зосередженні уваги на безперервному поліпшенні всіх аспектів роботи компанії. Цей підхід включає акцент на базові інструменти контролю якості, залучення кожного працівника до процесу покращення продуктів та послуг, а також на створення корпоративної культури, орієнтованої на клієнта.

Оцінка впливу заходів на фінансові показники ПрАТ «Київстар» є ключовою для стратегічного розвитку та балансування коротко- та довгострокових цілей, як зазначено у таблиці 2. В контексті цієї таблиці можна виділити декілька ключових висновків. Найбільші початкові інвестиції потребуватиме впровадження 5G, однак цей захід має потенціал забезпечити значне зростання доходу в довгостроковій перспективі. З іншого боку, цифровий маркетинг і оптимізація фінансової стратегії обіцяють швидше зростання прибутку при менших витратах, що забезпечує високий ROI і короткий термін окупності.

Таблиця 2 – Прогнозований фінансовий вплив стратегічних ініціатив ПрАТ «Київстар» на прибутковість

Захід	Очікувані витрати	Очікуваний дохід	Очікуваний термін окупності	ROI
Впровадження 5G	Високі	Зростання у середньо- та довгостроковій перспективі	5-7 років	20%
TQM та «6 сигма»	Середні	Поступове зростання через ефективність	2-4 роки	30%
Цифровий маркетинг	Низькі	Швидке зростання	1-2 роки	50%
Модернізація з AI	Середні	Поступове зростання	3-5 років	25%
CSR ініціативи	Низькі	Поступове зростання	3-5 років	15%
Фінансова стратегія	Низькі	Стабілізація та ріст	1-3 роки	20%

Джерело: узагальнено автором на основі проведеного дослідження.

Заходи такі як TQM та «6 сигма» пропонують помірне зростання з середніми витратами, але забезпечують стабільність і постійне покращення процесів. Зусилля з модернізації контакт-центрів із використанням AI, а також CSR ініціативи, мають за мету не лише фінансовий ефект, а й покращення іміджу компанії та її стосунків з клієнтами і спільнотою, що в довгостроковій перспективі також сприяє збільшенню прибутків.

Отже, втілення вищезгаданих стратегій ПрАТ «Київстар» передбачає взаємопов'язані інвестиції в технології, процеси та корпоративну соціальну відповідальність, що може призвести до зростання прибутковості, підвищення конкурентоспроможності та поліпшення корпоративного іміджу в очах споживачів. Кожен із запропонованих заходів вимагає ретельного планування, ресурсів та часу для реалізації, але з обережним управлінням, результати можуть значно перевищити початкові очікування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зв’язок 5G може з’явитися в Україні вже у 2025 році / Уніан інформаційне агентство [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.unian.ua/economics/telecom/zv-yazok-5g-mozhe-z-yavitisya-v-ukrajini-vzhe-u-2025-roci-kijivstar-12436827.html

2. Що таке Big Data і як це працює / QualityAssuranceGroup [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://qagroup.com.ua/publications/shcho-take-big-data-i-iak-tce-pratciuie/

3. Six Sigma це? Проект як процес чи процес як проект / Worksection [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://worksection.com/ua/blog/six-sigma.html

О. В. Мельничук,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
О. В. Панасюк,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ТА ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В ЕПОХУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Внутрішній аудит відіграє критичну роль у сучасному управлінні підприємством. Це інструмент, який дозволяє своєчасно виявляти та усувати фактори, що перешкоджають ефективній роботі та досягненню цілей організації. Внутрішній аудит допомагає виправляти діяльність підприємства, визначаючи, які відділи та напрямки роботи найбільше сприяють успіху.

Цей вид аудиту має важливе значення у досягненні як довгострокових стратегічних, так і короткострокових оперативних цілей. Він сприяє зростанню конкурентоспроможності та ефективності управління компанією. Внутрішній аудит виконує це через оцінку та вдосконалення процесів контролю, управління ризиками та корпоративного управління.

Однак, незважаючи на його важливість, в Україні організація внутрішнього аудиту часто зустрічається з проблемами. Він є основою для планування незалежного зовнішнього аудиту та спрямований на вирішення внутрішніх проблем компанії. Основним завданням внутрішнього контролю є запобігання неточностям у інформації, зловживанням та крадіжкам, що визначає його структуру та ключові напрямки. Але питання ефективної організації внутрішнього аудиту на українських підприємствах залишаються недостатньо дослідженими і потребують подальшого аналізу та вдосконалення [1].

В останні декілька десятиліть ми стали свідками кардинальних макроекономічних змін, які Н.Д. Негропонте описав метафорою "переходу від обробки атомів до обробки бітів". Ці зміни є наслідком трансформаційних впливів нових технологій в інформаційному та комунікаційному секторах, що сприяли розвитку цифрової економіки. Як зазначають І.В. Спільник і М.С. Палюх, це перетворення прискорює економічні та соціальні процеси, роблячи їх більш ефективними [2]. Інновації суттєво впливають на інформаційне

забезпечення управлінських процесів, в тому числі на бухгалтерський облік, де інформація про діяльність підприємства збирається, обробляється, зберігається та узагальнюється в хронологічному і систематичному порядку.

Аналіз публікацій показує, що в бухгалтерському обліку та аудиті перспективно застосовувати наступні інформаційні технології: хмарні технології; технології програмних роботів та штучного інтелекту; блокчейн технології; технології обробки великих масивів даних.

Хмарні технології дозволяють зберігати та обробляти дані онлайн, замість використання локальних жорстких дисків. Це забезпечує легкий доступ до програм та інформації для користувачів незалежно від їх місцезнаходження чи використовуваного пристрою. Такі технології сприяють співпраці та спільному доступу до корпоративних даних. Переваги використання хмарних технологій у бухгалтерському обліку включають перехід на електронний формат даних, автоматичне оновлення програм, мобільність доступу до даних, автоматичне резервне копіювання та масштабованість інфраструктури відповідно до потреб бізнесу.

Технології програмних роботів та штучного інтелекту, особливо Robotic Process Automation (RPA), автоматизують бізнес-процеси на підприємствах. Вони імітують дії людини, взаємодіючи з системним інтерфейсом, та виконують стандартизовані завдання, такі як перенесення даних та генерація звітів. Переваги включають цілодобову роботу, точність введення даних, сумісність з різними програмами, автоматизацію трудомістких завдань, і звільнення бухгалтерів від рутинних завдань. Ринок RPA зростає, очікується зниження вартості технології та ширше використання неавтономних роботів. Опитування KPMG показало, що більшість бухгалтерів позитивно ставляться до впровадження RPA, виділяючи як головні переваги покращений контроль і прискорення обробки фінансової інформації.

Технологія блокчейн є революційним розвитком в інформаційній інфраструктурі, особливо у фінансових послугах. Вона створює незмінний ланцюжок записів, забезпечуючи високий рівень безпеки даних і неможливість їх фальсифікації. Блокчейн дозволяє спільне використання баз даних між організаціями та забезпечує одночасне відображення транзакцій у загальній обліковій книзі. Переваги включають прозорість, забезпечення цілісності облікових даних, автоматизацію контролю операцій, зменшення помилок і шахрайства. Блокчейн може трансформувати бухгалтерський облік, змінюючи роль аудиторів і бухгалтерів на більш аналітичну та консультативну. Великі аудиторські фірми інвестували у розвиток цієї технології. Проте, блокчейн має недоліки, такі як висока енергозалежність,

високі витрати на впровадження, зменшення швидкості транзакцій при зростанні навантаження та відсутність конфіденційності даних.

Використання технології роботи з великими даними (Big Data) може надати компаніям значні конкурентні переваги. Хоча бухгалтерський облік сам по собі не відповідає критеріям Big Data, певні принципи, такі як горизонтальна масштабованість, відмовостійкість та локальність даних, є актуальними для обліку. Методи аналізу великих даних, такі як Data Mining, інтеграція даних, імітаційне моделювання та візуалізація, можуть бути застосовані в бухгалтерському та управлінському обліку. Технології Інтернету речей, що генерують великі дані на підприємствах, також відкривають нові можливості для удосконалення первинного обліку. Завдяки автоматичному збору аналітичних даних з обладнання та їх інтеграції з бухгалтерськими системами, можна підвищити точність та оперативність облікових процесів. Це також змінить роль бухгалтерів і аудиторів, зосереджуючи їх роботу на більш складних аналітичних та консультативних завданнях [3].

Отже, сучасна ера цифровізації економіки, відома як «Індустрія 4.0», ставить перед бухгалтерською та аудиторською професіями нові виклики та можливості. Ключову роль у цьому процесі відіграють новітні технології, такі як хмарні технології, блокчейн, роботизована автоматизація процесів (RPA), штучний інтелект, Big Data та Інтернет речей. Ці технології не тільки змінюють способи ведення бухгалтерського обліку та аудиту, але й вимагають від професіоналів оволодіння новими навичками та знаннями.

Впровадження цих технологій сприяє автоматизації та оптимізації рутинних облікових процесів, підвищує точність і надійність даних, а також забезпечує більш ефективне управління інформацією. Це відкриває шлях до переосмислення ролі бухгалтерів і аудиторів, перетворюючи їх на аналітиків, які здатні використовувати ці дані для стратегічного планування та прийняття рішень.

Таким чином, адаптація до цифрових інновацій та постійне оновлення професійних знань і навичок є ключовими для забезпечення успішної кар’єри та внесення цінного вкладу в розвиток бухгалтерської та аудиторської сфер. Важливим є також своєчасне визначення перспектив розвитку цих професій і актуалізація освіти і підготовки бухгалтерів і аудиторів для роботи в умовах цифрової економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Разборська О. О. Сучасні тенденції розвитку системи внутрішнього контролю при веденні обліку за МСФЗ [Електронний ресурс] / О. О. Разборська. – Режим доступу : https://jpvs.donnu.edu.ua›article›view

2. Спільник І. В. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки / І. В. Спільник, М. С. Палюх // Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. – 2019. – Випуск 1–2. – С. 83–96.

3. Король С. Я. Цифрові технології в обліку і аудиті [Електронний ресурс] / С. Я. Король. – Режим доступу : http://www.econom. stateandregions.zp.ua/journal/2020/1_2020/31.pdf

С. М. Михалевич,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
О. В. Панасюк,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Торгівля – це ключова галузь економіки, що постійно зазнає змін і впливає на рівень життя суспільства в цілому. Вона забезпечує у величезних масштабах економічний обмін і тим самим зумовлює процес суспільного відтворення, динамізує товарно-грошові відносини, розширює міжгалузеві і міжрегіональні поставки, відіграє суттєву роль у реалізації соціальної політики і забезпеченні макроекономічної динаміки [1, с. 5]. Такий статус торгівлі об'єктивно зумовлює необхідність пошуку і впровадження нових форм організації, ефективних механізмів функціонування, прогресивних технологій, інноваційних рішень.

Необхідність забезпечення умов для розвитку підприємств висуває вимоги цілеспрямованого формування їх потенціалу, величина якого не є детермінованою ні в часі, ні в просторі. Зі зміною стану підприємства відбувається трансформація його можливостей, ускладнюється їх структура, відбувається переорієнтація вектора їх формування [3].

У сучасному світі торговельні підприємства зіткнулись з численними проблемами. На сьогодні перед вітчизняними промисловими підприємствами стоїть ряд складних завдань, зумовлених нестабільністю розвитку економіки: адаптація діяльності підприємства до ринкових умов господарювання, визначення цілей діяльності і стратегії їх досягнення, пошук споживачів і нових ринкових можливостей, фінансових коштів [3].

Зростаюча конкуренція у торгівлі змушує підприємства постійно вдосконалювати свої стратегії, виробляти якісний продукт і надавати високий рівень обслуговування, щоб зберегти своїх клієнтів і привернути увагу інших. В умовах конкуренції всі мережі намагаються впровадити нові форми господарювання, серед яких франчайзинг, аутсорсинг, модифіковану оренду, інтеграцію, конкурування та ін. Франчайзинг використовують відомі загально-національні торговельні компанії ("Епіцентр",

“Fozzi Group”, “Rozetka”), а також відомі виробники товарів для просування брендів. Розширення торговельного бізнесу на засадах франчайзингу – явище загальновідоме і дуже розповсюджене у зарубіжних країнах. В Україні широкомасштабний франчайзинг тільки набирає силу [2, с. 29–37].

На даний момент зростання рівня онлайн-торгівлі породжує проблеми для традиційних фізичних магазинів. Відповідно, підприємствам потрібно адаптовуватись до цього середовища і шукати способи інтеграції онлайн та офлайн діяльності.

Наступною проблемою, що постає перед торговельними підприємствам є неефективне управління запасами. Недостатня або надмірна кількість товарів може призвести до фінансових проблем, а також до втрати клієнтів. Для оптимізації роботи торговельних підприємств, потрібно адаптовуватись до змін у споживчих тенденціях шляхом впровадження гнучких стратегій продажу і ціноутворення.

Залучення уваги клієнтів у світі інформаційного перенасичення вимагає ефективних стратегій реклами та маркетингу для збільшення продажів. Створення унікального продукту або послуги, запровадження нових ідей, а також розширення асортименту зменшить ризик втрати клієнта і підвищить ефективність торговельного підприємства.

Недосконаліть законодавчого забезпечення може впливати на бізнес-процеси та вимагати додаткових витрат на відповідність новим вимогам.

Для здійснення ефективного функціонування торговельних підприємств важливим є впровадження інноваційних технологій. Інноваційні процеси в торгівлі знаходяться на етапі інтенсивного розвитку, про що свідчить широкий спектр інноваційних технологій, які використовуються підприємствами торгівлі. Використання прогресивних технологій відкриває перед торговельними підприємствами нові можливості та перспективи для підвищення рентабельності, а також значно підвищує його імідж і ставлення покупців до підприємства. Підвищення інноваційної активності сприятиме покращенню господарської діяльності та збільшенню оборотів і прибутку торговельних підприємств, дасть змогу досягти високого рівня конкурентоздатності вітчизняного виробництва та забезпечити якісне життя громадян.

Зважаючи на те, що потреби споживачів постійно змінюються і підприємствам потрібно швидко реагувати на ці зміни, адаптовуючи свою продукцію та послуги, використання аналітики для зрозуміння потреб споживачів, прогнозування попиту і оптимізації бізнес-процесів допоможе запобігти даній проблемі.

Отож, підсумовуючи все вищесказане можемо зробити наступний висновок. Доцільно особливу увагу зосередити на вирішенні проблем, що перешкоджають розвитку вітчизняного підприємництва, що забезпечить підвищення ефективності підприємницької діяльності, забезпечить розширення торговельного бізнесу, зменшення тіньового сектору. Визначальний вплив на розвиток і ефективне функціонування торгівлі здійснюють домінуючі вектори: структурні зміни, форматизація, модернізація, диверсифікація та інтернаціоналізація. Використання прогресивних технологій відкриває перед торговельними підприємствами нові можливості і перспективи для підвищення рентабельності, а також значно підвищує його імідж і ставлення покупців до підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апопій В. В. Нові вектори розвитку та інноваційні тренди у сфері торгівлі України / В. В. Апопій // Підприємство і торгівля. – 2019. – Вип. 24. – С. 5–13
2. Гошля О. Л. Міжнародний франчайзинг як інструмент розвитку діяльності підприємства / О. Л. Гошля. – 2019. – С. 108.
3. Сучасні проблеми та пріоритети діяльності торговельних підприємств. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/12/73.pdf

А. Ю. Нитяжук,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Г. В. Грищук,
доктор філософії,
Державний податковий університет

НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Багато українських підприємств переживають кризові періоди та стикаються з незадовільним фінансовим становищем. Тому дуже важливо розглянути напрямки, які рекомендують провідні економісти, і які можуть покращити ситуацію та підвищити загальний фінансовий стан цих підприємств. Першим кроком у напрямку покращення фінансового стану підприємств є знаходження оптимального співвідношення власних і позикових коштів, яке мінімізує фінансовий ризик та максимізує прибутковість власних технологій виробництва.

Першим і важливим кроком для підприємства у відновленні фінансової стабільності є досягнення такого рівня фінансової стійкості, при якому можливе повне самостійне фінансування виробничо-господарської діяльності у режимі виробництва та реалізації власної продукції. Це означає, що треба досягти такого рівня стабільності, при якому забезпечується стійкість підприємства і який передує зниженню обсягів виробництва та руйнуванню ресурсного потенціалу. Подальшим кроком у покращенні фінансового стану є забезпечення такої фінансової стійкості, яка сприяє поступовому економічному росту і переходу до розширеного відтворення [1]. Одним з ключових аспектів є забезпечення стійкості фінансового стану підприємства, який зазвичай залежить від обсягу отриманого прибутку, що слід залучати для зміцнення матеріально-технічної бази та збільшення фінансових ресурсів.

Для підтримання стабільного фінансового стану важливо регулярно проводити його діагностику та оцінку, переглядати напрямки розвитку з метою своєчасного виявлення проблем, факторів впливу та застосування заходів для запобігання поширення негативних тенденцій у фінансовій діяльності підприємства [2]. Система заходів для покращення фінансового стану

розробляється на основі діагностики фінансової діяльності підприємства і в залежності від результатів такої перевірки створюється узагальнений порядок дій для підтримки фінансового стану на необхідному рівні, як показано на рис. 1.

Незважаючи на безліч показників фінансового стану підприємства, багато аналітиків використовують власну рейтингову шкалу, що може змінюватися залежно від виду діяльності підприємства та цілей, яке воно ставить перед собою. У будь-якому випадку необхідний комплексний аналіз, що базується на кількох методах, які включають в себе різні показники фінансового стану підприємства, для отримання реалістичної оцінки його стану фінансів.

Головна мета фінансового менеджменту підприємства полягає в знаходженні оптимальних шляхів покращення його фінансового стану. Перед розробленням можливостей для покращення фінансового стану, слід спочатку визначити, які аспекти фінансово-господарської діяльності будуть потребують оптимізації. У сучасних умовах ці аспекти включають: скорочення дебіторської та кредиторської заборгованості, впровадження систем обліку та планування фінансової діяльності, оптимізацію розподілу прибутку та перегляд структури джерел фінансування для основних видів діяльності компанії.

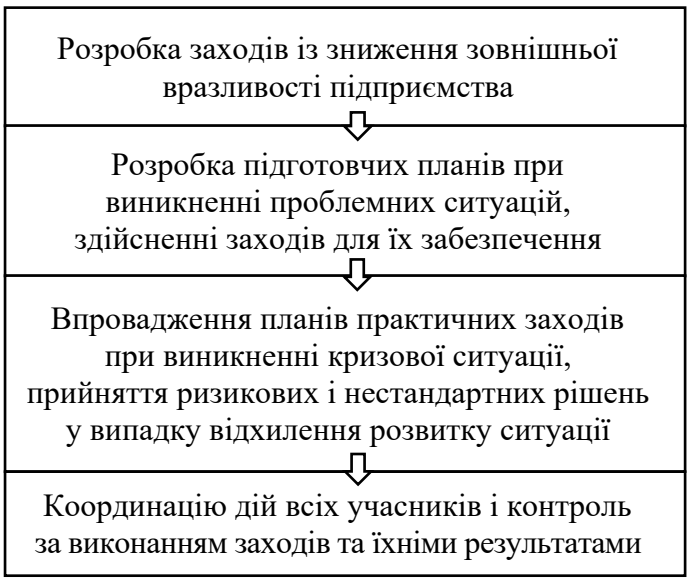

Рисунок 1 – Заходи для підтримки ліквідності агропромислового підприємства

Джерело: складено авторами.

Важливим фактором є оптимізація оборотних коштів, що є одним із способів покращення фінансового стану компанії. Її можна досягнути шляхом прискорення обороту коштів на підприємстві та зменшення виробничих витрат чи надання послуг без втрати їх якості.

Одним з найважливіших способів покращення фінансового стану компанії є оптимізація економічних та загальних бізнес-процесів, зокрема, поліпшення якості продукції (товарів чи послуг), які надає компанія споживачам, та збільшення доходу від реалізації продукції. Для досягнення більш ефективної стратегії покращення фінансового стану, необхідно визначити, як компанія використовує позиковий капітал. Також слід ретельно вибрати найбільш ефективні джерела та форми зовнішнього фінансування.

Отже, під час пошуку способів покращення фінансового стану, важливо проаналізувати майновий стан компанії та вилучити невикористані матеріальні цінності. При цьому слід враховувати певні види ризику, які можуть впливати на діяльність компанії, для зменшення можливих втрат. Оптимізація бізнес-процесів у компанії є одним із основних завдань покращення фінансового стану. Всі ці методи спрямовані на покращення фінансового стану підприємства в довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств : навч. посіб. / А. М. Поддєрьогін. – К. : КНЕУ, 2000. – 406 с.

2. Павленко О. І. Вдосконалення механізму оцінки фінансового стану підприємства / О. І. Павленко // Бізнес навігатор. – 2010. – № 2 (19). – С. 72–78.

В. В. Нігачова,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
О. В. Панасюк,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМНИХ АСПЕКТІВ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Діяльність підприємства визначається наявністю та використанням основних засобів різного складу відповідно до специфіки господарських процесів. Промислово-виробничий потенціал визначається технічним рівнем, рівнем прогресу та технічним станом основних засобів виробництва.

Оскільки основні засоби беруть активну участь у виробничому процесі, вони є матеріально-технічною основою виробництва, основою вдосконалення та розвитку виробництва. Від їх використання та ефективності залежить кінцевий результат господарської діяльності. Таким чином, саме основні засоби потребують всебічного дослідження з метою визначення проблемних аспектів їх використання, що впливають на рівень ефективності їх роботи.

Питання теоретико-методичних а також організаційних аспектів використання основних засобів суб'єкта господарювання досліджували такі науковці, як С.І. Дробязко, М.О. Конопля, Т.О. Мулик, Т.М. Сорока, Я.А. Удовиченко, Н.Ю. Єршова та інші. Незважаючи на всебічне дослідження великою кількістю науковців, проблемні аспекти використання основних засобів суб'єкта господарювання залишаються актуальними та потребують подальших наукових розробок.

Визначення рівня забезпеченості суб'єкта господарювання основними засобами є першочерговим в загальній аналітичній оцінці основних засобів. До основних показників, що характеризують наявність та ефективність використання основних засобів, належать: фондомісткість, фондовіддача, фондоозброєність, рентабельність основних засобів та амортизаційне навантаження господарської діяльності [1, с. 93].

Згідно Положення (стандартів) бухгалтерського обліку «Основні засоби», такими є засоби, які зберігаються підприємством у процесі виробництва або постачання товарів, надання трудових послуг, здавання в

оренду іншим особам або виконання адміністративних чи соціально-культурних функцій, і мають орієнтовний термін служби більше одного року [2].

Аналізуючи сучасний стан нормативно-правового забезпечення обліку основних засобів в Україні спостерігається гармонізація бухгалтерського та податкового обліку, а також максимальне спрощення податкового законодавства. Варто зазначити, що найбільшого аналізу щодо використання засобів суб'єкта господарювання є питання застосування бухгалтерського обліку із відповідністю податковому законодавству.

До прикладу, основні засоби суб'єкта господарювання як платника податку класифікують у відповідні групи, які мають встановлені мінімально допустимі строки їхньої амортизації. Згідно Податкового кодексу України такий строк може становити від 2 до 20 років [3]. Т.О. Мулик зазначає, що амортизація це систематичний розподіл первісної вартості основних засобів, інших необоротних активів і нематеріальних активів, що відраховується протягом строку їх корисного використання. Водночас, фінансовий облік не встановлює обмежень у термінах амортизації об'єктів [4, с. 29].

Таким чином, проблемним аспектом використання основних засобів суб'єкта господарювання є врегулювання норм законодавства щодо даного питання. Зокрема, взявши до уваги норми Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» та норми Податкового кодексу України, варто підкреслити, що останній більш чітко регулює строки амортизації. Податковим кодексом встановлено мінімальні умови використання для кожної групи основних засобів, а також рекомендації щодо їх визначення. Незважаючи на це, науковці підкреслюють необхідність конкретизації даних норм [5].

Т.М. Сорока додає, що складним питанням залишається визначення ліквідної вартості основних засобів. Аналіз вартості основних засобів України за видами економічної діяльності у 2014-2022 роках, встановлює, що вартість основних засобів в Україні зменшилась на 6 142 117 млн грн [7].

Проблема постає в тому, що Податковий кодекс України не регулює дане питання, тому в разі встановлення мінімального строку корисного використання в деяких випадках може створити для підприємства проблеми. Тому, внаслідок неузгодженості національних стандартів бухгалтерського обліку і податкового законодавства, виникає необхідність двічі розраховувати одну і ту ж амортизацію як в бухгалтерському обліку, так і при сплаті податку на прибуток [6, с. 94].

Щодо відповідності норм Податкового кодексу України із методами, рекомендованими П(С)БО 7 «Основні методи», варто зазначити, що ПКУ обмежено використання прискореної амортизації, внаслідок чого знижується рівень оподаткування тією частиною прибутку, що спрямована на розвиток підприємства [3]. Як наслідок, може знизитись рівень внутрішнього інвестування в основний капітал, що є основою ефективного розвитку держави.

Зважаючи на таку суперечливість між нормами, які регулюють використання засобів суб'єкта господарювання, важливим постає питання стандартизації бухгалтерського обліку. Враховуючи інтеграцію України до світової спільноти варто наголосити на відповідності положень національного законодавства із нормами на міжнародному рівні. Одним із напрямів такого удосконалення законодавства є його гармонізація із Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» [8].

Отже, враховуючи вищенаведене, варто підсумувати, що основні засоби суб'єкта господарювання виступають як найважливіший чинник будь-якого суб'єкта господарювання, адже його ефективне використання прямо впливає на кінцевий результат їхньої господарської діяльності. Одним із проблемних аспектів застосування таких засобів є суперечливість нормативно-правового забезпечення їх обліку. Внаслідок чого, виникає потреба удосконалення гармонізації фінансового обліку із податковим шляхом приведення норм національного права у відповідність із міжнародними стандартами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дробязко С. І. Організація і методика обліку основних засобів підприємства та аналіз ефективності їх використання / С. І. Дробязко, М. О. Конопля // Вісник Університету «Україна». – 2019. – № 3 (24).

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92 із змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text

3. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI / Верховна Рада України // База даних «Законодавство України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17

4. Мулик Т. О. Аналіз основних засобів підприємства: методичні та практичні аспекти [Електронний ресурс] / Т. О. Мулик // Інфраструктура ринку. – 2020. – № 46. – С. 113–123. – Режим доступу : https://doi.org/10.32843/infrastruct46-19

5. Покиньчереда В. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління основними засобами підприємства [Електронний ресурс] / В. В. Покиньчереда // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – № 17. – С. 5–11. – Режим доступу : http://www.investplan.com.ua/pdf/17_2018/3.pdf]

6. Державна служба статистики / Офіційний вебсайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/

7. Сорока Т. М. Аналіз забезпеченості підприємства основними засобами / Т. М. Сорока // Економічний аналіз. – 2015. – Том 21, № 2. – С. 213–219.

8. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : laws/show/929_014

О. М. Охмак,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Г. В. Грищук,
доктор філософії,
Державний податковий університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ТА РЕДИЗАЙН БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

Сучасна динаміка розвитку ринку товарів та послуг, низький обсяг проведення інновацій на підприємствах, що веде до зниження конкурентоспроможності продукції, зумовлюють необхідність пошуку нових інструментів і методів управління виробничими процесами. Дослідженням питань редизайну бізнес-процесів займались такі науковці як Бедрій Д.І., Дубініна В. В., Семко І.Б., Таранюк Л. М. та інші.

Одним із прогресивних методів управління є процесно-орієнтовне управління, яке може оптимізувати господарську та інноваційну діяльність підприємств, покращити конкурентоспроможність та якість продукції. Процесно-орієнтовне управління включають у себе декілька основних методичних підходів, які використовуються для вдосконалення бізнес-процесів:

1. Метод швидкого аналізу, що ґрунтується на виявленні проблем, які виникають при реалізації процесів бізнесу;
2. Метод структуризації функції якості дозволяє визначати взаємозв'язки між вимогами і засобами їх задоволення;
3. Метод перепроєктування бізнес-процесів являє собою приведення існуючого процесу до вигляду, найбільш відповідного стратегічним цілям;
4. Метод ідеалізації бізнес-процесів полягає у спробі виробити ідеальні бізнес-процеси;
5. Бенчмаркінг спрямований на пошук, оцінку і навчання, а також вимагає менших витрат і менш ризикований;
6. Реінжиніринг полягає у фундаментальному переосмисленні і радикальному перепроєктуванні бізнес-процесів [1].

У свою чергу, термін редизайн бізнес-процесів (BPR) відноситься до повної переробки ключового бізнес-процесу компанії з метою досягнення рентабельності інвестицій (ROI), зниження витрат та якості обслуговування. Бізнес-процеси, які можуть бути перероблені, охоплюють повний

спектр критичних процесів, від виробництва та виробництва до продажів та обслуговування споживачів. Проте це може бути дорогим, трудомістким і призвести до звільнень та порушень робочого процесу.

Для подальшого дослідження вдосконалення бізнес-процесів з вищезазначених методів було обрано метод реінжинірингу або редизайну, який повинен базуватися на: радикальній перебудові дій замість часткових поліпшень; проведенні всіх необхідних дій в областях проєктування; впровадженні системи управління з новітніми цінностями із винагородженням їхньої підтримки; чітко та широко поставлених задачах без обмежень області дії; виконанні реінжинірингу зверху вниз із потрібною широтою поглядів на діяльність компанії; значних інвестиціях в програму проведення реінжинірингу [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бедрій Д. І. Вдосконалення бізнес-процесів організації з врахуванням ризиків / Д. І. Бедрій, І. Б. Семко // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Серія «Економіка». – 2015. – № 1 (1110). – С. 104–110.

2. Дубініна В. В. Раціоналізація управління бізнес-процесами підприємств: підходи та методи / В. В. Дубініна – Київ : Економічний простір, 2016. – С. 124–135.

О. М. Панченко,
канд. екон. наук, доцент;
О. М. Мельник,
здобувач вищої освіти,
Національний університет
«Запорізька політехніка»

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ESG-ДАНИХ НА ПРОГНОЗНІ ФІНАНСОВІ ПОКАЗНИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Для забезпечення позитивного ділового іміджу сучасне підприємство повинно публічно демонструвати свою активну позицію та позитивний вплив свого функціонування з питань, які хвилюють суспільство: збереження навколишнього середовища, загрози зміни глобального клімату, підтримка сталого розвитку та економічного зростання, забезпечення якісних умов життя, боротьба з бідністю, нерівністю за різними ознаками, порушенням прав людини та таке інше. Тому підприємства прагнуть забезпечити прозорість інформації щодо своєї діяльності з цих питань, надаючи звітність, що містить ESG-дані (англ. environmental, social, governance – «довкілля», «соціальна сфера», «корпоративне управління»). Діяльність підприємства на принципах ESG – це зусилля менеджменту у сфері збереження довкілля, соціальній сфері, корпоративному управлінні заради сталого розвитку підприємства. Звітність щодо показників ESG називають нефінансовою / соціальною звітністю / звітністю зі сталого розвитку. Гармонізоване поєднання фінансової та нефінансової звітності в один пакет, що презентує діяльність підприємства, формує інтегровану звітність.

Нефінансова звітність готується для діалогу із освіченою аудиторією, яка вимагає як позитивну, так і негативну інформацію про діяльність компанії [1, с.10]. Є інструментом побудови зворотного зв’язку з стейкхолдерами, особливо на міжнародних ринках.

В 2019 р. українські підприємства у пакеті з фінансовою звітністю вперше стали подавати Звіт про управління, в якому розкриваються ESG-дані [2]. Дотримання тренду сталого розвитку для українського бізнесу стало особливо актуальним після оголошення у лютому 2022 року воєнного стану в Україні, в результаті чого складова господарської діяльності - ESG стала найбільш вразливою через численні виклики і проблеми, пов'язані з порушенням прав людини, міграційними проблемами та загрозою безпеки.

В умовах післявоєнного відновлення інвестиційна привабливість на засадах ESG-даних стає безумовним фактором сталого розвитку будь-якого підприємства. Для цього соціально відповідальне підприємство має побудувати систему екологічного та соціального (E&S) менеджменту (ESMS). Тому актуальною стає проблема проєктування моделі стратегічного управління підприємством, яка враховує пріоритет сталого розвитку у бізнес-моделі підприємства та забезпечує його дієвими інструментами оцінювання міри досягнення поставленої мети компанії, особливо при управлінні ризиками при інвестуванні.

Налагоджена система екологічного та соціального (E&S) менеджменту (ESMS) підприємства включає в процес прийняття інвестиційних рішень врахування екологічних та соціальних чинників. Сучасні інвестиційні проєкти обов'язково містять у собі розділ, присвячений аналізу впливу ESG даних на прогнозні фінансові показники. Тому розвиток методичних розробок щодо аналізу звітності за допомогою застосування ESG показників витребуваний практичними потребами управління.

Результати аналізу ESG даних можуть включати кількісні та якісні показники. Якісні показники – це експертні оцінки, наприклад, покращення іміджу та інвестиційної привабливості підприємства від прозорості та позитивного тренду ESG-даних. Втім, такий якісний показник у вигляді експертної думки зазвичай корелює з фінансовим показником – збільшення ринкової вартості. Ще приклад. Високе значення нефінансового показника екологічного ризику прямо впливає на збільшення таких прогнозних фінансових показників як капітальні витрати на очисні споруди, відновлення ґрунтів, витрати на дотримання екологічних вимог, у тому числі витрати на енергоспоживання, навіть втрати від можливих штрафних санкцій у разі порушення природоохоронного законодавства.

Пропонуємо ввести до Звіту про фінансові результати спеціальний розділ, у якому б розкривалися фінансові показники витрат на соціально-відповідальну діяльність, наприклад, розмір коштів, спрямованих на благодійність, навчання працівників, фінансування наукових досліджень, модернізацію очисних споруд, відновлення ґрунтів тощо. Тоді на підставі даних цього розділу широке коло стейкхолдерів змогли б спостерігати чи збільшується протягом певного періоду або зменшується частка коштів на благодійну діяльність у структурі витрат, яка частка операційних витрат спрямовується на освіту персоналу, якими темпами здійснюються зобов'язання щодо оновлення ґрунтів тощо.

Для підвищення якості інтегрованої звітності та створення умов для кращого розуміння підприємствами необхідності достовірного та повного розкриття інформації у нефінансовій звітності вважаємо за необхідне розробити чіткі, докладні рекомендації та встановити конкретні вимоги щодо складання нефінансової звітності, розробити єдиний підхід стосовно вимірювання показників ESG.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нефінансова звітність: інструмент соціально відповідального бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.ppv.net.ua/uploads/work_attachments/Non-Financial_Reporting__UA_.pdf

2. Про затвердження Методичних рекомендацій зі складання звіту про управління, затверджені наказом МФУ від 07.12.2018 № 982 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0982201-18#Text

К. М. Паращенко,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
О. В. Панасюк,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Умови військового стану створюють особливий контекст для фінансово-господарської діяльності, вимагаючи від організацій адаптації до непередбачуваних обставин. Актуальність проблеми організації та перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності у цих умовах надзвичайно важлива, оскільки ефективне управління ресурсами стає критичним для забезпечення стійкості та функціонування підприємств. Застосування сучасних методів аналізу фінансів, врахування ризиків та розробка стратегій фінансового планування стають основними елементами успішного ведення бізнесу в умовах воєнного конфлікту, підсилюючи значення цього напрямку для забезпечення стійкості та виживання підприємств в непередбачуваних обставинах.

Дослідженням проблем організації та перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності в умовах військового стану займалися наступні науковці: Алимов О., Бігун С., Гузь М., Захарова Ю., Костенко Ю., Короленко О., Попович Д, Яцух О. та інші.

Метою дослідження є розкриття проблем організації та розробленні перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності в умовах військового стану.

Аналіз фінансово-господарської діяльності представляє собою систематичне дослідження та оцінку фінансових аспектів діяльності підприємства чи організації з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Цей процес включає в себе аналіз фінансових звітів, визначення показників ліквідності, рентабельності, стабільності та інших ключових фінансових показників. Метою аналізу є розкриття фінансового стану підприємства, виявлення тенденцій, ідентифікація фінансових ризиків та можливостей для подальшого удосконалення управління ресурсами. Аналіз

фінансово-господарської діяльності є ключовим інструментом для ефективного управління фінансами, планування стратегії розвитку та забезпечення стійкості підприємства в умовах ринкової конкуренції та економічної невизначеності [4, с. 173].

Організація аналізу фінансово-господарської діяльності визначаються як структура або підрозділи в межах підприємства чи організації, відповідальні за здійснення систематичного вивчення та оцінку фінансових і економічних показників, їх завдання включає збір, обробку та аналіз фінансової інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень [3, с. 32].

Умови військового стану створюють низку викликів і проблем для організації та розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності, а саме:

– по-перше, непередбачуваність та нестабільність в економічному середовищі можуть ускладнити збір та аналіз фінансової інформації, що є основою для прийняття обґрунтованих стратегічних рішень;

– по-друге, зростання ризиків, пов'язаних із змінами у політичному, економічному та соціальному середовищі, може вимагати більш глибокого аналізу факторів, які впливають на фінансову стійкість підприємства;

– по-третє, обмежений доступ до ресурсів та можливість втрати активів внаслідок військових дій може вимагати перегляду стратегій фінансового управління та розвитку нових методів забезпечення стійкості підприємства [1, с. 36].

З іншого боку, в умовах військового стану збільшується потреба в швидкій та точній інформації для ефективного управління ресурсами, що робить актуальним розвиток і вдосконалення інструментів аналізу фінансової діяльності. Розвиток адаптивних стратегій, використання сучасних технологій для автоматизації аналітичних процесів і розробка нових методів оцінки ризиків можуть стати важливими напрямками у забезпеченні фінансової стабільності та виживання в умовах військових конфліктів [2].

В умовах військового стану розвиток аналізу фінансово-господарської діяльності набуває особливої важливості, існуючи ряд перспектив, які можуть сприяти ефективнішому управлінню та збереженню фінансової стійкості підприємств, а саме:

– впровадження інноваційних технологій та аналітичних інструментів, що зможе значно полегшити збір і обробку фінансової інформації в режимі реального часу. Використання штучного інтелекту, аналізу великих обсягів даних та автоматизації, що допомагатиме забезпечити швидкий та точний аналіз ситуації, що є критичним в умовах швидко змінного воєнного середовища;

– розвиток адаптивних стратегій та сценаріїв для управління ризиками може стати ключовим елементом в роботі підприємств в умовах військових загроз. Перегляд та оптимізація фінансових планів, врахування альтернативних шляхів фінансового розвитку та запобігання можливим кризовим ситуаціям стануть важливими аспектами стратегічного управління;

– підвищення важливості етичного та сталого управління, що може забезпечити не тільки фінансову стійкість, але й соціальну відповідальність підприємств, що в умовах військового конфлікту стає критично важливим для мінімізація негативного впливу на підприємство.

Отже, умови військового стану викликають ряд складних проблем для організації та розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств, а саме непередбачуваність економічного середовища та зростання ризиків створюють виклики у зборі та аналізі фінансової інформації, вимагаючи адаптації стратегій фінансового управління. Однак у цих умовах розкриваються також перспективи розвитку, які включають в себе використання інноваційних технологій та аналітичних інструментів для ефективного управління ресурсами, а також потребу в розвитку адаптивних стратегій та сценаріїв для ефективного управління ризиками. Забезпечення сталості та виживання в умовах військового стану вимагає вдосконалення інструментарію фінансового аналізу та глибокого розуміння взаємодії факторів, що впливають на фінансовий стан підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бігун С. Особливості аналізу фінансового стану підприємства в воєнному стані / С. Бігун // Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2023. – № 4 (32). – С. 36–42.

2. Костенко Ю. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] / Ю. Костенко, О. Короленко, М. Гузь // Економіка та суспільство. – 2022. – № 43. – Режим доступу : https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77

3. Попович Д. В. Дослідження ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств та засоби її підвищення у сучасних умовах / Д. В. Попович, О. С. Алимов // Приазовський економічний вісник. – 2018. – № 1. – С. 31–35.

4. Яцух О. О. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки / О. О. Яцух, Н. Ю. Захарова // Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія : Економіка і управління. – 2018. – № 3. – С. 173–180.

І. П. Приболовець,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Г. В. Грищук,
доктор філософії,
Державний податковий університет

УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства має велике значення для економіки України, оскільки цей процес дозволяє оцінити фінансовий стан та стійкість підприємств, визначити їхню прибутковість та ефективність управління ресурсами. Відправною точкою для подальших рішень щодо інвестицій, розвитку бізнесу та залучення капіталу є ретельний аналіз фінансових звітів. Актуальність аналізу фінансових результатів діяльності підприємства полягає в тому, що цей процес дозволяє не лише оцінити фінансовий стан підприємства, але й виявити його конкурентні переваги та недоліки, що є важливими в умовах постійно змінного бізнес-середовища.

Дослідження проблематики аналізу фінансових результатів діяльності підприємства у своїх працях досліджували наступні науковці: Брюшкова Н., Гемаєв А., Петришина Н. С., Мардус Н., Брік С., Соколова Л. В. У зв’язку з цим аналіз фінансових результатів є необхідним етапом для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та забезпечення стійкого фінансового розвитку підприємства.

Перш за все, аналіз фінансових результатів діяльності підприємства в Україні базується на ретельному дотриманні нормативно-правової бази, що визначає структуру та зміст фінансової звітності, вимоги до бухгалтерського обліку й аудиту. Дотримання норм законодавства є важливим для забезпечення точності та достовірності фінансової інформації, яка використовується для прийняття управлінських рішень та забезпечення фінансової стійкості [1, с. 66].

Варто зазначити, що завжди існує потреба в постійному вдосконаленні фінансових результатів діяльності незалежно від його масштабів та сфери діяльності. В умовах змінного економічного середовища та росту конкуренції, підприємствам необхідно постійно аналізувати та вдосконалювати свої

фінансові результати. Це стає особливо важливим для забезпечення стабільності та успішної конкурентоспроможності. Існують деякі потенційні перешкоди та фактори, які можуть негативно впливати на фінансові результати діяльності. До них слід віднести:

– великий обсяг позикового капіталу призводить до зростання витрат на відсотки та платіжний тиск на підприємство;

– збільшення витрат майбутніх періодів позначається на прибутку, оскільки ці витрати зменшують зиски;

– постійні зміни в ринковому середовищі можуть впливати на обсяги продажів та ціни [2, с. 235].

Удосконалення методики аналізу фінансових результатів діяльності підприємства є важливим завданням для керівництва та аналітиків. Сучасні економічні умови, конкуренція на ринку та швидкі зміни в бізнес-середовищі вимагають постійного вдосконалення методології аналізу для більш точного та об'єктивного оцінювання фінансової діяльності підприємства [3, с. 40].

Пропонуємо розглянути шляхи для удосконалення методики аналізу:

– забезпечення доступності всієї необхідної інформації у фінансовій звітності є ключовим, це включає в себе ретельне складання та розкриття всіх фінансових показників;

– впровадження нових показників аналізу, а саме включення нових фінансових та нефінансових показників у методику аналізу може допомогти здійснювати більш глибокий та розширений аналіз фінансових результатів підприємства. Наприклад, рентабельність окремих продуктів чи послуг, ринковий рентабельний аналіз, аналіз вартості продукції тощо;

– автоматизація аналізу за рахунок використання спеціалізованих програм та аналітичних інструментів для автоматизації обчислень та побудови графіків може спростити аналіз і зменшити можливі помилки.

Ці заходи можуть допомогти покращити якість та ефективність аналізу фінансових результатів підприємства та забезпечити більш точне та інформативне вивчення фінансового стану підприємства.

Отже, удосконалення методики аналізу фінансових результатів діяльності підприємства є ключовим елементом для забезпечення більш точного та інформативного розгляду фінансового стану підприємства. Шляхом впровадження стандартизованих підходів, публікації більш докладної інформації, використання додаткових показників та програм автоматизації,

методика аналізу може стати більш ефективною і корисною для прийняття рішень на користь підприємства. Такий підхід сприятиме покращанню управління фінансами та реагуванню на зміни на ринку, допомагаючи досягати більшої фінансової стійкості та конкурентоспроможності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антипенко Н. В. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства / Н. В. Антипенко, А. С. Кушнір // Фінанси: теорія і практика : матеріали XII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції / Національний авіаційний університет. – Київ, 2021. – С. 65–68.

2. Ковтуненко Ю. В. Фінансовий аналіз діяльності підприємства в умовах економічної нестабільності / Ю. В. Ковтуненко, А. Г. Олексійчук // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 18. – С. 234–238.

3. Насібова О. В. Методичні підходи фінансового аналізу підприємства / О. В. Насібова, О. О. Шипенко // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства «Економічні науки». – 2019. – № 206. – С. 35–44.

В. В. Пустовгар,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
Г. В. Грищук,
доктор філософії,
Державний податковий університет

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Цифрова економіка вимагає від підприємств нового підходу до аналізу фінансово-господарської діяльності. Це стосується не тільки використання нових технологій, але й організації процесу аналізу. Цифрова економіка принесла нові можливості для підприємств, але вона також створила нові виклики. Одним з найбільших викликів є необхідність адаптації до швидко змінюваних умов ринку та технологічного прогресу. Це включає в себе необхідність впровадження нових технологій, таких як штучний інтелект та машинне навчання для аналізу фінансово-господарської діяльності [1].

Дослідженню питання проблем організації аналізу фінансово-господарської діяльності в умовах цифрової економіки присвячені праці таких провідних науковців як Гончаренко Н.Г., Казачкова І.О., Лісенко Т.О., Ніценко В.С., Савченко А.М., Яцух О.О. та інших. Проте, в умовах цифрової економіки виникає ряд проблем, які потребують вирішення. Адже впровадження цих нових технологій не є простим завданням. Воно вимагає значних інвестицій, а також зміни організаційної структури та культури підприємства. Крім того, воно також вимагає нового підходу до обробки та аналізу даних, який враховує великі обсяги даних, що генеруються в цифровій економіці.

Основні проблем, які можуть виникнути при організації аналізу фінансово-господарської діяльності в умовах цифрової економіки:

1. **Велика кількість даних**: цифрова економіка генерує величезні обсяги даних, які потрібно обробляти. Однак для ефективного використання цих даних необхідно мати відповідні інструменти та методики [1].

2. **Високі витрати на впровадження нових технологій**: впровадження нових технологій, таких як штучний інтелект та машинне навчання, може бути дорогим. Це включає в себе витрати на придбання та впровадження нових систем, навчання персоналу та підтримку систем [2].

3. **Проблеми з інтеграцією**: можуть виникнути проблеми з інтеграцією нових технологій з існуючими ІТ-системами підприємства [2].

4. **Проблеми з безпекою даних**: цифрова економіка генерує великі обсяги даних, які потрібно захистити. Це може вимагати від підприємств впровадження нових систем безпеки та політик конфіденційності [3].

Ці проблеми можуть створити значні виклики для підприємств, які намагаються впровадити нові технології для аналізу фінансово-господарської діяльності. Однак, з правильним підходом та стратегією, ці виклики можна подолати.

У зв'язку з цим організація аналізу фінансово-господарської діяльності є важливим аспектом успіху підприємства в умовах цифрової економіки. Підприємства, які зможуть ефективно організувати цей процес, зможуть отримати конкурентну перевагу на ринку.

Організація аналізу фінансово-господарської діяльності в умовах цифрової економіки вимагає від підприємств впровадження нових технологій та методів аналізу. Однак, це може бути складно через високі витрати на впровадження нових технологій, необхідність навчання персоналу та проблеми з інтеграцією з існуючими системами [4].

Впровадження нових технологій, таких як штучний інтелект та машинне навчання, може значно покращити ефективність аналізу фінансово-господарської діяльності. Ці технології можуть автоматизувати рутинні процеси, забезпечити більш точний та швидкий аналіз даних, а також допомогти виявляти тенденції та ризики на ранніх стадіях.

Однак, впровадження цих технологій також вимагає значних інвестицій. Це включає в себе витрати на придбання та впровадження нових систем, навчання персоналу та підтримку систем. Крім того, можуть виникнути проблеми з інтеграцією нових технологій з існуючими ІТ-системами підприємства [4].

Організація аналізу фінансово-господарської діяльності в умовах цифрової економіки вимагає від підприємств впровадження нових технологій та методів аналізу. Однак це може бути складно через високі витрати на впровадження нових технологій, необхідність навчання персоналу та проблеми з інтеграцією з існуючими системами.

Впровадження нових технологій також може створити проблеми з безпекою даних. Цифрова економіка генерує великі обсяги даних, які потрібно захистити. Це може вимагати від підприємств впровадження нових систем безпеки та політик конфіденційності [5].

Незважаючи на виклики, перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності в умовах цифрової економіки виглядають перспективними. Адже нові технології, такі як штучний інтелект та машинне навчання, можуть значно покращити ефективність аналізу. Ці технології можуть допомогти підприємствам отримати доступ до нових джерел даних, які можуть бути використані для аналізу. Крім того, вони можуть допомогти підприємствам виявляти тенденції та ризики на ранніх стадіях, що дозволяє їм приймати більш обґрунтовані рішення.

Однак для успішного впровадження цих технологій підприємствам потрібно подолати ряд викликів, включаючи високі витрати на впровадження, необхідність навчання персоналу та проблеми з інтеграцією з існуючими системами. Крім того, вони також повинні врахувати проблеми з безпекою даних та конфіденційністю.

Організація аналізу фінансово-господарської діяльності в умовах цифрової економіки є складним та викликаючим процесом. Впровадження нових технологій, таких як штучний інтелект та машинне навчання, може значно покращити ефективність аналізу, але воно також вимагає значних інвестицій, зміни організаційної культури та структури, а також подолання проблем з безпекою даних.

Отже, організація аналізу фінансово-господарської діяльності в умовах цифрової економіки є важливим аспектом успіху підприємства. Підприємства, які зможуть ефективно організувати цей процес, зможуть отримати конкурентну перевагу на ринку. Однак, для досягнення цього вони повинні бути готові до постійних змін та інновацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кавтиш О. П. Проблеми аналізу фінансового стану підприємств [Електронний ресурс] / О. П. Кавтиш, О. В. Деркач // Вісник Дніпровського державного аграрно-економічного університету. Серія : Ефективна економіка. – 2013. – № 4. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1982

2. Діджиталізація як основний фактор розвитку бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/201186

3. Азаренков Г. Ф. Сучасні аспекти та проблеми обліку, звітності та оподаткування суб'єктів фінансово-господарської діяльності [Електронний ресурс] / Г. Ф. Азаренков // Обліково-аналітична система підприємства в

умовах цифрової трансформації : матеріали XV Всеукраїнська науково-практичної конференції, м. Одеса, 10–12 листопада 2021 р. – Режим доступу : https://economics. net.ua/wp-content/uploads/2021/11/tezy-1.pdf

4. Мельничук Г. С. Цифровізація економіки: можливості та загрози для ефективного функціонування підприємств [Електронний ресурс] / Г. С. Мельничук, В. О. Мамалига // Приазовський економічний вісник. Серія : Випуск 2 (19). – 2020. – Режим доступу : http://pev.kpu.zp.ua/journals/2020/2_19_ukr/23.pdf

5. Фінансово-економічна безпека підприємства в контексті адаптації до викликів цифрового середовища [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ev.nmu.org.ua/docs/2020/3/EV20203_152-159.pdf

Г. Г. Ростолопа,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
М. А. Корж,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕВЕЛОПЕРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Девелопмент є своєрідною комплексною діяльністю у сферах інвестування, будівництва та нерухомості яка починається ще з передпроектної стадії та стадії проектування, охоплює безпосередньо будівництво, і крім того передбачає контроль за експлуатацією після реалізації об'єкта.

Девелопери – це компанії, які в будівельному процесі беруть на себе управління проектом починаючи від генерації ідеї до його реалізації. Іншими словами, кінцевою ціллю є не тільки будівництво та введення об'єкту в експлуатацію, а й здійснення управління створеною нерухомістю. Девелопер, звільнивши від багатьох турбот забудовника, повинен забезпечити та запустити складний процес створення нового продукту - об'єкта нерухомості. Більшість спеціалістів вважають, що девелопмент є найбільш складною з усіх можливих операцій на ринку нерухомості, оскільки в одному процесі суміщені маркетингова, фінансова, будівельна, архітектурна і ріелторська діяльність. В цілому цей процес включає в себе підбір команди учасників проекту, що займатимуться дослідженням ринку, маркетингом, проектуванням, будівництвом, фінансуванням, бухгалтерським обліком, управлінням майном [1].

Переважна більшість науковців не визначає і не систематизує функції девелопера будівництва та відносить до них пропозицію чи розробку найкращого економічно (комерційно) ефективного варіанта розвитку нерухомості та забезпечення правових можливостей його реалізації; взаємодію з органами державної влади та місцевого самоврядування в рамках узгоджувальних та дозвільних процедур; розробку і реалізацію оптимальногомеханізму (схеми) фінансування девелоперського проєкту, повернення залучених ресурсів, пошук та залучення інвесторів; пошук, залучення, фінансування та контроль за роботою підрядників; реалізацію або передачу в експлуатацію (управління) створеного чи якісно перетвореного об'єкта нерухомості й повернення залучених інвестицій (фінансових ресурсів) [2, с. 128–129].

Використання послуг девелоперських компаній для інвестора є доцільним вже на передпроектній стадії реалізації проекту – на етапі формування концепції проекту та професійної команди, що здійснюватиме його. За результатами аналізу ринку нерухомості керуюча компанія може допомогти інвестору правильно сформувати концепцію проекту, що складається з наступних основних елементів: призначення об'єкту (для власних потреб або комерційних цілей), функціонального використання об'єкту, архітектурних, споживчих, інженерних вимог до будівлі, інвестиційної, управлінської, будівельної концепцій проекту, юридичних параметрів проекту, повного технічного завдання, ескізної пропозиції.

Від девелоперської компанії інвестор проекту потребує здійснення комплексу послуг щодо розробки та реалізації стратегії продажу об'єкту або надання в оренду. На етапі маркетингу об'єкту нерухомості девелопер допомагає інвестору реалізувати основну мету проекту-досягнення максимальної ефективності здійснених інвестицій. Саме тут інвестор найбільш ярко відчуває переваги концепції управління будівельними проектами.

Залучаючи професійну команду девелоперів до управління проектом, інвестор переслідує наступні цілі: уникнути необхідності створення та утримання власної служби замовника для виконання функцій управління проектом, професійно сформулювати стратегію проекту та технічне завдання, забезпечити контроль за розробкою проекту та програмою будівництва, забезпечити контроль за оптимізацією, мінімізацією бюджету проекту, максимально скоротити терміни будівництва, забезпечити контроль за дотриманням якості будівництва, забезпечити досягнення максимальної фінансової ефективності проекту, забезпечення захисту інтересів інвестора перед підрядником, проектувальниками, консультантами та державними органами, уникнути ситуації, коли підрядник, користуючись відсутністю професійного досвіду у інвестора,традиційно намагається чи то збільшити бюджет (за рахунок додаткових робіт), чи то (при фіксованому бюджеті) зменшувати свої витрати за рахунок низької якості матеріалів та робіт. Додаткові витрати на оплату керуючої компанії компенсуються обґрунтованістю та жорстким контролем за бюджетом будівництва, гарантією термінів та якості, а також надійним захистом інтересів інвестора при реалізації проекту [7].

При фінансуванні девелоперського проєкту варто пам'ятати, що динаміка інвестицій повинна забезпечувати його реалізацію відповідно до

часових та фінансових обмежень, а зниження витрат фінансових ресурсів і ризиків проєкту має забезпечуватись за рахунок відповідної структури та джерел фінансування і визначених організаційних заходів – податкових пільг, гарантій, різноманітних форм участі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Підприємницьке право. Правове регулювання окремих видів підприємницької діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://stud.com.ua/51358/pravo/osnovni_ponyattya_sferi_developerskoyi_diyalnosti

2. Бляхарський Я. С. Господарсько-правове регулювання девелоперської діяльності / Я. С. Бляхарський : дис. ... канд. юрид. наук за спец. 12.00.04 ; Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова Хмельницької обласної ради, м. Хмельницький ; Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця, 2021. – 250 с.

3. Kishchenko T. E Features of development in the implementation of projects for the construction of objects of different functional purposes / T. E. Kishchenko, L. V. Gusarova // Shlyakhy pidvyshchennya efektyvnosti budivnytstva v umovakh formuvannya rynkovykh vidnosyn. – 2018. – Vol. 36. – P. 22–26.

І. І. Ротар,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
А. В. Лісовий,
д-р екон. наук, професор,
Державний податковий університет

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ У СЬОГОДЕННІ

Жодне підприємство або організація для здійснення своєї господарської діяльності та розвитку не може обійтися без певних товарно-матеріальних цінностей (сировини, товарів, обладнання тощо), робіт, послуг. Для їх придбання воно вступає у розрахунково-платіжні взаємовідносини з іншими суб'єктами господарської діяльності.

Більшість розрахунків між економічними суб'єктами займають розрахунки з контрагентами, основними з яких є покупці та замовники. У загальному випадку відмінність між поняттями «покупець» та «замовник» начебто відсутня, вони виглядають як синоніми. З'ясуємо, чи це так.

Покупці – це юридичні та фізичні особи. Покупець – юридична особа для придбання продукції, товарів, робіт, послуг попередньо укладає договір з продавцем (усно, як це передбачено Цивільному кодексі України (ст. 206), або письмово).

Замовники – це також юридичні та фізичні особи, які замовляють у постачальника продукцію, товари, роботи або послуги, що оформлюється договором між сторонами, та на відміну від покупця в окремих випадках він має право відстежувати хід виконання замовлення та може здійснювати розрахунки за замовлення по частинах, в міру виконання його певних етапів.

На сьогодні теоретичні та методичні умови розрахунків з покупцями та замовниками регулюються чисельними нормативними актами, на підставі яких суб'єкти господарювання під час розрахунків здійснюють розрахункові операції в законодавчо встановлених формах: готівкової та безготівкової.

Але основна частина розрахунків відбувається за допомогою безготівкових розрахунків, що здійснюються через рахунки в банку, суть яких полягає в тому, що платежі здійснюються шляхом переказу коштів із

рахунку платника в банку на рахунок одержувача, при якому відбуваються проведення відповідних записів за рахунками учасників розрахунків. На відміну від готівкових розрахунків, при яких платник зобов'язаний передати безпосередньо одержувачу належну суму готівки, безготівкові розрахунки здійснюються без реальної готівки.

Важливою особливістю розрахунків з покупцями та замовниками є те, що в процесі таких розрахунків у їх учасників виникають зобов'язання. Так в момент реалізації своєї продукції, послуг або робіт постачальник відображає у себе в обліку зобов'язання покупця (замовника) здійснити оплату за виконані постачальником умови договору, яка іменуються дебіторською заборгованістю. Якщо ж покупець (замовник) перераховує передоплату або авансовий платіж, розмір і терміни якого встановлені умовами договору, в такому разі у продавця (постачальника) виникає кредиторська заборгованість.

Виникнення заборгованості пов'язано з тим, що «як правило, спочатку, свої зобов'язання виконує одна зі сторін, внаслідок чого у неї виникає право вимагати компенсацію за заборгованістю, а з іншої сторони – обов'язок оплатити цю заборгованість» [2, с. 31].

Дебіторська заборгованість призводить до вилучення оборотних коштів суб'єкта господарської діяльності, що негативно впливає на його фінансовий стан, а її прострочення спричиняє залучення в зону обігу коштів інших контрагентів. Якщо ж поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником, та за якою минув строк позовної давності, виникає безнадійна дебіторська заборгованість. Така заборгованість списується з балансу підприємства, зменшує фінансовий результат його діяльності, а отже безпосередньо зменшує його прибутки чи збільшує збитки.

Варто зазначити, що сучасний стан розрахунків підприємств характеризується недостатнім рівнем платіжної дисципліни суб'єктів економічної діяльності, що викликано й помилками у здійсненні ними політики управління оборотними активами в частині дебіторської заборгованості як високоліквідного платіжного засобу, й незалежними зовнішніми факторами, пов'язаними з економічною ситуацією в країні.

Попри це в країні необхідне посилення контролю за розрахунками як із боку органів державної влади у сфері реалізації економічної політики, так і з боку самих підприємств. Основним джерелом інформації при цьому виступають дані бухгалтерського обліку, як основа обліково-аналітичного забезпечення системи управління підприємством.

Своєю чергою, це вимагає підвищення якості обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємств, в якому на думку науковців існують певні проблеми, до яких ми приєднуємось:

– відсутність у загальній структурі заборгованості чіткої схеми деталізації та співвідношення різних видів дебіторської заборгованості [1; 3];

– потребують вдосконалення чинні нормативні документи і, зокрема, Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій стосовно побудови регістрів синтетичного та аналітичного обліку дебіторської заборгованості;

– облікові регістри, які рекомендовані для застосування, не передбачають накопичення облікової інформації про розрахунки з дебіторами різного рівня деталізації й узагальнення. Це призводить до неможливості одержання інформації про дебіторську заборгованість в обсязі і формі, що буде необхідною для проведення аналізу розрахунків із дебіторами з метою подальшого прогнозування ймовірного настання платіжної кризи контрагентів, складання рекомендацій щодо її попередження [2; 4];

– невизначений чіткий критерій співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості для встановлення балансування між ними [1; 3].

Розв'язання вказаних проблем безумовно потребує подальших досліджень і часу, але навіть поступове їх вирішення буде сприяти зростанню якості розрахунків з покупцями та замовниками, забезпечуватиме своєчасне надходження грошових коштів від реалізації виробленої продукції, виконаних робіт чи наданих послуг, а також зменшить ризик виникнення дебіторської заборгованості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством (організацією, установою) : навчальний посібник / Л. І. Жидєєва, О. П. Колісник ; Університет державної фіскальної служби України. – Ірпінь : УДФСУ, 2020. – 178 с.

2. Димар О. В. Економічна сутність розрахунків підприємства з покупцями та замовниками / О. В. Димар // Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту в Україні: теорія, методологія, організація : збірник тез доповідей учасників XVIII Всеукраїнської наукової конференції. – Київ : ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2020. – С. 29–32.

3. Колісник О. П. Проблеми формування обліково-аналітичного забезпечення розрахунків з покупцями та замовниками / О. П. Колісник, О. М. Михайлюк // Облік, аналіз і аудит: виклики інституціональної економіки : тези доповідей VIII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Луцьк, 9 жовтня 2021 року. – Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2021. – Випуск 8. – 420 с.

4. Поліщук О. М. Обліково-аналітичне забезпечення розрахунків з дебіторами [Електронний ресурс] / О. М. Поліщук, В. В. Мельник, В. В. Бобко // Інфраструктура ринку. Електронний науково-практичний журнал. – 2020. – № 50. – С. 275–280. – Режим доступу : http://market-infr.od.ua/journals/2020/50_2020_ukr/48.pdf

З. В. Смутчак,
д-р екон. наук, професор,
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

ВПЛИВ ВІЙНИ ТА ВИМУШЕНОЇ МІГРАЦІЇ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Через війну десятки мільйонів українців вимушено змінили місце проживання, з них близько п'яти мільйонів виїхали через західний кордон, де отримали тимчасовий прихисток. За даними Держприкордонслужби, кількість виїздів з країни на 1,6 млн осіб більша, ніж кількість перетинів кордону у бік України. Проте ці дані неповні, адже не враховують осіб, які виїхали з країни не через офіційні пункти пропуску, а, наприклад, через тимчасово окуповані території або росію [1].

Міграція мільйонів українців суттєво впливає на вітчизняну економіку. Якщо значна частина біженців не повернеться додому, то сила цього впливу з часом лише зростатиме. У 2022 році ВВП України впав на рекордні 30,4%. Однак сказати, яку частку падіння зумовило перебування за кордоном 6 млн. українців, неможливо. Хоча б тому, що у 2022 році Україна втратила виробничі потужності і доступ до морського експорту та електроенергії. Тож виокремити роль одного фактора складно. За оцінками Центру економічного відновлення та Інституту демографії та соціальних досліджень, внаслідок виїзду громадян країні до 2032 року бракуватиме 3,1-4,5 млн працівників [2; 3]. Як наслідок, втрати економіки за цей період можуть сягнути 113 млрд дол. Через низький рівень народжуваності ці втрати не вийде компенсувати за допомогою природного зростання населення. Отже, украй важливою для мінімізації таких втрат є продумана державна політика з повернення мігрантів.

Україна вже відчуває вплив міграції на економічну активність. Попит на товари скорочується, через що компанії втрачають стимули для розширення. Єдиний стимул – робота на експорт, хоча в умовах війни є проблеми з логістикою. Навіть якщо ці проблеми вдасться вирішити, а безпекові ризики мінімізувати, то наростити орієнтоване на експорт виробництво буде складно через брак робочої сили. Оскільки рівень освіти українських біженців за кордоном вищий, ніж у середньому в Україні, то більш дефіцитними будуть висококваліфіковані працівники. Це може стати

перешкодою для розвитку більш складного й технологічного виробництва. Залежно від того, скільки українців не повернеться додому після завершення війни, втрати економіки внаслідок падіння виробництва та споживання можуть коливатися в діапазоні 2,6 – 7,7% ВВП на рік. Щоправда, це лише «миттєві втрати», які Україна відчуває вже зараз. У довгостроковій перспективі вони зростатимуть, оскільки на ринок праці не виходитимуть діти біженців, які поїхали за кордон.

Якщо для економіки України втрата біженців ризикує стати катастрофою, то для економік країн, де вони перебувають, це справжній подарунок. Уряди цих держав зацікавлені в тому, аби українці розвивали їхні економіки. Тому майбутнє повернення біженців потребуватиме діалогу з країнами-партнерами та напрацювання з ними спільних політик. Фактор біженців вплине і на платіжний баланс країни, а отже – на валютний ринок. Однозначно оцінити цей вплив складно, адже багато в чому баланс на цьому ринку залежатиме від інвестицій у відбудову та результатів війни. До 2022 року вагомий вплив на баланс на валютному ринку мало споживання. Чимало товарів, які українці використовують у повсякденному житті, імпортні. Якщо мільйони біженців не повернуться, споживання цього імпорту зменшиться. Завдяки цьому тиск імпортерів на курс гривні може бути меншим, ніж до війни. З іншого боку, чимало біженців за кордоном продовжують витрачати кошти з української банківської системи. У 2022 році масштаби таких витрат перевищували 1,5 млрд. дол. за місяць та 5 млрд. дол. за квартал.

За даними Мінфіну, на початку серпня обсяг державного та гарантованого державою боргу України сягнув 133 млрд. дол. Якщо мільйони українських біженців не повернуться, обслуговувати такий борговий тягар ставатиме дедалі важче. Як наслідок, уряду доведеться економити на соціальних видатках, аби більше коштів спрямовувати на виплату боргів [4]. Ще сильніше постраждає пенсійна система. Якщо майбутні покоління людей на ринку праці будуть скорочуватися, то державі не буде з чого платити пенсії. Тоді доведеться відмовлятися від численних пільг або підвищувати пенсійний вік.

Повернення мільйонів мігрантів потребуватиме роботи держави на багатьох напрямках: від безпекового до соціального. Водночас, якою б ефективною не була політика держави, потрібно визнати, що всіх українців, які виїхали за кордон, назад повернути не вдасться. Деякі біженці вже освоїлися на новому місці і почали там життя "з нуля", тож у них може не

виникнути бажання проходити цей шлях ще раз, але вже в Україні. Через це держава має думати і про залучення мігрантів в українську економіку. Аби армія мирного часу не тиснула на економічне зростання, її розмір не має перевищувати 1% від населення. Оскільки навіть після перемоги росія нікуди не дінеться, то потрібно зберігати армію на рівні 500 – 700 тисяч осіб. Це означає, що чисельність населення має бути щонайменше 50 мільйонів [5]. Залучення мігрантів з інших країн потребуватиме не лише економічних реформ, а й терпимості українців. Цього країні вже зараз варто повчитися в жителів ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна прикордонна служба / Офіційний вебсайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://dpsu.gov.ua

2. Центр економічного відновлення / Офіційний вебсайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://recovery.org.ua

3. Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи Національної академії наук України / Офіційний вебсайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://idss.org.ua/public

4. Міністерство фінансів України / Офіційний вебсайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.mof.gov.ua/uk

5. Українські мігранти підіймають економіку Європи. Що буде з економікою України без них? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.epravda.com.ua/publications/2023/01/10/695807

А. В. Умаров,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
О. В. Панасюк,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОКРАЩЕННЯ В УКРАЇНІ

Фінансова стійкість підприємства є одним з ключових показників його успішності та довгострокової життєздатності. Вона відображає здатність підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання, забезпечувати ефективне використання ресурсів та адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі. Однак оцінка фінансової стійкості підприємства стикається з рядом проблем, які вимагають подальшого дослідження та розробки ефективних методів їх вирішення.

Велику увагу слід приділяти питанню розумного оцінювання фінансової стабільності підприємства, яке, в свою чергу, створює можливість у майбутньому формувати найкращі шляхи підвищення рівня фінансової стабільності та виявляти резерви для її забезпечення. Одним з основних завдань аналізу та оцінки фінансового стану підприємства повинно бути створення системи показників, які характеризують його фінансову стабільність.

Проблематикою даного питання займалися досить багато науковців, серед яких: І. Бланк, О. Барабановський, О. Заруба, Л. Костирко, Н. Мамонтова та інші. Всі вони визначали в своїх роботах поняття фінансової стійкості дещо по-різному, проте, на нашу думку, найбільш вдалим є визначення надане Н. Мамонтовою. За її словами фінансова стійкість – це такий стан підприємства, за якого забезпечуються стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва і реалізації продукції [1].

Зазвичай виділяють чотири основні типи фінансової стабільності підприємства:

Абсолютна фінансова стабільність: Підприємство покриває всі витрати, такі як закупівлі, використовуючи власні активи, не залучаючи кредити. В такому випадку підприємство не накопичує борги, система роботи працює без перебоїв.

Нормальна фінансова стабільність: підприємство покриває запаси за допомогою оборотних і правильно залучених коштів. Вважається, що цей тип є найбільш сприятливим для розвитку підприємства.

Нестабільний фінансовий стан: підприємство зазнає труднощів із платоспроможністю. У такому випадку фінансова дисципліна неефективна, надходження грошей нерегулярні, підприємство не дотримується свого плану розвитку.

Кризовий фінансовий стан: підприємство може у будь-який момент збанкрутувати, оскільки не має змоги виконувати свої зобов'язання.

Для того, щоб визначити та оцінити фінансову стійкість підприємства використовуються відносні показники (коефіцієнти) фінансової стійкості підприємств. Їх назва, значення та призначення наведені нижче (табл. 1).

Таблиця 1 – Відносні показники оцінки фінансової стійкості підприємства

№ з/п	Назва показника	Нормативне (рекомендоване) значення	Призначення (опис)
1	Коефіцієнт автономії	> 0,5	Визначається як відношення загальної суми власних коштів до підсумку балансу, чим більше значення коефіцієнта, тим менша залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування
2	Коефіцієнт фінансової залежності	–	Показник обернений до коефіцієнта автономії; показує, яка сума загальної вартості майна підприємства припадає на 1 грн. власних коштів
3	Коефіцієнт маневреності власних засобів	–	Характеризує ступінь мобільності власних засобів підприємства
4	Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	> 0,5	Визначається як відношення частки власних оборотних коштів до загальної суми власного капіталу компанії. Він показує, наскільки мобільно підприємство може розпоряджатися власним капіталом.
5	Коефіцієнт фінансової стабільності	> 1	Визначається як відношення власного капіталу та залученого
6	Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу	Залежить від характеру господарсь-кої діяльності	Розраховується як відношення всієї суми зобов'язань по залучених коштах та суми власних коштів

Джерело: сформовано автором на основі [2].

У сучасних умовах дуже важливим стає вдосконалення системи управління фінансовими ресурсами підприємства, що забезпечує його адаптацію до швидко змінного бізнес-середовища та сприяє зміцненню фінансової стійкості. Цього можна досягти лише за допомогою чіткої регламентації дій всіх структурних елементів системи управління на кожному етапі процесу прийняття управлінських рішень.

Сьогодні проблеми фінансової стійкості підприємств тісно пов'язані з загальними економічними проблемами. Фаза економічного циклу має значний вплив на рівень фінансової стійкості, оскільки у кризовий період темпи реалізації продукції значно відстають від темпів виробництва. Проблемою підприємств є зменшення обсягів реалізації продукції внаслідок недостатнього фінансування для формування необхідного обсягу товарних запасів. Це призводить до зменшення ліквідності та платоспроможності підприємств, як наслідок, до зниження фінансової стійкості [3].

Враховуючи проблеми, пов'язані з оцінкою стійкості підприємств, ми можемо виокремити основні шляхи вирішення даних проблем для підвищення рівня оцінки та аналізу фінансової стійкості підприємств в Україні. Серед них:

– оптимізація виробництва та капіталу на власні джерела фінансування;

– підвищення використання запасів, основних засобів, що збільшить дохідність та пришвидшить надходження коштів;

– впровадження сучасних технологій, задля більш ефективної, точної та прозорої діяльності підприємства, з метою збільшення обсягів продукції та збільшення конкурентоспроможності на ринку тощо.

Отже, під фінансовою стійкістю розуміють його платоспроможність за умови дотримання балансу між власними та запозиченими коштами. Оцінка фінансової стійкості підприємств здійснюється за рахунок показників, що детально показують та характеризують їх діяльність більш правильно. Наразі, це питання має низку проблем, що пов'язані з економічною складовою в цілому, проте є проблеми, які варто визначати конкретно в сфері оцінки та аналізу стійкості підприємства. Шляхами вирішення цих проблем можуть бути: збільшення обсягів виробництва, залучення кваліфікованих фахівців, новітніх технологій тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кравченко М. О. Підходи до оцінювання фінансової стійкості інноваційно-активних підприємств [Електронний ресурс] / М. О. Кравченко, М. А. Леонтовська // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». – 2023. – № 24. – С. 93–98. – Режим доступу : https://doi.org/10.20535/2307-5651.24.2022.274831

2. Показники фінансової стійкості і стабільності підприємства та їх оцінка [Електронний ресурс] / Головна – Бібліотека BukLib.net. – Режим доступу : https://buklib.net/books/28029

3. Адонін С. В. Оцінка фінансової стійкості підприємства та шляхи її підвищення [Електронний ресурс] / С. В. Адонін, Ю. М. Калашнікова // Таврійський науковий вісник. Серія : Економіка. – 2020. – № 4. – С. 155–160. – Режим доступу : https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.4.19

А. О. Усик,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
М. А. Корж,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Розуміння сутності та характерних особливостей інвестиційної діяльності необхідне як для мікро та макроекономіки, так і для людей, які є інвесторами у різних проектах або збираються ставати такими. В даний час спостерігається не значний приплив закордонних інвестицій до України, оскільки існує низка проблем, які відштовхують закордонних інвесторів. У системі економічного відтворення інвестиції відіграють роль одного з ключових факторів економічного зростання, сприяючи відновленню та збільшенню виробничих ресурсів, оновленню виробничих потужностей, впровадженню у виробництво технологічних інновацій. Формування стабільної та конкурентоспроможної економічної структури національної економіки вимагає залучення всіх національних ресурсів та максимального використання переваг, проте не можна залишати без належної уваги інвестиційні джерела.

Інвестиційна діяльність є одним із найважливіших аспектів функціонування будь-якої комерційної організації. Причинами, що зумовлюють необхідність інвестицій, є оновлення наявної матеріально-технічної бази, нарощування обсягів виробництва, освоєння нових видів діяльності тощо.

Для підтримки конкурентоспроможності підприємства та його частки ринку збуту, підприємству завжди необхідно проводити реконструкцію виробничих потужностей, оновлення наявної матеріально-технічної бази, забезпечення новітніми технологіями виробництва, нарощування обсягів виробничої діяльності, засвоєння нових видів діяльності [1, с. 12–13].

Інвестиційна діяльність тією чи іншою мірою властива будьякому підприємству. При великому виборі видів здійснення інвестиційної діяльності підприємство стикається із завданням прийняття інвестиційного рішення. Воно неможливе без урахування наступних факторів: вид інвестиції, вартість інвестиційного проекту, множинність доступних проєктів,

обмеженість фінансових ресурсів, доступних для інвестування, ризик, пов'язаний із прийняттям того чи іншого рішення та ін. [2, с. 27–29].

Інвестиції є одним з головних факторів економічного зростання. Потік інвестиційних ресурсів забезпечує просте або розширене відтворення, в той час як інновації є якісною складовою інвестицій, яка визначає напрями інвестування. Інвестиції в інновації, відповідно до теорій економічного зростання (класичної, неокласичної, кейнсіанської, неокейнсіанської), є однією з головних складових економічного зростання.

Основні завдання і методи управління інноваційноінвестиційною діяльністю підприємств мають полягати в: – формуванні процедури науково-обґрунтованого ухвалення інноваційно-інвестиційних управлінських рішень; – дослідженні інноваційно-інвестиційних ризиків, їх оцінюванні, виборі шляхів запобігання або зниження; – обранні найбільш вигідних і надійних інвестиційних джерел фінансування інновацій; – формуванні оптимального портфеля інноваційних інвестицій; – розробці та застосуванні методики економічного обґрунтування інноваційних інвестицій; – плануванні інноваційних інвестицій тощо.

В умовах швидкої динаміки змін зовнішніх факторів ринкового середовища та економічної активності, що зростає, ринкових суб’єктів ключовими напрямами формування стійких конкурентних переваг для вітчизняних підприємств можуть стати розробка та впровадження інноваційних продуктів і процесів, що потребує активізації пошуку нових інноваційно-інвестиційних управлінських рішень [3].

Сьогодні у світі поряд із традиційними набувають розвитку і новітні джерела залучення інвестиційних ресурсів, серед яких варто виділити краудфандинг, краудінвестинг, краудселенг та фандрайзинг. уватися одночасно. Розвиток альтернативних джерел фінансування інвестиційних потреб в Україні відбувається вкрай повільно. Існує низка причин слабкого розвитку новітніх джерел залучення інвестиційних ресурсів в Україні. Серед них: – слабка законодавча база, внаслідок чого інвестор не захищений від ризиків шахрайства або неповернення коштів; – складність процедури; – наявність менш ризикових інструментів, зокрема інвестиції в нерухомість, банківські депозити; – відсутній достатній успішний вітчизняний досвід компаній, які таким чином вже накопичили інвестиції; – недоступність інформації для широкого загалу – небагато людей в нашій країні здогадуються про те, що інвестором можна стати, не володіючи значними сумами коштів; – відсутність податкових пільг для мікро-інвесторів; – немає якісних майданчиків, на яких можна було б зробити невелику інвестицію в кілька кроків [2, с. 101].

Фінансова стійкість підприємства створюється завдяки співвідношенню між власними і позиковими засобами інвестування. Оптимально, якщо власні кошти складають близько 70%, позикові – 30%. Різні джерела мають різну цінність для підприємства. Необхідно, щоб це співвідношення було ідеальним, при цьому головне завдання – це скорочення витрат, пов'язаних з вкладенням грошей.

В підсумку зазначимо, що реалізація інвестиційної діяльності підприємств з використанням достовірної інформації, сучасних ІКТ відбувається у динамічних економічних умовах зовнішнього оточення та внутрішнього середовища з використанням різних економічних ресурсів, комбінування яких зумовлює різні наслідки та результати.

Динамічні зміни в умовах воєнного стану, що повсякчас характерні для зовнішнього середовища підприємств та внутрішнього середовища їх інвестиційного розвитку неминуче обумовлюють потребу в формуванні нових системних властивостей, необхідних для ефективного здійснення їх інноваційно-інвестиційної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дука А. П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування : навч. посіб. / А. П. Дука. – К. : Каравела, 2007. – 424 с.
2. Гончаров А. Б. Інвестування : навчальний посібник / А. Б. Гончаров. – Х. : ІНЖЕК, 2004. – 240 с.
3. Dovhan Yu. Resources and technologies of marketing management of the enterprise / Yu. Dovhan // Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2021. – Т. 3, № 27. – С. 96–102.
4. Ігнатюк В. В. Сучасні джерела фінансування інвестиційних потреб підприємства / В. В. Ігнатюк, Ю. А. Малахова, В. М. Сукманюк // Приазовський економічний вісник. – 2020. – Випуск 2 (19). – С. 98–102.

І. Ю. Франко,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
О. В. Панасюк,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

СУТНІСТЬ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасне підприємництво є надзвичайно складною та динамічною сферою господарської діяльності. Підприємства змушені постійно адаптуватися до змінних умов ринку, конкурентного середовища та законодавства. Однією з ключових функцій управління підприємством є аналіз фінансово-господарської діяльності, який допомагає керівництву приймати обґрунтовані рішення та забезпечувати стабільність та прибутковість підприємства. Виклики, які формує сьогодення змушують підприємства шукати шляхи для вирішення нових проблем, зумовленими тими чи іншими явищами. Якісна комплексна оцінка та аналіз фінансового-господарської діяльності надає змогу приймати правильні рішення, пов'язані з управлінням підприємством у змінному середовищі [1].

Аналіз фінансово-господарської діяльності – це галузь управлінської економічної науки, яка досліджує методи вивчення економічної діяльності підприємств, організацій та об'єднань, зокрема, там, де ведеться бухгалтерський облік [2]. Вона спрямована на аналіз фінансових даних та інших показників, щоб зрозуміти фінансовий стан та результативність цих суб'єктів господарювання і приймати рішення на основі цього аналізу.

Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства включає в себе вирішення ряду завдань, таких як:

1. Оцінка стану майнового комплексу підприємства, включаючи оцінку ліквідності та платоспроможності.
2. Аналіз фінансової стійкості підприємства.
3. Оцінка фінансових результатів діяльності.
4. Комплексний аналіз фінансової діяльності підприємства, включаючи оцінку фінансового стану та надання рекомендацій щодо покращення фінансових показників та інше [1].

Метою аналізу фінансово-господарської діяльності є вивчення поточного стану підприємства та виявлення резервів його покращення. Немає чітких відповідей на конкретні питання, які мають бути розглянуті. Все залежить від галузі фінансово-господарської діяльності підприємства, яке на даний момент відчуває певні проблеми, такі як велика дебіторська заборгованість, неповна завантаженість обладнання, необхідність термінового погашення боргів тощо.

У першому випадку, аналіз фінансово-господарської діяльності має бути спрямованим на дослідження таких аспектів, як оборотність і час обертання дебіторської заборгованості за товари, роботи, та послуги, а також структура дебіторської заборгованості в залежності від клієнта, терміну надання товарного кредиту та якості цієї заборгованості. У другому випадку, аналітик повинен зосередитися на дослідженні питань, пов'язаних з інтенсивністю використання основних засобів, їх станом, ритмічністю виробництва, та наявністю достатніх ресурсів, як трудових, матеріальних та інших, для забезпечення безперебійності виробничого процесу. У третьому випадку, необхідно провести аналіз доходів та поточної кредиторської заборгованості підприємства.

Отже, початковий експрес-аналіз фінансово-господарської діяльності має визначити, де саме потрібно акцентувати увагу аналітика при проведенні аналізу фінансово-господарської діяльності.

Також можна проводити комплексний аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства. Він надає інвесторам, кредиторам інформацію, необхідну для прийняття обґрунтованих рішень щодо фінансування, інвестицій та стратегічного розвитку підприємства. Також дозволяє оцінити фінансову стійкість, прибутковість та ризики, пов'язані з діяльністю підприємства, і вирішувати завдання, такі як залучення фінансових ресурсів, пошук високорентабельних проектів, оцінка надійності партнерів, оптимізація фінансової діяльності та інші. За допомогою комплексного аналізу підприємства можна отримати глибоке розуміння його фінансового стану та перспектив, що є важливим для різних зацікавлених сторін, які планують взаємодіяти з підприємством [1].

Відповідно до Методики аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки [3] основними складовими фінансового аналізу діяльності підприємства є:

1. Горизонтальний фінансовий аналіз – це метод вивчення фінансової динаміки, який оцінює зміни в окремих фінансових показниках, розрахованих на певний період з використанням фінансової звітності. Під час

аналізу розглядаються як абсолютні, так і відносні зміни в доходах, витратах, активах та інших показниках протягом декількох періодів, щоб визначити загальні тенденції їх розвитку.

2. Вертикальний аналіз включає в себе оцінку структури фінансових звітів або балансу на підсумкову дату або за кілька періодів. Його головною метою є визначення питомої ваги окремих статей або структурних складових у загальному звіті. Вертикальний фінансовий аналіз, зокрема, спирається на порівняння цих питомих ваг для розуміння того, які складові є найбільш важливими або впливовими у фінансовому звіті.

3. Порівняльний фінансовий аналіз – це процес порівняння планових і фактичних показників, а також фактичних і нормативних (галузевих або загальних) показників. У рамках цього аналізу оцінюються такі аспекти, як обсяг продажів, витрати на виробництво, ціни на готову продукцію та інші подібні параметри.

4. Аналіз фінансових коефіцієнтів – це процес порівняння фінансових показників звітності або фінансового плану підприємства з метою розрахунку різних коефіцієнтів. Ці коефіцієнти включають коефіцієнт платоспроможності (ліквідності), оцінку оборотності активів, фінансову стабільність та інші.

5. Факторний фінансовий аналіз – це процес оцінки впливу окремих чинників на рівень відповідних результативних показників [3].

На підставі вищевикладеного, можна зробити висновок, що аналіз фінансово-господарської діяльності – це економічний аналіз діяльності конкретних суб’єктів господарювання. Незважаючи на велику кількість думок, багато питань залишається відкритими, адже аналіз фінансово-господарської діяльності потребує подальшого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антипенко Н. В. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства / Н. В. Антипенко, А. С. Кушнір // Фінанси: теорія і практика : матеріали XII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. – К. : Національний авіаційний університет, 2021. – С. 65–68.

2. Немченко А. Аналіз фінансово-господарської діяльності. Фармацевтична енциклопедія [Електронний ресурс] / А. Немченко, С. Калайчева. – Режим доступу : https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/2773/analiz-finansovo-gospodarskoi-diyalnosti

3. Про затвердження Методики аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки / Офіційний вебпортал парламенту України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06#Text

О. М. Чабанюк,
канд. екон. наук, доцент;
Н. О. Лобода,
канд. екон. наук, доцент,
Львівський національний
університет ім. Івана Франка

СЛУЖБОВІ ВІДРЯДЖЕННЯ: ДОКУМЕНТУВАННЯ ТА ОБЛІК

Підзвітними особами вважаються працівники підприємства, які одержали гроші (аванс) у під звіт для проведення операційно-господарських витрат, а також на службові відрядження. На підприємстві повинен бути складений і затверджений наказом керівника список осіб, які мають право одержувати гроші в підзвіт на господарські потреби.

Направлення працівників підприємства у відрядження здійснюється керівником підприємства з оформленням наказу. Наказ про направлення працівника відрядження є підставою для видачі йому відповідного посвідчення.

Службовим відрядженням вважається поїздка працівника за розпорядженням керівника органу державної влади (поїздка державного службовця за розпорядженням керівника державної служби), підприємства, установи та організації, що повністю або частково утримується (фінансується) за рахунок бюджетних коштів (далі - підприємство), на певний строк до іншого населеного пункту для виконання службового доручення поза місцем його постійної роботи (за наявності документів, що підтверджують зв'язок службового відрядження з основною діяльністю підприємства).

Окремим видом витрат, що не потребують спеціального документального підтвердження, є добові витрати (витрати на харчування та фінансування інших власних потреб фізичної особи, понесені у зв'язку з таким відрядженням). *Добові* – це витрати на харчування та фінансування інших особистих потреб фізичної особи, направленої у відрядження.

Суму авансу на відрядження, що видається в підзвіт, визначають на підставі попереднього розрахунку. При цьому аванс на закордонне відрядження повинен видаватися у валюті тієї країни, до якої працівник відряджається, або у вільноконвертованій валюті в розмірах, зумовлених реальними потребами в країні перебування з дотриманням вимог НБУ щодо виведення іноземної валюти за кордон.

Видані під звіт суми повинні витрачатися тільки за призначенням.

Готівка видається під звіт *(згідно Постанови № 148)*:

– на закупівлю сільськогосподарської продукції та заготівлю вторинної сировини на строк не більше 10 робочих днів;

– на закуплю брухту чорних металів і брухту кольорових металів - на строк не більше 30 робочих днів від дня видачі готівки під звіт;

– на всі інші виробничі (господарські) потреби – на строк не більше 2 робочих днів, уключаючи день отримання готівки під звіт.

Передача їх однією особою іншій забороняється. Видача готівки підзвіт оформляється в касі видатковим касовим ордером за розпорядженням (наказом) керівника, за умови, що у робітника немає заборгованості з попередніх авансів. Не дозволяється направляти у відрядження та видавати аванс працівнику, який не відзвітував про витрачені кошти в попередньому відрядженні.

Звіт про *використання коштів, виданих* на *відрядження* або *під звіт (скорочена назва – авансовий звіт)* – документ типової форми, що подається підзвітними особами, в якому зазначають отримані в підзвіт суми, фактично здійснені витрати, залишок підзвітних сум, або їх перевитрачання.

Після складання звіту визначається різниця між сумою отриманого авансу і фактичними витратами. Якщо різниця позитивна, то це сума невикористаного авансу, а якщо від'ємна - то працівник витратив частину власних грошових коштів, тобто здійснив перевитрату авансової суми, яка повинна бути відшкодована працівникові без його заяви з каси підприємства.

Якщо підзвітна особа не надала звіти і необхідні виправдовуючі документи у встановлені строки або не повернула в касу залишки невикористаних сум авансів, бухгалтерія має право утримати таку заборгованість з нарахованої заробітної плати в порядку, встановленому чинним законодавством. Якщо платник податку не повертає суму надміру витрачених, то така сума підлягає оподаткуванню ПДФО згідно ст. 167.1 ПКУ.

Синтетичних облік розрахунків з підзвітними особами ведеться на активно-пасивному рахунку 372 "Розрахунки з підзвітними особами". Сальдо субрахунку може бути як дебетовим, так і кредитовим. За д*ебетом* – відображаються суми, видані працівникам підприємства під звіт. За к*редитом* – списання виданих коштів – згідно з поданими авансовими звітами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лобода Н. О. Фіскальне навантаження у національній економіці: динамічний аспект / Н. О. Лобода, О. М. Чабанюк, Т. І. Сподарик // БІЗНЕС ІНФОРМ : науковий журнал. – Харків, 2021. – № 2. – С. 292–299.

2. Лобода Н. О. Податковий контроль у структурі фіскальної політики (функціональний аспект) / Н. О. Лобода, О. М. Чабанюк, Б. Б. Сенишин // БІЗНЕС ІНФОРМ : науковий журнал. – Харків, 2021. – № 3. – С. 148–155.

3. Кузьмінська К. І. Обліково-інформаційне забезпечення в управлінні діяльністю ресторанного господарства [Електронний ресурс] / К. І. Кузьмінська, О. М. Чабанюк // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2018. – № 22. – Режим доступу : http: // global-national.in.ua/ issue-22-2018

4. Чабанюк О. М. Бухгалтерський облік: у схемах і таблицях : навч. посіб. / О. М. Чабанюк, Н. О. Лобода. – Київ : Алерта, 2023. – 212 с.

С. О. Чепіль,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
О. В. Панасюк,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Ефективне використання основних засобів є важливою умовою успішного функціонування та розвитку підприємства. Від ступеня завантаження устаткування, його технічного стану та оновлення залежать обсяги виробництва та витрати ресурсів, а отже, прибутковість та конкурентоспроможність підприємства.

Основні засоби – це матеріальні активи, які очікується використовувати як засоби праці строком більше ніж один рік у господарській діяльності, а також для адміністративних, соціально-культурних і побутових цілей [2].

Основні засоби є матеріально-технічною базою, що визначає потенціал підприємства щодо розширення обсягів виробництва та підвищення якості продукції. Ефективне використання основних засобів дає змогу нарощувати обсяги випуску продукції без додаткових капіталовкладень, скорочувати її собівартість за рахунок зниження амортизаційних відрахувань, підвищувати продуктивність праці.

Аналіз ефективності використання основних засобів підприємства ТОВ «Сквирський комбінат хлібопродуктів» відображено в табл. 1.

Чистий дохід підприємства за досліджуваний період збільшився на 59027 грн. Проте підприємство залишається збитковим, а чистий збиток зріс на -29033 грн, що є негативно тенденцією для підприємства.

Таблиця 1 – Аналіз ефективності використання основних засобів ТОВ «Сквирський комбінат хлібопродуктів»

Показники	2021 рік	2022 рік	Зміни за рік
1	2	3	4=3-2
Чистий дохід, тис. грн.	600 159	659 186	59027
Середньорічна вартість усіх основних засобів, тис. грн.	666677	942980	276303
у т.ч. активної частини основних засобів	897	932	35
Чистий прибуток(збиток), тис. грн..	10 253	-18 780	-29033
Фондовіддача усіх основних засобів	0,90	0,70	-0,20
Фондомісткість усіх основних засобів	1,11	1,43	0,32
Рентабельність усіх основних засобів, %	1,54	-1,99	-3,53
Фондовіддача активної частини основних засобів	669,07	707,28	38,21
Фондомісткість активної частини основних засобів	0,0015	0,0014	-0,0001
Рентабельність активної частини основних засобів, %	1143,03	-2015,02	-3158,05

Джерело: Звітність підприємства ТОВ «Сквирський комбінат хлібопродуктів» [1].

Фондовіддача основних засобів знизилась на -0,20, це означає, що ефективність використання основних засобів погіршилась - на кожну гривню основних фондів стали припадати менші обсяги випуску продукції. В той же час фондовіддача активної частини основних засобів зросла на 38,21, це є позитивно, адже активні основні засоби використовуються продуктивніше.

Зменшення фондомісткості активної частини основних засобів на 0,0001 - також позитивна тенденція, адже на одиницю продукції стали витрачатися менші обсяги активних основних фондів.

Незважаючи на зростання чистого доходу, фінансові результати підприємства погіршилися через збільшення збитку. Ефективність основних фондів в цілому знизилась, але поліпшились показники щодо активної їх частини.

Рентабельність активної частини основних засобів, за минулий рік склала 1143,03, а за звітний -2015,02, означає, що ефективність використання активів підприємства різко погіршилася.

Таке різке погіршення рентабельності може бути викликане такими факторами, як: зниження обсягів реалізації продукції та послуг; збільшення

витрат на виробництво продукції та послуг; зниження цін реалізації продукції та послуг; збільшення амортизаційних відрахувань; зниження вартості активів підприємства.

Ефективність використання основних засобів на підприємстві знижується, це пов'язано зі зниженням фондовіддачі основних засобів в цілому та рентабельності активної частини основних засобів. Позитивною тенденцією є зменшення фондомісткості активної частини основних засобів, це означає, що на одиницю продукції стали витрачатися менші обсяги активних основних фондів.

Отже, наведені групи показників ефективності використання основних засобів дають змогу оцінити середньорічну вартість, також фондовіддачу, фондомісткість та рентабельність усіх основних засобів. Напрямком подальшого вдосконалення є аналітичне забезпечення управління основними фондами підприємства в аспекті пошуку резервів підвищення ефективності їх використання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ТОВ «Сквирський комбінат хлібопродуктів» / Вебсайт підприємства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://skviryanka.com.ua/uk

2. Основні засоби – це... [Електронний ресурс] // Головбух. – Режим доступу : https://buhplatforma.com.ua/article/7085-osnovn-fondi#:~:text=Основні%20засоби%20(ОЗ)%20–%20це,засобів%20для%20цілей%20бухгалтерського%20обліку

А. О. Чередніченко,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
М. О. Скорик,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ПРОЦЕС РЕАЛІЗАЦІЇ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ

Найсуттєвішим економічним показником, що відображає господарсько-фінансову активність суб'єктів підприємницької діяльності, є виконання процесу реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), оскільки результати господарювання та ефективність виробництва визначаються після завершення цього процесу.

У практичній сфері терміни «реалізація» і «продаж» розглядаються як взаємозамінні, і вони використовуються як синоніми. Однак для більш глибокого розуміння значення процесу реалізації для підприємств в сучасних умовах важливо розглянути сутність термінів «реалізація» і «продаж» у теоретичному контексті.

Термін «реалізація» походить від латинського «realiz» і перекладається як «речовий», «дійсний». В економічному словнику зазначено, що реалізація - господарська операція суб’єкта господарювання, яка передбачає передачу права власності на окремі об’єкти іншому суб’єкту підприємницької діяльності в обмін на еквівалентну суму коштів чи боргових зобов’язань [1].

Ф.Ф. Бутинець розглядає процес реалізації як «сукупність господарських операцій, пов’язаних з продажем продукції (товарів, робіт, послуг). Реалізація - сума доходу, яка повинна бути визнана від продажу.

Реалізація - це процес переводу не грошових ресурсів і прав у грошове вираження, що найбільш точно застосовується в обліку й фінансовій звітності при визначенні обсягу продажу активів за гроші або вимог на одержання грошей Л. Бернстайн 9 споживачам» [2, с. 212].

«Перетворення майна на грошові кошти. Реалізація продукції є завершальним етапом обороту господарських засобів, в результаті якого виготовлена підприємством (постачальником) продукція продається іншому підприємству (покупцю) за встановлену плату. В результаті реалізації відбувається перетворення товарної форми продукту на грошову» [3, с. 154].

О. В. Лишиленко стверджує, що реалізація – це «завершальна стадія кругообігу господарських засобів, яка безпосередньо пов'язана із реалізацією продукції, виконаних робіт та наданих послуг підприємством і, як наслідок, із визначенням фінансового результату його діяльності» [4, с. 107].

Щодо визначення досить поширеного терміну «продаж», то на думку Ф.Ф. Бутинця: «продаж – будь-які операції, що здійснюються згідно з договорами купівлі-продажу, поставки, іншими цивільно-правовими договорами, що передбачають передачу прав власності на такі товари за плату або компенсацію, незалежно від строків її представлення, а також операцій з безкоштовного надання товарів» [3, с. 147].

З економічної точки зору категорія «реалізація продукції» визначається заключним результатом діяльності підприємства, яке виконує свої обов'язки перед національними та місцевими споживачами, максимально задовольняючи їхні потреби. З бухгалтерського погляду цей процес відображається сукупністю операцій, пов'язаних з реалізацією виробленої продукції іншим підприємствам і організаціям.

Процес реалізації виготовленої продукції визначає завершальний етап кругообігу засобів виробництва. Основною метою діяльності підприємства є отримання максимального доходу (виручки) від реалізації та забезпечення потреб суспільства. Це досягається шляхом мінімізації питомої собівартості та ціни на якісну продукцію першої необхідності. Процес реалізації відіграє ключову роль як інструмент досягнення цієї мети.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Донських А. С. Економічна сутність процесу реалізації сільськогосподарської продукції / А. С. Донських, Ю. Л. Якубенко // Причорноморські економічні студії. – 2018. – Вип. 32. – С. 88–92.

2. Бутинець Ф. Ф. Теорія бухгалтерського обліку : підруч. для студ. спец. «Облік і аудит» вищ. навч. закл. / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. 3-є вид, перероб. і доп. – Житомир : ПП «Рута», 2003. – 444 с.

3. Бухгалтерський словник / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : ПП «Рута», 2001. – 224 с.

4. Лишиленко О. В. Бухгалтерський облік : підручник / О. В. Лишиленко. 3-тє вид., перероб. і допов. – К. : ЦНЛ, 2009. – 670 с.

М. О. Шаповалов,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
О. В. Панасюк,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

РОЗВИТОК ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

Умови війни завжди створюють серйозні виклики для різних аспектів життя суспільства, включаючи економіку та фінансову сферу. Підприємства змушені адаптуватися до нових умов, шукати стратегії виживання та розвитку, щоб забезпечити свою фінансову стійкість та господарську ефективність. Розвиток фінансово-господарської діяльності підприємства в умовах війни вимагає від керівництва та персоналу особливого підходу та стратегічного мислення.

Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства в умовах звичайної (передбачуваної) діяльності традиційно здійснюється шляхом аналізу: структури майна; динаміки зміни активів та джерел їх формування; показників ліквідності; показників фінансового стану; показників ділової активності; – показників рентабельності [1].

Поряд з цим, незважаючи на ключові показники фінансово-господарської діяльності, трактування результатів аналізу передбачає деякі зміни. Це зумовлено виникненням кардинально нового стану підприємства, коли основною умовою роботи є забезпечення безпеки персоналу та клієнтам, формування платоспроможності за обов’язковими платежами та збереження персоналу в умовах воєнних дій.

Так, наприклад, щоб вижити на ринку, численна кількість компаній були вимушені терміново розрахуватися за заборгованістю і забезпечувати наступні поставки товарів та ресурсів за рахунок власних джерел. Також більшість компаній відмовилися від залученого капіталу і перейшли на самофінансування. Численна кількість компаній змінила модель фінансування за рахунок збільшення внутрішньої заборгованості, зокрема заборгованості за заробітної платою [1].

Необхідно зауважити, що одним з аспектів, які підприємство повинно враховувати в умовах війни, також є забезпечення безпеки працівників та збереження робочих процесів. Воєнні дії можуть створювати загрози

для персоналу та інфраструктури підприємства, тому важливо розробити та впровадити ефективні заходи безпеки. Окрім цього, підприємство повинно зосередитися на диверсифікації своїх фінансових ресурсів. Зменшення залежності від одного джерела доходу може забезпечити більшу стабільність у важких умовах війни. Важливо також ретельно аналізувати інвестиційні можливості та обирати ті, що найбільше відповідають новій реальності.

Розвиток фінансової стратегії повинен враховувати зміни в обсягах виробництва та збуту товарів чи послуг. Можливі перебої в постачанні сировини, зміни в попиті та інші фактори можуть впливати на ефективність бізнесу. Адаптація до нових умов вимагає гнучкості та оперативності у прийнятті рішень. Важливо також враховувати вплив війни на фінансовий ринок та обмінні курси. Підприємство повинно мати план управління валютними ризиками та здатність адаптуватися до змін в економічному середовищі.

У сьогоднішні непрості часи без економічної активності неможливе повноцінне функціонування держави в умовах воєнного стану. Саме з цією метою держава почала активно запроваджувати комплексні зміни до законодавства та державних програм, спрямованих на підтримку української економіки. Цілком зрозуміло, що в таких умовах єдиним можливим способом підтримки бізнесу є тотальна дерегуляція, лібералізація та посилення державної підтримки. Прикладом цього є Постанова № 314 від 18 березня 2022 року, де Кабмін запровадив декларативний принцип набуття права на провадження господарської діяльності без необхідності отримання документів дозвільного характеру, ліцензій тощо. Тобто у період воєнного стану перед початком діяльності підприємцю необхідно подати декларацію встановленої форми до Міністерства економіки, а у випадках здійснення охоронної діяльності – до Міністерства внутрішній справ [2].

Окремо слід приділити увагу невеликим підприємствам. Одним з підприємств, якому видали грант, стала сироварня «Будз баран» з села Шепіт Івано-Франківської області. Цей сімейний бізнес відкрився у важкі часи під час локдауну у 2020 році, але зміг розвинутися та стати фінансовою опорою для всього села. Підприємці купують молоко у місцевих жителів, а з нього створюють продукт із доданою вартістю. Тобто бізнес не просто забезпечив власну родину доходом, а місцевий бюджет податками, а й створив ринок збуту для домогосподарств. Це приклади того, як підтримка маленьких підприємців допомагає громаді не надто залежати від зовнішньої допомоги. Коли ми допомагаємо місцевим бізнесам, ми також сприяємо тому, щоб мешканці фінансово були більш успішними [2].

У важких умовах війни, підприємство також може виявити нові можливості для розвитку. Наприклад, виробництво товарів чи послуг, необхідних для підтримки обороноздатності чи відновлення інфраструктури, може стати пріоритетним напрямком.

Отже, усі ці аспекти вимагають від керівництва підприємства стратегічного мислення, готовності до змін та високої рівня адаптивності. Розвиток фінансово-господарської діяльності в умовах війни – це виклик, який може стати можливістю для вдосконалення та зміцнення підприємства в довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану: економіка та суспільство [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77

2. Економічна правда. Бізнес у воєнний час: як змінилося законодавство [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/28/684801/

В. Е. Шепшинська,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
К. Д. Салямон-Міхєєва,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Через нестабільну ситуації в Україні більша частина підприємств перебувають на межі фінансової кризи. Суттєвою проблемою є велика сума заборгованостей між підприємствами. В нинішніх економічних умовах важко забезпечується високий рівень купівельної спроможності покупців та збут продукції. Така ситуація підштовхує підприємства надавати свою продукцію при умові відстрочки оплати за товар, що призводить до виникнення дебіторської заборгованості.

Метою дослідження є визначення теоретико-методичних положень та виявлення наявних проблем, пов'язаних з обліком розрахунків з дебіторами, та обґрунтування напрямів удосконалення обліку дебіторської заборгованості підприємств.

Найбільш вагомі дослідження питань регулювання організації бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості та його удосконалення здійснили вітчизняні вчені: І. О. Бланк, М. Д. Білик, Ф. Ф. Бутинець, А. Д. Бутко, С. Ф. Голов, Л. В. Городянська, Р. О. Костирко, В. М. Костюченко, Г. О. Кравченко, С. А. Кузнєцова, Л. О. Лігоненко, А. А. Мазаракі, Г. В. Митрофанов, Є. В. Мних, Л. В. Нападовська, Ю. І. Осадчий, В. В. Сопко, А. Г. Шаповалова, В. О. Шевчук, О. А. Шевчук та ін.

Фахівці багато уваги приділяють вивченню організації обліку дебіторської заборгованості, але деякі питання ще не вивченні. Платіжні відносини із суб’єктами господарювання потребують ефективної системи обліку на підприємстві. Саме вона забезпечує керівництво достовірною та своєчасною інформацією про стан дебіторської заборгованості, наявність «слабких» місць і можливі шляхи їх усунення [6, с. 303]. Потреба в удосконаленні обліку дебіторської заборгованості підтверджується збільшенням її частки в складі активів підприємств. Рекомендована науковцями питома вага дебіторської заборгованості у вартості оборотних активів

40 % [7, с. 55–57]. Але аналіз фахівців свідчить про те, що ця цифра коливається в діапазоні від 58,8 до 64,0 %. Отже, відбувається значне вилучення коштів із обороту підприємства. Виникнення дебіторської заборгованості в певних межах є нормальною ознакою діяльності підприємства, але не в тих випадках, коли відбувається її безконтрольне зростання й систематичне несвоєчасне погашення.

У процесі діяльності підприємства систематично вступають у господарські відносини з іншими суб'єктами – робітниками, покупцями, постачальниками, фінансово-кредитними організаціями, іншими контрагентами, органами державної влади та місцевого самоврядування тощо. У результаті таких відносин виникає дебіторська заборгованість, що є предметом безперервного контролю з боку керівництва і фінансових служб. З огляду на це необхідно забезпечити якісне та своєчасне відображення інформації про заборгованість у системі бухгалтерського обліку [1, с. 136–138].

Облік розрахунків з покупцями є найбільш досліджуваною ділянкою бухгалтерської роботи, оскільки на цьому етапі формується основна частина доходів та грошових надходжень підприємства. Проте зараз існує низка проблем стосовно цього питання, а саме:

– недостатня розробленість методичних підходів до класифікації та оцінки дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги;

– неможливість отримання інформації про дебіторську заборгованість у обсязі й вигляді, достатньому для виконання аналізу розрахунків підприємства з покупцями;

– непристосованість та неефективність методів обрахунку резерву сумнівних боргів відповідно до П(С)БО 10;

– недостатня розробленість плану рахунків бухгалтерського обліку та інструкції щодо його застосування з обліку розрахунків покупців та замовників.

– погано налагоджена система внутрішнього контролю дебіторської заборгованості на підприємствах;

– нерозвиненість форм рефінансування для ефективного управління дебіторською заборгованістю;

– недосконалість нормативної бази обліку дебіторської заборгованості;

– недостатня увага до питань управління дебіторською заборгованістю;

– недосконалість методичного забезпечення обліку дебіторської заборгованості [9].

Враховуючи зазначені проблеми виникає необхідність у розробці заходів, щодо удосконалення обліку розрахунків з покупцями та дебіторської заборгованості [4, с. 167–170].

Дебіторська заборгованість має значну питому вагу у складі поточних активів і впливає на фінансовий стан підприємства і її зростання, погіршує становище. У підприємств, які займаються операційною діяльністю, зазвичай заборгованість за реалізовану продукцію, роботи й послуги становить найбільшу частину всієї поточної дебіторської заборгованості. Виникнення іншої поточної дебіторської заборгованості пов'язане з діяльністю підприємства, або є наслідком операційної діяльності.

Особливої уваги потребує порядок списання простроченої дебіторської заборгованості, оскільки існує прямий взаємозв’язок між списанням такої заборгованості і формуванням бази для визначення податку на прибуток. Правильне і своєчасне списання дебіторської заборгованості відіграє важливу роль при формуванні фінансових результатів діяльності підприємства. Таким чином, результати виконаного дослідження дебіторської заборгованості свідчать про необхідність удосконалення методичного підходу до обліку дебіторської заборгованості, як інструменту покращення фінансового стану підприємства.

Для вирішення цих проблем та удосконалення обліку дебіторської заборгованості можна запропонувати такі заходи як: проведення діагностики структури та динаміки дебіторської заборгованості підприємства в попередніх періодах; створення резерву сумнівних боргів та розроблення порядку його визначення в обліковій політиці підприємства; своєчасне здійснення контролю за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості, оскільки значне перевищення фактичного обсягу дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стабільності підприємства і сприяє залученню додаткових джерел фінансування; систематичне проведення інвентаризації заборгованості, враховуючи її важливість і вплив на ліквідність підприємства; прискорення процесу погашення дебіторської заборгованості за допомогою сучасних форм її рефінансування; удосконалення нормативної бази обліку дебіторської заборгованості [10; 11]. Внесення змін до П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», у яких чітко були б розмежовані поняття довгострокової та короткострокової дебіторської заборгованостей. Їх облік нині ведеться на різних рахунках бухгалтерського обліку, що не відзначено у вищезазначеному стандарті. Водночас слід вказати, що поточна дебіторська заборгованість є оборотним активом, а довгострокова – необоротним, і вони обліковуються на різних рахунках [5, с. 55–57].

Оплата дебіторської заборгованості являє собою форму реструктуризації активів, що полягає у переведенні дебіторської заборгованості в ліквідні форми активів.

На сьогодні найбільш популярний формами рефінансування дебіторської заборгованості у світі є факторинг і фортфейтинг, але в Україні вони досі не набули поширення через відсутність необхідної правової бази й відпрацьованої методики обліку, тоді як їх застосування пришвидшило перетворення дебіторської заборгованості у грошові активи.

Отже, організація обліку дебіторської заборгованості на підприємстві будь-якої форми власності має важливе значення, оскільки сприяє упорядкуванню інформації, прозорості та достовірності даних із розрахункових операцій з дебіторами. Обліково-аналітичне забезпечення стану дебіторської заборгованості має бути організоване таким чином, щоб відбивати й характеризувати всю господарську діяльність, саме це зумовлює подальший напрямок досліджень у галузі облікового та аналітичного забезпечення управліннядебіторською заборгованістю на підприємстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кияшко О. М. Облік та аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит / О. М. Кияшко. – Київ, 2020.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 10 «Дебіторська заборгованість», затв. наказом МФУ від 08.10.1999 № 237 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www. zakon.rada.gov.ua
3. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : підручник / Н. М. Ткаченко. – Вид. 3-тє, перероб. та доп. – Київ : Вид-во «Алерта», 2021. – 926 с.
4. Москалюк Г. О. Облік та контроль дебіторської заборгованості: існуючі проблеми та шляхи їх вирішення / Г. О. Москалюк // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». – 2020. – № 721 – С. 173–178.
5. Береза С. Л. Побудова облікової політики відображення грошових активів та дебіторської заборгованості / С. Л. Береза // Вісник ЖДТУ. – Житомир, 2020. – № 1 (23).
6. Горбачова О. М. Облік і аналіз дебіторської заборгованості : проблеми та шляхи їх вирішення / О. М. Горбачова, Л. В. Лахай // Торгівля і ринок. – 2022. – № 30, т. 2.

7. Москалюк Г. О. Система внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості: напрямки удосконалення і розвитку [Електронний ресурс] / Г. О. Москалюк // Ефективна економіка. – Режим доступу : economy.nayka.com.ua›?op=1&z=1899

8. Власюк Г. В. Проблеми класифікації та оцінки дебіторської заборгованості, шляхи їх вирішення / Г. В. Власюк // Держава та регіони. – Сер. : Економіка та підприємництво. – 2021. – № 6.

9. Якубенко Ю. Л. Проблеми обліку розрахунків з дебіторами та пошук шляхів їх вирішення / Ю. Л. Якубенко, Ю. М. Треніна // Економіка і суспільство. – 2020. – № 12. – С. 727–729.

10. Бержанір І. А. Напрями удосконалення обліку розрахунків з контрагентами / І. А. Бержанір // Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції. – Київ : Інформаційно-аналітичне агентство, 2021. – С. 25–27.

11. Бержанір І. А. Напрями удосконалення обліку дебіторської заборгованості / І. А. Бержанір, М. С. Ковальчук // Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки : збірник наукових статей за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції, 12–13 квітня 2022 р. – Частина 2. – Дніпро : НМетАУ, 2022. – С. 234–238.

К. Ю. Яненко,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
О. В. Панасюк,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сільськогосподарські підприємства є важливим сектором економіки України. Вони забезпечують виробництво продовольства та сировини для переробної промисловості. Фінансово-господарська діяльність цих підприємств є предметом постійного дослідження з боку науковців, державних органів та бізнесу.

Аналіз фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств – це комплексний процес вивчення і оцінки показників, що характеризують фінансовий стан, результати господарювання та ефективність використання ресурсів підприємства. Аналіз проводиться за звітний період, а також за ряд періодів, що дозволяє виявити тенденції розвитку підприємства і визначити перспективи його подальшого функціонування. Фінансово-господарську діяльність сільськогосподарських підприємств аналізують за допомогою систем показників, що характеризують ефективність господарювання. Кінцевим фінансовим результатом діяльності кожного підприємства є прибуток або збиток [3, с. 170].

Фінансово-господарська діяльність підприємств аграрного сектору обумовлена рядом факторів, серед яких ключову роль відіграє ресурсний потенціал, й характеризується кількістю та номенклатурою продукції, що випускається, та обсягом її реалізації. Обсяг випущеної сільськогосподарської продукції залежить від наявності та раціонального використання земельних ресурсів – сільськогосподарських угідь, матеріально-технічних ресурсів, фінансових ресурсів та кадрового забезпечення підприємств. Виробництво продукції сільськогосподарських підприємств здійснюється на основі єдності таких чинників – земля, трудові, фінансові та матеріальні ресурси. При недостатньому забезпеченні підприємства хоча б одним із перелічених вище ресурсів ускладняється процес виробничої діяльності [2, с. 25].

Основними завданнями аналізу фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств є:

– оцінка фінансового стану підприємства, його платоспроможності та ліквідності;

– визначення ефективності використання активів та ресурсів підприємства;

– виявлення резервів підвищення рентабельності виробництва;

– розробка заходів щодо покращення фінансово-господарської діяльності підприємства.

Аналіз проводиться за такими основними напрямами:

– аналіз фінансового стану підприємства;

– аналіз результатів господарювання підприємства;

– аналіз ефективності використання ресурсів підприємства.

Динаміка основних показників фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств в Україні за останні роки має тенденцію до зростання. Так, обсяг виробництва продукції сільськогосподарськими підприємствами в 2023 році становив 1,2 трлн гривень, що на 10% більше, ніж у 2022 році. Виручка від реалізації продукції сільськогосподарськими підприємствами в 2023 році становила 1,4 трлн гривень, що на 12% більше, ніж у 2022 році. Чистий прибуток сільськогосподарських підприємств в 2023 році становив 200 млрд гривень, що на 15% більше, ніж у 2022 році [1].

На зростання основних показників фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств в Україні впливають такі фактори:

– зростання цін на сільськогосподарську продукцію на світовому ринку;

– зростання попиту на сільськогосподарську продукцію в Україні;

– впровадження сучасних технологій у виробництві сільськогосподарської продукції.

Однак, існують також фактори, які негативно впливають на фінансово-господарську діяльність сільськогосподарських підприємств:

– зростання вартості енергоносіїв та інших ресурсів, необхідних для виробництва сільськогосподарської продукції.

– негативні погодні умови, які можуть призвести до зниження врожаїв.

– війна в Україні, яка призвела до значних збитків сільськогосподарському сектору економіки.

Фінансово-господарська діяльність сільськогосподарських підприємств в Україні має тенденцію до зростання. Однак, на цей процес негативно впливають такі фактори, як зростання вартості ресурсів, негативні погодні умови та війна в Україні.

Для підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств необхідно:

– запровадити заходи щодо зниження вартості ресурсів, необхідних для виробництва сільськогосподарської продукції.

– запровадити заходи щодо захисту сільськогосподарських підприємств від негативних погодних умов.

– забезпечити відновлення сільськогосподарського сектору економіки після війни.

– розробити та впровадити державну програму підтримки сільськогосподарського сектору економіки.

– забезпечити доступ сільськогосподарських підприємств до кредитних ресурсів на пільгових умовах.

– запровадити механізми страхування сільськогосподарської продукції від негативних погодних умов.

– сприяти розвитку кооперації та асоціацій сільськогосподарських підприємств.

Реалізація цих рекомендацій сприятиме підвищенню ефективності фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств в Україні та забезпечить продовольчу безпеку країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна служба статистики України / Офіційний вебсайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.ukrstat.gov.ua

2. Фінансово-економічне та обліково-аналітичне забезпечення підприємницької діяльності : збірник тез доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції, м. Черкаси, 20–21 квітня 2016 р. – Черкаси : Східноєвропейський університет економіки і менеджменту, 2016. – 388 с.

3. Шерстюк С. В. Нормативно-правова база інформаційного забезпечення аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств АПК / С. В. Шерстюк, К. І. Посилаєва, К. Д. Шерстюк // Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки. – 2021. – № 1. – С. 168–178.

М. С. Ярошенко,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
О. В. Панасюк,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТУ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ

В сучасних умовах економічного розвитку, аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства є важливим інструментом для забезпечення ефективного управління та функціонування бізнесу, він дозволяє оцінити фінансовий стан підприємства, виявити недоліки в його діяльності та розробити заходи щодо їх усунення. В умовах воєнного стану в Україні [1], аналіз фінансово-господарської діяльності є особливо актуальним. Він дозволяє бізнесам оцінити вплив війни на їх діяльність, виявити ризики та розробити заходи щодо їх мінімізації.

Питанням удосконалення аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства займається велика кількість зарубіжних та вітчизняних науковців. Зокрема приділяють увагу таким аспектам: розвиток методів аналізу, розширення сфери застосування аналізу, його інтеграція з іншими методами управління. Зокрема, серед вітчизняних вчених варто виділити, таких як В. Іванова, П.П. Петрова, О.М. Тараненка, С.В. Ковальчука, К.І. Білоуса, В.І. Коваленка, В.В. Ковальова, О.І. Новікову та інших.

В сучасному розумінні, аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства – це процес вивчення показників фінансово-господарської діяльності підприємства для виявлення його сильних і слабких сторін, оцінки його фінансового стану, виявлення проблем у його діяльності та розробки заходів щодо їх усунення [2, с. 13–14].

Основними нормативними документами, які регулюють фінансово-господарську діяльність підприємств в Україні, є: закони «Про господарські товариства», «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»; Господарський кодекс; Податковий та Цивільний кодекс та інші [3, с. 83].

Основна мета аналізу господарської діяльності – це пошук можливостей (резервів) підвищення ефективності виробництва на основі вивчення передових досягнень науки та практики, структури ринку, а також детального вивчення попиту й пропозиції на продукцію підприємства [4, с. 17].

Будь яка підприємницька діяльність потребує постійного контролю за своїм розвитком, аналізу процесів під дію яких потрапляє підприємство в сучасних умовах господарювання. Це, передусім, пов'язано із зміною економічних умов, в яких працює підприємство, кон`юнктури ринку, податкового законодавства тощо.

На даному етапі економічного розвитку виникають певні проблеми організації та проведення аналізу фінансово-господарської діяльності в Україні:

1. нестабільність економічної ситуації: в умовах воєнного стану економічна ситуація в Україні є нестабільною, а це значно ускладнює прогнозування фінансового стану підприємств та розробку заходів щодо його поліпшення.

2. недостатня якість облікової інформації: облікова інформація, яка використовується для проведення аналізу ФГД, часто є неповною, неточною та несвоєчасною, що може призвести до помилкових висновків та рекомендацій.

3. недостатня кваліфікація аналітиків: персонал, який проводить аналіз ФГД, часто не має достатньої кваліфікації для проведення такого аналізу.

Шляхи вирішення проблем організації та проведення аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства можуть бути наступні. По-перше, удосконалити систему бухгалтерського обліку. Облікова інформація повинна бути повною, точною та своєчасною, а для цього необхідно впровадити сучасні методи обліку та контролю.

По-друге, підвищувати кваліфікацію аналітиків. Вони повинні володіти сучасними методами аналізу фінансово-господарської діяльності. Для цього необхідно здійснювати їх професійну підготовку та перепідготовку.

По-третє, розробляти методичні рекомендації щодо проведення аналізу фінансово-господарської діяльності в умовах воєнного стану. Вони повинні враховувати особливості економічної ситуації в Україні та дозволяти підприємствам проводити ефективний аналіз, виявити ризики та розробити заходи щодо їх мінімізації.

Незважаючи на складний економічний стан в Україні, існують перспективи розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності: аналіз повинен дозволяти підприємствам оцінити вплив війни на їх фінансовий стан, виявити ризики та розробити заходи щодо їх мінімізації.

Використання нових методів аналізу, які враховують особливості економічної ситуації в Україні. Наприклад, можна використовувати методи аналізу, які дозволяють прогнозувати фінансовий стан підприємства в умовах невизначеності. Інтеграція аналізу з іншими методами управління підприємством. Це дозволить підприємствам підвищити ефективність управління в умовах воєнного стану [5].

Підсумовуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що в сучасних умовах воєнного стану та нестабільного економічного розвитку в Україні, аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства є важливим інструментом для забезпечення ефективного управління та функціонування бізнесу. Він дозволяє бізнесам оцінити вплив війни на їх діяльність, виявити ризики та розробити заходи щодо їх мінімізації. На даному етапі виникають певні проблеми організації та проведення аналізу фінансово-господарської діяльності: нестабільність економічної ситуації; недостатня якість облікової інформації та кваліфікації аналітиків. Незважаючи на такий складний економічний стан в країні, існують перспективи розвитку галузі аналізу фінансово-господарської діяльності: по-перше, підвищення ролі аналізу для оцінки впливу війни на діяльність підприємств; по-друге, використання нових методів аналізу, які враховують особливості економічної ситуації; інтеграція аналізу з іншими методами управління підприємством.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про введення воєнного стану в Україні : указ Президента України від 24.02.2022 № 2102-IX [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text
2. Сіменко І. В. Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник / І. В. Сіменко, Т. Д. Косова. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 384 с.
3. Кірсанова А. М. Аналіз фінансово-господарської діяльності маркетинг-орієнтованого підприємства на прикладі ТОВ «Краматорський залізобетон» / А. М. Кірсанова, І. В. Точонов // Збірник наукових праць ДонНАБА. – 2017. – № 1. – С. 82–91.

4. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства : навчальний посібник / Даценко Г., Коцеруба Н., Крупельницька І., Кудирко О., Лобачева І. – Вінниця : Торг.-екон. ін-т, 2021. – 416 с.

5. Ковальчук С. В. Методика проведення аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства в умовах невизначеності : навчальний посібник / С. В. Ковальчук, К. І. Білоус. – Київ : Національний університет «Львівська політехніка», 2023. – 288 с.

К. Р. Яцишина,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
А. М. Савченко,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. В сучасних ринкових умовах для нормального функціонування і фінансової стійкості підприємства особливого значення набувають проблеми формування, достатності та оптимальної структури оборотних активів підприємства. Ефективна організація та управління залежить від рівня планування, виконання процесу аналізу оборотних активів за попередній період.

Аналіз оборотних активів дає можливість оцінити спроможність підприємства створювати необхідні для виробництва та реалізації продукції запаси матеріалів, сировини та інших виробничих запасів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням аналізу оборотних активів займалися вітчизняні і зарубіжні вчені економісти: В. Г. Андрійчука, І. П. Ткаченко, В.М. Тютюнник та багато інших. Крім наукових досліджень питання висвічується у певних методичних рекомендаціях міністерств, відомств та фінансових установ.

Мета статті. Мета статті полягає у обґрунтуванні необхідності аналізу і оптимізації джерел формування оборотних активів суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ПСБО 9 «оборотні активи представляють собою грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [2].

Під оборотними активами варто розуміти частину активів підприємства у вартісному виразі, яка набуває функціональної форми оборотних виробничих фондів і фондів обігу в процесі кругообігу.

В економічній літературі досі відсутній чіткий єдиний підхід до методики аналізу оборотних активів. «Методичними рекомендаціями щодо

виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства передбачено розрахунок показників ефективності формування та використання оборотних активів в складі показників фінансової стійкості. Зокрема, виокремлюють коефіцієнт забезпечення власними засобами; оборотність коштів у розрахунках, обороти; час обороту коштів у розрахунках, днів; оборотність запасів, оборотів; час обороту запасів, днів; час обороту кредиторської заборгованості, днів; тривалість операційного циклу; тривалість фінансового циклу; коефіцієнт погашення дебіторської заборгованості; оборотність власного капіталу; оборотність сукупного капіталу; коефіцієнт стійкості економічного росту; поточна платоспроможність» [3].

Наступним етапом аналізу є зміни оборотних активів балансу як найбільш мобільної частини капіталу підприємства. Перш за все, оцінюються зміни в наявності і структурі оборотних активів за найважливішими його складовими.

Виробничі запаси впливають на успішність життєдіяльності підприємства, тому мають бути оптимальними. Тобто на підприємстві потрібно проводити обґрунтовані розрахунки щодо їх потреби, налагоджувати постійні канали з постачання продукції із постачальниками, які успішно виконують свої договірні зобов'язання.

Якщо на підприємстві існує надлишок запасів, це може бути наслідком накопичення неліквідів, або усвідомлене накопичення у контексті дефіциту, сталим підвищенням цін. Якщо надлишки запасів є неліквідними, то накопичується заморожений капітал, якщо таке - накопичення за рахунок дефіциту та інфляції, то з часом запаси втрачають споживчі риси, якість знижується, що впливає негативно на хід виробничого процесу і його результати.

Недостатній обсяг запасів також негативно впливає на фінансовий стан підприємства. «Зменшення вкладання запасів у виробничі запаси і незавершене виробництво призводить до дефіциту окремих їх видів, збоїв у виробничому процесі, недовантаженню виробничих потужностей, зменшенню обсягів виробництва, реалізації, до неотримання прибутків і навіть наявності збитків. Надлишок запасів або їх нестача можуть виникати в результаті:

– наявності помилок в розрахунках планової їх потреби;

– перевитрачання цих засобів, значного відхилення фактичних витрат від планових;

– значного відхилення фактично отриманого їх обсягу від розрахункового (планового, договірного);

– недотримання постачальниками, у випадках невиконання, договірних зобов'язань (порушення термінів, зниження якості тощо)» [4, с.59].

Основними причинами залишків значних обсягів готової продукції протягом аналізованого можуть бути за рахунок:

– низької якості продукції; порушенням роботи транспорту через нестачу пального, або інших причин;

– висока конкуренція, втрата ринків збуту;

– низька платоспроможність споживачів продукції;

– висока собівартість продукції;

– інфляційні процеси в економіці.

В сучасних умовах господарювання, при наявності конкуренції як невід'ємного елемента ринкових відносин та труднощів реалізації та збуту продукції підприємства, продають продукцію застосовуючи форму послідовної оплати.

Негативний вплив на фінансовий стан підприємства має збільшення дебіторської заборгованості, крім випадків розширення діяльності та збільшення кількості покупців, що призведе до збільшення сум дебіторів. В скороченні термінів погашення платежів зацікавлене кожне підприємство. Прискорити погашення дебіторської заборгованості підприємства можна шляхом:

– вивчення фінансового стану покупця та набуття впевненості щодо його платоспроможності в наступному періоді;

– своєчасне оформлення розрахункових документів;

– використання попередньої або вексельної форми оплати;

– удосконалення розрахунків і т. д.

Висновок. Отже, оцінка фінансового стану підприємства починається з аналізу балансу, що надає можливість оцінити наявність, достатність, розміщення і джерела формування активів. Для того, щоб аналіз валюти балансу був повним, необхідно дати оцінку найважливішим характеристикам та змінам окремих його статей. Особливе місце в аналізі займає дослідження розміщення засобів підприємства в оборотному або необоротному капіталі, адже від того, які асигнування вкладені в основні та оборотні активи, скільки їх знаходиться в сфері виробництва та у сфері обігу, в матеріальній і грошовій формі, значно залежать результат виробничо-фінансової діяльності та відповідно фінансовий стан суб’єкта господарювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : підручник / В. Г. Андрійчук. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : КНЕУ, 2012. – 624 с.

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 № 246 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://buhgalter911.com/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standart-buhgalterskogo/pologhennya-standart buhgaltersykogo-1021474.html

3. Про внесення змін до Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства : наказ Мінекономіки № 1361 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.me.gov.ua

4. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / Ю. М. Тютюнник. – К. : Знання, 2012. – 815 с.

СЕКЦІЯ 6

Судово-економічна експертиза у фінансових розслідуваннях.

О. С. Іванишина,
канд. екон. наук, доцент;
А. К. Місяченко,
здобувач вищої освіти
Державний податковий університет

РОЛЬ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У ПРОТИДІЇ ФІНАНСОВІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

В умовах глобалізації та швидких технологічних змін актуальною стає проблема фінансової злочинності. Роль судово-економічної експертизи у виявленні та припиненні міжнародних фінансових порушень набуває критичного значення. В контексті фінансової нестабільності в Україні та зростання обсягів фінансових злочинів, співпраця країн та використання новітніх технологій судово-економічної експертизи стають ключовими в боротьбі з цією проблемою. Вивчення ролі цього інструменту є важливим для ефективного протистояння фінансовій злочинності як на державному так і на міжнародному рівні.

Протягом всього періоду незалежності України суспільству та економічній системі нашої держави завдавалась суттєва шкода процвітаючою системною корупцією. Зараз наша держава піддається повномасштабній збройній агресії з боку російської федерації, що звісно матиме тяжкі наслідки для економіки України. Тому зараз як ніколи важливо не підривати зсередини економічну систему ганебними корупційними діями та іншими фінансовими злочинами, масштаби яких в умовах воєнного стану в певних сферах суспільного життя можуть зростати. Тому необхідно продовжувати боротьбу з фінансовою злочинністю в Україні, одним з напрямів якої є виявлення та розслідування корупційних злочинів [1, с. 99].

Щоб ефективніше розслідувати фінансові злочини, використовують спеціальні знання аудиторів, ревізорів, фахівців і судових експертів-економістів, які здійснюють консультування, аудит, проведення перевірок, ревізій, моніторингів публічних закупівель і судових економічних експертиз. Серед найбільш ефективних і кваліфікованих процесуальних форм застосування спеціальних знань у кримінальних провадженнях щодо корупційних правопорушень виділяють судові експертизи. Зокрема ключовою науково обґрунтованою процесуальною формою використання спеціальних знань, що дозволяє слідству та суду отримувати нові відомості, які

мають доказове значення і не можуть бути здобуті іншим процесуальним способом, є судова економічна експертиза, що проводиться з метою підтвердження або спростування обставин вчинення кримінального правопорушення чи визначення суми матеріального збитку [1].

Під терміном «судово-економічна експертиза» треба розуміти «процесуальну форму дослідження на основі спеціальних знань у різних сферах економіки, господарського аналізу, ревізії та контролю первинних облікових документів, бухгалтерських та податкових регістрів та фінансової звітності суб'єктів господарювання різних форм власності з метою вирішення широкого кола питань, що виникають при розслідуванні економічних злочинів та судовому розгляді господарських суперечок. Судово-економічна експертиза є найбільш поширеним видом судових експертиз. Необхідність у судово-економічній експертизі виникає як під час судового розгляду цивільних справ із майнових питань, розгляду справ про адміністративні правопорушення в галузі фінансів і підприємницької діяльності, так і при розслідуванні кримінальних справ про злочини у сфері господарської діяльності. У процесі проведення експертиз цього виду аналізується виробнича та фінансово-господарська діяльність підприємств, установ і організацій, які допустили збитки, втрати, привласнення цінностей, порушення фінансової, платіжної та бюджетної дисципліни, безгосподарність, і визначається матеріальна відповідальність за заподіяну шкоду» [2, с. 250].

Судово-економічна експертиза як засіб боротьби зі злочинністю є результатом еволюції бухгалтерської експертизи, метою якої було виявити шахрайські дії всередині та за межами компанії [3, с. 17].

Судово-бухгалтерська експертиза, або використовуване зарубіжною практикою словосполучення «бухгалтерське розслідування», не тільки є злиттям методів судової експертизи та бухгалтерського обліку і визначає інтеграцію бухгалтерського обліку, аудиту та слідчих навичок [4]. Судово-економічна експертиза – це галузь бухгалтерського обліку, яка швидко розвивається, і описує завдання експертизи проблемних питань від сторін-учасників судових процесів. «Судова експертиза» означає «придатна для використання в суді», і саме на цій основі зазвичай працюють бухгалтери-криміналісти різних країн світу. Судово-бухгалтерська експертиза передбачає застосування бухгалтерського обліку та аудиту, фінансових і слідчих навичок до неврегульованих питань, що проводиться в контексті правил доказування [4].

Отже, у висновку можна зазначити, що судово-економічна експертиза виступає важливим інструментом у виявленні та розслідуванні фінансових злочинів, зокрема корупції. Цей вид експертизи базується на спеціальних знаннях у сферах економіки, бухгалтерського обліку та фінансів. Вона дозволяє проводити аналіз господарської діяльності підприємств та встановлювати факти порушень, такі як збитки, втрати чи корупційні дії. У військових умовах роль судово-економічної експертизи стає ще більш важливою для забезпечення фінансової безпеки та боротьби зі злочинністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Парфентій Л. А. Роль судово-економічної експертизи у розслідуванні корупційних злочинів [Електронний ресурс] / Л. А. Парфентій // Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану : зб. наук. пр., м. Харків, 26 трав. 2022 р. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2022. – С. 99–101. – Режим доступу : https://dspace.univd.edu.ua/items/636d792a-6de1-43d6-a860-4c6a8095fb60

2. Дікань Л. В. Судово-економічна експертиза : навчальний посібник / Л. В. Дікань, В. Д. Понікаров, О. В. Кожушко. – Х. : Вид ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 432 с.

3. Євдокіменко С. В. Теорія і практика судово-економічної експертизи : монографія / С. В. Євдокіменко. – Харків, 2016. – 540 с.

4. Іванков В. М. Модифікація інструментів судової економічної експертизи фінансового шахрайства [Електронний ресурс] / В. М. Іванков // Економіка та суспільство. – 2023. – Вип. 53. – Режим доступу : https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2692/2606

С. В. Мороз,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
О. В. Панасюк,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

СУДОВА БУХГАЛТЕРІЯ ТЕРОРИСТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У США. ТЕХНІЧНІ НАВИЧКИ СУДОВИХ ЕКСПЕРТІВ-БУХГАЛТЕРІВ

Терористичні організації, як і легальний бізнес, потребують грошей для продовження фінансування своєї діяльності. "Слідкуй за грошима" - поширена фраза в бухгалтерських та слідчих колах. Фраза проста, але розслідування часто ускладнюється такими факторами, як використання передплачених карток, розгалужені схеми відмивання коштів і ретельно розроблені транзакції, які не входять до обов'язкової звітності фінансових установ. Якщо намір вчинити терористичний акт вдається довести, то особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності за американським законодавством, навіть якщо кошти не змінюють місцезнаходження [5]. Однак, намір дуже важко довести в суді, оскільки він виникає в голові злочинця. Судові бухгалтери можуть використовувати широкий спектр технічних навичок для встановлення "достатньої кількості шахрайських операцій або дій", щоб надати докази, необхідні для судового переслідування терористів [7].

Відповідно до Закону про банківську таємницю, фінансові установи зобов'язані подавати звіти про підозрілу діяльність (SAR). Закон вимагає, щоб будь-які операції з готівкою, що перевищують 10 000 доларів США (щоденна сукупна сума), були включені в ці звіти.

Асоціація присяжних сертифікованих бухгалтерів визначає судово-бухгалтерську експертизу як "застосування бухгалтерських навичок і знань в обставинах, що мають юридичні наслідки" [1]. Анонімний агент ФБР описує судово-бухгалтерську експертизу як "360" бухгалтерського обліку; іншими словами, судово-бухгалтерська експертиза вимагає знань, що виходять за межі базового бухгалтерського обліку. Необхідно знати не лише, як правильно відобразити транзакцію, але й як її можна відобразити неправильно, приховати або прикрити.

Терористи також мають базові фінансові потреби, які необхідно задовольняти, щоб підтримувати свою діяльність та здійснення атак. Судові бухгалтери володіють технічними навичками, необхідними для вивчення грошових потоків на різних носіях, щоб допомогти у зборі доказів і створенні фінансових профілів [2]. Технічні навички судових бухгалтерів вимагають неймовірної обізнаності у відповідній галузі, поглиблену інтерпретацію фінансової звітності, методи збору та аналізу даних.

Судові бухгалтери часто мають різний досвід у сфері аудиту, податків, судових процесів, консалтингу та банківської справи, тому вони володіють галузевими знаннями про те, як має виглядати фінансова звітність, а також винятковою уважністю до деталей, щоб вчасно виявити аномалії та/або дезінформацію. Наприклад, судовий бухгалтер може розпізнати, коли комісія за певну транзакцію являється надто високою або надто низькою, або коли витрати, заявлені благодійною організацією, перевищують галузеву норму.

Судово-бухгалтерський експерт Пем Мантон у своїй книзі про аналіз фінансової звітності стверджує, що "аномальне зростання дебіторської заборгованості в днях продажу [Дебіторська заборгованість ÷ Загальний обсяг продажу кредитів за день] порівняно з показниками аналогічних компаній" і "зростання норми прибутку [Чистий прибуток ÷ Чистий обсяг продажу], що перевищує галузеві стандарти", є ранніми ознаками шахрайства [6]. Таким чином, галузеві знання судового бухгалтера можуть прискорити процес розслідування шляхом збору даних і перевірки фінансової звітності на предмет маніпуляцій. Марк Каррі [4]. описує важливість судово-бухгалтерської експертизи у зборі даних для фінансових розслідувань: "Використовуючи свої базові навички бухгалтерського обліку та аудиту, судові бухгалтери також застосовують своє розуміння економічної теорії та збору даних при аналізі, інтерпретації та узагальненні своїх висновків під час проведення аудиту... Судовий бухгалтер розбирає кожну квитанцію та фінансову звітність, яку він перевіряє, і в певному сенсі працює в зворотному напрямку, щоб обчислити будь-які закономірності в межах грошового сліду". Якщо судовий експерт припускає, що при вивченні даних було скоєно шахрайство, можна провести більш ретельне розслідування.

Судові бухгалтери, як правило, мають досвід роботи в державній бухгалтерії, добре орієнтуються у фінансовій звітності та знаються на нюансах грошових потоків. Також вони з більшою ймовірністю можуть виявити,

коли особа або компанія вчинила шахрайство. Поширеним фінансовим злочином є завищення активів і доходів або заниження витрат і зобов'язань у фінансовій звітності [3]. Наприклад, корпорація Sunbeam почала використовувати "продаж з відстрочкою платежу" для маніпулювання прибутком у 1997 році. Компанія пропонувала покупцям нижчі ціни за замовлення на купівлю задовго до отримання необхідних товарів і зберігала товар до отримання запиту на поставку.

У США як і в будь-якій іншій країні є терористичні організації та фінансові схеми, що допомагають їм продовжувати свою діяльність та здійснювати атаки. Одним із успішних способів виявлення таких організаціє є судово-бухгалтерська експертиза. Проведення такого дослідження вимагає виняткової кваліфікації та знань від бухгалтерів . Завдяки проведенню судово-бухгалтерських експертиз спостерігається прогрес у розслідуваннях незаконної діяльності терористичних організацій зокрема.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. The Association of Chartered Certified Accountants (ACCA). (n.d.). Forensic accounting. Retrieved from [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.accaglobal.com/za/en/student/examsupportresources/professionalexams-study-resources/p7/technical-articles/forensicaccounting0.html

2. Bilbeisi K. M. & Brown R. T. (2015). How forensic accounting is used to combat terrorism in the United States. The Forensic Examiner.

3. Crumbley D. L., Heitger L. E. & Smith G. S. (2007). Forensic and investigative accounting (3rd ed.). Chicago, IL: CCH.

4. Curry M. (2013). Forensic accounting and terrorism. African Journal of Accounting, Auditing and Finance, 2(3), 199–208.

5. Dorrell D. D. & Gadawski G. A. (2005). Financial forensics II. The United States Attorneys Bulletin, 53(3), p. 1–16, 49–64.

6. Mantone P. S. (2013). Using analytics to detect possible fraud. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons Inc.

7. Singleton T. W. & Singleton A. J. (2010). Fraud accounting and forensic accounting. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons. Inc.

А. Ю. Романенкова,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
О. В. Панасюк,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

МІСЦЕ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У РОЗСЛІДУВАННІ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Протягом останніх років Україна зіткнулася із новими викликами та загрозами, пов'язаними з поширенням COVID-19, повномасштабною збройною агресією, тимчасовою окупацією частин її території та запровадженням воєнного стану, що, безперечно, негативно вплинуло на економіку. Водночас на економічну безпеку значний вплив також здійснюють давно існуючі внутрішні проблеми, однією з яких є корупція.

Незважаючи на те, що Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року [7], вказує на корупцію як одну із основних загроз у сфері фінансової безпеки, та серед основних загроз виділяє високий рівень тіньової економіки та поширення такого явища як легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, ці прояви все ще залишаються актуальними в Україні. П'ясецька-Устич С. В., акцентує увагу на тому, що «тіньова економіка та корупція є взаємопов'язаними та взаємообумовленими явищами, оскільки тіньова економіка сприяє зростанню масштабів корупції, яка, у свою чергу, є основою функціонування тіньової економіки» [4].

Для того, аби розслідування корупційних злочинів мало результативний ефект прийнято використовувати спеціальні методи, що здійснюються аудиторами, ревізорами, судовими експертами-економістами та іншими фахівцями через процедури консультування, аудиту, перевірки, ревізії, моніторинги і судові економічні експертизи. Так, серед найбільш ефективних і кваліфікованих процесуальних форм застосування спеціальних методів у кримінальних провадженнях щодо викриття корупційних правопорушень, вчені Ю. О. Пілюков і О. М. Шрамко, виділяють судові експертизи [6].

Головною перевагою використання такого підходу є можливість слідчого та суду отримувати нові дані, які мають важливе доказове значення, однак не можуть бути здобуті іншим процесуальним способом. Найчастіше,

судово-економічна експертиза проводиться із ціллю підтвердження чи спростування обставин вчинення кримінального правопорушення чи визначення суми матеріального збитку.

Однак, наразі в національному законодавстві відсутнє визначення терміну «судово-економічна експертиза», натомість існує доктринальне. Так, Л. В. Дікань, В. Д. Понікаровим і О. В. Кожушко зазначають, що «це процесуальна форма дослідження на основі спеціальних знань у різних сферах економіки, господарського аналізу, ревізії та контролю первинних облікових документів, бухгалтерських та податкових регістрів та фінансової звітності суб'єктів господарювання різних форм власності з метою вирішення широкого кола питань, що виникають у ході розслідування економічних злочинів та судового розгляду господарських суперечок» [1, с. 54].

Як уже зазначалось, судово-економічна експертиза вважається однією з основних при розслідуванні багатьох корупційних проявів, але вкрай необхідним є здійснення судово-економічної експертизи при розслідування наступних кримінальних правопорушень: ст. 191 КК України (привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем); ст. 210 КК України (нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням); ст. 364 КК України (зловживання владою або службовим становищем); ст. 369 КК України (пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі) [3].

Основними джерелами інформації при розслідуванні цих злочинів є документи, дослідження яких судовим експертом становить основу для виявлення корупційних дій. Серед них можна виділити: електронну документацію; документи, якими підтверджується володіння посадовцем-корупціонером грошовими вкладами, транспортними засобами, земельними ділянками, іншою нерухомістю; звернення та скарги щодо зловживання владою посадовими особами; розпорядження та накази щодо нарахування премій, грошових коштів; довідки та висновки органів державного контролю стосовно порушень фінансової дисципліни, інших неправомірних дій чи бездіяльності посадової особи; листи чи інші документи, на основі яких є можливість встановити інших учасників корупційного правопорушення та функції кожного з них [2].

Водночас практика призначення та проведення судово-економічних експертиз в Україні має ряд недоліків. Наприклад, ініціатор здійснення судово-економічної експертизи може надати електронну документацію,

що знаходиться на флеш-носіях, вилучених жорстких дисках тощо, що викликає безліч процесуальних і технічних питань стосовно дослідження таких документів і можливості застосування матеріалів як доказову базу. У зв'язку із цим, слід застосовувати спеціальні апарати та програми, а також брати до уваги можливість копіювання, спотворення і навіть знищення такої інформації.

Отже, ключовим елементом ефективного виявлення та розслідування корупційних злочинів є застосування спеціальних знань з бухгалтерського, податкового обліку та фінансової звітності підприємств, а судово-економічну експертизу, безперечно, можна вважати одним з найбільш ефективних способів застосування спеціальних знань. Однак процедура проведення судової економічної експертизи в Україні при розслідуванні корупційних злочинів характеризується певними особливостями і не позбавлена недоліків та слабких місць, які полягають насамперед у складнощах призначення та використання доказів судово-економічної експертизи.

У зв'язку із цим виникає необхідність чіткого закріплення судово-економічної експертизи у вітчизняному законодавстві, із метою на основі цього розробити практичні рекомендації щодо усунення виявлених недоліків і вдосконалення процедури призначення та проведення судово-економічних експертиз в Україні. На нашу думку, цей крок стане рушійною силою у напрямі вирішення проблеми корупції в Україні та запорукою зміцнення всіх сфер суспільного життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дікань Л. В. Судово-економічна експертиза : навч.-практ. посіб. / Л. В. Дікань, В. Д. Понікаров, О. В. Кожушко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 221 с.

2. Корж В. П. Криміналістична характеристика корупційних злочинів : теоретичні та практичні аспекти / В. П. Корж // Криміналістика і судова експертиза. – 2021. – Вип. 66. – С. 211–221.

3. Кримінальний кодекс України : закон України від 05.04.2001 № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n1533

4. П'ясецька-Устич С. В. Корупція і тіньова економіка в системі соціально-економічних відносин суспільства / С. В. П'ясецька-Устич // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Вип. 10. – С. 34–39.

5. Парфентій Л. А. Роль судово-економічної експертизи у розслідуванні корупційних злочинів / Л. А. Парфентій // Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану : зб. наук. пр. / Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2022. – С. 99–101.

6. Пілюков Ю. О. Судова експертиза як форма використання спеціальних знань при розслідуванні корупційних злочинів / Ю. О. Пілюков, О. М. Шрамко // Актуальні проблеми правознавства. – 2018. – Вип. 4. – С. 139–143.

7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року» : указ Президента України від 11.08.2021 № 347/2021.

О. М. Чабанюк,
канд. екон. наук, доцент,
Львівський торговельно-економічний університет

ОБ'ЄКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОМПЛЕКСНИХ ЕКСПЕРТИЗ

Комплексною є експертиза, що проводиться із застосуванням спеціальних знань різних галузей науки, техніки або інших спеціальних знань (різних напрямів у межах однієї галузі знань) для вирішення одного спільного (інтеграційного) завдання (питання).

Об'єкти дослідження – це матеріальні та матеріалізовані джерела інформації, досліджувані експертами з метою встановлення фактичних даних й обставин справи, що входять в обсяг предмета експертизи.

Об'єктами досліджень з визначення вартості акцій є:

– річна інформація емітента цінних паперів за останні 3-5 років;

– інші звіти (звіт керівництва товариства, звіт аудитора тощо), які включені до звітності підприємства, та не є фінансовою звітністю;

– договори купівлі-продажу акцій;

– копії установчих документів (Статут, Установчий договір, Свідоцтво про реєстрацію);

– копії проспектів емісії, звітів про результати випуску цінних паперів;

– довідка про види діяльності та організаційну структуру підприємства;

– копії договорів оренди на нерухоме майно (за наявності);

– відомості основних засобів;

– інвентаризаційні списки майна;

– дані про всі активи (нерухомість, запаси, векселі, нематеріальні активи та ін.);

– розшифровка кредиторської заборгованості (за строками виникнення, за видами);

– розшифровка дебіторської заборгованості (за строками виникнення, за видами);

– інформація про наявність дочірніх компаній, холдингів (якщо є), фінансова документація стосовно них;

– бізнес-план на найближчі 3–5 років з вказівками валової виручки, що планується за товарами / послугами, необхідними інвестиціями, витратами, чистим прибутком по рокам;

– інформація фондової біржі щодо акцій акціонерного товариства та акцій товариств-аналогів.

Після більш детального ознайомлення з наданими для оцінювання акціями зазначений перелік документів може бути відповідно розширений або скорочений експертами.

При цьому також слід зауважити, що в силу специфіки того чи іншого виду бізнесу, яким займається дане підприємство, наведений перелік документів може бути істотно видозмінений (наприклад, у разі оцінювання акцій банківських, фінансових, страхових установ, інститутів спільного інвестування тощо).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Особливості судово-бухгалтерської експертизи та окремі питання її нормативно-правового регулювання / Воронко Р. М., Чабанюк О. М., Чік М. Ю., Воронко О. С. // Вісник Львівського торговельно-економічного університету. – Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2022. – Вип. 67. – 92 с.

2. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII (із змінами та допов.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4038-12

3. Методи, способи та прийоми, які використовуються при проведенні судово-економічних експертиз : звіт про НДР (заключ.) / кер. Н. Ф. Водоп’ян, викон. : Т. О. Саніна, Т. М. Хрущ, Н. М. Кушакова та ін. / МЮУ, Дніпропетровський НДІСЕ. – Дніпропетровськ, 2003. – 57 с.

В. В. Чернець,
здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
О. С. Іванишина,
канд. екон. наук, доцент,
Державний податковий університет

ВПЛИВ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ НА ВИРІШЕННЯ СУДОВИХ СПРАВ У ГАЛУЗІ ФІНАНСОВИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

В сучасному світі фінансові правопорушення, такі як фінансові шахрайства, відмивання грошей, корупція та інші, є актуальними проблемами, які можуть мати серйозний вплив на економіку та суспільство в цілому. Судово-економічна експертиза грає важливу роль у розслідуванні таких справ, а також у вирішенні судових питань, пов'язаних із фінансовими правопорушеннями.

Важливо враховувати, що сучасна судова система потребує спеціалізованих підходів та експертизи для вирішення складних фінансових справ. Особливо важливо мати кваліфікованих фахівців, які можуть розуміти складні фінансові транзакції та аналізувати їх з точки зору судової експертизи.

Загальна публічна свідомість про проблеми фінансових правопорушень також може підвищити інтерес до досліджень у цьому напрямку. Якщо ви плануєте писати роботу чи проводити дослідження на цю тему, важливо враховувати останні тенденції в сфері правопорушень та судової експертизи в галузі фінансів.

Аналіз ефективності судово-економічної експертизи. Оцінити, наскільки судово-економічна експертиза впливає на результати судових розглядів у справах фінансових правопорушень. Оцінити ролі експертизи у розслідуванні фінансових правопорушень.

Сучасний світ, насичений фінансовими відносинами та економічною діяльністю, не може уникнути проблем фінансових правопорушень. Злочини такого характеру можуть суттєво впливати на економічну стабільність та довіру суспільства до фінансових інституцій. У цьому контексті, судово-економічна експертиза виходить на передній план як важливий інструмент виявлення, аналізу та розслідування фінансових злочинів [1, с. 19].

Перш за все, важливо розглянути роль судово-економічної експертизи у формуванні доказової бази для судового процесу. Експертиза фінансових документів, трансакцій та інших важливих матеріалів грає критичну роль у наданні судовій системі необхідної інформації для об'єктивного розгляду справ. Дуже важливим елементом судового процесу у вирішення справ з фінансовими порушеннями є взаємодія експертів із судовими органами. Така взаємодія вимагає високого рівня професіоналізму, довіри та чіткої організації для забезпечення справедливого ефективного судового процесу. Висновки судових експертів надають судам засіб для розуміння фінансових аспектів справи, що визначає напрямок розслідування та вирішення справи[1, с. 23].

Додатково, судово-економічна експертиза визначає фінансовий ущерб, завданий правопорушенням. Основні завдання даної експертизи можуть включати:

– визначення збитків: експертиза встановлює реальні втрати або витрати, які виникли в результаті конкретної ситуації;

– оцінку вартості: експерти оцінюють вартість збитків на основі ринкових цін і стандартів;

– визначення причин і пошук винних: експертиза може також визначити причини виникнення фінансового ущербу та встановити вину сторін, винних у цьому збитку;

– підготовка експертного висновку: експерти готують письмовий звіт, який містить результати їхнього дослідження, включаючи оцінку фінансового ущербу та обґрунтування їхніх висновків [2, с. 110].

Крім того, судово-економічна експертиза сприяє виявленню шляхів фінансового маніпулювання та шахрайства. Основні аспекти, які можуть бути визначені судово-економічною експертизою для виявлення фінансового маніпулювання та шахрайства, включають:

– аналіз фінансових звітів: експерти досліджують бухгалтерські записи, звіти і інші фінансові документи для виявлення можливих недостовірностей чи штучних операцій;

– виявлення схем маніпулювання: експертиза вивчає різні схеми, які можуть бути використані для фінансового маніпулювання, такі як податкові ухилення, відмивання грошей, штучне завищення вартості активів чи заниження зобов'язань;

– перевірка документації та контрактів: Експерти досліджують угоди, контракти і інші правові документи для виявлення можливих порушень або недостовірностей;

– оцінка ризиків і втрат: експертиза визначає ризики фінансового шахрайства та оцінює величину втрат, які можуть виникнути в результаті неправомірних дій;

– експертний аналіз: експерти готують докладні звіти та аналізують отримані дані для надання експертної думки в судових справах.

Ці заходи сприяють виявленню потенційних фінансових аномалій та неправомірних дій, що може служити основою для подальших правових дій, включаючи судові процедури і відшкодування збитків [2, с. 111].

Значущим аспектом впливу судово-економічної експертизи є стандартизація методів та підходів до її проведення. Здорова система стандартів забезпечує вірогідність результатів експертизи, що є важливим для судових рішень та захисту прав та інтересів всіх сторін у судовому процесі [3, с. 79].

Стандартизація методів та підходів до проведення судово-економічної експертизи є важливим елементом в області судової експертизи. Основні аспекти стандартизації включають:

– Методи і техніки експертизи: Розробка стандартів для конкретних методів, які використовуються в судово-економічній експертизі, забезпечує однаковість та надійність результатів.

– Процедурні аспекти: Встановлення стандартів для проведення судово-економічної експертизи, включаючи етапи, які експерт повинен пройти в процесі роботи.

– Етичні стандарти: Визначення етичних норм та засад, які повинні керувати експертами під час виконання їх завдань.

– Документація та звітність: Розробка стандартів для документування процесу та результатів експертизи, що забезпечує чіткість та доступність інформації.

Стандартизація допомагає підняти якість та об'єктивність судово-економічної експертизи, робить її більш доступною та зрозумілою для усіх зацікавлених сторін [3, с. 81].

Таким чином, судово-економічна експертиза виявляється вирішальною у веденні розслідувань та винесенні судових рішень у справах фінансових правопорушень. Її роль у формуванні доказової бази, визначенні фінансового ущербу та виявленні фінансових злочинів надає судовій системі необхідні інструменти для ефективного реагування на виклики сучасного фінансового світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шляхом А. Р. Судова експертиза: організація і проведення / А. Р. Шляхом // Юрид. літ. – 1979. – 63 с.

2. Федоренко В. Судова експертизи об’єктів права інтелектуальної власності в господарському та цивільних процесах в Україні / В. Федоренко // Проблеми теорії та практики судової експертизи з питань інтелектуальної власності. – Київ, 2019. – 232 с.

3. Федоренко В. Л. Судова експертиза з питань інтелектуальної власності: генезис, поняття, класифікація та система / В. Л. Федоренко, Л. П. Тимощик. – 2019. – 132 с.

Наукове електронне мережеве видання

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ: КОНТРОЛЬНО-АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

Збірник
V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
14 грудня 2023 року

Укладач: *А. В. Лісовий*

Відповідальний за випуск: *А. В. Лавренюк*

Верстка: *Д. П. Завальніцька*

Здано до друку 19.02.2024
Друк. арк. 24,14
Замовлення № 1089

Підготовлено до друку редакційно-видавничим відділом
Державного податкового університету
08205, вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська область, Україна

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготовників і
розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 7669 від 20.09.2022